

Vlada Crne Gore
Ministarstvo evropskih poslova

PREDLOG

II PRILOG IZVJEŠTAJU EVROPSKE KOMISIJE O CRNOJ GORI 2023.
koji se odnosi na period od 1. IV 2023. do 15. VI 2023.

Jun 2023.

Sadržaj:

UVOD.....	3
ODNOSI CRNE GORE I EVROPSKE UNIJE	11
KLASTER 1: TEMELJNA POGLAVLJA	12
KLASTER 2: UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE	90
KLASTER 3: KONKURENTNOST I INKLUZIVNI RAST	120
KLASTER 4: ZELENA AGENDA I ODRŽIVA POVEZANOST	146
KLASTER 5: RESURSI, POLJOPRIVREDA I KOHEZIJA.....	152
KLASTER 6: VANJSKI ODNOSI	165
PRILOZI	174

UVOD

U skladu s utvrđenom praksom, u okviru praćenja i analize stanja u procesu evropske integracije, Crna Gora najmanje dva puta godišnje formalno informiše Evropsku komisiju o ukupnim aktivnostima koje se realizuje na ovom planu.

Struktura Priloga prati koncept posljednjeg Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru iz 2022, na način da je usklađena sa revidiranom metodologijom proširenja EU i klusterskim pristupom koji grupiše srodna poglavlja u šest tematskih cjelina. Svakako ostaje zastupljen princip da se na detaljan način prikaže stanje pregovora u oblasti političkih i ekonomskih kriterijuma, te reforme javne uprave, kao i stanje u pogledu preuzimanja obaveza iz članstva za 33 poglavlja pravne tekovine EU, ali su ove informacije sada grupisane iz perspektive klastera.

Prilog koji dostavlja Crna Gora, stoga, predstavlja značajnu polaznu osnovu Evropske komisije prilikom izrade njenog godišnjeg Izvještaja za Crnu Goru u kojem se konstatuju ostvareni rezultati i daju preporuke za dalji rad.

Prema ustaljenom ciklusu izvještavanja koji je zahtijevan od strane Evropske komisije, II prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2023. obuhvata izvještajni period od 1. IV 2023. do 15. VI 2023.

Kad je u pitanju metodologija izrade, proces pripreme Priloga odvijao se uz centralnu koordinaciju od strane Ministarstva evropskih poslova preko (pregovaračkih) radnih grupa za pregovore u pojedinačnim poglavljima pravne tekovine EU, u okviru kojih su od nadležnih resora i institucija obezbijedene relevantne informacije i statistički podaci.

Ministarstvo evropskih poslova je usmjeravalo rad na izradi Priloga kroz izradu odgovarajućih Smjernica, obradila prikupljene informacije za izvještajni period od svih radnih grupa za pregovore shodno formatu izvještavanja i interesovanju Evropske komisije iskazanom u komunikaciji s crnogorskom stranom i dostavilo Vladi na razmatranje i usvajanje II prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2023.

Klaster 1 – Temeljna poglavlja

U dijelu **političkih kriterijuma**, drugi krug predsjedničkih izbora održan je 2. IV 2023, nakon što u prvom krugu izbora za izbor Predsjednika Crne Gore, koji su održani 19. III 2023, nijedan kandidat nije dobio zakonom propisani broj glasova. U drugom krugu učestvovala su dva kandidata koja su dobila najveći broj glasova u prvom krugu: Milo Đukanović i Jakov Milatović. Nakon održanog drugog kruga nije bilo prigovora pa je Državna izborna komisija proglasila konačne rezultate u zakonskom roku. Na Trećoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja, 20. V 2023, saglasno članu 97 stav 3 Ustava Crne Gore, pred poslanicima u Skupštini Crne Gore, izabrani predsjednik Crne Gore Jakov Milatović položio je zakletvu i stupio na dužnost predsjednika Crne Gore. Prijevremeni izbori za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore raspisani su 17. III 2023, a isti su održani 11. VI 2023.

U oblasti **reforme javne uprave**, Vlada je 26. V 2023. usvojila Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022. Ključni nalazi iz Izveštaja pokazuju da je u prethodnoj godini fokus bio na pripremi evropski usklađenog normativnog okvira u oblasti reorganizacije državne uprave (Zakon o slobodnom pristupu informacijama, Zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, Zakon o Vladi i dr), dok je poseban osvrt dat na oblast unapređenja rada javne uprave, pružanja usluga, službeničkog sistema, transparentnosti i otvorenosti javne uprave. Savjet za reformu javne uprave je razmatrao i usvojio Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022. i Izveštaj o radu Savjeta za reformu javne uprave za 2022. Utvrđivanjem ovih važnih dokumenata zaokružen je izvještajni ciklus za 2022. i napravljen presjek postignutih rezultata na planu reforme javne uprave u Crnoj Gori. Deseti follow-up sastanak Posebne radne grupe za reformu javne uprave (PAR) održan je 9. VI 2023. u Podgorici. Na sastanku je crnogorska strana predstavila status aktivnosti iz domena reforme javne uprave i realizovane obaveze definisane zaključcima s desetog sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave, iz oktobra 2022.

U **poglavlju 23 – Pravosuđe i temeljna prava**, Vlada je 1. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama, čiji je cilj prevazilaženje problema koji su se pojavili u praktičnoj primjeni ovog propisa, kao što su: rad Sudskog savjeta, sistem etičke i disciplinske odgovornosti sudija, izbor sudija i predsjednika sudova, izrada Plana slobodnih sudijskih mjesta, upućivanje i premještanje sudija, njihovo ocjenjivanje i dr. Na Predlog zakona Venecijanska komisija je dva puta dala pozitivna mišljenja, u kojima je pozdravila značaj predloženih zakonskih izmjena za reformu pravosuđa u Crnoj Gori i posvećenost Ministarstva pravde da ovom procesu pristupi na inkluzivan, demokratski i transparentan način, uz konstataciju da će normativne izmjene u ovom propisu doprinijeti podizanju povjerenja građana u rad pravosuđa. Vlada je 8. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore. Razlog izmjena i dopuna Zakona je usaglašavanje sa konvencijama Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija, pravnim standardima Evropskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima. Takođe, kako je u raspravi istaknuto, dalje osavremenjivanje opšteg i posebnog dijela Krivičnog zakonika na osnovu dobre prakse drugih evropskih krivičnopravnih sistema, otklanjanje pojedinih zakonskih neusklađenosti i dalje unapređenje određenih postojećih rješenja, omogućiće da Crna Gora ima jedan savremeni i evropski krivični zakonik koji će predstavljati dobru osnovu za borbu protiv savremenih oblika kriminaliteta. Radna grupa koja je formirana s ciljem izrade Smjernica za primjenu sporazuma o priznanju krivice je završila rad i Nacrt smjernica za primjenu sporazuma o priznanju krivice je poslat Evropskoj komisiji 18. IV 2023. Iz oblasti slobode izražavanja, Ministarstvo kulture i medija utvrdilo je predloge medijskih zakona (Zakona o audio-vizuelnim medijskim uslugama, Zakona o medijima, Zakona o javnom medijskom servisu Crne Gore) kao i Predlog medijske strategije Crne Gore 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024 (prvog strateškog dokumenta u ovoj oblasti). Vlada je 11. V 2023. donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tijela za praćenje realizacije

Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore. Ovo međuresorsko, privremeno tijelo je formirano sa zadatkom da izvrši analizu i donese zaključke povodom do sada realizovanog „Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore“.

U **poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost**, nakon što je Vlada donijela Odluku o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine koja se ne mogu vratiti u zemlju porijekla zbog oružanih sukoba, zaključeni su i novi ugovori o javnim nabavkama, kojima se ovim licima obezbjeđuje ukupno 165 mjesta za centralnu, sjevernu i južnu regiju.

Potpisan je novi Sporazum o statusu između Crne Gore i Evropske unije o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) u Crnoj Gori, koji, između ostalog, predviđa da se službenici FRONTEX-a mogu angažovati na svim crnogorskim granicama, a ne samo na granicama s EU što je ranije bio slučaj.

Nastavljeno je jačanje ukupnih kapaciteta Uprave policije, u prvom redu kroz popunjavanje slobodnih radnih mjesta predviđenih aktom o unutrašnjoj sistematizaciji MUP-a. Tako je Sektor granične policije dobio 10 policijskih službenika, dok je raspisan oglas za popunjavanje još 18 pozicija. Takođe, u Specijalnom policijskom odjeljenju, od 50 sistematizovanih radnih mjesta, popunjeno polovina odnosno 25 pozicija. Jačanje kadrovskih kapaciteta nastavljeno je i u Odsjeku za suzbijanje opšteg kriminaliteta, Odsjeku za međunarodnu operativnu policijsku saradnju, Odsjeku za suzbijanje teških krivičnih djela te Odsjeku za zaštitu svjedoka.

U toku je finalna faza izrade Plana ili upustva za implementaciju policijsko-obavještajnog modela (ILP Plan) što je propisano članom 21 Zakona o unutrašnjim poslovima, kojim će se definisati jedan od strateških ciljeva Uprave policije. Kada je u pitanju bilans rezultata na planu borbe protiv organizovanog kriminala, u izvještajnom periodu nijesu registrovana krivična djela protiv života i tijela kao posljedica sukoba OKG, što je rezultat intenziviranih policijskih aktivnosti. Značajno je lišenje slobode visokorangiranih članova organizovane kriminalne grupe „Kavač“ u Rusiji i na Kosovu, kao i dva lica od kojih je jedan poznat kao „kralj kriptovaluta“.

U okviru **poglavlja 5 – Javne nabavke**, Pravilnik o obrascu izjave privrednog subjekta usvojen je 1. VI 2023. u skladu sa novim zakonskim rješenjima. U toku je rad na pripremi još nekoliko podzakonskih akata i to: Metodologija vrednovanja kriterijuma u postupku javne nabavke i obrazac prijave za kvalifikaciju. Usvajanje ovih akata se očekuje do kraja juna tekuće godine.

U okviru **poglavlja 18 – Statistika**, Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2019 – 2023. godina (za 2022.) sa Akcionim planom za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2019 – 2023. godina (za 2023.). Shodno preporukama Eurostata, Uprava za statistiku je usvojila kriterijume za definisanje „zvanične statistike“ i kriterijume za definisanje „drugih proizvođača zvanične statistike“, a čijim ispunjenjem će se definisati novi, odnosno budući saziv proizvođača zvanične statistike. U okviru priprema za popis, u izvještajnom periodu se aktivno radilo na finalizaciji i tehničkom dizajnu upitnika i metodologije popisa.

U okviru **poglavlja 32 – Finansijski nadzor**, u izvještajnom periodu pripremljen je nacrt Konsolidovanog izvještaja o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru Crne Gore za 2022. Državna revizorska institucija (DRI) je u periodu od 1. IV 2023. do 31. V 2023. izvršila i objavila tri izvještaja o reviziji i sedam izvještaja o realizaciji preporuka. Takođe, DRI je aprilu 2023, u skladu sa Strateškim planom razvoja DRI za period 2023-2027, usvojila Srednjoročni plan finansijskih revizija i revizija pravilnosti u DRI za period 2023-2027. AFCOS kancelarija kontinuirano piše projekte u kojem je naglasak na jačanju kapaciteta AFCOS sistema, organizujući seminare za AFCOS mrežu i predstavnike IPA strukture na temu sprečavanja nepravilnosti i prevara u implementaciji IPA

projekata. U skladu sa potpisanim sporazumima nastavljena je saradnja i razmjena informacija sa ECB, EC DG/ECFIN, kao i drugim međunarodnim institucijama po pitanju zaštite eura od falsifikovanja.

U okviru **ekonomskih kriterijuma**, u izvještajnom periodu Crna Gora bilježi sljedeće rezultate:

Industrijska proizvodnja je, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, u prva četiri mjeseca 2023. u odnosu na isti period 2022. zabilježila rast od 3,9%. U turizmu je Crnu Goru u prva četiri mjeseca 2023, prema preliminarnim podacima Monstat-a, posjetilo 248.346 turista, što je za 59,12% više u odnosu na isti period prethodne godine, i ostvareno je 639.288 noćenja, što je za 49,48% više nego u uporednom periodu. U šumarstvu je u Crnoj Gori u prva četiri mjeseca 2023. proizvedeno ukupno 24.537m³ šumskih sortimenata iz državnih šuma, što je za 23,9% više u odnosu na isti period 2022. Promet u maloprodaji, u tekućim cijenama je, u prvom kvartalu 2023. ostvario rast od 24,7% u odnosu na isti period 2022. U aprilu 2023, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, zabilježen je rast od 17,0% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Godišnja stopa inflacije, mjerena potrošačkim cijenama, je u aprilu 2023. iznosila 8,6%. Godišnja stopa inlacije, mjerena potrošačkim cijenama, je u aprilu 2023. iznosila 8,6%.

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, u aprilu 2023, bilo je 42.594 nezaposlenih lica, što je za 15,74% manje nego u istom mjesecu prethodne godine i za 2,88% u odnosu na prethodni mjesec. Stopa registrovane nezaposlenosti u aprilu 2023. iznosila je 18,36% i manja je za 3,43 pp od stope iz aprila prethodne godine.

Prosječna zarada u Crnoj Gori u prva četiri mjeseca 2023. iznosila je 962 eura i u odnosu na prosječnu zaradu iz istog perioda prethodne godine je porasla za 9,82%, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 774 eura i porasla je za 10,41% u uporednom periodu. Najveće zarade bez poreza i doprinosa zabilježene su u sektoru finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.230 eura) i snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (1.183 eura), dok najmanju zaradu bilježe zaposleni u sektoru prerađivačka industrija (604) i u sektoru administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (616 eura).

Prema preliminarnim podacima, shodno analitici i praćenju prihoda na dnevnom i sedmičnom nivou, prihodi budžeta u periodu januar – maj 2023. iznosili su 983,6 mil. eura, što je u odnosu na isti period prethodne godine veće za 234,7 mil. eura ili 31,3%. U poređenju sa planom, za period januar – maj prihodi su iznad plana za 145,5 mil. eura ili 17,4%. Navedeni rast rezultat je rasta gotovo svih kategorija prihoda budžeta u odnosu na plan, pogotovo prihoda od: PDV-a, poreza na dobit pravnih lica, doprinosa, poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije, akciza i naknada. Prihodi budžeta u maju mjesecu iznosili su 186,1 mil. eura, što je u odnosu na isti mjesec prethodne godine veće za 32,2 mil. eura ili 20,9%. U odnosu na plan za maj mjesec, prihodi budžeta su iznad plana za 27,8 mil. eura ili 17,6%.

Klaster 2 – Unutrašnje tržište

U okviru **poglavlja 1 – Sloboda kretanja robe**, donijet je niz podzakonskih akata u oblasti medicinskih sredstava, eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti, hemikalija i mineralnih đubriva, a sve u cilju daljeg usaglašavanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU u oblastima koje pokriva ovo poglavlje. Uprava za inspeksijske poslove je nastavila sa sprovođenjem aktivnosti u dijelu tržišnog nadzora, a shodno Godišnjem programu nadzora proizvoda na tržištu. Aktivnosti se kontinuirano sprovode i u oblasti standardizacije, akreditacije i metrologije. Kada je u pitanju strategijski okvir, Vlada je 26. V 2023. usvojila Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022. U toku je finalizacija Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2024-2026.

U okviru **poglavlja 2 – Sloboda kretanja radnika**, Skupština je 4. IV 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u

kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini. Pripremljen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, u cilju potpunog prenošenja Direktive 96/71 o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktive 2018/957 (o izmjeni Direktive 96/71 o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga) i Direktive 2014/67 o sprovođenju Direktive 96/71, koji se od 1. VI 2023. nalazi na javnim konstultacijama, (zaključno do 10. VII 2023). Realizacija Tvining projekta MN 29 IPA SO 01 22 „Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage”, je otpočela u aprilu 2023.

U okviru **poglavlja 3 – Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga**, predlog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu je utvđen na Vladi 26. IV 2023, nakon čega slijedi skupštinska procedura. Kada je u pitanju priznavanje profesionalnih kvalifikacija, Skupština je 4. IV 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini. U dijelu poštanskih usluga, Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2022, i donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2023.

U okviru **poglavlja 4 – Sloboda kretanja kapitala**, Centralna banka je nastavila intenzivne regulatorne aktivnosti u cilju daljeg unapređenja regulatornog okvira u oblasti platnih sistema i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, kroz donošenje niza podzakonskih akata u izvještajnom periodu. Centralna banka je u periodu od januara do marta 2023. izvršila tri redovne on-site ciljne kontrole kreditnih institucija. Dodatno, u aprilu 2023. je sprovedena još jedna redovna planirana kontrola banke i jedna ciljana kontrola. U istom periodu su sprovedene četiri tematske ciljne kontrole obveznika u vezi s ispitivanjem ispunjenosti ranije izrečenih mjera po osnovu izvršenih neposrednih kontrola, na osnovu kojih je Centralna banka u dva slučaja formirala zaključak o otklanjanju nepravilnosti i u dva slučaja ocijenila da postoje opravdani razlozi za produženje roka o otklanjanju nepravilnosti.

U okviru **poglavlja 6 – Privredno pravo**, finalizovane aktivnosti na pripremi Radne verzije teksta izmjena i dopuna Zakona o privrednim društvima kao i nacrtu Zakona o registraciji privrednih i drugih subjekata, a MERT radi na pripremi Izvještaja sa javne rasprave, nakon čega će se pristupiti usaglašavanju sačinjenog teksta i pribavljanju mišljenja Sekretarijata za zakonodavstvo, kao i upućivanje materijala prema Evropskoj komisiji, na mišljenje.

U okviru **poglavlja 7 – Pravo intelektualne svojine**, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (MERT) sprovodi redovnu saradnju sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO), Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) i Evropskom patentnom organizacijom (EPO). Jedna od izuzetno važnih aktivnosti Direkcije u izvještajnom periodu je i rad na novoj strategiji intelektualne svojine, a Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026 će po kompletiranju procedura na nacionalnom nivou biti dostavljen Vladi na razmatranje i usvajanje.

U okviru **poglavlja 8 – Konkurencija**, Vlada je 8. VI 2023. usvojila Uredbu o prestanku važenja Uredbe o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja. Kada je u pitanju jačanje administrativnih kapaciteta AZK, raspisani su javni oglasi na neodređeno vrijeme za dva službenika, po jednog u Sektoru za zaštitu konkurencije i Sektoru za kontrolu državne pomoći. U oblasti državne pomoći su usvojena dva podzakonska akta, a Agencija je u izvještajnom periodu donijela 10 odluka, od čega dva rješenja i osam mišljenja koja se odnose na državnu pomoć.

U okviru **poglavlja 9 – Finansijske usluge**, u izvještajnom periodu, CBCG nastavila je aktivnosti koje su usmjerene na unapređenje podzakonske regulative donesene u cilju sprovođenja Zakona o kreditnim institucijama, odnosno

njenom daljem usklađivanju sa EU propisima. U tom pogledu, postojeći crnogorski okvir je dominantno usklađen sa CRD V i CRR II zahtjevima, a da se trenutno radi na prenošenju zahtjeva za NSFR koje će biti izvršeno do kraja ove godine, čime će se zaokružiti ovaj ciklus usklađivanja.

U okviru **poglavlja 28 – Zaštita potrošača i zdravlja**, u oblasti zaštite potrošača, Vlada je 26. IV 2023. utvrdila Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu kojim je prenijeta Direktiva 2015/2302 o putovanju u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima. Centralni informacijski sistem za zaštitu potrošača (CISZP) www.potrosac.me (Kontakt tačka Uprava za inspeksijske poslove i Mreža nadležnih organa), nakon sajber napada na IT infrastrukturu Vlade, u aprilu je vraćen u funkciju za nadležne organe/tijela, a krajem maja i za potrošače. U oblasti javnog zdravlja, Vlada je 18. V 2023. usvojila Program kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori 2023-2025 sa Akcionim planom 2023-2025. Na osnovu Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji („Sl. list CG”, broj 145/21) donijeto je svih osam planiranih podzakonskih akata. U cilju implementacije Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja („Sl. list CG”, br. 43/16 i 67/19) inicirano je uspostavljanje sistema izdavanja donorskih kartica kod izabranog doktora, a realizacija ove inicijative je u toku.

Klaster 3 – Konkurentnost i inkluzivni rast

U okviru **poglavlja 10 – Informatičko društvo i mediji**, Skupština je 19. IV 2023. usvojila izmjene i dopune Zakona o elektronskim komunikacijama po skraćenoj proceduri, bez javne rasprave, koje još nijesu proglašene od strane Predsjednika niti objavljene u „Sl. listu CG“ iz proceduralnih razloga. Pripremljen je Nacrt zakona o informacionoj bezbjednosti i trenutno je u postupku usaglašavanja sa relevantnim institucijama, nakon čega će biti upućen Evropskoj komisiji na mišljenje.

U okviru **poglavlja 16 – Porezi** nije bilo realizovanih aktivnosti u izvještajnom periodu.

U okviru **poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija**, Vlada je 8. VI 2023. usvojila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore. Prema Programu pristupanja Crne Gore EU 2023-2024, usvajanje zakona planirano je za II kvartal 2023. Sve preporuke EK sadržane su u Predlogu Zakona koji je upućen Vladi na razmatranje i dalji postupak usvajanja.

U okviru **poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2022. godinu za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. Takođe, 11. V 2023. donijet je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023 za 2023. godinu. U Skupštini je, u susret 8. aprilu – Međunarodnom danu Roma, održano prvo zasjedanje Romskog parlamenta. Vlada je 4. V 2023. donijela Akcioni plan za 2023. za implementaciju Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019 – 2023, kao i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2022. koji sadrže detaljan pregled i status realizacije planiranih aktivnosti. Nastavljene su aktivnosti na uvođenju programa „Garancije za mlade”, a u pripremi je, takođe, Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. Sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja odvija se kontinuirano.

U okviru **poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika**, Vlada je 26. IV 2023. utvrdila predlog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu, a isti se nalazi u skupštinskoj proceduri. Sporazum za učešće Crne Gore u EU programu jedinstvenog tržišta (Single Market Programme – SMP 2021-2027) je potpisan 26. IV 2023. U skladu sa nacionalnom procedurom, u toku je priprema Izvještaja za verifikovanje Sporazuma od strane Vlade, što će ujedno biti datum stupanja na snagu Sporazuma. U toku je sprovođenje Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023, sa budžetom od ukupno 3 miliona eura, a Fond za inovacije Crne Gore je objavio je šest programskih linija u periodu maj-jun 2023. U dijelu industrijske politike, Akcioni plan za 2023. je 31. V 2023. usvojen od strane Koordinacionog

tijela za izradu i implementaciju Industrijske politike Crne Gore i procesuiran Vladi na razmatranje i usvajanje do kraja juna 2023.

U okviru **poglavlja 25 – Nauka i istraživanje**, rad na izmjenama i dopunama Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija je u završnoj fazi. Usvojen je novi Pravilnik o uslovima za odobravanje i načinu korišćenja sredstava iz državnog budžeta za nacionalne naučnoistraživačke projekte („Sl. list CG“, broj 42/23) kao i Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uslovima za odobravanje i načinu korišćenja sredstava iz državnog budžeta za nacionalne naučnoistraživačke projekte („Sl. list CG“, broj 48/23).

U okviru **poglavlja 26 – Obrazovanje i kultura**, Nacrt strategije visokog obrazovanja je prošao javnu raspravu i poslat je Generalnom sekretarijatu Vlade i Ministarstvu finansija na mišljenje. Imenovana je Komisija za izradu Nacrta zakona o visokom obrazovanju, sa zadatkom da sačini nacrt predmetnog zakona do 31. IX 2023. Započeto je sa izmjenama Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mladima u cilju snaženja podsticaja i uloge omladinskih servisa u sferi vođenja omladinske politike, planiranja boljeg strateškog okvira za omladinski aktivizam kao i snaženja finansiranja omladinskog aktivizma. Izrađena je finalna verzija Nacrta strategije za mlade 2023-2027.

U okviru **poglavlja 29 – Carinska unija**, Vlada je 18. V 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice, koji će biti zadužen za planiranje i koordinaciju reformi iz oblasti trgovinskih olakšica, kao i praćenje primjene Sporazuma o trgovinskim olakšicama STO, CEFTA Dodatnog protokola 5 i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma iz ove oblasti. Projekti za unapređenje carinskog sistema se sprovode planiranom dinamikom. Tokom aprila imenovan je direktor Uprave, a u datom periodu izvršen je prijem osam službenika na neodređeno vrijeme i jednog službenika na 12 mjeseci.

Klaster 4 – Zelena agenda i održiva povezanost

U okviru **poglavlja 14 – Saobraćajna politika**, Crna Gora će od 1. VII 2023. biti punopravna članica Pariškog memoranduma. Naime, 19. V 2023. u Sloveniji potpisan je Sporazum o pristupanju Crne Gore Pariškom memorandumu, čime je ispunjena jedna od ključnih obaveza iz ovog poglavlja, kao i zahtjeva koji su istaknuti u poslednjim izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori.

U okviru **poglavlja 15 – Energetika**, dan-unaprijed tržište električne energije je postalo operativno 26. IV 2023, čime je ostvaren značajan korak u stvaranju uslova za povezivanje sa tržištima električne energije susjednih zemalja, uključujući Italiju.

U okviru **poglavlja 21 – Trans-evropske mreže**, završena je priprema Idejnog projekta obilaznice oko Budve na trasi brze saobraćajnice duž crnogorskog primorja kao dijela „Plavog autoputa“ (Investitor/Korisnik je dao odobrenje 5. VI 2023). U okviru inicijative za izmjenu Direktive o uspostavljanju Trans-evropske transportne mreže, prihvaćeni su predlozi Crne Gore, pa je 16. V 2023. u Budvi, tokom održavanja „Connectivity Summita 2023“, potpisivanjem Sporazuma na visokom nivou, dio indikativnog proširenja sveobuhvatne Trans-evropske transportne mreže na prostoru Zapadnog Balkana postala pruga Podgorica-Nikšić-Čapljina i aerodrom Tivat.

U okviru **poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, stepen realizacije Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 (februar 2021. – februar 2023) iznosi 56,63%. Nacrt zakona o upravljanju otpadom dostavljen je 21. III 2023. na mišljenje Evropskoj komisiji. U okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“ izvezeno je oko 15.250t kontaminiranog zemljišta. MEPPU je 6. IV 2023. donijelo Plan upravljanja za zaštićeno morsko područje Park prirode „Katič“ i Plan za zaštićeno morsko područje Park prirode „Stari Ulcinj“. Po pitanju identifikacije potencijalnih područja Nature 2000, obavljene su sve pripreme aktivnosti, a otpočeo terenski

rad na kopnenom dijelu. Izrađen je i nacrt crvenih lista gmizavaca i vodozemaca, a u toku je izrada crvenih lista ihtiofaune.

Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija

U okviru **poglavlja 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj**, Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o maslinarstvu i maslinovom ulju je trenutno u skupštinskoj proceduri. U 2023. kroz Program unapređenja pčelarstva objavljeno je pet javnih poziva i u toku je njihova realizacija.

U okviru **poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni nadzor**, intezivno se implementira usvojeni Program mjera bezbjednosti i kvaliteta hrane i hrane za životinje za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23), koji se sastoji od 14 potprograma monitoringa. Donijet je Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2023. Pripremljena je prva radna verzija Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja u kojoj su prenešene odredbe regulativa 32016R2031 i 32017R0625 (PPCG-om 2023-2024 utvrđivanje predviđeno za IV kvartal 2023).

U okviru **poglavlja 13 – Ribarstvo**, u cilju ispunjenja prvog završnog mjerila, Vlada je utvrdila Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi kao i Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi. Oba zakona se nalaze u skupštinskoj proceduri.

U okviru **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**, nije bilo realizovanih aktivnosti u izvještajnom periodu.

U okviru **poglavlja 33 – Finansijske i budžetske odredbe**, u skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti pripremljen je Nacrt uredbe o bližem postupku i podjeli nadležnosti u procesu planiranja, uplate i izvještavanja o sopstvenim sredstvima EU u CG, koja će u skorom roku biti upućena Vladi na razmatranje i usvajanje. Takođe, pripremljen je model za pripremu prosječne ponderisane stope PDV-a i simulacija izvještaja za obračun PDV –a.

Klaster 6 – Vanjski odnosi

U okviru **poglavlja 30 – Vanjski odnosi**, Vlada je donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice. Vlada je 20. IV 2023. donijela Odluku o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG“, broj 53/23), u koju je prenijeta Delegirane regulative 2023/996 o listi robe dvostruke namjene. Takođe, istog dana Vlada je donijela Odluku o izmjenama odluke o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG“, broj 55/23). U odnosu na revizioni proces Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima porijekla, Crna Gora je na 14. sastanku Zajedničkog komiteta konvencije održanom 14. VI 2023. podržala usvajanje revidiranog teksta PEM Konvencije, a u cilju njegovog konačnog usvajanja na sastanku Zajedničkog komiteta. Povodom poziva generalnog sekretara UN za učešće i opredjeljivanje sredstava za realizaciju programa UN agencije za pomoć palestinskim izbjeglicama (UNRWA) tokom donatorske konferencije za UNRWA u Njujorku 2. VI 2023, MVP je opredijelilo 10.000,00 USD za ovu namjenu. Crna Gora ove godine predsjedava Sporazumom CEFTA.

U okviru **poglavlja 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika**, Crna Gora se kontinuirano usaglašava sa zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, pa je, u periodu 1. IV – 15. VI 2023. Vlada donijela četiri odluke o uvođenju restriktivnih mjera. U datom periodu, ispunjenje su sve obaveze u odnosu na članstvo u UN i ispunjenju aktivnosti OEBS-a u domenu kontrole naoružanja i razoružanja. Vlada je 26. IV 2023. donijela Odluku o osnivanju Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetanjama, kako bi unaprijedila aktivnosti u toj oblasti na nacionalnom nivou i vršila monitoring i analizu hibridnih aktivnosti i pratila implementaciju preuzetih obaveza u skladu sa strateškim dokumentima usvojenim u toj oblasti. Regionalni centar za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta zvanično je započeo rad 8. V 2023. kada je organizovana i prva obuka na temu sajber higijene.

ODNOSI CRNE GORE I EVROPSKE UNIJE

U skladu s Odlukom o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji („Sl. list CG“, broj 112/22), do 15. VI 2023. donijete su 32, od ukupno 33, odluke o obrazovanju pregovaračkih radnih grupa. Takođe, u cilju usklađivanja s pomenutom Odlukom o uspostavljanju strukture za pregovore, Vlada je 26. IV 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za vladavinu prava.

Na planu kontinuiranog informisanja Evropske komisije o ukupnim aktivnostima koje se realizuje u okviru procesa pristupanja, Vlada je 13. IV 2023. usvojila I prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2023, koji se odnosi na period 6. VI 2022. do 31. III 2023.

U dijelu koji je odnosi na koordinaciju fondova EU, Vlada je 1. VI 2023. usvojila Informaciju o nastavku aktivnosti na uspostavljanju pravnog i institucionalnog okvira za sprovođenje podrške Evropske unije kroz finansijsku perspektivu IPA III (2021-2027). Zaključcima Vlade ponovljena je posvećenost formiranju struktura za samostalno upravljanje u dijelu godišnjih nacionalnih programa, bilateralnih programa prekogranične saradnje i programa razvoja poljoprivrede. Takođe, Vlada je prihvatila pristup programiranju kroz IPA III finansijsku perspektivu kojim se, između ostalih, planira i priprema dva višegodišnja operativna programa za oblast zaštite životne sredine i oblast zapošljavanja, socijalne politike i obrazovanja.

KLASTER 1: TEMELJNA POGLAVLJA

FUNKCIONISANJE DEMOKRATSKIH INSTITUCIJA

Demokratija

Izbori

Nakon što u prvom krugu izbora za izbor Predsjednika Crne Gore, koji su održani 19. III 2023, nijedan kandidat nije dobio zakonom propisani broj glasova, 2. IV 2023. je održan drugi krug predsjedničkih izbora. U drugom krugu učestvovala su dva kandidata koja su dobila najveći broj glasova u prvom krugu: Milo Đukanović i Jakov Milatović. Nakon održanog drugog kruga nije bilo prigovora pa je Državna izborna komisija proglasila konačne rezultate u zakonskom roku.

Prijevremeni izbori za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore raspisani su 17. III 2023, a isti su održani 11. VI 2023. Državna izborna komisija je donijela sva potrebna akta za održavanje izbora: Kalendar rokova za sprovođenje izbornih radnji na izborima za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore koji će se održati 11. VI 2023, Odluku o potrebnom broju potpisa birača za podršku izornoj listi, Odluku o obliku i izgledu glasačkih listića, načinu, mjestu i kontroli štampanja, ovjeri i distribuciji glasačkih listića i šablona za glasački listić, kao i uništavanju matrice na izborima za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore koji će se održati 11. VI 2023, Odluku o broju glasačkih listića i broju rezervnih listića za sprovođenje izbora. Takođe, organizovano je glasanje u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija. Državna izborna komisija utvrdila je i proglasila 15 izbornih lista i odbila proglašenje dvije izborne liste. Na rješenja Državne izborne komisije izjavljene su žalbe Ustavnom sudu, koji je odbio obje žalbe. U periodu od raspisivanja izbora za izbor poslanika u Skupštinu do sastavljanja izvještaja izjavljena su dva prigovora DIK-u. Jedan prigovor je odbačen kao nedozvoljen, a jedan odbijen kao neosnovan. Parlamentarne izbore posmatrala su 1.752 domaća i 237 međunarodnih posmatrača.

Konačni rezultati izbora za izbor odbornika u SO Šavnik nijesu proglašeni iz razloga što izbori nijesu održani na dva biračka mjesta. U izvještajnom periodu, Državnoj izornoj komisiji podneseno je 18 prigovora predsjednika OO DPS Šavnik koji su usvojeni, ali Opštinska izborna komisija nije postupila po rješenjima DIK-a te izbori nijesu održani.

U periodu 1. IV – 15. VI 2023, Državna izborna komisija održala je 33 sjednice. Na sjednicama su donijeta četiri mišljenja i konstatovana jedna popuna upražnjenog poslaničkog mjesta. U ovom periodu je izmijenjen Poslovnik o radu Državne izborne komisije i prenos sjednica Komisije omogućen na You Tube kanalu Državne izborne komisije. Primjena Poslovnika je odložena iz razloga što su prostorni kapaciteti DIK-a ograničeni, a Komisija u proširenom sastavu broji 20 članova.

Skupština

Normativne i nadzorne aktivnosti

U periodu 1. I - 5. VI 2023, Skupština je održala sedam sjednica (četiri u redovnom i tri u vanrednom zasijedanju). Na pomenutim sjednicama donijeto je ukupno 38 akata, od čega 26 zakona, 11 odluka¹ i jedan zaključak.

Na Trećoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja, 20. V 2023, saglasno članu 97 stav 3 Ustava Crne Gore, pred poslanicima u Skupštini Crne Gore, izabrani predsjednik Crne Gore Jakov Milatović položio je zakletvu i stupio na dužnost predsjednika Crne Gore.

U periodu 1. I - 5. VI 2023, radna tijela Skupštine su održala šest kontrolnih i 14 konsultativnih saslušanja.

Ustavni odbor održao je konsultativno saslušanje kandidata prijavljenih na *Javni poziv za izbor četvero sudija Ustavnog suda Crne Gore*, kada je saslušano 26 lica kroz osam nastavaka sjednice, u periodu 17-26. I.

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu održao je dva kontrolna saslušanja: kontrolno saslušanje na temu „Primjena sporazuma državnih tužilaštava Crne Gore i Republike Hrvatske o saradnji i gonjenju počinilaca krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida, sa posebnim akcentom na istragu slučaja „Lora 3““, u prisustvu ministra pravde, v.d. generalnog direktora Direktorata za međunarodnu pravosudnu saradnju, državne tužiteljke, predstavnika Udruženja boraca ratova od 1990. godine Crne Gore, predstavnika Informativno-dokumentacionog centra, Građanske alijanse i Akcije za ljudska prava (16. I) i kontrolno saslušanje na temu: „Postupanje pravosudnih organa u slučaju ukidanja zabrane ulaska u Crnu Goru Veljku Belivuku i Marku Miljkoviću“, kojem su prisustvovali: predsjednik Vlade Crne Gore, ministar unutrašnjih poslova, v.d. direktora Uprave policije, glavni specijalni tužilac, postupajući specijalni tužilac, rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, postupajući tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici i nekadašnji v.d. rukovodioca Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici (11. IV).

Odbor je održao i dva konsultativna saslušanja, i to: konsultativno saslušanje povodom razmatranja Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, koji je podnijela Vlada, a kojem je prisustvovalo 15 lica (9. II), kao i konsultativno saslušanje 11 kandidata koji ispunjavaju zakonom propisane uslove za izbor tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika (21, 22. i 23 II).

Odbor za bezbjednost i odbranu održao je, 13. i 18. IV 2023, kontrolno saslušanje predsjednika Vlade, ministra unutrašnjih poslova, glavnog specijalnog tužioca, načelnika Specijalnog policijskog odjeljenja, doskorašnjeg direktora Uprave policije, v.d. direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost i koordinatora Biroa za operativnu koordinaciju organa obavještajno-bezbjednosnog sektora, povodom dešavanja u bezbjednosnom sektoru, s posebnim osvrtom na djela organizovanog kriminala u Crnoj Gori.

Odbor za međunarodne odnose i iseljenike održao je, 3. V 2023, kontrolno saslušanje predsjednika Vlade i koordinatora Ministarstva vanjskih poslova, na temu: „Način odlučivanja i obrazloženja Vlade u tehničkom mandatu i Ministarstva vanjskih poslova o odluci da se podrži Kosovo za članicu Savjeta Evrope“.

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet je održao tri konsultativna saslušanja, i to: konsultativno saslušanje prijavljenih kandidata na Javni poziv za imenovanje jednog člana Senata Državne revizorske institucije (7. i 8. III); konsultativno saslušanje na temu: „Rad, izazovi i perspektive Društva za proizvodnju, promet roba i usluga „Montenegro bonus“ – Cetinje d.o.o.“, u prisustvu ministra finansija, izvršnog direktora „Montenegro bonus“ – Cetinje d.o.o. i predstavnika Ministarstva kapitalnih investicija (27. III); konsultativno saslušanje na temu: „Primjena Zakona o konverziji kredita u švajcarskim francima (CHF) u eure (EUR)“, kojem su prisustvovali: predstavnik Centralne banke - direktor Direkcije za regulativu u Sektoru za kontrolu, predstavnica Specijalnog državnog tužilaštva, predstavnici klijenata korisnika kredita u švajcarskim francima, vještak finansijske struke i predstavnik Addiko Bank AD Podgorica (10. IV).

¹ Od kojih pet odluka kojim Skupština daje odobrenje za pokretanje krivičnog postupka protiv određenih poslanika i šest odluka o izboru,

Odbor za ljudska prava i slobode je održao, 12. IV 2023, kontrolno saslušanje ministra za ljudska i manjinska prava na temu: „Realizacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021. i Preporuka sadržanih u Analizi usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Skupštine, donesenog povodom usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 35/15“. Saslušanju su prisustvovali: zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, generalna direktorica Direktorata za strateško planiranje, međunarodnu saradnju i IPA fondove u Ministarstvu javne uprave, načelnik u Direktoratu za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, sekretarka Odbora za društvene djelatnosti u Zajednici opština, izvršna direktorica NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“, izvršni direktor NVO „Savez slijepih Crne Gore“, predsjednik Upravnog odbora NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa smetnjama i teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, savjetnica UN za ljudska prava, kao i koordinatorka Programa za monitoring prava djeteta u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori.

Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport održao je, 28. IV 2023, konsultativno saslušanje na temu: „Vršnjačko nasilje u Crnoj Gori“, kojem su, pored članova Odbora, po pozivu, prisustvovali: predsjednica Skupštine, ministar prosvjete, načelnica Direkcije za osnovno obrazovanje i vaspitanje u Ministarstvu prosvjete, načelnik Odsjeka za istraživanje i razvoj u Zavodu za školstvo, ministar sporta i mladih, državna sekretarka u Ministarstvu sporta i mladih, ministar unutrašnjih poslova, generalna direktorica Direktorata za krivično i građansko zakonodavstvo u Ministarstvu pravde, državni sekretar u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, izvršna direktorica NVO „Udruženje Roditelji“ i predsjednica Upravnog odbora Unije srednjoškolaca Crne Gore.

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje je održao dva konsultativna saslušanja, i to: konsultativno saslušanje ministarke ekologije, prostornog planiranja i urbanizma na temu: „Stanje u oblasti prostornog planiranja-priprema Prostornog plana Crne Gore“ (3. II); i konsultativno saslušanje potpredsjednika Vlade za ekonomski sistem i ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na temu: „Stanje i perspektive poljoprivrede i ruralnog turizma u Crnoj Gori“ (3. III).

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje održao je, 13. II 2023, kontrolno saslušanje na temu: „Obuhvat djece vakcinisane MMR vakcinom“. Sjednici su prisustvovali: generalna direktorica Direktorata za javno zdravlje u Ministarstvu zdravlja, direktor Instituta za javno zdravlje, šef predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, šefica Kancelarije Svjetske zdravstvene organizacije u Crnoj Gori, predsjednica Udruženja pedijatarata, predsjednik NVU „Asocijacija za preventivnu pedijatriju Crne Gore“ i v.d. direktora Uprave za inspeksijske poslove. Sjednici su prisustvovali i epidemiolog Instituta za javno zdravlje, nacionalni koordinatori za imunizaciju u Institutu za javno zdravlje, član Nacionalne komisije za rutinsku imunizaciju, viši konsultant za zdravstvena pitanja predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori i sanitarna inspektorica u Upravi za inspeksijske poslove.

Odbor je održao i četiri konsultativna saslušanja na kojima je saslušano 49 lica, i to: konsultativno saslušanje povodom Nacrta zakona o zdravstvenoj zaštiti, sa posebnim osvrtom na odredbe osporavane tokom sprovedene javne rasprave (21. II); konsultativno saslušanje povodom prevazilaženja problema u funkcionisanju PZU Opšta bolnica „Meljine“ (28. II); konsultativno saslušanje povodom prevazilaženja problema u funkcionisanju Instituta „Dr Simo Milošević“ A.D. Igalo, koja je, 14. III, održana u prostorijama Instituta; konsultativno saslušanje na temu: „Rizik, uzroci i posljedice vršnjačkog nasilja u Crnoj Gori“ (12. V).

Administrativni odbor je 26. IV 2023. realizovao konsultativno saslušanje na temu: „Postojanje okolnosti iz člana 55 stav 1 tačka 3 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti - razrješenje prije isteka vremena na koje je imenovan Muhamed Đokaj, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama“. Sjednici su prisustvovali:

imenovanju i razrješenju.

Muhamed Đokaj, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i advokat mr Mladen Tomović.

Pored redovnih sjednica, odbori su sproveli i druge aktivnosti sa ciljem neposrednog upoznavanja sa radom i načinom funkcionisanja institucija i stanjem u oblastima njihovih nadležnosti te praćenja implementacije zakona. Tako je, u izvještajnom periodu, Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje održao tematsku sjednicu na temu: „Položaj podstanara u Crnoj Gori i problemi sa kojima se generalno suočavaju, sa osvrtom na naglu eskalaciju cijena na tržištu nekretnina“ (7. III), dok je Odbor za rodnu ravnopravnost održao okrugli sto na temu: „Feminizam i kultura“ (8. V). Dodatno, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje organizovao je sastanke posvećene sljedećim temama: „Problem aerozagađenja u Pljevljima - šta su prioriteti ekološke države?“ (10. I); „Odvijanje pomorskog saobraćaja trajektnom linijom „Kamenari - Lepetane“ (3. III); „Stanje u saobraćajnoj infrastrukturi Crne Gore u susret turističkoj sezoni - sa posebnim osvrtom na tranzit turista na crnogorskom primorju i dolazak na destinaciju - stanje na graničnim prelazima, saobraćaju duž Jadranske magistrale, trajektna linija Kamenari-Lepetane, pilotaža u zalivu Boke Kotorske“ (5. V); „Analiza stanja u zdravstvenom turizmu i njegovom razvoju“ (8. V).

U okviru nadzornih aktivnosti, odbori su razmatrali i brojne izvještaje koje pojedini organi, saglasno zakonu, dostavljaju Skupštini, među kojima: Izvještaj Vijeća za nacionalnu bezbjednost o pitanjima iz djelokruga rada za period 13. VI - 13. XII 2022; Izvještaj o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2022; izvještaje o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2021. i 2022; Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2022; Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2022; Izvještaj o zaštiti od diskriminacije sa stanovišta djelovanja institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za period 1. I - 31. VII 2021.

Radna tijela Skupštine razmotrila su i Završni izvještaj o realizaciji Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021, kao i Strategiju za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2022-2027. s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2022-2023.

Administrativni kapaciteti

Na dan 31. V 2023, ukupan broj zaposlenih u Službi Skupštine je 211, od ukupno 281 sistematizovanih izvršilaca. Ukupan broj obuhvata generalnog sekretara, dvije zamjenice generalnog sekretara, pomoćnika generalnog sekretara, šeficu Kabineta predsjednice Skupštine i devet savjetnika predsjednice i potpredsjednice Skupštine, kao i 192 službenika i namještenika. Pored navedenih zaposlenih, u Službi Skupštine je za pet lica utvrđeno mirovanje prava i obaveza iz rada i po osnovu rada. U periodu 1. I - 31. V 2023, u Službi Skupštine zaposleno je jedno lice.

Zaposleni u Službi Skupštine su u istom periodu pohađali ukupno 28 obuka, s 124 polaznika. Obuke su, između ostalog, bile usmjerene na teme modernizacije rada parlamenata, dobrih praksi u vršenju zakonodavne i nadzorne funkcije, usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s propisima Evropske unije, uloge parlamenta u postizanju rodne ravnopravnosti, odnosno postupak rodno odgovornog budžetiranja, kao i na teme iz oblasti zaštite životne sredine, održivog razvoja i ljudskih prava, sistema javnih nabavki u Crnoj Gori, organizacione kulture i druge.

Transparentnost i otvorenost rada

Skupština posvećeno i kontinuirano radi na afirmaciji principa otvorenosti i transparentnosti svog rada. U periodu 1. I - 5. VI 2023, Skupštini je podnijeto ukupno 18 zahtjeva za pristup informacijama. Na 17 zahtjeva je odgovoreno, dok je u toku priprema odgovora na jedan zahtjev.

Dodatno, u istom periodu, Skupštini je upućeno 39 pisanih podnesaka građana. Od tog broja, ukupno 25 podnesaka bilo je uredno, a na 16 predstavi je odgovoreno. U radu se nalazi devet predstavi.

U izvještajnom periodu, podnijeto je 24 podneska kojima se pokreće e-peticija. Podnesak, podniet 24. I 2023, kojim je pokrenuta peticija pod nazivom „Za spas Instituta „Dr Simo Milošević“ Igalo“ rezultirala je konsultativnim saslušanjem pred Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje, nakon što je podnesak (čime je on postao peticija) potpisalo 8.210 građana. Konsultativno saslušanje održano je u Igalo 14. III 2023.

U cilju postizanja veće vidljivosti portala e-peticija Služba Skupštine sprovodi aktivnosti informisanja javnosti o mogućnostima korišćenja ovog mehanizma objavljivanjem promotivnog materijala na skupštinskom sajtu i zvaničnim nalogima Skupštine na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, Twitter), kao i distribuiranjem brošura na događajima u organizaciji Skupštine. Dodatno, pripremljen je i poseban promotivni video koji se emituje na Parlamentarnom kanalu, a koji je uz prateći materijal, dostavljen svim medijima koji prate skupštinske aktivnosti.

U pravcu inkluzivnijeg djelovanja, na skupštinskom sajtu je implementiran servis „Pristupačnost“, kojim je njegov sadržaj dodatno prilagođen slabovidim i slijepim osobama putem alata za manipulaciju tekstovima i čitača ekrana. Ovim softverom je internet prezentacija Skupštine dodatno usaglašena sa smjernicama za pristupačnost veb sadržaja.

U cilju obilježavanja 9. maja, Dana Evrope, u Skupštini organizovana je Simulacija rada Savjeta Evropske unije, kao dio edukativnog programa „Simulacija rada Evropske unije“ namijenjenog srednjoškolicima. U programu su učestvovali učenici/e Gimnazije „Slobodan Škerović“ i Srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice, Gimnazije Cetinje i Gimnazije „Petar I Petrović Njegoš“ iz Danilovgrada, a pored simulacije sastanka Savjeta Evropske unije, program je podrazumijevao i prethodno realizovane dvije pripremne radionice, na kojima su polaznici/e programa upoznati sa procedurama rada i funkcionisanjem ove EU institucije.

Partnerstvo Skupštine Crne Gore s INTER PARES-om

U okviru partnerstva Skupštine sa INTER PARES-om, organizuje se program studijskih posjeta službenika Skupštine u nacionalnim parlamentima zemalja članica Evropske unije. Cilj programa je da se službenicima omogući dalje jačanje kapaciteta i znanja o politikama i zakonodavstvu EU kroz razmjenu iskustva i konkretan rad s relevantnim službama i radnim tijelima na polju usklađivanja zakonodavstva s pravnom tekovinom EU. Studijski boravci osam službenika Skupštine, u trajanju od dvije do četiri sedmice, realizuju se u Parlamentu Češke Republike, Senatu Francuske, Narodnoj skupštini Francuske, Hrvatskom saboru i Predstavničkom domu Republike Italije tokom aprila, maja i juna 2023.

Upravljanje

Vlada

Transparentnost rada Vlade

U periodu 1. I - 30. V 2023, podnijeta su ukupno 63 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U traženom periodu, postupak je okončan u 44 predmeta, od kojih je 10 zahtjeva prosljeđeno nadležnom ogranu na odlučivanje, dok je postupak u toku u 12 predmeta. Podnosioci zahtjeva su NVO, fizička i pravna lica.

Sprovedenje analize procjene uticaja propisa (RIA) u postupku izrade propisa

U periodu 1. I - 25. V 2023, Vlada je razmotrila i utvrdila 22 prijedloga zakona. Za 18 prijedloga zakona, Vladi je dostavljen Izvještaj o sprovedenoj analizi uticaja propisa (RIA). U istom periodu, Vlada je razmotrila i donijela 12 uredbi, od toga, za osam uredbi dostavljen je Izvještaj o sprovedenoj analizi uticaja propisa (RIA).

Disciplinska komisija

U izvještajnom periodu, zaprimljeno je 26 novih predmeta i uz to Komisija je postupala u izvršenju presuda Upravnog suda u ponovnom postupku u još osam predmeta. U izvještajnom periodu, Disciplinska komisija je donijela 30 odluka u disciplinskim predmetima, i to: u sedam predmeta donijeto je sedam rješenja o novčanoj kazni; u jednom predmetu donijeto je rješenje o obustavi disciplinskog postupka zbog odustajanja donosioca odluke od odluke; u četiri predmeta donijeta su četiri rješenja kojima se odluka o pokretanju disciplinskog postupka odbija kao neuredna; u četiri predmeta donijeta su četiri rješenja kojima se prekida vođenje disciplinskog postupka do okončanja krivičnog postupka; u tri predmeta donijeta su tri rješenja o prekidu disciplinskog postupka do okončanja prekršajnog postupka; u jednom predmetu donijeto je rješenje o prekidu disciplinskog postupka do pravosnažnog okončanja radno-pravnog statusa službenika; u četiri predmeta donijeta su četiri rješenja o obustavi disciplinskog postupka zbog prestanka radnog odnosa službenika; u jednom predmetu donijeto je rješenje o obustavi disciplinskog postupka zbog smrti službenika; u dva predmeta donijeta su dva rješenja o obustavi disciplinskog postupka zbog zastare vođenja disciplinskog postupka; u tri predmeta donijeta su tri rješenja o troškovima postupka.

U izvještajnom periodu, protiv odluka Disciplinske komisije podnijeto je devet tužbi Upravnom sudu. U 11 predmeta presudama Upravnog suda odbijene su tužbe i potvrđene odluke Disciplinske komisije, dok su u osam predmeta usvojene tužbe i poništene odluke Disciplinske komisije od strane Upravnog suda, a u dva predmeta usvojene tužbe i poništene Odluke Komisije o troškovima postupka.

U izvještajnom periodu, Vrhovnom sudu podnijeta su tri zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke. U dva predmeta od strane Vrhovnog suda donijete su dvije odluke kojima se zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke odbija kao neosnovan, dok je po jednom zahtjevu postupak u toku pred Vrhovnim sudom.

Komisija za žalbe

U periodu 1. I - 31. V 2023, Komisija je održala 20 sjednica. Broj podnijetih žalbi u izvještajnom periodu je 423. Broj riješenih predmeta u izvještajnom periodu je 347. Odluke Komisije za žalbe za period 1. I - 31. V 2023, u 347 riješenih predmeta su:

ODLUKE KOMISIJE ZA ŽALBE (predmeti preneseni iz 2021.)	BROJ PREDMETA
Odbija se žalba	160
Usvaja se žalba, poništava se rješenje, a predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje	166
Usvaja se žalba, poništava se rješenje i meritorno odlučuje	1
Obustavlja se postupak zbog odustanka od žalbe	2
Usvaja se žalba i nalaže prvostepenom da odluči/postupi po zahtjevu/rješenju	4
Usvaja se žalba i obavezuje se prvostepeni organ	2
Spisi proslijeđeni nadležnom organu	11
Izmjena rješenja Komisije za žalbe, u toku trajanja upravnog spora	1

U izvještajnom periodu, protiv rješenja Komisije za žalbe podnijeto je 166 tužbi Upravnom sudu i 24 tužbe zbog ćutanja Komisije za žalbe. U izvještajnom periodu, Upravni sud je odlučio u 90 predmeta, na način što je u 62 predmeta ili 68,89% tužbu odbio kao neosnovanu, u tri predmeta ili 3,33% tužbu odbio kao nedozvoljenu, u 10 predmeta ili 11,11% postupak je obustavljen, u 14 predmeta ili 15,56% poništena su rješenja Komisije za žalbe, a u jednom ili 1,11 % sud je odlučio meritorno.

Lokalna samouprava

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi

Ministarstvo javne uprave kontinuirano prati primjenu Zakona o lokalnoj samoupravi. Trenutno je u pripremi Analiza funkcionisanja sistema lokalne samouprave u Crnoj Gori, koja će biti osnov za sve dalje reformske aktivnosti u oblasti sistema lokalne samouprave, a posebno za unapređenje Zakona o lokalnoj samoupravi. Kako je u toku postupak izmjena i dopuna Zakona o državnim službenicima i namještenicima, kojim će se, između ostalog, mijenjati uslovi za zvanja u okviru radnih mjesta, Evropska komisija je sugerisala da se, nakon izmjena tog zakona, ovi uslovi usaglase i u Zakonu o lokalnoj samoupravi. Dakle, nakon izrade Analize funkcionisanja sistema lokalne samouprave u Crnoj Gori i izmjena Zakona o državnim službenicima i namještenicima, pristupiće se izmjenama Zakona o lokalnoj samoupravi.

Civilno društvo

Strategija saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026.

U cilju praćenja sprovođenja Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, Ministarstvo javne uprave je pripremlilo prvi Izvještaj o implementaciji ovog strateškog dokumenta. Imajući u vidu kratak period implementacije, Ministarstvo javne uprave je Izvještaj za 2022. pripremlilo za šestomjesečni period, a kroz izvještaj su obuhvaćene i aktivnosti čiji rok realizacije je 2023.

S tim u vezi, Vlada je 18. V 2023. usvojila Izvještaj o implementaciji Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, za 2022.

Proces prikupljanja podataka za pripremu Izvještaja odvijao se kroz kvalitetnu komunikaciju s institucijama i akterima uključenim u proces saradnje sa NVO sektorom, ostvarenu u formi sastanaka i razmjenom informacija različitim kanalima saradnje.

Izvještaj je pokazao da je u toku realizacija ključnih aktivnosti: izrada Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama, kao i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj imovini. Kao rezultat je prikazana i platforma <http://sveonvo.me/> kreirana po principu *svi podaci od značaja za rad NVO na jednom mjestu*. Takođe, Izvještajem je obuhvaćena informacija o donatorskoj konferenciji (na kojoj je predstavljena Strategija saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija za period 2022 – 2026), kao i informacija o izradi inovirane metodologije za dostavljanje podataka za potrebe sačinjavanja Izvještaja o primjeni Uredbe o izboru predstavnika NVO u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija.

Saglasno aktivnostima čije sprovođenje se odvija, ili ne odvija, planiranom dinamikom, prepoznati su izazovi i date su preporuke za dalje sprovođenje aktivnosti u cilju očuvanja kontinuiteta implementacije i osnaživanja saradnje državnih organa i NVO sektora.

Multilateralna i regionalna saradnja

Na nacionalnom planu, nastavljeno je sa ispunjavanjem obaveza koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim instrumentima posvećenim razoružanju, kontroli oružja i neproliferaciji oružja za masovno uništenje. Kontinuirano se realizuju aktivnosti na planu kontrole spoljne trgovine oružjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene. Crna Gora je, u skladu s ustaljenom praksom, u roku dostavila godišnje izvještaje o implementaciji konvencija iz oblasti razoružanja i kontrole naoružanja - Konvencije o hemijskom oružju (BWC), Konvencije o konvencionalnom oružju (CCW) i pratećih protokola, Otavske konvencije (APLC), kao i Haškog kodeksa ponašanja protiv balističkih projektila (HCOC).

U izvještajnom periodu, Crnu Goru je posjetila delegacija predstavnika zemlje izvjestioca (Bugarska) i zemalja koizvjestilaca (Njemačka i Slovenija) za proces pristupanja Crne Gore Vasenskom aranžmanu (WA) za kontrolu izvoza konvencionalnog oružja te roba i tehnologija dvostruke namjene. Na sastanku održanom u Ministarstvu vanjskih poslova, razgovarali su sa predstavnicima nadležnih organa o napretku u oblasti kontrole spoljne trgovine naoružanjem i vojnom opremom te robom dvostruke namjene, od decembra 2019, kada je održana njihova druga posjeta. Predstavljanje Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Četvrtog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija za period 2018-2022. održano je 8. V u Ženevi.

Tokom izvještajnog perioda, Ministarstvo vanjskih poslova je ispunilo obaveze u skladu s Kalendarom OEBS Centra za spriječavanje konflikata. Predsjednik Vlade dr Dritan Abazović učestvovao je na Samitu šefova država i vlada Savjeta Evrope, koji je održan u Reykjaviku (Island), 16. i 17. V. Samit je bio istorijski događaj za Crnu Goru, s obzirom da je prvi put od sticanja nezavisnosti učestvovala u ovom formatu Savjeta. Crna Gora je potpisala Deklaraciju o podršci Proširenom parcijalnom ugovoru o Registru štete izazvane agresijom Rusije na Ukrajinu.

Crna Gora je posvećena regionalnoj saradnji u okviru svojih strateško-političkih opredjeljenja i ima konstruktivnu ulogu kroz aktivno učešće u raznim regionalnim inicijativama. Crna Gora predsjedava Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP) od 1. VII 2022. do 30. VI 2023. Tokom izvještajnog perioda, održana su dva sastanka političkih direktora SEECP-a 17. V i 1. VI u online formatu, dok je treći održan 4. VI u Budvi na kojem je finalizovan nacrt deklaracije SEECP-a. Sastanak Trojke SEECP-a, Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) i EU, kao i sastanak Borda RCC-ija održani su 25. V u Sarajevu. Odvojeni ministarski sastanci vanjskih i evropskih poslova su održani 5. VI u Budvi. Na sastanku ministara vanjskih poslova usvojena je Deklaracija koja sadrži poruke i prioritete u okviru crnogorskog predsjedavanja, s posebnim akcentom na ubrzanju evropskih integracija, jačanju bezbjednosti, ekonomske saradnje i povezanosti, promovisanju zelene tranzicije i održivog razvoja.

U izvještajnom periodu, predstavnici Ministarstva vanjskih poslova su, između ostalog, učestvovali na sljedećim sastancima u okviru drugih regionalnih inicijativa: sastanci Komiteta nacionalnih koordinatora Centralnoevropske inicijative (CEI) održani su 20. IV u Briselu i 30. V u Istanbulu. Na marginama sastanka u Istanbulu, održan je treći koordinacioni sastanak CEI i BSEC; sastanak Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG) Centra za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC) održan je 26. IV u Beogradu; u okviru Jadransko-jonske inicijative, održan je sastanak u Banjaluci na temu srednjoročne evaluacije o realizaciji ciljeve UN agende, 4-5. V; sastanak Komiteta visokih zvaničnika Fonda za zapadni Balkan (WBF) održan je 17-18. V u Tirani; Forum Strategije EU za jadransko-jonski region (EUSAIR) i Komitet visokih zvaničnika Jadransko-jonske inicijative (JJI) održani su u Sarajevu u periodu 23-25. V; sastanak visokih zvaničnika Unije za Mediteran održan je 23. V u Barseloni. Unija za Mediteran, u saradnji sa Fondacijom Ana Lind je pokrenula inicijativu imenovanja Prijestonice kulture Mediterana, koju je resorno Ministarstvo prosljedilo primorskim opštinama u cilju razmatranja, eventualnog upućivanja prijave i predlaganja grada za prijestonicu Mediterana. Ministarstvo vanjskih poslova je ove godine uplatilo dobrovoljnu kontribuciju Uniji u iznosu od 3.500 eura; sastanak Borda guvernera Fondacije Ana Lind održan je 12. VI u Geteborgu; treći Prespa forum za dijalog pod nazivom „Proširena evropska porodica do 2030. godine: (ne)moguća misija?“, koji je održan u periodu 15 - 16. VI 2023. u Strugi; u okviru Organizacije za crnomorsku ekonomsku saradnju (BSEC), Crna Gora je ponovo pristupila proceduri dobijanja statusa u ovoj organizaciji, i to u statusu posmatrača. Očekuje se da se po ovom pitanju razmotri prijava crnogorske strane.

U okviru saradnje sa Međunarodnom organizacijom za Frankofoniju (OIF), Vlada je 25. V 2023. ovlastila državnog sekretara Ministarstva vanjskih poslova Miroslava Šćepanovića da potpiše Memorandum o partnerstvu između Crne Gore i ove organizacije, koji se odnosi na produžetak saradnje za period 2023-2026.

Berlinski proces

U okviru inicijative Berlinskog procesa, tri sporazuma o mobilnosti (o slobodi kretanja uz ličnu kartu, o priznavanju akademskih i profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, stomatologe i arhitekta na Zapadnom Balkanu), koji su potpisani na 9. Samitu Berlinskog procesa 3. XI 2022, usvojeni su od strane Vlade 24. II, a ratifikovani 4. IV u Skupštini. Sporazumi će stupiti na snagu nakon što predsjednik Crne Gore donese ukaz o proglašenju ovih međunarodnih akata. Vlada je 4. V 2023. obrazovala Radni tim za koordinaciju aktivnosti u okviru Berlinskog procesa. Do sada su održani sastanci nacionalnih koordinatora za Berlinski proces (Sherpas) 18. IV u Briselu, 9. V u online formatu, 19. V u Tirani i 7. VI. Na sastancima je učestvovao nacionalni koordinator za Berlinski proces Đorđe Radulović.

REFORMA JAVNE UPRAVE

Strateški okvir za reformu javne uprave

U kontekstu praćenja sprovođenja Strategije reforme javne uprave 2022–2026, Ministarstvo javne uprave je sačinilo prvi godišnji izvještaj o implementaciji aktivnosti definisanih Akcionim planom 2022-2024. S ciljem da se osigura uključenost svih aktera u procesu monitoringa, Izvještaj je razmatran i usvojen na sjednici Savjeta za reformu javne uprave, koja je održana 5. V 2023. S tim u vezi, Vlada je 26. V 2023. usvojila Izvještaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022. Ključni nalazi iz Izvještaja pokazuju da je u prethodnoj godini fokus bio na pripremi evropski usklađenog normativnog okvira u oblasti reorganizacije državne uprave (Zakon o slobodnom pristupu informacijama, Zakon o zaradama zaposlenih u javnom sektoru, Zakon o Vladi i dr.), dok je poseban osvrt dat na oblast unapređenja rada javne uprave, pružanja usluga, službeničkog sistema, transparentnosti i otvorenosti javne uprave. Izvještajem je obuhvaćeno 138 aktivnosti, čiji početak realizacije je 2022. godina, od kojih su u potpunosti realizovane 24 aktivnosti (17,4%), 89 aktivnosti je djelimično realizovano (64,5%), dok 25 aktivnosti (18,1%) nije realizovano. Mjereći trend indikatora tokom 2022, od ukupno 50 indikatora: 26 indikatora (52%) ima pozitivan trend, 11 indikatora (22%) je nepromijenjeno, devet indikatora (18%) bilježi negativan trend, dok četiri indikatora (8%) nijesu mogla biti mjerena u izvještajnom periodu.

Izvještaj je prepoznao glavne uzroke negativnog trenda u postizanju pojedinih ciljeva, što je proizvelo prolongiranje rokova u sprovođenju značajnog broja aktivnosti. Saglasno ovim izazovima, u izvještaju su date i konkretne preporuke za njihovo prevazilaženje i dalju implementaciju aktivnosti u procesu reforme javne uprave.

U kontekstu monitoringa, priprema Izvještaja se odvijala saglasno dinamici praćenja i sprovođenja aktivnosti, napretku indikatora i dostizanju ciljeva, kroz uspostavljenu institucionalnu strukturu, na temeljima saradnje i razmjene informacija, kako bi se dobile tačne i potrebne informacije o implementaciji aktivnosti. S tim u vezi, održano je niz sastanaka i konsultacija s predstavnicima resornih institucija i vođena je intenzivna komunikacija s kontakt tačkama zaduženim za konkretne aktivnosti, u cilju pravovremenog dobijanja podataka i predavljanja rezultata koji će na najbolji način da oslikaju stepen sprovođenja strateškog rješenja. Takođe, izvršen je uvid u dostavljene i/ili javno dostupne izvještaje o radu institucija, a kao izvor podataka su korištene i druge zvanične informacije (saopštenja i zaključci Vlade, obavještenja na sajtovima resornih organa, nalazi NVO i dr).

Saglasno strukturi izvještaja, predstavljen je i finansijski aspekt sprovođenja aktivnosti, kako u cilju prikaza uvezanosti sa Budžetom tako i kroz obavezu praćenja ovog značajnog segmenta Akcionog plana koji se odnosi na sredstva potrebna za realizaciju. Analogno tome, a u cilju finansijske održivosti reforme javne uprave, monitoring je obuhvatio praćenje utrošenih sredstava iz Nacionalnog budžeta i drugih izvora.

Izveštajem je prikazano i to da su, na osnovu dosadašnjeg angažovanja, u kontekstu cjelokupne IPA perspektive, stvoreni preduslovi za finansijsku podršku, koju EK sprovodi u procesu reforme javne uprave kroz Sektorsku budžetsku podršku (SBP). S tim u vezi, jedna od aktivnosti, koja se konkretno odnosi na komplementarnu podršku u okviru SBP, tiče se izrade Projektnog zadatka (ToR) za projekat namijenjen podršci u koordinaciji i monitoringu Strategije RJU. Ovaj projektni zadatak, čiji korisnik je MJU, priveden je kraju i sprovodi ga Centar za izvrsnost u finansijama iz Ljubljane (Center of Excellence in Finance - CEF).

Kao rezultat u kontekstu praćenja komplementarnosti podrške, Izveštajem je obuhvaćena i informacija o značaju organizovanja Donatorskog koordinacionog sastanka, na kojem je Ministarstvo javne uprave predstavnicima diplomatske zajednice u Crnoj Gori predstavilo rezultate realizovane u prethodnom periodu, kao i planirane aktivnosti i potrebe u budućem radu Ministarstva u procesu reforme javne uprave.

Saglasno dostignućima i započetim aktivnostima predstavjenim u Izveštaju, ovaj dokument svjedoči da je tokom implementacije i monitoringa uloženi dodatni napor u cilju što dosljednijeg sprovođenja aktivnosti u pravcu realizacije ciljeva predviđenih Strategijom reforme javne uprave.

Organizacija državne uprave

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima

U toku je postupak donošenja izmjena i dopuna Zakona o državnim službenicima i namještenicima, čije je donošenje Programom rada Vlade za 2023. planirano za IV kvartal 2023. U skladu s procedurom propisanom *Uredbom o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija*, Ministarstvo javne uprave je na svojoj internet stranici objavilo javni poziv za konsultovanje zainteresovane javnosti povodom pripreme Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima i namještenicima. U odnosu na javni poziv, sačinjen je Izveštaj o konsultovanju zainteresovane javnosti, nakon čega je raspisan i javni poziv za izbor predstavnika NVO za učešće u radnoj grupi, koja će pripremati izmjene i dopune Zakona. Ministar javne uprave je sredinom maja 2023. donio rješenje o obrazovanju Radnog tijela koje čine članovi iz reda relevantnih institucija koji će dati svoj doprinos ovom procesu. Uoporedo, Ministarstvo priprema pregled odredbi zakona koje je neophodno mijenjati, a u obzir će uzeti i pristigle komentare tokom javnih konsultacija, kao i komentare koje će dati članovi Radnog tijela.

Izmjenama i dopunama Zakona o državnim službenicima i namještenicima prije svega će se izvršiti izmjene koje se odnose na uslove za zvanja za obavljanje poslova radnog mjesta, koji uslovi su smanjeni amandmanima koje je Skupština donijela u januaru 2021, a na šta je Evropska komisija ukazala kao negativan korak u postupku profesionalizacije. Takođe, pristupiće se i izmjenama određenih instituta čija primjena se pokazala u praksi kao problematična.

Razvoj i koordinacija politika

Ukupan broj važećih strateških dokumenata, zaključno sa 31. V 2023, bio je 59.

Generalni sekretarijat Vlade (GSV) je u periodu 1. I - 31. V 2023. izdao 35 mišljenja na ukupno 26 strateških dokumenata, od kojih je na tri strateška dokumenta odgovoreno mišljenjem u formi dopisa, budući da je za iste procijenjeno da ne podliježu standardnoj provjeri kvaliteta, shodno *Uredbi o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata („Sl. list CG”, broj 54/18)*. GSV je izdao 21 mišljenje na nacrtu i 11 mišljenja na konačne predloge strateških dokumenata koji se dostavljaju Vladi na razmatranje, na posebno

strukturiranom obrascu, od čega 15 pozitivnih mišljenja, 16 uslovno pozitivnih i jedno negativno mišljenje, u smislu ispunjenosti kriterijuma iz Uredbe.

Izvištavanje o sprovođenju strateških dokumenata

GSV je, u izvještajnom periodu, izdao ukupno 36 mišljenja na izvještaje o sprovođenju strateških dokumenata, od čega 34 mišljenja na standardnom obrascu za procjenu i dva dopis mišljenja (na izvještaje koji ne podliježu metodološkim zahtjevima koji proizilaze iz Uredbe i prateće Metodologije). Od ukupnog broja mišljenja na standardnom obrascu za procjenu 47% su pozitivno ocijenjeni izvještaji, dok je 53% uslovno prihvatljivih izvještaja. Među njima, 91% izvještaja sadrži status realizacije planiranih aktivnosti. 26,5% izvještaja sadrži prihvatljive, 41,2% djelimično prihvatljive indikatore učinka, dok 32,4% izvještaja ne sadrži informaciju o vrijednostima indikatora učinka. U dijelu izvištavanja o utrošku sredstava, 38% izvještaja sadrži u potpunosti prihvatljiv, 59% izvještaja sadrži djelimično prihvatljiv prikaz utroška sredstava, dok 3% izvještaja ne sadrži potrebe informacije o utrošku sredstava. Napredak u finansijskom izvištavanju biće moguć tek nakon usvajanja metodologije srednjoročnog planiranja, koja će uskladiti planski proces s budžetskim procesom i omogućiti bolje finansijsko izvištavanje. Tokom izvještajnog perioda, 88% izvještaja tokom izvještajnog ciklusa bilo je planirano Programom rada Vlade za 2023, što u velikoj mjeri utiče na obaveznost njihove pripreme kao ključnih instrumenata za praćenje sprovođenja strateških dokumenata.

U aprilu 2023. otpočela je realizacija IV ciklusa Programa obrazovanja za stručno usavršavanje državnih službenika/ca za strateško planiranje. Polaznici Programa su zaposleni u državnoj upravi, njih 17.

Finansijska održivost reforme i dijalog s EK

Politički dijalog s Evropskom komisijom

Deseti follow-up sastanak Posebne radne grupe za reformu javne uprave (PAR) održan je 9. VI 2023. u Podgorici. Na sastanku je crnogorska strana predstavila status aktivnosti iz domena reforme javne uprave i realizovane obaveze definisane zaključcima s desetog sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave, iz oktobra 2022, koji su objavljeni na sajtu Vlade. Na sastanku je dogovoreno da će se dijalog između Crne Gore i EK dodatno unaprijediti kroz fokusiraniju diskusiju i razmjenu mišljenja, a u cilju kvalitetnijeg praćenja procesa reforme javne uprave.

Savjet za reformu javne uprave

Savjet za reformu javne uprave u kontinuitetu prati proces reforme javne uprave i na četvrtoj sjednici Savjeta, koja je održana 5. V 2023, razmatrana su nova dokumenta od značaja za ovaj proces. S tim u vezi, Savjet je razmatrao i usvojio: Izvištaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2022. i Izvištaj o radu Savjeta za reformu javne uprave za 2022. Utvrđivanjem ovih važnih dokumenata zaokružen je izvještajni ciklus za 2022. i napravljen presjek postignutih rezultata na planu reforme javne uprave u Crnoj Gori.

Sastanak je, ujedno, bio prilika da se istakne stepen realizacije zaključaka usvojenih na prethodnim sjednicama Savjeta, čime je potvrđeno da je rad Savjeta bio uspješan i da su razmatrani i usvojeni dokumenti od značaja za sprovođenje procesa reforme javne uprave i programa reforme upravljanja javnim finansijama.

Na osnovu Izvištaja o implementaciji Akcionog plana Strategije reforme javne uprave za 2022., Savjet je konstatovao da su ostvareni ograničeni pomaci u reformi javne uprave te da postoji potreba za unapređenjem rada s fokusom na to da se ostvari efikasnija implementacija aktivnosti.

Članovima Savjeta su takođe predstavljene Metodologija za izradu analize funkcionisanja sistema lokalne samouprave u Crnoj Gori i nacrt Mape puta za upravljanje kvalitetom u javnoj upravi, koja je u finalnoj fazi izrade, a poseban značaj sjednici dali su predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i predstavnici Sindikata za pravosuđe, koji su, prvi put prisustvovali radu Savjeta.

Nakon što je Savjet razmatrao i usvojio Izvještaj o radu Savjeta za reformu javne uprave za 2022, Vlada je 26. V 2023. usvojila ovaj dokument. Izvještajem su predstavljeni rezultati u duhu njegovanja principa inkluzivnosti i otvorenosti, s ciljem unapređenja kvaliteta rada Savjeta, i dat prikaz veće transparentnosti u radu, što podrazumijeva objavljivanje svih materijala koji se razmatraju na sjednicama Savjeta. Istaknuto je i da je dodatni impuls radu ovog Vladinog savjetodavnog tijela dat kroz učešće donosilaca odluka na najvišem nivou, ali je, isto tako, analizom prisutnosti utvrđeno da su članovi Savjeta nerijetko imenovali zamjenike koji su prisustvovali sjednicama Savjeta. S tim u vezi, analizirajući rezultate reformskog procesa u izvještajnom periodu, dodatno je istaknuta i potvrđena važnost političkog nivoa podrške i potreba da se osigura kontinuitet u radu na najvišem nivou.

Takođe, Izvještajem je prikazan značaj uspostavljanja nove koordinacione strukture za usmjeravanje reformskog procesa, u formi definisanih koordinacionih tijela, s ciljem da se doprinese uspješnijem praćenju procesa reforme tj. realizaciji aktivnosti obuhvaćenih strateškim ciljevima i optimizacijom javne uprave. Istaknuta je i potreba da se intenzivira rad ovih tijela.

U kontekstu ovih izvještavanja potvrđeno je da je kroz unaprijeđen, transparentan i inkluzivan rad Savjeta za reformu javne uprave, uz obezbjeđivanje neophodnih finansijskih sredstava iz IPA fondova, stvoren dodatni podsticaj za ubrzanje dinamike budućeg procesa reforme javne uprave.

Digitalizacija procesa

Ministarstvo javne uprave realizovalo je sve aktivnosti na uspostavljanju sistema za elektronsku naplatu i kontrolu uplata (NS-NAT), čijom implementacijom se omogućava građanima da na jednostavan način izvrše plaćanje administrativnih taksi, naknada i ostalih javnih prihoda, elektronskim putem uz upotrebu platnih kartica. U toku su aktivnosti na prikupljanju podataka od institucija koje će koristiti navedeni sistem, kao i pripremne aktivnosti na promociji sistema.

Takođe, kontinuirano se sprovode aktivnosti u vezi sa sistemom za elektronsko upravljanje dokumentima – eDMS, koji je prvenstveno namijenjen vršenju kancelarijskog poslovanja na elektronski način, koje podrazumijeva ne samo pravilno evidentiranje i elektronsko arhiviranje dokumentacije koja nastaje u poslovnim procesima administracije, već i upravljanje dokumentima tokom njihovog životnog ciklusa, kao i vođenje poslovnih postupaka.

Završena je tenderska procedura i u toku je izbor najpovoljnije ponude za implementaciju novog portala elektronske uprave i unapređenja tehnološke platforme JSERP sistema, koji će, integracijom s drugim značajnim common sistemima NS-eID (sistem za elektronsku identifikaciju i autentifikaciju), NS-NAT (sistem za elektronsko plaćanje i kontrolu naplate javnih prihoda) i sistemom za elektronsko upravljanje dokumentima, graditi moderni digitalni ECO Sistem.

Uskoro se očekuje implementacija unapređenja usluge eStudent, kao i nove usluge digitalnog potpisivanja Ugovora između studenata i Univerziteta Crne Gore. U toku je izrada dvije nove elektronske usluge: podnošenje zahtjeva za stipendije i podnošenje zahtjeva za studentske kredite koje će se implementirati u septembru.

U izvještajnom periodu, putem Digitalne akademije realizovane su tri edukacije u oblasti: Transformaciono liderstvo i upravljanje promjenama, Human Centered Design – Uvod u dizajn usmjeren na čovjeka, Sajber bezbjednost –

bezbjednosna kultura i zaštita podataka, putem kojih je edukovano 43 polaznika. U toku je finalizacija tehničke specifikacije za izradu online eLearning platforme, kao i definisanje Plana programa obuka/treninga za 2023.

Statistički podaci

Pristup JSERP platformi ima 18 institucija, a trenutno su aktivne elektronske razmjene podataka između 16 parova registara između kojih se odvija razmjena podataka putem nekog određenog web servisa. Tokom 2023. preko JSERP platforme je uspješno relizovano oko 900.000 upita između institucija.

Na Portalu eUprave su u izvještajnom periodu bile objavljene 403 usluge, od čega je 96 elektronskih, 258 za pravna lica, 125 za fizička lica, a ostalo za javnu upravu. Takođe, broj aktivnih korisnika na Portalu eUprave iznosi 104.819. Kada je u pitanju sistem ePraticipacije, na istom je ukupno za izvještajni period bilo objavljeno 14 javnih rasprava, obavještenja i poziva. Ukupan broj podnešenih zahtjeva putem Portala eUprave od početka 2023. iznosi 161. Broj polaznika koji su uspješno prošli edukacije putem Digitalne akademije u izvještajnom periodu, za tri trenutno dostupne teme, je - 43.

POGLAVLJE 23 – PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

23.1. Pravosuđe

23.1.1. Strategijski okvir

Izrada Završnog izvještaja o implementaciji Strategije reforme pravosuđa 2019-2022. i Akcionog plana za njenu implementaciju za 2022. je u završnoj fazi. Nakon što je Ministarstvo pravde prikupilo podatke od strane nadležnih institucija sačinjen je nacrt ovog izvještaja. U cilju sprovođenja nezavisne evaluacije Ministarstvo pravde je uz podršku Projekta EUROL 3 angažovalo jednog međunarodnog i jednog domaćeg evaluatora, koji će izraditi Finalnu (ex-post) evaluaciju sprovođenja Strategije reforme pravosuđa 2019-2022 (koja evaluacija će biti sastavni dio završnog izvještaja). Nakon završnog procesa evaluacije planirano je da Završni izvještaj bude razmotren na sjednici Savjeta za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa, a nakon toga poslat Vladi na razmatranje i usvajanje.

Evaluacija prethodne strategije će biti polazna osnova za izradu nove Strategije reforme pravosuđa 2024-2027. i pratećeg Akcionog plana, čije usvajanje je planirano do kraja IV kvartala ove godine. U cilju blagovremene realizacije ove obaveze, u toku je postupak konsultovanja zainteresovane javnosti i formiranja Radne grupe za izradu Strategije. Početak rada na izradi nove Strategije planiran je nakon usvajanja Završnog izvještaja o implementaciji Strategije reforme pravosuđa 2019-2022. na Vladi.

23.1.2. Normativni okvir

Vlada je 1. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama. Izmjenama ovog propisa pristupilo se u cilju jačanja nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti sudstva, a u smislu prevazilaženja problema koji su se pojavili u njegovoj praktičnoj primjeni, kao što su: rad Sudskog savjeta, sistem etičke i disciplinske odgovornosti sudija, izbor sudija i predsjednika sudova, izrada Plana slobodnih sudijskih mjesta, upućivanje i premještanje sudija, njihovo ocjenjivanje i dr. Na Predlog ovog zakona Venecijanska komisija je dva puta dala pozitivna mišljenja, u kojima je pozdravila značaj predloženih zakonskih izmjena za reformu pravosuđa u Crnoj Gori i posvećenost Ministarstva pravde da ovom procesu pristupi na inkluzivan, demokratski i transparentan način, uz konstataciju da će normativne izmjene u ovom propisu doprinijeti podizanju povjerenja građana u rad pravosuđa. Preporuke sadržane u mišljenjima Venecijanske komisije u značajnoj mjeri su usvojene i inkorporirane u Predlog

ovog zakona. Naime, u skladu sa preporukama iz naknadnog mišljenja Venecijanske komisije u zakon su, između ostalih, inkorporirane odredbe o ocjenjivanju sudija Vrhovnog suda (koje su normirane u skladu sa predlogom Vrhovnog suda), odredbe o vršiocu dužnosti predsjednika Vrhovnog suda, kao i odredbe o ovlaštenjima Komisije za etički kodeks u postupku utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudija. O navedenim izmjenama upoznata je Evropska komisija.

Vlade 1. VI 2023. utvrdila je Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, kao i Predlog zakona o izmjenama Zakona o sudovima. Naime, izmjena i dopuna Zakona o Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu odnosi se na skraćivanje inicijalne obuke za kandidate za sudije osnovnog suda sa dosadašnjih 18 na 12 mjeseci (u cilju usaglašavanja sa trajanjem inicijalne obuke sa predloženim izmjenama u Zakonu o Sudskom savjetu i sudijama), dok se izmjene Zakona o sudovima odnose se proširivanje mjesne nadležnosti Osnovnog suda u Podgorici na teritoriju Opštine Zeta (usaglašavanje s izmjenama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore) i brisanje odredbi koje se odnose na rad Opšte sjednice Vrhovnog suda u postupku predlaganja kandidata za predsjednika Vrhovnog suda (koje odredbe su sada sadržane u predloženim izmjenama Zakona o Sudskom savjetu i sudijama).

Vlada je 8. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Predloženim izmjenama zakona prevazići će se problemi primijećeni u praktičnoj primjeni ovog propisa i omogućiti ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć posebno ranjivim kategorijama lica (žrtvama torture, žrtvama krivičnih djela protiv polnih sloboda i djeci koja su pokrenula postupak za zaštitu prava djeteta). Time će se doprinijeti i realizaciji preporuka Komiteta UN-a protiv torture, kao i usaglašavanju s međunarodnim standardima u oblasti prava djeteta i preporukama predloženih od strane UNICEF-a, kada je u pitanju pristup pravdi djeci. Nadalje, propisivanjem odredbi kojima se uvodi obaveza posjedovanja posebnih stručnih znanja advokata koji pružaju besplatnu pravnu pomoć ovim kategorijama korisnika unaprijediće se i kvalitet pružanja pravne pomoći.

Ministar pravde je u martu 2023. formirao Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu, koju pored predstavnika Ministarstva pravde čine i predstavnici Državnog tužilaštva, Tužilačkog savjeta, Skupštine, Vlade i civilnog sektora. Radna grupa aktivno radi na izmjenama pomenutog zakona. Pored toga, Ministarstvo pravde sprovelo je početnu fazu konsultovanja zainteresovane javnosti, a izvještaj o konsultovanju objavljen je na internet stranici Ministarstva pravde. Izmjene ovog zakona imaju za cilj unapređenje zakonskih odredbi koje se odnose na izbor državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava, ocjenjivanje državnih tužilaca, etičku i disciplinsku odgovornost, kao i na usaglašavanje s međunarodnim standardima i preporukama Evropske komisije i Venecijanske komisije.

23.1.3. Organi upravljanja

U periodu 1. IV - 15. VI 2023, Sudski savjet je, u skladu s Planom slobodnih sudijskih mjesta, izabrao dva dosadašnja kandidata za sudije: za sudije u sudu za prekršaje u Budvi; jedan sudija je u postupku dobrovoljnog trajnog raspoređivanja, raspoređen iz Osnovnog suda u Nikšiću u Osnovni sud u Podgorici.

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima Sekretarijata Tužilačkog savjeta, na dan 6. VI 2023. zaposlena su ukupno 22 službenika. Kadrovskim planom za 2023. predviđeno je popunjavanje radnog mjesta i pokretanje postupka zapošljavanja putem javnog/internog oglasa na neodređeno vrijeme za jednog samostalnog savjetnika III u Informatičkoj službi i jednog samostalni savjetnika III u Odjeljenju za stručnu podršku radu Tužilačkom savjetu, kao i jednog samostalnog savjetnika I u Odjeljenju za stručnu podršku radu Tužilačkom savjetu.

U izvještajnom periodu, pokrenuta su dva javna oglasa - za samostalnog savjetnika III u Informatičkoj službi i samostalnog savjetnika III u Odjeljenju za stručnu podršku radu Tužilačkom savjetu. Takođe, preko Uprave za ljudske resurse, pokrenut je javni oglas za zapošljavanje jednog pripravnika s visokim obrazovanjem i jednog pripravnika sa srednjim stručnim obrazovanjem. U ovom periodu, realizovan je javni oglas objavljen u 2022, donošenjem odluke o izboru kandidata za radno mjesto samostalni referent - blagajnik u Službi za računovodstvo i finansije.

U maju 2023. sačinjen je konačni Nacrt o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Sekretarijata, kojim je predviđeno povećanje broja izvršilaca za četiri radna mjesta.

Sporazumom o preuzimanju, popunjeno je radno mjesto samostalni savjetnik I u Odjeljenju za stručnu podršku radu Tužilačkom savjetu.

Za period 1. I - 31. V 2023. potrošačka jedinica Tužilački savjet je imala na raspolaganju 4.287.136,57 eura, u skladu s opredijeljenim mjesečnim limitima potrošnje dodijeljenih od strane Ministarstva finansija.

Kada je u pitanju izbor tužilaca za period 1. I - 31. V 2023, izabran je rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Cetinju.

23.1.4. Nezavisnost i nepristrasnost

U periodu 23. III - 6. VI 2023, podnijeto je 20 molbi za pomilovanje. Predsjednik je donio 29 odluka uzimajući u obzir i predmete koji su prenijeti iz ranijeg izvještajnog perioda. Trenutno je u radu 16 predmeta.

Kada je u pitanju izbor sudija, Sudski savjet je u aprilu 2023. izabrao predsjednika Privrednog suda Crne Gore.

U skladu s Planom slobodnih sudijskih mjesta, u istom periodu, u postupku napredovanja sudija izabrano je: dvoje sudija Višeg suda u Podgorici.

Kada je u pitanju izbor tužilaca, za period 1. I - 31. V 2023, izabran je rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Cetinju.

Izbor sudija Ustavnog suda

Nakon što je Skupština 27. II 2023, na osnovu Amandmana IV stav 2 na Ustav Crne Gore, u prvom glasanju donijela odluku o izboru troje sudija Ustavnog suda, kada su za sutkinje Ustavnog suda izabrane: Snežana Armenko, Dragana Đuranović i Momirka Tešić, na dnevnom redu Druge sjednice Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2023, koja je započeta 4. IV 2023, između ostalog, nalazi se i Predlog za izbor preostalog, jednog sudije Ustavnog suda Crne Gore (Amandman IV stav 2, drugo glasanje).

Izbor članova Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika

Nakon što je Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu, shodno Zakonu o Sudskom savjetu i sudijama, sproveo neophodnu proceduru za izbor preostala tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika, Odbor je zakazao sjednicu na čijem je dnevnom redu bilo utvrđivanje Predloga za izbor tri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika. Na navedenoj sjednici, započetoj 6. IV 2023, Odbor je odgodio izjašnjavanje o navedenom Predlogu, iz razloga odsustva svih opozicionih poslanika.

Glasanje u Skupštini za preostala tri kandidata nalazi se na dnevnom redu Druge sjednice Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja, koja je započeta 4. IV 2023.

Postupak za izbor vrhovnog državnog tužioca

Tužilački savjet je 4. I 2023. raspisao Javni poziv za izbor vrhovnog državnog tužioca Crne Gore. Na III sjednici održanoj 30. I 2023, Savjet je utvrdio da tri kandidata ispunjavaju zakonom propisane uslove za izbor vrhovnog državnog tužioca. Savjetu je 10. II 2023. dostavljeno mišljenje proširene sjednice Vrhovnog državnog tužilaštva o prijavljenim kandidatima koji ispunjavaju zakonom propisane uslove. Tužilački savjet je u nejavnom dijelu X sjednice, održane 12. IV 2023, nakon obavljenog intervjua, većinom glasova utvrdio Predlog Tužilačkog savjeta Crne Gore za izbor vrhovnog državnog tužioca Crne Gore s listom kandidata koji ispunjavaju zakonom propisane uslove za izbor vrhovnog državnog tužioca, koji je 11. V 2023. dostavljen Skupštini na dalji postupak, u skladu sa Zakonom o Državnom tužilaštvu.

23.1.5. Odgovornost

U skladu s godišnjim planom nadzora za 2023, u periodu 1. IV – 9. VI 2023. pravosudni inspektori Ministarstva pravde izvršili su inspekcijski nadzor nad poslovima sudske i tužilačke uprave u sedam osnovnih sudova, u Višem sudu u Bijelom Polju, kao i u Vrhovnom sudu Crne Gore. Izvršen je inspekcijski nadzor u pet osnovnih državnih tužilaštava, kao i u Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju, u Sudu za prekršaje u Bijelom Polju i šest odjeljenja za prekršaje. Prilikom vršenja nadzora nisu uočene nepravilnosti. Postupljeno je po sedam pritužbi i predstavki građana i pravnih lica na rad pravosudnih organa.

Pravosudni inspektori shodno Godišnjem planu nadzora nad zakonitošću rada javnih izvršitelja i Komore javnih izvršitelja, za izvještajni period, izvršili su redovan nadzor nad zakonitošću rada šest javnih izvršitelja. Prilikom vršenja nadzora nije bilo utvrđenih nepravilnosti. Ukupno je bilo četiri pritužbe na rad javnih izvršitelja.

Ministarstvo pravde podnijelo je predlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti protiv jednog javnog izvršitelja, zbog teže disciplinske povrede (očigledne ili grube zloupotrebe, odnosno prekoračenja ovlaštenja utvrđenih zakonom).

Takođe, u izvještajnom periodu pravosudni inspektori su izvršili ukupno osam nadzora nad radom notara. Prilikom vršenja nadzora nad radom notara nisu utvrđene nepravilnosti. U navedenom periodu je podnesena je jedna pritužba na rad notara.

Etička odgovornost

U periodu 1. IV - 15. VI 2023. nije bilo pokrenutih postupaka po inicijativama za utvrđivanje povrede Etičkog kodeksa od strane sudija.

Komisija za Etički kodeks državnih tužilaca je u periodu 1. I - 6. VI 2023. imala u radu osam inicijativa (dok su četiri inicijative prenijete iz 2022.) tj. predmeta radi davanja Mišljenja da li je ponašanje državnih tužilaca u skladu s Etičkim kodeksom državnih tužilaca. U skladu s navedenim, Komisija je u jednom predmetu donijela zaključak i utvrdila povredu Etičkog kodeksa, dok je za jedan konstatovala da (inicijativa) predmet nije u okviru domena nadležnosti Komisije i isti je upućen Komisiji za pritužbe na rad državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava u pogledu zakonitosti rada, zatim nakon razmatranja jednog predmeta (inicijative) donijeta je odluka o dostavljanju istog rukovodiocu Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici na dalje postupanje, dok se preostala četiri predmeta (inicijative) nalaze u radu pred Komisijom za Etički kodeks državnih tužilaca.

Komisija za Etički kodeks državnih tužilaca je 31. I 2023. donijela Odluku o izmjeni Poslovnika o radu Komisije za Etički kodeks državnih tužilaca.

Na internet stranici Tužilačkog savjeta, pored Etičkog kodeksa državnih tužilaca, izvještaja o radu, anonimiziranih odluka - Mišljenja i smjernica za primjenu Etičkog kodeksa državnih tužilaca, nalaze se kontakt informacije s naznačenom e-mail adresom, kako bi građani mogli da se obrate Komisiji u slučaju povrede Etičkog kodeksa od strane državnih tužilaca. U cilju upoznavanja javnosti s nadležnostima ove Komisije i načinom pokretanja postupka za povredu Etičkog kodeksa državnih tužilaca, na internet stranici Tužilačkog savjeta se nalazi Brošura o Etičkom kodeksu državnih tužilaca.

Disciplinska odgovornost

Prema podacima Sudskog savjeta, tokom perioda 1. IV - 15. VI 2023. nije bilo predloga za pokretanje disciplinskog postupka.

U periodu 1. I – 31. V 2023, Tužilačkom savjetu je podnijeto 10 predloga za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnih tužilaca, od strane ovlašćenih podnosilaca iz člana 110 stav 1 Zakona o Državnom tužilaštvu. Veći dio podnijetih predloga se odnosio na teži disciplinski prekršaj iz člana 108 stav 3 tačka 8 Zakona o Državnom tužilaštvu.

Disciplinska tužiteljka je Disciplinskom vijeću u izvještajnom periodu podnijela ukupno 10 predloga, od kojih se sedam odnosi na disciplinske predmete formirane u 2022, a tri se odnose na disciplinske predmete formirane u 2023. Disciplinska tužiteljka je u 10 predloga predložila da se odbije predlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnih tužilaca kao neosnovan, zbog nepostojanja dokaza da su državni tužioci učinili disciplinske prekršaje.

Disciplinsko vijeće je u izvještajnom periodu u osam predmeta, odlučujući po predlogu Disciplinske tužiteljke za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnih tužilaca zbog disciplinskog prekršaja iz člana 108 stav 3 tačka 8 Zakona o Državnom tužilaštvu, donijelo odluku da se odbiju predlozi za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnih tužilaca, kao neosnovani, zbog nepostojanja dokaza da su državni tužioci učinili disciplinske prekršaje.

23.1.6. Profesionalnost i stručnost

U periodu 1. IV. - 15. VI 2023. nije bilo završenih postupaka ocjenjivanja rada sudija.

Komisija za ocjenjivanje je povodom ocjenjivanja državnih tužilaca održala ukupno pet sjednica, na kojima je donijela 18 planova za ocjenjivanje.

Tužilački savjet je povodom vanrednog ocjenjivanja državnih tužilaca, rukovodilaca, specijalnih tužilaca, ocjenjivanja državnih tužilaca na kraju mandata, obrazovao 15 vijeća za ocjenjivanje rada državnih tužilaca.

Nakon dostavljenog predloga ocjena rada državnih tužilaca od strane Vijeća za ocjenjivanje, Komisija za ocjenjivanje je utvrdila ocjene rada za 15 državnih tužilaca, od kojih je 13 državnih tužilaca u postupku redovnog ocjenjivanja, za jednog državnog tužioca izabranog na mandat i jednog rukovodioca.

Komisija je za 14 državnih tužilaca, nakon sprovedenog postupka ocjenjivanja, utvrdila ocjenu rada "odličan", a za jednog državnog tužioca "dobar".

Takođe, za napomenuti je da je postupak redovnog ocjenjivanja državnih tužilaca u završnoj fazi te je za očekivati, imajući u vidu dinamiku ocjenjivanja, da će navedeni postupak biti završen do kraja juna tekuće godine.

23.1.7. Kvalitet pravosuđa

Najvažnije aktivnosti koje su realizovane u periodu 1. IV - 6. VI 2023. u dijelu koji se odnosi na informacioni sistem pravosuđa, informatičku opremu i mrežu: Registar stečajnih upravnika povezan je sa sudskim PRIS rješenjem, u cilju odabira stečajnih upravnika od strane stečajnog sudije metodom slučajne raspodjele dok je u sklopu projekta

„Unapređenje efikasnosti pravosuđa“, UNDP u fazi potpisivanja Ugovora sa izabranim izvođačem za realizaciju projekta razvoja Sistema poslovne inteligencije i skladištenja podataka (eng. DWH & BI - Data Warehouse and Business Intelligence) za pravosuđe, kojim će se unaprijediti analitički i statistički kapaciteti pravosuđa, u skladu s preporukama CEPEJ-a.

Prepoznat je problem u realizaciji razvoja novog sudskog sistema, koja se sprovodi kroz UNDP projekat „Unapređenje efikasnosti u pravosuđu“, uz kofinansiranje Crne Gore i Vlade Kraljevine Norveške. UNDP je raskinuo Ugovor sa izvođačem posle skoro četiri godine rada na projektu, jer izvođač nije završio fazu razvoja softvera u skladu s rokovima koji su definisani Ugovorom. Kao alternativa, na sjednici Sudskog savjeta je usvojen zaključak da se radi nadogradnja postojećeg PRIS rješenja kao kratkoročno rješenje, koja podrazumijeva kreiranje nove baze podataka, redizajn korisničkih ekrana, novu arhitekturu sistema i omogućavanje potrebnih statističkih izvještaja, kao i kreiranje web servisa neophodnih za interoperabilnost novog PRIS sistema sa ostalim sistemima pravosuđa.

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima Sekretarijata Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, od ukupno sistematizovanih 19, trenutno je popunjeno 16 radnih mjesta.

Kadrovskim planom Sekretarijata Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu za 2023, Centar je od Ministarstva finansija tražio zapošljavanje za tri radna mjesta, od kojih dva lica na neodređeno vrijeme i jedno lice na određeno vrijeme.

Početak aprila 2023. Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu je od Ministarstva finansija dobio saglasnost na predloženi Kadrovski plan. Procedure za popunu radnih mjesta su u toku.

Početak marta 2023. sporazumno je raskinut radni odnos sa jednim zaposlenim u Sekretarijatu (načelnik Službe za opšte poslove i finansije). Unutrašnjim raspoređivanjem nakon dostavljanja Kadrovskog plana, ukazala se potreba za popunu još jednog radnog mjesta, čijom popunom bi se ispunio broj sistematizovanih radnih mjesta u Sekretarijatu Centra. Centar je tražio od Ministarstva finansija odobrenje za popunu još jednog radnog mjesta tj. samostalnog savjetnika/ca I u Odjeljenju za međunarodnu saradnju i projekte. Krajem maja Centar je dobio saglasnost za popunu pomenutog radnog mjesta.

23.1.8. Efikasnost

Međuresorski Radni tim za izradu Plana racionalizacije pravosudne mreže, koji je ministar pravde obrazovao u julu 2022, u prethodnom periodu je intenzivno radio na realizaciji ove aktivnosti. Na osnovu nalaza Analize potrebe za racionalizacijom mreže pravosudnih organa, sačinjene od strane međunarodnih eksperata, kao i dostavljenih predloga, sugestija i komentara od strane Sudskog savjeta, Tužilačkog savjeta, Vrhovnog suda i Vrhovnog državnog tužilaštva, Radni tim izradio je Predlog plana racionalizacije pravosudne mreže. Planom se definišu mjere, aktivnosti, indikatori rezultata i uticaja, rokovi, nadležni organi i izvori finansiranja potrebni za sprovođenje racionalizacije pravosudne mreže. Predlog ovog dokumenta dostavljen je Vrhovnom sudu, koji je sproveo interne konsultacije unutar sudstva. Prikupljeni predlozi, sugestije i komentari od strane predsjednika sudova i zaposlenih u sudstvu, dostavljeni su Ministarstvu pravde i razmatraju se na sastancima Radnog tima.

23.1.9. Bavljenje ratnim zločinima na nivou države

Pred Višim sudom u Podgorici u toku je krivični postupak protiv okrivljenog P. (Ć.) S. zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st. 1 KZ SRJ. Naredni pretres je zakazan za 30. VI 2023.

U periodu 1. I - 1. VI 2023, u Specijalnom državnom tužilaštvu formirano je pet predmeta, od kojih su tri predmeta arhivirana, nakon postupanja po zamolnicama Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine u

Beogradu, dok se dva predmeta nalaze u fazi izviđaja u kojima se preduzimaju potrebne mjere i radnje u pravcu prikupljanja pravno relevantnih dokaza.

23.2. Borba protiv korupcije

Radna grupa koja je formirana s ciljem izrade Smjernica za primjenu sporazuma o priznanju krivice je završila rad i Nacrt smjernica za primjenu sporazuma o priznanju krivice je poslat Evropskoj komisiji 18. IV 2023.

23.2.1. Normativni okvir

Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbjeđenju upućen je na mišljenje Evropskoj komisiji 8. V 2023. Inicijalne izmjene i dopune započete su zbog usklađivanja s Regulativom (EU) 655/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. V 2014. o uspostavi postupka za evropski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i privrednim stvarima.

Vlada je 26. V 2023. usvojila Analizu efikasnosti funkcionisanja sistema izvršenja (januar - decembar 2022). Analiza sadrži ocjenu efikasnosti funkcionisanja sistema izvršenja, uključujući rad javnih izvršitelja i sudova, kao i nadzor nad zakonitošću rada javnih izvršitelja, aktivnosti Ministarstva pravde i Komore javnih izvršitelja u pravcu praćenja i unapređenja sistema izvršenja i rada javnih izvršitelja, te aktivnosti drugih nadležnih organa.

Vlada je 3. IV 2023. utvrdila Predlog zakona o dopunama Zakona o parničnom postupku, koji je usaglašen sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću.

Vlada je 8. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore. Razlog izmjena i dopuna Zakona je usaglašavanje sa konvencijama Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija, pravnim standardima Evropskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima. Takođe, kako je u raspravi istaknuto, dalje osavremenjivanje opšteg i posebnog dijela Krivičnog zakonika na osnovu dobre prakse drugih evropskih krivičnopravnih sistema, otklanjanje pojedinih zakonskih neusklađenosti i dalje unapređenje određenih postojećih rješenja, omogućiće da Crna Gora ima jedan savremeni i evropski krivični zakonik koji će predstavljati dobru osnovu za borbu protiv savremenih oblika kriminaliteta.

Vlada je 8. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini, koji je potpisan 19. III 2021. u Beogradu. Potvrđivanjem Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini Crna Gora iskazuje spremnost za dalje unapređenje sistema sprečavanja i suzbijanja korupcije i opredijeljenost za unapređenje mehanizama međunarodne – regionalne saradnje na polju sprečavanja i suzbijanja korupcije. Svrha Međunarodnog sporazuma o razmjeni podataka u svrhe provjere izjava o imovini je sprječavanje korupcije uz pomoć direktne administrativne razmjene podataka koji se odnose na prijavljenu imovinu između Strana potpisnica Sporazuma. Sporazumom su utvrđeni podaci koji se razmjenjuju, postupak razmjene podataka na zahtjev, mogućnost automatske razmjene podataka, pravo odbijanja zahtjeva, mogućnost i mehanizmi pretraživanja i korišćenja otvorenih baza podataka i direktan pristup, mogućnost spontane razmjene podataka, povjerljivost, određivanje kontakt tačke, pitanje troškova pomoći koja se pruža na osnovu Sporazuma, kao i jezika. Proces pripreme Sporazuma dio je aktivnosti koje je sprovela Regionalna antikoruptionska inicijativa uz podršku Austrijske razvojne agencije. Nacrt sporazuma podržali su šefovi država i vlada na samitu u Trstu 2017. Posvećenost sprovođenju preventivnih radnji protiv korupcije prepoznata je kao jedan od ključnih elemenata u pregovaračkom poglavlju 23 – Pravosude i temeljna prava.

23.2.2. Institucionalni okvir

Agencija za sprječavanje korupcije (ASK)

Kada su u pitanju ljudski resursi u Agenciji za sprječavanje korupcije (ASK), trenutan broj zaposlenih na neodređeno i određeno vrijeme je 61 službenik, od kojih za dva službenika miruje radni odnos na period od dvije i četiri godine. Agencija je od Ministarstva finansija dobila saglasnost na Kadrovski plan za popunu upražnjenih radnih mjesta. Kontinuirano se ulažu napor na unapređenju administrativnih kapaciteta uz podršku međunarodnih partnera, kao i na ispunjavanju obaveza koje proističu iz članstva Crne Gore u antikorupcijskim međunarodnim organizacijama.

U odnosu na implementaciju ISO 9001:2015 u Agenciji, saglasno Programu provjera za 2023, u periodu 15-16. V 2023, sprovedena je interna provjera usklađenosti procedure P01 - Kontekst organizacije sa zahtjevima ISO9001:2015 kojom prilikom je konstatovano da su dokumenta i primjena procedure usklađene sa zahtjevima predmetnog standarda.

Agencija je 31. III 2023. usvojila Plan obuka za zaposlene u ASK u 2023. i Plan obuka za obveznike zakona iz nadležnosti ASK u 2023.

Navedeno utiče na ispunjenje privremenog mjerila 21 u poglavlju 23: „Crna Gora uspostavlja novu Agenciju za antikorupciju s jasno definisanim mandatom i efektivnim nadležnostima. Ova Agencija treba da pokaže proaktivan stav, da ima neophodnu nezavisnost, dovoljno resursa, uključujući i zapošljavanje na osnovu zasluga kao i obučeno osoblje i treba da bude dobro povezana s drugim relevantnim institucijama (i njihovim bazama podataka). Crna Gora osigurava da imenovanje šefa Agencije za antikorupciju bude transparentno, obavljeno na osnovu zasluga i objektivnih kriterijuma, uključujući i stručne sposobnosti”.

Nacionalni savjet za borbu protiv korupcije

Prema informacijama dostavljenim od strane Kabineta ministra bez portfelja, 7. VI 2023. održan je sastanak ministra Zorana Miljanića, predstavnice Kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori Marine Mićunović i eksperta Savjeta Evrope. Tokom sastanka, ekspert je informisan o aktivnostima koje su preduzete od osnivanja Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije, kao i o aktivnostima Radne grupe koja je formirana u cilju pripreme izmjena i dopuna Zakona o sprječavanju korupcije.

Ekspert treba da pripremi: procjenu potreba kada je u pitanju institucionalni okvir za izradu i sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije, nacrt Strategije i matricu Akcionog plana za sprovođenje Strategije. Dogovoreno je i da po završetku izrade matrice Strategije i Akcionog plana svi članovi Nacionalnog savjeta za borbu protiv korupcije istu u okviru svog djelokruga rada dopune. Planom rada Vlade za 2023. predviđeno je da se Strategija usvoji u četvrtom kvartalu ove godine.

Ujedno, kontakt osoba ispred Kabineta ministra bez portfelja daje svoj doprinos u popunjavanju ovogodišnjeg OECD upitnika za dimenziju Antikorupcija povodom izrade publikacije „Konkurentnost Jugoistočne Evrope 2024”. Isti predstavlja set pitanja kojima se ocjenjuje politika borbe protiv korupcije i procjena rizika, prevencija korupcije, poslovni integritet i korporativna odgovornost, kao i istraga i krivično gonjenje.

23.2.3. Bilans ostvarenih rezultata

Preventivne mjere

Prema evidenciji ASK, ukupan broj organa vlasti koji su odredili menadžera integriteta od 1. I 2016. do 31. V 2023. je 732 (98,9% od ukupnog broja organa vlasti). U periodu januar – decembar 2022, 25 organa vlasti je prvi put donijelo rješenje o određivanju menadžera (i još tri organa u periodu januar-maj 2023). U 2022, 27 organa vlasti je prvi put usvojilo i ASK dostavilo plan integriteta u štampanoj i elektronskoj formi (i još četiri organa u periodu januar-maj

2023). Ukupno su 732 organa vlasti ASK dostavila plan integriteta od 1. I 2016. do 31. V 2023, čime je 98,9% organa vlasti ispunilo zakonsku obavezu usvajanja plana integriteta.

ASK je do 31. V 2023. dostavljeno ukupno 697 izvještaja o sprovođenju plana integriteta za 2022. Rok za podnošenje izvještaja za 2022. je bio 15. IV 2023. Ukupno 637 organa je 2022. popunilo upitnik za procjenu efikasnosti i efektivnosti plana integriteta, a 18 organa 2021. Agencija je u maju 2023. započela analizu upitnika popunjenih u te dvije godine. Plan integriteta je 2022. ažuriralo ukupno 646 organa vlasti, a tokom 2021. 29 organa. ASK je izradila Izvještaj o donošenju i sprovođenju planova integriteta za 2022, koji je Savjet ASK usvojio u februaru 2023. Izvještaj sadrži analizu svih planova integriteta i izvještaja o njihovom sprovođenju, kao i preporuke za unapređenje planova integriteta.

ASK je u novembru 2022. izradila Metodologiju za procjenu primjene antikorupcijskih mjera u sistemu pravosuđa, u saradnji s UNDP-em u Crnoj Gori, u cilju unapređenja sadržaja i efekata planova integriteta pravosudnih organa. Primjena Metodologije na sistem pravosuđa je u toku.

Navedeno utiče na ispunjenje privremenog mjerila 25 u poglavlju 23: „U državnoj upravi, Crna Gora angažuje, promovise i imenuje javne zvaničnike na osnovu jasnih i transparentnih kriterijuma, fokusirajući se na zasluge i iskazane mogućnosti. Crna Gora jača kapacitete Inspektorata, primjenjuje metodologiju analize rizika, usvaja planove integriteta i imenuje obučene menadžere integriteta u javnoj upravi. Crna Gora obezbjeđuje inicijalni bilans ostvarenih rezultata u primjeni efektivnih sankcija u slučajevima kršenja etičkih vrijednosti“.

U okviru projekta „Southeast Europe – Together Against Corruption (SEE-TAC)“ odabrana su dva sektora posebno osjetljiva na korupciju: visoko obrazovanje i javna preduzeća, u cilju daljeg unapređenja oblasti CRA (procjena rizika od korupcije u organima, kroz planove integriteta) i CPL (procjena rizika od korupcije u propisima, kroz davanje mišljenja na propise) u Crnoj Gori i na regionalnom nivou. Predstavnici RAI su 2022. izradili smjernice sa kontrolnim listama za navedene sektore, zasebno za oblasti CRA i CPL, na osnovu inputa koje su RAI-ju dostavili predstavnici država članica, uključujući službenike ASK. Nacionalni treninzi za predstavnike dva odabrana sektora u oblastima procjene rizika od korupcije na institucionalnom nivou i u propisima održani su 23. i 24. VI 2022. u Podgorici, a regionalni treninzi 4. i 5. IV 2023. u Beogradu.

Kada je u pitanju oblast lobiranja, ASK je 2. II 2022. obrazovala Komisiju za polaganje ispita za obavljanje poslova lobiranja, i tokom 2022. organizovala tri ispita za obavljanje poslova lobiranja, koja je položilo devet kandidata, a u februaru 2023. još jedan ispit, koji su položila dva kandidata. U maju 2023. je objavljen poziv za prijavljivanje kandidata za ispit koji je zakazan u julu 2023. ASK je 2022. odobrila četiri zahtjeva za izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti lobiranja, pa su u registar lobista upisana četiri nova fizička lica. Nije bilo novih zahtjeva u periodu januar-maj 2023. U registru se na dan 31. V 2023. nalazi devet lobista i jedno pravno lice. Sva ta lica su u januaru 2023. dostavila Agenciji izvještaj o radu za 2022.

U periodu 1. I – 31. V 2023, ASK je zaprimila 88 prijava zviždača, od kojih je 41 podnijeta anonimno. ASK je u ovom periodu okončala 35 postupaka po prijavama zviždača od kojih u 33 nijesu utvrđene nepravilnosti dok u dva slučaja jesu. S tim u vezi, ASK je dala pet preporuka zakonskim obveznicima za unapređenje transparentnosti i otklanjanje korupcijskih rizika, koje nijesu realizovane. Takođe, u jednom postupku koji je pokretnut po službenoj dužnosti u prethodnom izvještajnom periodu, utvrđeno je ugrožavanje javnog interesa i data je preporuka za unapređenje transparentnosti i otklanjanje korupcijskih rizika, koja takođe nije realizovana, te je u tom smislu Agencija postupila u skladu s ovlaštenjima koja proizilaze iz odredbe člana 53 ZSK. Drugim nadležnim institucijama je proslijeđeno 11 prijava zviždača, dok je šest prijava proslijeđeno nadležnim tužilaštvima. Podnešena su i tri zahtjeva za zaštitu zviždača, od kojih je utvrđeno da jedan nije osnovan, u jednom postupku iz prethodnog perioda ASK je utvrdila da je

nastala šteta, odnosno da postoji mogućnost nastanka štete po zviždača i dala preporuku poslodavcu o tome šta treba preduzeti da bi se nastala šteta otklonila, čiji rok za realizaciju dopijeva u narednom periodu. Svi ostali postupci su u toku.

U oblasti sprečavanja sukoba interesa, ASK je, u izvještajnom periodu 1. I - 31. V 2023. postupajući po svim primljenim zahtjevima, dala 89 Mišljenja o postojanju sukoba interesa i ograničenja u vršenju javnih funkcija, čime se održava kontinuitet velikog broja zahtjeva i datih mišljenja u ovoj oblasti. Mišljenja su se odnosila na sukob interesa i izuzeće u raspravi i odlučivanju, ograničenja u vršenju funkcija - nespojivost funkcija, članstvo u organima upravljanja, članstvo u radnim tijelima, primanje naknada, kao i na ograničenja po prestanku funkcije, zaključenje ugovora, primanje donacija, status javnih funkcionera. Na osnovu datih mišljenja, u navedenom izvještajnom periodu podnijeto je 12 ostavki javnih funkcionera, dok su konstatovana i tri prenosa upravljačkih prava u privrednom društvu, kao i jedan raskid ugovora o uslugama zbog utvrđenog sukoba interesa. Agenciji su u izvještajnom periodu 1. I - 31. V 2023. (rok za predaju izvoda iz evidencije poklona organa vlasti i izvještaja o primljenim sponzorstvima i donacijama od strane organa vlasti je do kraja marta tekuće godine za prethodnu godinu) od strane 25 organa vlasti prijavljeno ukupno 159 poklona primljenih tokom 2022. Najviše poklona je, kao i prethodnih godina, protokolarne prirode (138), a riječ je o poklonima koje su javni funkcioneri primili prilikom međunarodnih susreta i koji uvijek, bez obzira na njihovu vrijednost, ostaju državna imovina. Takođe, prijavljeno je i 15 prigodnih i šest poklona koji se ne mogu odbiti ili vratiti. Agenciji je u izvještajnom periodu od strane 38 organa vlasti prijavljeno ukupno 185 sponzorstava, dok je od strane 238 organa vlasti prijavljeno ukupno 2.024 donacija.

ASK je u periodu 1. I – 31. V 2023. pokrenula 30 upravnih postupaka, od kojih je 20 u vezi s provjerom prihoda i imovine javnih funkcionera, četiri u vezi sa sukobom interesa i ograničenjem javnih funkcija, dok se šest predmeta odnosi na provjeru prihoda i imovine javnih funkcionera i ograničenje u vršenju javnih funkcija. Kad je u pitanju izricanje disciplinskih mjera, u dijelu sprečavanja sukoba interesa i ograničenja u vršenju javnih funkcija, kao i u dijelu provjere prihoda i imovine, nakon donijetih konačnih odluka organi vlasti su u izvještajnom periodu postupili u 35 predmeta: u tri predmeta je izrečena disciplinska mjera razrješenja, u 24 predmeta je izrečena disciplinska mjera – opomena; u jednom predmetu je konstatovan prestanak mandata i u sedam predmeta Agencija je obaviještena da učinjeni prekršaj nije razlog za pokretanje disciplinskog postupka protiv javnog funkcionera. Upravni sud je u izvještajnom periodu donio 12 presuda u postupcima po tužbama na akte Agencije, kojima je: pet Odluka potvrdio i odbio tužbe kao neosnovane; u sedam predmeta je usvojio tužbene zahtjeve koji tužbeni zahtjevi se odnose na kršenje člana 23 Zakona o sprječavanju korupcije od strane sudija.

U izvještajnom periodu 1. I - 31. V 2023, ASK je dostavljeno ukupno 9.924 izvještaja o prihodima i imovini za 19% više u odnosu na isti period prethodne godine koji su prošli proces softverske i administrativne provjere. Statistika dostavljenih izvještaja o prihodima i imovini u navedenom periodu je sljedeća: 6.871 redovnih godišnjih izvještaja o prihodima i imovini, 1.003 izvještaja koji se dostavljaju u roku od 30 dana od dana stupanja na funkciju, 119 izvještaja na zahtjev ASK, 268 izvještaja u slučaju uvećanja imovine preko 5.000 eura i osam izvještaja kandidata za predsjednika. Takođe, obrađeno je još 1.655 izvještaja o prihodima i imovini koji se podnose po prestanku javne funkcije i to 634 koji se podnosi u roku od 30 dana od dana po prestanka javne funkcije, 1.021 godišnjih i dvogodišnjih Izvještaja po prestanku javne funkcije. Provjera izvještaja o prihodima i imovini se odvija shodno Godišnjem planu provjere za 2023, koji je donijet u skladu s preporukama eksperta Savjeta Evrope i započeta je u II kvartalu 2023. Planom je predviđeno da se u smislu tačnosti i potpunosti podataka izvrši provjera 1.496 izvještaja o prihodima i imovini, podnijetih po različitim osnovima. U izvještajnom periodu je u skladu sa Godišnjim planom provjere izvršena kontrola 21 izvještaja o prihodima i imovini. Dodatno, postupajući po zahtjevima i službenoj dužnosti, Agencija je okončala kontrolu 18 izvještaja o prihodima i imovini u smislu tačnosti i potpunosti podataka.

Nakon provjere stila života državnog službenika koji ima propisanu obavezu podnošenja izvještaja u skladu sa posebnim zakonom i sa njim povezanih lica Agencija je jedan predmet dostavila na nadležnost SDT-u.

U oblasti kontrole finansiranja političkih partija, za period 1. I - 31. V 2023. dostavljeno je 46 odluka o visini članarine za 2023, kao i 54 godišnja konsolidovana finansijska izvještaja za 2022. Za šest političkih subjekata izrečena je privremena mjera obustave prenosa budžetskih sredstava, do urednog ispunjenja obaveze, a najkasnije do isteka roka za zatvaranje posebnog žiro računa za izbornu kampanju iz člana 25 Zakona. Za dva politička subjekta donijeta je odluka o gubitku prava na prenos budžetskih sredstava i to jedna za finansiranje troškova izborne, a druga za finansiranje redovnog rada, kao i dvije mjere djelimičnog gubitka prava na prenos sredstava za finansiranje izborne kampanje. Izbori za odbornike u SO Tuzi održani su 5. III 2023, izbori za Predsjednika Crne Gore su održani 19. III 2023, dok je drugi krug održan 2. IV 2023, a prijevremeni parlamentarni izbori su održani 11. VI 2023. Za izbore u Opštini Tuzi potvrđeno je sedam izbornih lista, odnosno Agencija je obaviještena o otvaranju šest posebnih žiro računa, za izbore za Predsjednika CG potvrđeno sedam kandidatura i otvoreno sedam posebnih žiro računa, dok je za izbore za poslanike u Skupštini Crne Gore potvrđeno 15 izbornih lista i otvoreno 15 posebnih žiro-računa. U toku izborne kampanje, u navedenom periodu, izvršeno je ukupno 274 kontrola po službenoj dužnosti organa vlasti i političkih subjekata, od čega 35 kontrola na terenu, kao i suštinska i dubinska kontrola 13 političkih subjekata (u toku je kontrola političkih subjekata koji učestvuju u izornoj kampanji za parlamentarne izbore), 104 kontrole mjesečne potrošnje (Tuzi - 10 i predsjednički 94), pet kontrola zabrana otpisa dugova, pet kontrola mehanizacije i opreme, 38 kontrola pružaoca usluga, 13 davanja prostorija i 61 kontrola zapošljavanja. Svi zapisnici su objavljeni na sajtu Agencije. Dato je ukupno 69 mišljenja na zahtjev organa vlasti, kao i 596 upozorenja organima vlasti i političkim subjektima, koji su nakon datog upozorenja otklonili nepravilnosti. U izvještajnom periodu, dostavljeno je ukupno 97 prigovora u kampanji.

Kad je u pitanju antikorupcijska procjena zakona, odnosno procjena podložnosti propisa korupciji, ASK je u izvještajnom periodu donijela pet mišljenja i to: Mišljenje na Nacrt zakona o Javnom medijskom servisu Crne Gore, Mišljenje na Zaključak Skupštine o formiranju RG za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju korupcije, Mišljenje na Nacrt zakona o zdravstvenoj zaštiti, Mišljenje na Nacrt zakona o izmjenama o dopunama Zakona o sprječavanju korupcije i Mišljenje na Predlog pravilnika o kontroli imovine prihoda i životnog stila policijskih službenika.

Novina u radu Agencije u ovoj oblasti predstavlja aktivno učešće u radnim grupama za izradu zakona. Na ovaj način Agencija je imala značajno više prostora da preispita suštinu pravnih akata te da blagovremeno postupa i doprinese otklanjanju koruptivnih rizika iz samog propisa u fazi nacrtu, pa je kroz ove aktivnosti dat puni doprinos izradi Nacrta zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama i Nacrta zakona o lobiranju i podzakonskih akata koji će pratiti njegovo donošenje.

Takođe, ASK je bila direktno uključena u imlementaciju projekta „Southeast Europe – Together Against Corruption (SEE-TAC)“, koji realizuju RAI i UNODC, a koji obuhvata podršku u oblastima planova integriteta (Corruption risk assessment – CRA) i davanja mišljenja na propise (Corruption proofing of legislation – CPL), a posebno planiranje i pripremu aktivnosti u cilju realizacije projekta u sektorima koji su odabrani kao posebno osjetljivi na korupciju: visoko obrazovanje i javna preduzeća. Cilj je dalje unapređenje oblasti CRA (procjena rizika od korupcije u organima, kroz planove integriteta) i CPL (procjena rizika od korupcije u propisima, kroz davanje mišljenja na propise) u Crnoj Gori i na regionalnom nivou.

U sprovođenju antikorupcijske procjene zakona, ASK svoja mišljenja prevashodno bazira na Metodologiji za procjenu rizika od korupcije u propisima u Crnoj Gori, koja je tokom novembra 2022. inovirana u cilju lakšeg detektovanja

rizičnih oblasti od nastanka korupcije shodno preporukama proisteklim u saradnji s ekspertom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori.

U izvještajnom periodu, zbog kršenja antikorupcijskih zakona, Agencija je nadležnim sudovima za prekršaje podnijela ukupno 1.289 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Tokom izvještajnog perioda, okončana su ukupno 564 postupka (uključujući i postupke po zahtjevima iz prethodnih godina i realizovane prekršajne naloge). Ukupan iznos novčanih kazni iznosi 44.600 eura. Zbog kršenja zakona o sprječavanju korupcije podnijeto je 1.152 zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka, dok je u istom periodu donijeto 362 osuđujućih rješenja (uključujući i postupke po zahtjevima iz prethodnih godina) od čega je izrečeno 160 novčanih kazni i 200 opomena. Ukupan iznos izrečenih novčanih kazni u ovom periodu je 33.365 eura. Zbog kršenja Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja podnijeto je ukupno 137 zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka, dok je u istom periodu donijeto 118 osuđujuće rješenje, a od čega je izrečeno 50 novčanih kazni i 67 opomena. Ukupan iznos izrečenih novčanih kazni u ovom periodu je 11.235 eura.

Represivne mjere

U cilju jačanja ljudskih resursa, povećan je broj tužilaca na radu u Specijalnom državnom tužilaštvu, pa je tako nakon ekspertske misije održane u periodu 30. V - 3. VI 2022, kada je postupalo 11 tužilaca, sada u Specijalnom državnom tužilaštvu povećan broj tužilaca i trenutno tužilačku funkciju obavlja glavni specijalni tužilac, devet specijalnih tužilaca, dva državna tužioca upućena iz Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i tri državna tužioca upućena iz Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici, s obzirom da je Tužilački savjet na zahtjev glavnog specijalnog tužioca za upućivanje još jednog državnog tužioca na rad u Specijalno državno tužilaštvo, 24. V 2023. donio odluku da se u Specijalno državno tužilaštvo uputi jedan državni tužilac iz Osnovnog državnog tužilaštva Podgorica.

U periodu 1. I – 1. VI 2023. u Specijalnom državnom tužilaštvu je u šest predmeta donijeta naredba o sprovođenju istrage, protiv 14 fizičkih lica, gdje u jednom predmetu proizilazi osnovana sumnja da je pribavljena imovinska korist preko 16.000.000 eura.

Prema evidenciji Vrhovnog suda Crne Gore, u periodu 1. I – 1. VI 2023, pred Višim sudom u Podgorici podignuta je optužnica protiv šest fizičkih lica, jedan podnijet optužni predlog protiv jednog fizičkog lica, dok je jedna optužnica podignuta protiv 13 fizičkih i četiri pravna lica, potvrđena rješenjem Višeg suda u Podgorici, od 24. I 2023, a optužnica podignuta protiv pet fizičkih lica, potvrđena rješenjem Višeg suda u Podgorici od 22. II 2023.

U izvještajnom periodu, zbog krivičnih djela iz oblasti visoke korupcije, Viši sud u Podgorici je imao ukupno u radu 57 predmeta protiv 187 okrivljenih lica (177 fizičkih i 10 pravnih lica). U strukturi tih predmeta, u periodu 1. IV – 1. VI 2023. evidentirano je pet (novih) primljenih predmeta u izvještajnom periodu, protiv 12 okrivljenih lica.

Od ukupnog broja predmeta u radu, riješena su četiri predmeta protiv šest okrivljenih lica pet fizičkih i jedno pravno lice), na način što je u jednom predmetu donijeta presuda kojom se optužba odbija (nepravosnažna), dok su preostali predmeti riješeni na drugi način (odbačaj, nadležnost drugog suda i obustava postupka).

U okviru rezultata ostvarenih u borbi protiv visoke korupcije, važno je istaći činjenicu da su krivični postupci pokrenuti protiv većeg broja visokih funkcionera, nosilaca sudijskih i tužilačkih funkcija, i drugih nosilaca važnih funkcija u državnim organima Crne Gore i privrednim društvima, pa treba napomenuti i da je pokrenut je krivični postupak i protiv D.K., koji je, u vrijeme izvršenja krivičnog djela, koje mu se stavlja na teret, obavljao poslove načelnika Odjeljenja bezbjednosti policije u Centru bezbjednosti Podgorica, te protiv D.Ž. koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret, obavljao poslove starješine stanice za javni red i mir Centra bezbjednosti Podgorica.

Oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću

U periodu 1. I – 1. VI 2023, u Specijalnom državnom tužilaštvu, u pet predmeta donijete su naredbe o pokretanju finansijske istrage, protiv 23 fizička lica.

U periodu 1. I – 1. VI 2023, u Specijalnom državnom tužilaštvu, privremene mjere obezbjeđenja su donijete u tri predmeta, u kojima je Viši sud u Podgorici, po predlozima Specijalnog državnog tužilaštva, izvršio obustavu novčane transakcije u iznosu od 11.000,50 eura, odredio privremeno oduzimanje pokretne imovine – putničkog motornog vozila marke „Audi A8 6.3 W 12 Quattro”, te odredio privremenu mjeru obezbjeđenja zabrana raspolaganja i korišćenja nepokretnosti, uz zabilježbu zabrane u katastru nepokretnosti, u vlasništvu pravnog lica „VB“ ukupne površine 67.769 m².

Prema podacima Vrhovnog suda, u izvještajnom periodu nije bilo novih predmeta u kojima je oduzeta imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću.

23.3. Temeljna prava

23.3.1. Usklađivanje s pravnom tekovinom EU i međunarodnim standardima

Vlada je predvidjela usvajanje Predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije do kraja drugog kvartala 2023. Do sada su prikupljena pozitivna mišljenja svih ministarstava. Zakon je poslat na mišljenje Sekretarijatu za zakonodavstvo nakon čega slijedi slanje Evropskoj komisiji na mišljenje.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda izvještava da je u toku dostavljanje Izveštaja o vladavini prava za 2023. Evropskoj mreži Nacionalnih institucija za ljudska prava. Ovo je IV Izveštaj o aktivnostima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u mreži evropskih ombudsmana i ima za cilj da informiše o stanju ljudskih prava i da blagovremeno dostavi doprinos ENNHRI konsultacijama u okviru Evropske komisije o vladavini prava.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je učestvovao u osnovnoj studiji ENNHRI o praćenju sprovođenja Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope 2021. o nacionalnim institucijama za ljudska prava. Osnovna studija ima za cilj pružanje autoritativnog nezavisnog paralelnog izvještaja koji ukazuje na nedostatke i dobre prakse u vezi sa svakim od standarda Preporuke CM o ambijentu koji omogućava NHRI u svakoj državi članici Savjeta Evrope. To će biti ključni resurs za unapređenje jakih NHRI širom Savjeta Evrope. Osnovna studija sadrži obilje ilustracija i pozivanja na nacionalnu praksu koja predstavlja osnovnu liniju koja će biti predstavljena Komitetu ministara Savjeta Evrope Takođe, insitucija Zaštitnika je učestvovala u kratkom istraživanju ENNHRI-a o značajnom učešću NHRI-a u Savjetu Evrope.

23.3.2. Djelotvorna primjena ljudskih prava

U instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u periodu 1. I – 31. V. 2023 nije bilo novih zapošljavanja, a u toku je javni oglas za zasnivanje radnog odnosa na određeno vrijeme radi zamjene privremeno odsutnog državnog službenika, za vrijeme odsustva državnog službenika, a najduže do dvije godine, za radna mjesta Savjetnik/ca Zaštitnika za tri izvršioca.

Sprječavanje mučenja i nečovječnog postupanja

Uprava za izvršenje krivičnih sankcija aktivno radi na sprovođenju preporuka Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) iz poslednjeg periodičnog izvještaja objavljenog u februaru 2019, kao i preporuka datih nakon ad hoc posjete u junu 2022, a koji se odnosi na zatvorski sistem.

Prema podacima Ministarstva pravde, u izvještajnom periodu je pokrenut jedan disciplinski postupak zbog povrede službene dužnosti, ali povreda nije sadržala elemente zloupotrebe položaja ili prekoračenje ovlaštenja u službi u vezi s mučenjem ili nečovječnim postupanjem prema licima lišenim slobode.

U vezi s Preporukama Evropskog komiteta za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) u vezi s radom Uprave policije, načelnici odjeljenja bezbjednosti, komandiri stanica policije i stanica kriminalističke policije redovno obilaze policijske prostorije gdje se zadržana lica mogu nalaziti, odnosno policijske prostorije u kojima se mogu preduzimati policijske mjere i radnje prema licima lišenim slobode i zadržanim licima u cilju kontrole da li se u tim prostorijama nalaze nestandardni predmeti. S tim u vezi, može se konstatovati da su svi nestandardni predmeti uklonjeni iz prostorija za zadržavanje i prostorija za ispitivanje.

U dijelu nerealizovanih preporuka koje se odnose na uklanjanje nedostataka u pogledu neadekvatnih infrastrukturnih uslova, u prostorijama za zadržavanje lica, Uprava policije se u ranijem periodu obraćala Upravi za katastar i državnu imovinu, u čijoj je nadležnosti organizacija i finansiranje izgradnje objekata državnih organa.

Važeći Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode („Sl. list CG“, broj 52/12) nije u skladu sa standardom CPT-a, koji koristi sljedeći kriterijum (koji je Evropski sud za ljudska prava usvojio kao mjerodavan) prilikom procjene policijskih prostorija za zadržavanje namijenjenih jednoj osobi za boravak duži od nekoliko sati: veličine od 7 metara kvadratnih, sa 2 ili više metara od zida do zida, 2,5 metra od poda do plafona. Stoga, Direktorat za normativne poslove i razvoj policije izradio je Nacrt Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode i zadržanih lica, na koji je dobijeno mišljenje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, i očekuje se da ubrzo bude usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo.

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, u periodu 1. I - 31. V 2023. formirano je ukupno 19 predmeta, protiv 44 lica - osumnjičena policijska službenika i službenika UIKS-a zbog krivičnih djela iz člana 416 stav 1 KZCG, člana 417 stav 1 KZCG, član, člana 166a stav 2 u vezi stava 1, člana 167 stav 2 u vezi stava 1, čl.170 KZCG, člana 414 stav 1 KZCG, člana 389 stav 1 KZCG u odnosu na 27 oštećena lica. U fazi izviđaja je 10 predmeta, rješenje o odbačaju krivične prijave je donijeto u devet predmeta protiv 11 osumnjičenih, a u odnosu na jedno lice je podnijet optužni predlog nadležnom osnovnom sudu.

Formirano je i sedam predmeta zbog sumnje da su policijski službenici i službenici UIKS-a izvršili neko krivično djelo, s elementima torture, od kojih se u dva predmeta nakon izviđaja ocijenilo da se ne predizima krivično gonjenje protiv bilo kojeg lica za bilo koje krivično djelo, jer nema osnova da je isto izvršeno, dva su predmeta ustupljena nadležnim tužilaštvima, dok su ostali predmeti u fazi izviđaja. Formiran je i jedan predmet protiv više za sada neidentifikovanih izvršilaca, zbog krivičnog djela zlostavljanje iz čl. 166a st 2 u vezi st.1 KZCG.

U ranije formiranim predmetima dva predmeta su arhivirana službenom zabilješkom, jer je nakon izviđaja ocijenjeno da nema osnova za predizimanje krivičnog gonjenja protiv bilo kojeg lica za bilo koje krivično delo. U tri predmeta je odbačena krivična prijava u odnosu na jedno NN lice i tri poznata lica za krivična djela iz člana 170 KZCG, člana 416 KZCG i člana 166a stav 2 u vezi stava 1 KZCG.

Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova, u vezi s brojem prijava od strane građana koje se odnose na prekoračenja policijskih ovlaštenja i nezakonitu upotrebu sredstava prinude protiv službenika Uprave policije, u periodu 1. I - 31. V 2023, u šest slučajeva su vršene provjere povodom postupanja policijskih službenika u kojima je postojala sumnja u prekoračenje policijskih ovlaštenja i nezakonitu upotrebu prinude od strane policijskih službenika u vršenju službene dužnosti.

Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije podnijete su četiri pritužbe građana koje su se odnosile na nezakonitu upotrebu sredstava prinude van policijskih prostorija i u dva slučaja pritužbe su se odnosile na upotrebu prinude od strane policijskih službenika u službenim prostorijama. U tri slučaja izvršene kontrole imale su za rezultat konstatovanje nepravilnosti ili nezakonitosti u postupanju policijskih službenika prilikom upotrebe sredstava prinude.

U tri slučaja, Izvještaji o izvršenim kontrolama, sa spisima predmeta, dostavljeni su nadležnim državnim tužilaštvima, na dalji postupak i ocjenu i odlučivanje da li su se u radnjama i postupanju osam policijskih službenika stekla obilježja krivičnog djela zlostavljanje, dok su u sva tri od navedenih slučajeva i pored navedenih mjera, Izvještaji sa spisima predmeta sačinjenim u postupcima unutrašnje kontrole, dostavljeni direktoru Uprave policije u cilju pokretanja disciplinskih postupaka protiv devet policijskih službenika u konkretnim slučajevima. Takođe, u jednom od naznačenih slučajeva Izvještaj sa spisima sačinjenim u postupku unutrašnje kontrole dostavljen je i Etičkom odboru Uprave policije na ocjenu etičnosti postupanja policijskih službenika. U vezi s ovim slučajem, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije je obaviješteno od strane Etičkog odbora da su tri policijska službenika u predmetnom slučaju, prekršili i Kodeks policijske etike.

U periodu 1. I - 15. VI 2023. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije je sprovelo postupke unutrašnje kontrole na osnovu 22 pritužbe građana na postupanje službenika Uprave policije. U istom periodu, izvršeno je 25 kontrola po službenoj dužnosti.

Što se tiče broja prijava od strane građana koje se odnose na prekoračenja policijskih ovlašćenja i nezakonitu upotrebu sredstava prinude protiv službenika Uprave policije, u periodu 1. I - 29. III 2023, u četiri slučaja su vršene provjere povodom postupanja policijskih službenika u kojima je postojala sumnja u prekoračenje policijskih ovlašćenja i nezakonitu upotrebu prinude od strane policijskih službenika u vršenju službene dužnosti. Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije podnijete su dvije pritužbe građanina koja se odnosila na nezakonitu upotrebu sredstava prinude van policijskih prostorija u dva slučaja pritužbe su se odnosile na upotrebu prinude od strane policijskih službenika u službenim prostorijama. U dva slučaja u kojima je utvrđeno da postoji osnovanost navoda iz pritužbi o zlostavljanju od strane policijskih službenika Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije direktoru Uprave policije na dalji postupak, dostavilo je izvještaj o izvršenim kontrolama, u cilju pokretanja disciplinskog postupka protiv šest policijskih službenika, za koje je utvrđeno postojanje osnovane sumnje da su radnjama i postupanjem počinili zloupotrebu položaja ili prekoračenje ovlašćenja u službi, dok su u istim predmetima nadležnim državnim tužilaštvima dostavljeni izvještaji unutrašnje kontrole, zbog postojanja osnova sumnje da su se u radnjama i postupanju policijskih službenika stekla obilježja krivičnog djela zlostavljanje.

U periodu 1. I - 1. VI 2023, u državnim tužilaštvima je formirano 14 krivičnih predmeta, protiv 21 poznatih policijskih službenika, izvršenih na štetu više oštećenih lica. Donijeta su dva rješenja o odbačaju krivičnih prijava protiv četiri policijska službenika.

U toku je izviđaj u jednom predmetu protiv dva policijska službenika. Pred nadležnim sudom je podnesen jedan optužni predlog i taj postupak trenutno u toku. U dva predmeta tužilaštva su obavijestila Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije da su odbacila krivične prijave protiv policijskih službenika.

Postupci su vođeni zbog krivičnih djela: zlostavljanje, upotrebe sredstava prinude u većem obimu (protesti), iznuđivanje iskaza, zloupotreba službenog položaja, nesavjestan rad u službi, ugrožavanje sigurnosti.

Takođe je formirano više predmeta zbog izvršenja navedenih krivičnih djela protiv nepoznatih izvršilaca, koji su još u fazi izviđaja.

Prema podacima Uprave policije, u periodu 1. I - 31. V 2023, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda obišao je sljedeće organizacione jedinice: OB Podgorica, OB Kotor, OB Bijelo Polje, OB Ulcinj, GP Sukobin, GP Aerodrom Tivat, i sačinio izvještaj o ocjeni stanja i ispunjenosti ranijih preporuka.

Prema preliminarnim podacima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u periodu 1. I - 31. V 2023, u okviru Sektora - Zaštita od zlostavljanja, bezbjednost i Nacionalni mehanizam za prevenciju torture (NPM) formirano je 52 predmeta. Zaštitnik je primio 10 pritužbi sa navodima o zlostavljanju, rad po pritužbama je u toku.

Pritužbe na rad Uprave policije kojih je u izvještajnom periodu bilo ukupno 62 odnosile su se: šest na zabranu mučenja i surovog neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Pritužbe koje su se odnosile na zabranu mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (šest), okončane su na sljedeći način: u tri predmeta utvrđena je povreda prava, u jednom predmetu otklonjena je povreda u toku postupka i u dva postupka je u toku (predmeti primljeni u decembru 2022).

Nacionalni mehanizam za prevenciju torture je u periodu 1. I - 14. VI 2023. obavio 13 obilazaka. Obilasci su realizovani u odjeljenjima bezbjednosti Bar, Budva, Kotor, Bijelo Polje, Podgorica, Ulcinj, Stanici granične policije Tivat, Graničnom prelazu Sukobin, Zatvoru u Bijelom Polju, JU „Centar Ljubović“, Istražnom Zatvoru u Podgorici, Klinici za psihijatriju u Podgorici, SPB Dobrota – odjeljenju za bolesti zavisnosti.

Reforma zatvorskog sistema

U periodu 1. I – 31. V 2023. nastavljen je treći ciklus Horizontalnog programa za Zapadni Balkan i Tursku, a koji ima za cilj nastavak unapređenja zaštite ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih lica u Crnoj Gori. Treći nastavak ovog horizontalnog programa se takođe finansira od strane Evropske unije i Savjeta Evrope, a period realizacije je I kvartal 2023 - IV kvartal 2026.

Pompidou grupa Savjeta Evrope u saradnji sa Ministarstvom pravde i Ministarstvom zdravlja započela je realizaciju projektnih aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje znanja i vještina zaposlenih u zatvorskom sistemu Crne Gore na temu tretmana zavisnosti od psihoaktivnih supstanci. Planirani period realizacije projektnih aktivnosti je I kvartal 2023 – I kvartal 2024.

Programom rada Ministarstva pravde za 2023. planirana je izrada Analize stanja postojećih prostornih kapaciteta u Istražnom zatvoru Podgorica sa predlozima mjera koje imaju za cilj poboljšanje uslova boravka pritvorenih lica.

Kadrovskim planom za 2023. planirano je zapošljavanje 42 izvršioca u Upravi za izvršenje u svim zatvorskim službama, dominantno u Odsjeku obezbjeđenja. S tim u vezi, započeta je procedura oglašavanja za popunu planiranih radnih mjesta.

Potpisan je Memorandum o saradnji između Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i Doma zdravlja Podgorica u cilju edukacije kadrova i zajedničkog učešća u izradi i prijavi projekata u cilju unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite.

Sloboda izražavanja

Ministarstvo kulture i medija u kontinutetu preduzima korake u cilju jačanja ambijenta za slobodu izražavanja. To se odnosi kako na korake u cilju naglašavanja značaja i promocije profesionalnog i objektivnog novinarstva, uz poštovanje svih etičkih standarda, tako i borbu protiv govora mržnje, dezinformacija i online uznemiravanja kao negativnih pojava i naravno, jačanja ambijenta za bezbjedan i nesmetan rad novinara/ki. Kada je u pitanju promocija profesionalnog i objektivnog novinarstva, treba naglasiti da je Ministarstvo kulture i medija utvrdilo prijedloge

medijskih zakona (Zakon o audio-vizuelnim medijskim uslugama, Zakon o medijima, Zakon o javnom medijskom servisu Crne Gore), koji ubrzo idu u dalju proceduru usvajanja.

Njima treba da se dodatno unaprijedi i riješi niz pitanja kao što su: osnovni principi slobode medija, slobode izražavanja, javnosti medijskog vlasništva, transparentnosti oglašavanja u medijima, zaštite medijskog pluralizma, uređivačka nezavisnost, jačanje finansijske, institucionalne i političke nezavisnosti nacionalnog javnog emitera, Agencije za elektronske medije, ali i vraćanje nadležnosti Agenciji niza ovlašćenja u pogledu izricanja kazni emiterima za nepoštovanje zakonskih i profesionalnih standarda.

Takođe, utvrđen je Prijedlog medijske strategije Crne Gore 2023-2027. s Akcionim planom za period 2023-2024, kao prvi strateški dokument u ovoj oblasti, koji kroz četiri strateška i veliki broj operativnih ciljeva i aktivnosti treba da omogući dalje unaprijeđenje u oblasti jačanja profesionalnih standarda, medijske pismenosti, osnažene uredničke i finansijske nezavisnosti, etike i profesionalizma javnih emitera, unaprijeđenja ambijenta za fer tržišno poslovanje medija i poboljšanje okvira za rad i položaj zaposlenih u medijima.

Kada se radi o aktivnostima na polju suzbijanja govora mržnje, online uznemiravanja i dezinformacija, navedenim strateškim dokumentom je predviđeno niz aktivnosti u tom pravcu, poput: iniciranja prijedloga za izmjene i dopune Krivičnog zakonika Crne Gore u cilju jasnog propisivanja govora mržnje kao krivičnog djela; uspostavljanje mehanizma tijesne koordinacije za borbu govora mržnje, online uznemiravanja i dezinformacija; organizovanje brojnih kampanja i obuka u cilju suzbijanja govora mržnje itd. Zakonom o medijima, koji je u formi prijedloga, biće proširen krug zabrana objavljivanja informacija u medijima kojima se, između ostalog, širi govor mržnje po osnovu pola, roda, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, rodnog izražavanja i polnih karakteristika, ali i seksistički govor mržnje i mizoginiju. Takođe, krug tema koje država finansira kroz projekte u medijima posredstvom Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija obuhvataće i borbu protiv govora mržnje, borbu protiv seksističkog govora mržnje i promocije rodne ravnopravnosti. Takođe, mogućnost iniciranja hitnog sudskog postupka za ograničavanje širenja medijskog sadržaja kojim se širi govor mržnje, uključujući mržnju po osnovu pola, roda, rodnog identiteta i seksualne orijentacije, pored državnog tužioca, imaće i stranka koja traži zaštitu posebnih prava.

Kada se radi o jačanju ambijenta za bezbjedan i nesmetan rad novinara, pomenutim Prijedlogom medijske strategije, predviđeno je iniciranje izmjene Odluke o formiranju Komisije za praćenje napada na novinare, u cilju imenovanja i predstavnika/ce sudova, budući da dosadašnji sastav Komisije nije uključivao tog/tu predstavnika/cu, te uvođenje obaveze relevantnih institucija da po službenoj dužnosti dostavljaju podatke o prijavljenim i procesuiranim slučajevima napada na novinare/ke. Predviđeno je i uspostavljanje specijalizovanih timova/određivanje kontakt osoba u Upravi policije i Državnom tužilaštvu koji će posebno pratiti i istraživati slučajeve napada na novinare/ke, i u vezi s tim organizovanje specijalizovanih treninga za navedene kontakt osobe i službenike Uprave policije i Državnog tužilaštva koji se bave slučajevima napada na novinare/ke. Predviđeno je i aktivno praćenje kaznene politike sudova kroz redovno godišnje izvještavanje Vrhovnog suda o pravosnažnim presudama u postupcima gdje se kao oštećeni/e pojavljuju novinari/ke, te organizovanje brojnih kampanji i okruglih stolova koji bi apostrofirali rad na procesuiranju svih napada na novinare. Konačno, pored aktivnosti koje inače sprovodi Komisija za praćenje napada na novinare, predviđeno je i sprovođenje sveobuhvatne analize slučajeva napada na novinare/ke sa preporukama za unapređenje mehanizama zaštite, koju bi u saradnji sa Ministarstvom kulture i medija, sprovodio Sindikat za medije.

Bilans rezultata – napadi na novinare

U periodu 1. I - 31. V 2023. u evidencijama Uprave policije, registrovano je ukupno pet događaja, napada na novinare i/ili medijske kuće, koji su za posljedicu imali njihovo profesionalno angažovanje. Od navedenog broja, nadležni državni tužilac je jedan događaj kvalifikovao kao krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, i isti je

nerasvijetljen. U dva događaja, nadležni državni tužilac je cijenio da u prijavljenim događajima nema elemenata izvršenja krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. Takođe, u dva događaja, ovlašćeni policijski službenici su, analizirajući spise predmeta, cijenili da se u radnjama prijavljenih lica stiču elementi izvršenja prekršaja iz Zakona o javnom redu i miru, u tim slučajevima su pokrenuti prekršajni postupci protiv izvršioca prekršaja prema nadležnom Sudu za prekršaje. Napominjemo da je iz prethodnog perioda rasvijetljen je jedan događaj (decembar 2022), koji je nakon policijsko-tužilačkih aktivnosti i preduzetih mjera i radnji na identifikaciji izvršilaca prekvalifikovan od strane nadležnog tužioca iz krivičnog djela u prekršaj iz Zakona o javnom redu i miru, što je rezultiralo podnošenjem Sudu za prekršaje dva Zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka protiv dva lica.

Vlada je 18. V 2023. donijela Odluku o izmjeni odluke o obrazovanju Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija, koja je stupila na snagu objavljivanjem u „Službenom listu CG" od 19. V 2023. i dala saglasnost da se produži mandat Komisije za još dvije godine.

Peti po redu izvještaj Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija je u pripremi i obuhvatiće izvještajni period, a imajući u vidu da će tek biti finalizovan i upućen Vladi, Komisija je radila shodno zadacima utvrđenim Odlukom, izvještajima o slučajevima napada na novinare, kao i dopunama ranijih izvještaja. U toku navedenog perioda, Komisija se pored rada na sačinjavanju izvještaja o napadima na novinare, bavila i analizom Tabele podataka o slučajevima koja je Komisiji dostavljena od strane Tužilaštva, a u obzir je uzela i slučajeve o kojima Tužilaštvo nije dostavilo podatke, a Komisija ih je evidentirala u svom radu.

U periodu 1. I – 31. V 2023. preduzete su određene aktivnosti na planu unapređenja saradnje Komisije sa nadležnim organima, odnosno održani sastanci, na kojima je dogovoreno da će se uložiti dodatni napor u pravcu unapređenja saradnje.

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, u periodu 1. I - 31. V 2023. nije bilo formiranih novih predmeta koji se tiču napada na novinare.

Procesuiranje napada na novinare direktno se tiče ispunjenja privremenog mjerila 36 u poglavlju 23: Crna Gora obezbjeđuje unapređenje slobode izražavanja i medija u zemlji i primjenjuje nultu stopu tolerancije u pogledu prijetnji i napada na novinare i određuje prioritete krivičnih istraga ukoliko do njih dođe. Crna Gora uspostavlja komisiju za praćenje aktivnosti nadležnih organa u istrazi starih i novijih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, uključujući i slučaj ubistva. Crna Gora obezbjeđuje početni bilans ostvarenih rezultata u napretku postignutom u istrazi, efektivnom gonjenju i odvrćajućim sankcijama za počinioce ovih djela.

Prava žena i rodna ravnopravnost

U januaru 2023, obrazovana je Radna grupa za izradu Akcionog plana 2023-2024, sa zadatkom da se operacionalizuju glavni ciljevi Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021–2025. za navedeni period. Radnu grupu čine predstavnici/e relevantnih institucija, kao i predstavnici/e nevladinih organizacija. Predstavnice Ombudsmana i Agencije za elektronske medije su učestvovala u svojstvu posmatračica i dale su značajan doprinos radu Radne grupe. Od februara do kraja aprila 2023. Radna grupa je održala tri sastanka koja su rezultirala konkretnim prijedlozima aktivnosti za budući strateški ciklus. U toku je faza prikupljanja saglasnosti relevantnih institucija i izjava o obezbjeđenju sredstava za realizaciju aktivnosti iz budućeg AP. Dokument će do kraja juna biti poslat Vladi na usvajanje.

Predsjednica Udruženja policijskih službenica Crne Gore je potpisala sporazum o saradnji sa ministrom unutrašnjih poslova Crne Gore. Udruženje policijskih službenica Crne Gore je iniciralo sastanak sa koleginicama iz albanske policije, u cilju razmjene iskustava, promocije udruženja i policijskog posla i unapređenja saradnje. Sastanak je održan u aprilu u Tirani, uz podršku Misije OSCE u CG i Albaniji.

Nasilje u porodici

Prema evidenciji Uprave policije, u periodu 1. I - 31. V 2023. na teritoriji Crne Gore izvršeno je 153 krivičnih djela iz člana 220 Krivičnog zakonika CG i 12 krivičnih djela koja se dovode u vezu sa nasiljem u porodici, a kvalifikovana su drugačije, za koja je podnijeto 159 krivičnih prijava. Navedeni broj krivičnih djela učinjen je od strane 168 lica, od kojih je 158 muškog pola (od kojih su tri maloljetna lica), a 10 ženskog pola. Žrtve izvršenih krivičnih djela nasilja u porodici su 190 lica, 55 muškog i 135 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava 32 su maloljetna lica (21 muškog i 11 ženskog pola).

Uprava policije je u 2023. podnijela 577 prekršajnih prijava zbog izvršenih 752 prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Navedeni broj prekršaja učinjen je od strane 657 izvršilaca, od kojih je 492 muškog pola (od kojih su šest maloljetna lica), a 165 ženskog pola (od kojih su dva maloljetna lica).

Žrtve izvršenih prekršaja su 687 lica, od kojih je 253 muškog, a 434 ženskog pola. Od ukupnog broja žrtava izvršenih prekršaja, 67 su maloljetna lica (30 muškog i 37 ženskog pola).

U navedenom periodu, policijski službenici su u skladu sa članom 28 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, u 10 slučajeva naredili učiniocu nasilja udaljenje ili zabranu vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje.

Policija je predložila sudovima za prekršaje ukupno 126 zaštitnih mjera shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, a pratila je izvršenje ukupno 168 zaštitnih mjera po osnovu rješenja sudova za prekršaje.

U periodu 1. I - 31. V 2023. u Državnom tužilaštvu je formirano 168 predmeta povodom 168 podnijetih krivičnih prijava zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 Krivičnog zakonika Crne Gore. Od ovih, 107 krivičnih prijava je riješeno podnošenjem optužnog predloga sudu, dok je u odnosu na jednu krivičnu prijavu podniet predlog za izricanje mjere bezbjednosti obaveznog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi. Povodom 30 krivičnih prijava donijeto je rješenje o odbacivanju krivične prijave, jedna krivična prijava je riješena na drugi način, a 29 krivičnih prijava, od podnijetih 168 u označenom periodu, je ostalo neriješeno.

Lica s invaliditetom

Pod pokroviteljstvom i koordinacijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda uspostavljen je nezavisni monitoring mehanizam za promociju, zaštitu i praćenje primjene Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, u skladu s obavezom iz člana 33 st. 2 i 3 Konvencije. Monitoring mehanizam čine predstavnici/ce organizacija osoba s invaliditetom i ovlašćeni/a predstavnik/ca Zaštitnika. Mehanizam će djelovati u skladu s Poslovníkom o radu, čije je usvajanje u toku. Do sada su realizovane tri konsultativna sastanka, dvije terenske posjete, sačinjen je materijal na bazi kojeg će mehanizam crpiti mogućnost djelovanja, uključujući uporedna iskustva i praksu drugih mehanizama. U toku je priprema prvog treninga za članove i članice mehanizma, radi jačanja kapaciteta o alatima i modelima monitoringa i izvještavanja.

Homoseksualci, biseksualci, transrodne osobe i interseksualci (LGBTI)

Predstavnicu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, u svojstvu posmatračice učestvuje u Radnoj grupi za izradu nacrtu Zakona o pravnom prepoznavanju roda baziranom na samoodređenju. U toku je izrada konačnog nacrtu ovog zakona.

Vlada je 4. V 2023. donijela Akcioni plan za 2023. za implementaciju Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019 – 2023, kao i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2022, koji sadrže detaljan pregled i status realizacije planiranih aktivnosti. Započet je proces izrade evaluacije petogodišnje strategije, koja će dati smjernice i preporuke za izradu trećeg po redu strateškog dokumenta za period 2024-2028. Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije, kao sastavni dio Ministarstva, su učestvovali u izradi ovog Akcionog plana čiju implementaciju prati Nacionalni tim za koordinaciju praćenja primjene sprovođenja navedene Strategije.

Akcioni plan predviđa niz ciljanih obuka za policijske službenike radi još većeg nivoa obučenosti policijskih službenika/ca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba. AP takođe predviđa edukativne radionice za pripadnike/ce policije za senzibilan rad sa LGBTI osobama po regijama u Crnoj Gori. U AP-u predviđen je i kontinuirani dijalog Uprave policije i LGBTI zajednice kroz rad Tima povjerenja. Planiranje i realizacija obuka su u nadležnosti Direkcije za obuke Direktorata za strateško – razvojne poslove MUP-a, a Uprava policije daje doprinos realizaciji ovih aktivnosti.

Kada su u pitanju prijave događaja na štetu LGBTI osoba, shodno elektronskim evidencijama Uprave policije, u periodu 1. I - 1. VI 2023. podnijeto je 59 prijava protiv 59 osoba zbog govora mržnje upućenih putem društvene mreže. Riječ je o komentarima postavljenim na Facebook-u. Prijave je podnijelo jedno lice koje je angažovano u NVO koja se bavi zaštitom prava LGBTI osoba. Policija je postupila po svakoj prijavi. U jednom broju slučajeva, nakon izjašnjenja tužioca da nema elemenata krivičnog djela čije se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, odgovorna lica su procesuirana nadležnom prekršajnom sudu zbog prekršaja iz čl. 19. Zakona o javnom redu i miru, dok je u ostalim slučajevima postupak po prijavama u toku.

Tim povjerenja LGBTI zajednice i Uprave policije se u ovom periodu nije sastajao, ali u planu je održavanje četiri sjednice Tima do kraja tekuće godine što je i broj sjednica koji je predviđen Akcionim planom za 2023. Članovi Tima su bili u stalnom kontaktu sa predstavnicima LGBTI zajednice povodom aktuelnih pitanja koja se tiču promocije LGBTI prava. Trenutno se radi na reorganizaciji Tima budući da je jedan broj članova Tima otišao u starosnu penziju. Urađen je predlog dokumenta sa imenima novih članova Tima koji bi zamijenili članove koji su otišli u penziju, a koji su prepoznati kao profesionalci spremni i obučeni da daju doprinos radu i ciljevima Tima.

Uprava policije ima razvijenu mrežu LGBTI kontakt policijskih službenika koji su i u ovom periodu bili na raspolaganju LGBTI osobama u slučaju bilo kakve potrebe za profesionalnim kontaktom, podrškom i pomoći. LGBTI kontakt policijski službenici, koji su obučeni za senzibilno postupanje i komunikaciju sa LGBTI osobama, postoje u svakom odjeljenju bezbjednosti policije. To su policijski službenici koji su u ranijem periodu prošlu obuku za senzibilno postupanje s LGBTI osobama. Neki od ovih službenika su imali priliku i da tokom studijskih posjeta steknu konkretna praktična znanja o zaštiti prava LGBTI osoba u zemljama EU i SAD-u, dok su pojedini u međuvremenu postali treneri iz ove oblasti i svojim kolegama u policiji, uz podršku NVO, drže radionice i treninge upravo o primjeni i zaštiti LGBTI prava. U svakom prijavljenom slučaju, kada se dođe do saznanja da bi motiv prijetnji, uvreda ili napada na LGBTI osobu mogao biti seksualni ili rodni identitet, po pravilu se kao podrška, neposredno ili posredno, uključuje i LGBTI kontakt policijski službenik.

Uprava policije MUP-a je ispunjavala obaveze predviđene Horizontal Facility projektom Savjeta Evrope namijenjenom zemljama Zapadnog Balkana – Promocija različitosti i jednakosti u Crnoj Gori (predstavnik Uprave

policije u Steering Committee-u), a koje su se odnosile na sastanke, obuke i druge aktivnosti policijskih službenika i službenica crnogorske policije i zemalja regiona.

Zaštita manjina

U aprilu 2023. je usvojen Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2022. za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. dok je Akcioni plan za 2023. za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. usvojen u maju 2023.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je na osnovu saznanja da je Državna izborna komisija u vezi s lokalnim izborima održanih 23. X 2022. tražila da se manjinske liste izjednače sa građanskim, odnosno da na izbornoj listi imaju najmanje 2/3 kandidata/kinja, a ne 1/3 kandidata/kinja kako je to, prema saznanju, ranije bio slučaj, dalo povoda da Zaštitnik pokrene postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda po sopstvenoj inicijativi.

Zaštitnik je ističući da autentična zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Skupštini, ali i skupštinama jedinica lokalne samouprave predstavlja cilj za čije ostvarenje je potrebna politička zrelost, kontinuiran rad na osnaživanju učešća manjina, kao i dosljedna primjena posebnih mjera koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju, da preporuke Skupštini - Da u okviru Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva pristupi izmjenama Zakona o izboru odbornika i poslanika, na način da se odredba člana 39 stav 4 Zakona analogno odnosi i na izborne liste za izbor odbornika koju podnose grupe birača ili političke partije koje predstavljaju manjinski narod ili manjinsku nacionalnu zajednicu, - Da proces reforme izbornog zakonodavstva prati transparentnost, odnosno široke konsultacije uz učešće svih zainteresovanih subjekata.

Romi i Egipćani

Vlada je 30. III 2023. usvojila Predlog Izveštaja o sprovođenju Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025. za 2022. Akcionim planom za 2022. predviđena je realizacija 96 aktivnosti, od kojih je realizovana 61 aktivnost ili 63.5%, djelimično realizovano 24 aktivnosti ili 25%, dok je nerealizovano 11 aktivnosti ili 11.4%. U Izveštaju se navodi da aktivnosti koje nisu realizovane u 2022. su uglavnom aktivnosti koje su se trebale realizovati uz podršku Savjeta za regionalnu saradnju ili će se realizovati u 2023. Takođe, neke aktivnosti nijesu realizovane zbog skraćenog vremena Akcionog plana od samo četiri mjeseca.

U Skupštini je u susret 8. aprilu – Međunarodnom danu Roma, održano prvo zasijedanje Romskog parlamenta. Prvo zasijedanje Romskog parlamenta realizovano je u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode, a u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava i Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, pod pokroviteljstvom predsjednice Skupštine.

Zaštitnik je na osnovu realizovanih obilazaka 13 opština, u kojima se nalaze romska i egipćanska naselja na teritoriji Crne Gore, kao i na osnovu predmeta koja su formirana u toku obilazaka i prakse Evropskog suda za ljudska prava u maju 2023. sačinio i predstavio Izveštaj o stanju prava Roma i Egipćana, s preporukama za unapređenje. Publikacija je dostupna na sajtu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Održavanje konferencije, publikovanje izvještaja, prevod na engleski i romski jezik tehnički i finansijski je podržao Evropska unija i Savjet Evrope u Podgorici. Planirano je održavanje regionalnih konferencija, radi predstavljanja Izveštaja akterima na lokalnom nivou. Zaštitnik će u kontinuitetu pratiti implementaciju datih preporuka.

Interno raseljena lica (IRL)

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 31. V 2023, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.271 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.159 zahtjeva, dok je po 112 zahtjeva postupak u toku.

Od 15.159 riješenih predmeta, za 12.413 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 297 zahtjeva je odbijeno, dok je 2.449 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Razvrstano po kategorijama ova statistika izgleda na sljedeći način:

INTERNO RASELJENA LICA

U izvještajnom periodu, interno raseljena lica su podnijela ukupno 8.585 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 8.550 zahtjeva, dok je po 35 zahtjeva postupak u toku. Od 8.550 riješenih predmeta, za 7.369 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 252 zahtjeva je odbijeno, dok je 929 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

RASELJENA LICA

U izvještajnom periodu, raseljena lica su podnijela ukupno 4.737 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4.736 zahtjeva, dok je po jednom zahtjevu postupak u toku. Od 4.736 riješenih predmeta, za 4.352 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 24 zahtjeva je odbijeno, dok je 360 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

PRIVREMENI BORAVAK DO TRI GODINE - INTERNO RASELJENA LICA

U izvještajnom periodu, interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.543 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 1.478 zahtjeva, dok je po 65 zahtjeva postupak u toku. Od 1.478 riješenih predmeta, za 445 lica zahtjev je usvojen i odobren im je privremeni boravak, 17 zahtjeva je odbijeno, dok je 1.016 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

PRIVREMENI BORAVAK DO TRI GODINE - RASELJENA LICA

U izvještajnom periodu, raseljena lica su podnijela ukupno 320 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 315 zahtjeva, dok je po pet zahtjeva postupak u toku. Od 315 riješenih predmeta, za 171 lice zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, tri zahtjeva su odbijena, dok je 141 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Član 220 novog Zakona o strancima

Shodno članu 220 novog Zakona o strancima raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 86 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 80 dok je po šest zahtjeva postupak u toku. Od 80 riješenih predmeta, za 76 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, jedan zahtjev je odbijen, dok su tri predmeta odbačena (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Zaštita ličnih podataka i slobodan pristup informacijama

U izvještajnom periodu, ukupno je izvršeno 56 nadzora. Redovnih i kontrolnih nadzora nije bilo, a od 56 vanrednih nadzora, po osnovu podnijetih zahtjeva za zaštitu prava sprovedeno je ukupno 11 nadzora, dok je preostalih 45 izvršeno po osnovu podnijete inicijative.

NADZORI	Redovni nadzor	Po osnovu zahtjeva za zaštitu prava	Po osnovu inicijative	Kontrolni nadzor
56	0	11	45	0

U izvještajnom periodu, ukupno je izdato 16 saglasnosti za uspostavljanje zbirke ličnih podataka odnosno za uvođenje video nadzora i jedna saglasnost za iznošenje podataka van Crne Gore. Savjet Agencije je utvrdio šest mišljenja u vezi s primjenom Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, a upućeno je 36 dopisa kojima je Agencija, tumačeći odredbe Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, bila u funkciji saradnje sa rukovodocima.

U periodu 1. I - 31. V 2023. u Agenciji je zaprimljeno ukupno 4.265 žalbi. Savjet Agencije je razmatrao i donio odluku u ukupno 2.146 predmeta.

Ekonomsko državljanstvo

Vlada je 11. V 2023. donijela Rješenje o formiranju Koordinacionog tijela za praćenje realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore. Ovo međuresorsko, privremeno tijelo je formirano sa zadatkom da izvrši analizu i donese zaključke povodom do sada realizovanog „Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore“.

Odluka o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore primjenjivala se u periodu 1. I - 31. XII 2022. Imajući u vidu da je navedena Odluka prestala da važi, Ministarstvu unutrašnjih poslova u 2023. dostavljaju aplikacije koje su podnijete u periodu trajanja posebnog programa (podnijete do 31. XII 2022). Tako je u periodu 1. I - 31. V 2023. od strane predsjednika Vlade ovom ministarstvu dostavljeno 209 aplikacija (za 209 aplikanata i 420 članova porodice). Dostavljene su i tri aplikacije za djecu aplikanata koja su rođena tokom trajanja posebnog programa. U navedenom periodu, donijeto je 116 rješenja o sticanju crnogorskog državljanstva prijemom po osnovu posebnog programa i to za 38 aplikanata i 77 članova porodice. Takođe, donijeto je i jedno rješenje za dijete koje je rođeno za vrijeme trajanja posebnog programa. Na dan 31. V 2023. u proceduri se kod Ministarstva unutrašnjih poslova nalazi 410 aplikacija (oko 59%) podnijetih od početka trajanja posebnog programa.

POGLAVLJE 24 - PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST

24.1. Migracije

24.1.1. Strategijski okvir

Vlada je 1. VI 2023. usvojila Izvještaj o realizaciji Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnu Goru, za period 2021-2025, za 2022, s Akcionim planom za implemetaciju Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnu Goru, za period 2023-2024. Od ukupnog broja predviđenih aktivnosti za 2021. i 2022. (100), realizovano je 65 aktivnosti, osam aktivnosti nije realizovano, dok je 36 aktivnosti djelimično realizovano. Osnovni cilj Strategije i Akcionog plana je potpuno usklađivanje nacionalnih propisa sa relevantnim međunarodnim standardima i EU acquis-em iz oblasti migracija, posebno iz oblasti kretanja radnika, uspostavljanje sistema koordinacije između institucija

koje se bave pitanjima migracija, s jedne strane i drugih međunarodnih i nevladinih organizacija, s druge strane, osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju migrantima, djelotvorno vođenje aktivne migracione politike, kao i obuke zaposlenih koji su procesu integrisanog upravljanja migracijama, njihova tehnička opremljenost i obučenosť.

24.1.2. Normativni okvir

Međuresorska radna grupa za izradu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima je utvrdila nacrt zakona, koji je od 1. VI - 10. VII 2023. na javnoj raspravi, tokom koje će zainteresovana javnosť biti u mogućnosťi da dá doprinos u razmatranju nacrta zakona. Izmjenama Zakona potrebno je unaprijediti postojeći zakonodavni okvir u smislu potpunog usklađivanja s pravnom tekovinom EU, kada je u pitanju prenošenje direktiva o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga. Dodatno, predviđa se potpuno prenošenje direktive Savjeta EU o pravu na spajanje porodice i direktive Savjeta EU o statusu državljanina trećih zemalja s prebivalištem u određenim djelovima. Takođe, izmjenama i dopunama Zakona se pristupilo i zbog potrebne dodatne razrade postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, a na osnovu preporuka Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) i TAIEX misije Evropske komisije iz 2021. Zakonom je potrebno ukloniti i određene nedostatke koji su se pojavili u praksi prilikom primjene važećeg zakona, kao i pojednostaviti proceduru za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad.

Readmisija

U periodu 1. IV - 15. VI 2023, nije potpisan nijedan implementacioni protokol sa zemljama EU ili sporazum o (vraćanju i prihvatanju) readmisiji lica, sa trećim državama.

Sastanak Zajedničkog odbora za praćenje implementacije Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit, održan je 10. V 2023. u Prištini. Zaključeno je da se potpiše Memorandum o saradnji u smislu redvne razmjene informacija o migracijama, trendovima i povratku stranaca.

Privremena zaštita lica iz Ukrajine

U periodu 11. III 2022. - 31. V 2023, u područnim jedinicama i filijalama Direktorata za upravne poslove, državljanstvo i strance Ministarstva unutrašnjih poslova podnijeto je 8.896 zahtjeva za odobrenje privremene zaštite licima iz Ukrajine od čega je odobreno 8.376 zahtjeva, dok je u postupku odobravanja 520 zahtjeva za odobrenje privremene zaštite.

U skladu s produženjem privremene zaštite za lica iz Ukrajine do 11. III 2024, shodno Odluci o izmjeni i dopunama Odluke o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine („Sl. list CG“, broj 19/23), za 4.263 lica iz Ukrajine produžena je privremena zaštita. Takođe, zaključeni su i novi ugovori o javnim nabavkama, kojima se obezbjeđuje smještaj za lica iz Ukrajine u smještajnim kapacitetima dva izvršioca usluga smještaja, od kojih jedan za centralnu i sjevernu regiju (predviđeno 45 mjesta) i jedan za južnu regiju (predviđeno 120 mjesta). Rok za koji se obezbjeđuju smještajni kapaciteti prati rok za produženje privremene zaštite, odnosno predmetni ugovori važe do 11. III 2024. i trenutno se u smještajnim kapacitetima obezbjeđenim za lica iz Ukrajine pod privremenom zaštitom nalazi 97 lica iz Ukrajine koja su podnijela zahtjev za obezbjeđivanje smještaja.

Evropska mreža za migracije (European Migration Network – EMN)

Crna Gora je bila domaćin konferencije organizovane od strane Ministarstva unutrašnjih poslova u partnerstvu sa Evropskom mrežom za migracije (European Migration Network - EMN) i crnogorskim predsjedavanjem Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), u hibridnom formatu, u Podgorici, 6. VI 2023, na temu „Izazovi u

migracijama duž zapadnobalkanske rute". Na konferenciji je bilo riječi o jačanju prekogranične saradnje u cilju adresiranja krijumčarenje migranata i trgovine ljudima, izazovima u readmisiji i povratku lica u zemlje porijekla duž zapadnobalkanske rute i izazovima usljed povećanog priliva lica iz Ukrajine. Konferencija je okupila predstavnike zemalja članica EMN, kao i članove SEECP-a, potom predstavnike DG HOME, FRONTEX, EUAA, EUROPOL, UNDOC, JCP, IOM, UNHCR, MARRI.

24.1.3. Statistika

Legalne migracije

Shodno Odluci o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2023. („Sl. list CG”, broj 138/22), u periodu 1. I - 15. V 2023. izdato je ukupno 14.185 dozvola za privremeni boravak i rad, što je za oko 30% više u odnosu na isti period prethodne godine.

Redovni postupak readmisije

CG – EU

Postupajući po sporazumima o readmisiji, od strane država EU, u periodu 1. I - 31. V 2023, primljeno je ukupno 71 zahtjev za readmisiju koji su se odnosili na prihvataje ukupno 114 lica, od čega je pozitivno riješeno 35 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 68 lica, negativno je riješeno 20 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje ukupno 24 lica.

CG – susjedne države

U periodu 1. I – 31. V 2023, od strane država s kojima se Crna Gora graniči primljena su ukupno dva zahtjeva za readmisiju, koji su se odnosili na prihvataje ukupno tri lica. Svi zahtjevi su iz Bosne i Hercegovine i isti su pozitivno riješeni, tj. data je saglasnost za prihvatanje lica. U periodu 1. I – 31. V 2023, u redovnom postupku, u države s kojima se Crna Gora graniči vraćeno je ukupno osam lica.

Reintegracija povratnika po readmisiji

U periodu 1. I - 31. V 2023, u Crnu Goru je vraćeno ukupno 25 lica, shodno sporazumima o readmisiji, uključujući i jedan grupni povratak od 18 lica. Treba imati u vidu da se i određeni broj povratka faktički i ne evidentira, jer izostaju obavještenja kada je u pitanju dobrovoljni povratak lica. Za sva lica izrađeni su reintegracioni planovi i dostavljeni koordinatorima lokalnih timova, radi pružanja pomoći u ostvarivanju prava povratnika (prava iz oblasti socijalne i dječije zaštite, zdravstvene zaštite, pravo na ispravu, obrazovanje, rad itd). Najveći broj povratnika je iz SR Njemačke i to ukupno 23 lica, dok je po jedno lice iz Francuske i Švedske. U izvještajnom periodu nije bilo zahtjeva za medicinskim prihvatom povratnika.

Nedozvoljeni prelazak državne granice (čl. 405 KZ CG)

Nezakoniti migranti za ulazak u Crnu Goru i dalje najčešće koriste područje zelene granice u okolini graničnog prelaza Božaj, rjeđe Sukobin-Murićani na granici s Republikom Albanijom, dok u najvećem broju slučajeva nezakonito pokušavaju izaći iz Crne Gore na granici s Bosnom i Hercegovinom, rjeđe Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom. Većina lica koja ilegalno uđu u Crnu Goru izražavaju namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu organizacionoj jedinici Uprave policije na području opštine gdje trenutno borave. Iako je u odnosu na isti period u prethodnoj godini broj registrovanih migranata povećan, bezbjednosna situacija kada su u pitanju nezakonite migracije je stabilna.

U periodu 1. I – 31. V 2023. registrovana su 1.774 migranta (2022. – 1.003), od čega 1.398 u unutrašnjosti, a 376 na granici. Najveći broj registrovanih lica je s područja: Avganistana – 998, Irana – 194, Bangladeša – 130, Pakistana – 129, Maroka – 791, Rusije – 35, Turske – 32, Iraka – 19, Sirije – 16.

Radom granične policije u nezakonitom prelasku državne granice, van graničnih prelaza, spriječeno je i procesuirano 309 lica, od čega 249 van graničnih prelaza, a 60 na graničnim prelazima. Od nezakonitog prelaska državne granice na ulasku u Crnu Goru odustalo je 1.349 lica. Operativnom upotrebom sistema elektronskog nadzora državne granice detektovano je 25 nezakonitih prelazaka državne granice.

Takođe, u saradnji i na osnovu saznanja službenika granične policije, zbog osnovane sumnje da su počinili krivično djelo „nedozvoljeni prelazak državne granice“ i „krijumčarenje ljudi“ (čl. 405 KZ CG) u odnosu na ukupno 22 migranta, podnijete su krivične prijave protiv šest lica (dva državljani Crne Gore, dva državljani Kolumbije, jedan državljanin Srbije i jedan državljanin Kosova).

Prihvatište za strance

U Prihvatištu za strance smješteno je 27 lica, od kojih najviše državljana Srbije – sedam, Turske – četiri, Njemačke – dva, Sjeverne Makedonije – dva, Maroka – dva i dr.

24.2 Azil

24.2.1. Normativni okvir

Donijet je Pravilnik o dopunama Pravilnika o pravilima boravka i kućnom redu u Centru za prihvata („Sl. list CG“, broj 47/23), koji je stupio na snagu 13. V 2023.

Direkcija za azil

U periodu 1. I – 31. V 2023. podnijeta su 53 zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U odnosu na zahtjeve podnijete u ovom periodu donijeto je 11 rješenja o obustavi postupka po zahtjevu za međunarodnu zaštitu i odobrene su četiri međunarodne zaštite (četiri statusa azilanta). U odnosu na zahtjeve podnijete u periodu 1. I – 31. V 2023. podnijeta je jedna tužba Upravnom sudu protiv odluke Ministarstva unutrašnjih poslova – Direkcije za azil.

Nastavljena je praksa da se odluke po zahtjevima za međunarodnu zaštitu donose u rokovima kraćim od šest mjeseci, osim u složenim slučajevima koji zahtijevaju utvrđivanje složenog činjeničnog stanja, odnosno razjašnjenja složenih pravnih pitanja. Ne postoji nijedan zahtjev kojem je protekao krajnji zakonski rok za odlučivanje, odnosno 21 mjesec.

Direkcija za prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu (Centar za prihvata)

U periodu 1. I – 31. V 2023. u Direkciji za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu na prihvata su primljena ukupno 1.202 lica, od čega: 1.052 punoljetna muškarca, 34 maloljetna muškarca s pratnjom, četiri maloljetna muškarca bez pratnje, 60 punoljetnih žena s pratnjom, 19 punoljetnih žena bez pratnje, 31 maloljetna žena sa pratnjom, dvije maloljetne žene bez pratnje.

Direkcija za integraciju stranaca s odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji

U periodu 1. I - 31. V 2023. prema evidenciji Direkcije za integraciju stranaca sa odobrenom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji, ukupno je bilo 56 stranaca s odobrenom međunarodnom zaštitom. Od tog broja je 38 stranaca s odobrenim statusom azilanta, dok je 18 stranaca s odobrenom supsidijarnom zaštitom.

Od navedenog broja, 23 stranca s odobrenom zaštitom su ostvarivala pravo na pomoć u integraciji, dok je za 33 lica protekao period od tri godine tokom kojeg se pruža pomoć prilikom integracije u crnogorsko društvo. Pomoć u integraciji u društvo obuhvata izradu plana integracije s obzirom na njegove individualne potrebe, znanja, sposobnosti i vještine, pružanje pomoći radi realizacije izrađenog plana integracije i praćenje realizacije plana integracije. Preostalom broju stranaca s odobrenom međunarodnom zaštitom kojima je istekao period od tri godine za koji se donosi plan integracije, pruža se određena pomoć u procesu dalje integracije u crnogorsko društvo, shodno njihovim individualnim potrebama, znanju, sposobnostima i vještinama.

24.3. Vizna politika

24.3.1. Normativni okvir

Vlada je 26. IV 2023. donijela Odluku o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Kraljevine Saudijske Arabije („Sl. list CG“, broj 46/23). Saglasno članu 1 Odluke državljani Kraljevine Saudijske Arabije mogu, od 5. V do 31. X 2023. ulaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana, s važećom putnom ispravom, bez vize. Danom stupanja na snagu ove odluke prestala je da važi Odluka o privremenom oslobađanju od pribavljanja vize za državljane Kraljevine Saudijske Arabije („Sl. list CG“, br. 34/23 i 40/23). Takođe, Vlada je 26. V 2023. donijela Uredbu o izmjenama i dopuni Uredbe o viznom režimu („Sl. list CG“, broj 56/23), shodno kojoj je lista država čijim državljanima je potrebna viza za ulazak u Crnu Goru usklađenija s listom EU za jednu državu - Republiku Ekvador.

24.3.2. Prikaz statističkih podataka

U periodu 1. I - 31. V 2023, nijesu izdavane vize na graničnim prelazima.

24.3.3. Vizni informacioni sistem (VIS)

U periodu 1. I - 31. V 2023, vizni informacioni sistem (VIS) nije instaliran na novim lokacijama.

24.3.4. Program posebnog ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (ekonomsko državljanstvo)

Odluka o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore primjenjivala se u periodu 1. I 2019. - 31. XII 2022. Imajući u vidu da je Odluka prestala da važi, Ministarstvu unutrašnjih poslova u 2023. dostavljaju se aplikacije koje su podnijete u periodu trajanja posebnog programa odnosno podnijete do 31. XII 2022.

Tako je u periodu 1. I - 31. V 2023, shodno zakonskoj proceduri, od strane predsjednika Vlade Ministarstvu unutrašnjih poslova dostavljeno 209 aplikacija (za 209 aplikanata i 420 članova porodice). Dostavljene su i tri aplikacije za djecu aplikanata koja su rođena tokom trajanja posebnog programa.

U navedenom periodu, donijeto je 116 rješenja o sticanju crnogorskog državljanstva prijemom po osnovu posebnog programa i to za 38 aplikanata i 77 članova porodice. Takođe donijeto je i jedno rješenje za dijete koje je rođeno za vrijeme trajanja posebnog programa. Na dan 31. V 2023. u proceduri se kod ovog ministarstva nalazi 410 aplikacija (oko 59%) podnijetih od početka trajanja posebnog programa.

24.4. Vanjske granice i Šengen

Bosna i Hercegovina

Deseti sastanak Mješovite komisije za praćenje sprovođenja Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (BiH) o graničnim prelazima za pogranični saobraćaj održan je 12. IV 2023. u Nikšiću. Na sastanku su razmatrana aktuelna pitanja saradnje u ovoj oblasti između dviju država. Po pitanju aktivnosti bosanskohercegovačke strane na uspostavljanju zajedničke granične kontrole na graničnim prelazima Klobuk i Zupci, oba na bosanskohercegovačkoj strani, saglasno potpisanim aneksima Sporazuma o sprovođenju graničnih provjera na zajedničkim graničnim prelazima, potpisanim 20. V 2021, bosanskohercegovačka strana informisala je da je 1. IV 2023. usvojen višegodišnji budžet za realizaciju projekata rekonstrukcije GP Zupci i GP Klobuk, u cilju stvaranja uslova za uspostavljanje zajedničkih graničnih prelaza na teritoriji BiH. Pripremljen je Projekat rekonstrukcije GP Zupci, saglasno korisničkim zahtjevima graničnih službi Crne Gore, čije je usaglašavanje u toku, i očekuje se raspisivanje tendera nakon operacionalizacije Budžeta. Za GP Klobuk, još uvijek nije rađeno projektovanje i očekuje se da se s realizacijom ove aktivnosti započne nakon početka realizacije projekta na Zupcima. U toku su aktivnosti na uvezivanju optičkim kablom s crnogorske strane budućih zajedničkih graničnih prelaza u Zupcima i Klobuku. U tom smislu, ostvarena je komunikacija s nadležnim preduzećem za puteve u BiH, kako bi se dobila saglasnost za postavljanje optičkog kabla.

U Crnoj Gori utvrđena je cijena za izdavanje pogranične propusnice u skladu sa Predlogom zakona o dopunama Zakona o graničnoj kontroli, čime je, po principu reciprocitetam propisan pravni osnov za utvrđivanje cijene izdavanja pogranične propusnice za stanovnike pograničnog područja BiH. Prethodno je u BiH Vijeće ministara donijelo Pravilnik o cijeni pogranične propusnice i Odluku o zaduženju Agencije za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine za nabavku obrasca, personalizaciju, uspostavljanje i vođenje elektronske evidencije o izdatim pograničnim propusnicama stanovnika pograničnog područja Crne Gore. Dogovoreno je da se od 1. VI 2023. započne sa izdavanjem pograničnih propusnica na crnogorskoj i bosanskohercegovačkoj strani.

Donijeta je posebna Odluka Mješovite komisije o privremenoj prekategorizaciji graničnih prelaza za pogranični saobraćaj Krstac - Krstac, u periodu 1. VI - 1. X 2023, za vrijeme ljetnje turističke sezone, u cilju smanjenja zadržavanja na ostalim graničnim prelazima te pojednostavljenja procedura prelaska državne granice svim državljanima strana potpisnica i državljanima trećih država, s tim što bi se omogućio promet samo putničkm vozilima.

Iz razloga potrebe dodatnog zaprečavanja sporednih puteva pogodnih za nezakonit prelazak državne granice između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, krajem aprila 2023. potpisan je ugovor s firmom koja bi realizovala zaprečavanje sporednih puteva pogodnih za nezakonit prelazak državne granice između dvije države, čija se realizacija očekuje uskoro.

Republika Srbija

Ponovljena inicijativa za održavanje sastanka Mješovite crnogorsko-srpske komisije za praćenje sprovođenja sporazuma o graničnim prelazima za međunarodni i pogranični saobraćaj, s predlogom da se naredni sastanak održi u Podgorici, upućena je 17. V 2023.

Kapaciteti Sektora granične policije

Shodno novom Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova od 8. VII 2022, u aprilu 2023. rasporedom svršenih akademaca JU „Policijska akademija" u Danilovgradu, Sektor granične policije dobio je 10 policijskih službenika. Dodatno, početkom godine raspisano je 18 javnih oglasa za mlade policijske inspektore u graničnoj policiji. Radi se o prvom policijskom zvanju s visokom stručnom spremom. Procedura oglasa je u toku, a njihova realizacija se očekuje tokom juna i jula ove godine.

U organizaciji Centra za razmjenu informacija o kontroli malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj Evropi, službenici Sektora granične policije su, u saradnji sa ekspertima UNDP – SEESAC, izradili Instrukciju o Standardnim operativnim procedurama u vanrednim situacijama koje nastaju usljed nedozvoljenog prevoza oružja, municije i eksploziva preko granice. U okviru projekta, potpisivanjem ugovora između UNDP i Ministarstva unutrašnjih poslova 27. IV 2023, realizovana je i donacija opreme za graničnu policiju. Takođe, 20. IV 2023. potpisan je sporazum o donaciji Republike Njemačke osam vozila ukupne vrijednosti 323.940 eura Ministarstvu unutrašnjih poslova – Sektoru granične policije.

Bilans rezultata Sektora granične policije

Provjerama na graničnim prelazima pronađeno je 399 lica, od čega 77 lica po nacionalnim potjernicama i poklapanje za 322 lica po potjernicama INTERPOL-a. Po potjernici INTERPOL-a pronađeno je 32 vozila i 129 dokumenata. Takođe, pronađeno je 41 falsifikovanih putnih isprava i drugih dokumenata, a najčešći razlozi zbog kojih nije dozvoljen ulaz u Crnu Goru su neispunjavanje propisanih uslova za ulazak, nedovoljno novčanih sredstava za izdržavanje u Crnoj Gori ili za putovanje u treću državu, razlozi nacionalne bezbjednosti, javnog poretka ili javnog zdravlja.

U cilju suzbijanja nezakonitih migracija i sprečavanja krijumčarenja roba na državnoj granici, u periodu 1. I – 31. V 2023. realizovano je 278 akcija od čega samostalno 236 akcija, kao i deset zasjeda. Granična policija postigla je dobre rezultate na planu suzbijanja prekograničnog kriminala, a posebno krijumčarenja narkotika i akciznih roba. Ukupno je, samostalno i u saradnji sa partnerima, pronađeno: 450,178 kg marihuane-skanka, 823 kg duvana, 1.024 šteka cigareta, 4.206 bezalkoholnog pića, 687 kg ribe, 112.480 eura, 250 kg maslina, 416 kg mliječnih proizvoda, pet pušaka, 37 komada municije i dvije ručne bombe.

Saradnja s Evropskom agencijom za graničnu i obalsku stražu (FRONTEX)

Novi Sporazum o statusu između Crne Gore i Evropske unije o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) u Crnoj Gori potpisan je 16. V 2023. Sporazum omogućava organizovanje zajedničkih operacija i raspoređivanje timova za upravljanje granicom Frontexa u Crnoj Gori. On omogućava sprovođenje operativne aktivnosti na bilo kojem graničnom prelazu i u području granice između graničnih prelaza (a ne samo na granici s EU, kako je to do sada bilo), gdje će zajedno sa službenicima granične policije Crne Gore, poslove granične kontrole vršiti službenici Frontex-a, uz mogućnost primjene izvršnih ovlaštenja. Takođe, Sporazum omogućava i korišćenje EUROSUR² mreže za potrebe operativnih aktivnosti, čija će se upotreba bliže definisati aneksom koji je sastavni dio novog nacrta Radnog aranžmana o operativnoj saradnji između Frontex-a i Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Kada je u pitanju pomenuti nacrt Radnog aranžmana, u toku je priprema finalnih komentara na tekst predmetnog nacrta.

Novi Sporazum o statusu usaglašen je s novom Uredbom EU 2019/1896 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. XI 2019. o Evropskoj graničnoj i obalskoj straži i stavljanju van snage uredaba (EU) br. 1052/2013 i (EU) 2016/1624.

U sklopu Frontex-ove Zajedničke operacije „JO Montenegro sea 2023“, Koordinacioni centar je kao nosilac operativnih aktivnosti u periodu 1. I - 31. V 2023. uspješno koordinirao s 64 misijom vazdušnog osmatranja. Verifikovano je ukupno dvanaest događaja od značaja za graničnu bezbjednost Crne Gore, koji su unešeni u Frontex-ovu aplikaciju za izvještavanje JORA-a II.

24.5. Pravosudna saradnja u građanskim i krivičnim stvarima

² Evropski sistem za nadzor granica – eng. The European Border Surveillance system

24.5.1. Bilans ostvarenih rezultata

Međunarodna pravna pomoć u građanskim i krivičnim stvarima

U periodu 1. I - 31. V 2023, u građanskoj materiji formirano je 211 predmeta međunarodne pravne pomoći (88 ulaznih i 123 izlaznih), dok je u krivičnoj materiji formirano 388 predmeta međunarodne pravne pomoći (177 ulaznih i 211 izlaznih).

24.5.2. Međunarodna i regionalna saradnja

Crna Gora je nastavila kontinuirano dobru saradnju s EUROJUST-om, što pokazuje i broj slučajeva koji uključuju Crnu Goru, a koji su otvoreni u EUROJUST-u, kao i obimna razmjena informacija s državama članicama putem EUROJUST-a.

U periodu 1. I - 31. V 2023, formirano je 30 predmeta u kojima je posredstvom EUROJUST-a ostvarena komunikacija/saradnja.

24.6. Policijska saradnja i borba protiv organizovanog kriminala

Strategijski okvir

U toku je međuinstitucionalno usaglašavanje Nacrta Strategije za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala za period 2023-2026, nakon čega se očekuje da će biti upućena Evropskoj komisiji na mišljenje. Strategija je usklađena s nacionalnim strateškim i normativnim okvirom, kao i s međunarodnim obavezama i obavezama iz procesa pregovora Crne Gore s Evropskom unijom. Ovo je prva strategija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, kojom je definisano šest operativnih ciljeva u okviru kojih će se kroz akcione planove utvrditi konkretne aktivnosti, nadležne institucije za sprovođenje, rokovi za realizaciju, indikatori učinka, budžetska sredstva za realizaciju aktivnosti, izvori finansiranja i druga pitanja od značaja za sprovođenje Strategije.

Vlada je 6. IV 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025, za 2022. Od 26 aktivnosti planiranih u 2022, 14 je u potpunosti realizovano, devet je djelimično realizovano, dok su tri aktivnosti nerealizovane. Od 20 aktivnosti čija je realizacija planirana kontinuirano u 2022. i 2023, svih 20 je djelimično realizovano. U Izveštaju se ističe da je prepoznat je značajan napredak u jačanju pravnog okvira u vezi sa terorizmom i sa njim povezanim krivičnim djelima koji se ogleda u donošenju zakona i podzakonskih akata iz ove oblasti. Takođe, unaprijeđeni su kadrovski kapaciteti u organima nadležnim za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma, a ostvareno je i kadrovsko jačanje u oblasti praćenja sistema restriktivnih mjera.

24.6.1. Međunarodna saradnja

U periodu 1. I – 31. V 2023. nastavljena je intenzivna operativna saradnja s međunarodnim partnerima. Tako je u sklopu obrađivanih predmeta ostvareno 15.720 komunikacija, od čega: 8.535 komunikacija s drugim NCB (najviše s NCB Interpol Srbije, Njemačke, Belgije, Rumunije, Poljske), 162 komunikacija s inostranim policijskim oficirima za vezu (najviše s oficirima za vezu Njemačke, Turske, Austrije, Francuske, Švajcarske), 290 s inostranim policijskim organizacijama i inostranim ambasadama, 1.583 komunikacija s EUROPOL-om.

Asset Recovery Office – ARO

U oblasti otkrivanja nezakonito stečene imovine, u periodu 1. I - 31. V 2023. obrađeno je 20 zahtjeva za identifikaciju imovine stečene kriminalnom aktivnošću, kojima su tražene provjere za 70 fizičkih i 29 pravnih lica. Od inostranih

partnera zaprimljeno je 17 zahtjeva kojima su tražene provjere za 65 fizičkih lica i 15 pravnih lica. Od organizacionih jedinica Uprave policije zaprimljena su tri zahtjeva za identifikaciju imovine u inostranstvu stečene kriminalnom djelatnošću, kojima su tražene provjere za pet fizičkih i 14 pravnih lica.

Ciljane potrage

U periodu 1. I - 31. V 2023. sprovedene su aktivnosti ciljanog traganja u više od 30 predmeta, od čega je u izvještajnom periodu završeno 10 predmeta ciljanog traganja lociranjem i lišenjem slobode međunarodno traženih lica. Od navedenih 10 predmeta, šest lica je locirano i lišeno slobode u inostranstvu u okviru aktivnih ciljanih potraga, razmjenom informacija kroz međunarodnu operativnu policijsku saradnju i ENFAST, od čega su tri lica, kako se vjeruje, članovi organizovanih kriminalni grupa (OKG) iz Crne Gore. Pored toga, u Crnoj Gori, u okviru pasivnih ciljanih potraga, locirana su i lišena slobode tri lica, dok je u okviru zajedničke akcije ciljanog traganja i saradnjom FAST timova Albanije i Crne Gore, jedno lice (OKG iz Gruzije) locirano i lišeno slobode u Tirani.

Od navedenih predmeta, značajno je istaći lišenja slobode visokorangiranih članova OKG „Kavač“, M. D. u Rusiji i J. S. na Kosovu. Posebno je važno istaći lišenje slobode dva lica od kojih je jedan poznat kao „kralj kriptovaluta“ DO HYEONG Kwon, za kojima je tragao NCB Interpol Seul (Južna Koreja) radi obezbjeđenja njihovog prisustva u krivičnom postupku koji se vodi pred Sudom južnog okruga u Seulu zbog osnovane sumnje da su izvršili više krivičnih djela iz oblasti privrede (teži oblik prevare). Takođe, realizovana je aktivna ciljana potraga kojom je kroz saradnju s FAST timom Republike Srbije lišeno slobode lice koje je organizator OKG koja se bavila bankarskim prevarama u velikim iznosima. Saradnjom FAST timova Crne Gore i Austrije lišen je slobode i lider OKG iz Gruzije.

INICIJATIVE – PROJEKTI – AKCIJE

Saradnja s INTERPOL-om

NCB Interpol Podgorica nastavlja da bude aktivan partner Generalnom sekretarijatu INTERPOL-a u svim projektima, inicijativama i aktivnostima koje se sprovode na regionalnom i globalnom nivou (INFRA RED u vezi s ciljanim potragama, ISON u vezi s krijumčarenjem migranata, NEXUS u vezi sa stranim terorističkim borbama, VENNLING u vezi s terorizmom, Arms u vezi s krijumčarenjem oružja, FINCAF u vezi s finansijskim kriminalom, ILLICIT MARKETS ANALYSIS FILE u vezi s ribarstvom, šumarstvom, zagađenjem, ilegalnim rudarstvom, ilegalnim robama i globalnim zdravstvenim pitanjima); FINCAF posvećen vršenju provjera u vezi s finansijskim kriminalom, u cilju razmjene informacija i operativnih saznanja za strateške i operativne ciljeve; PANGEA XIII (sprječavanje krijumčarenja i nelegalne distribucije farmaceutskih proizvoda) i OPSON IX (zajednička operacija INTERPOL-a i EUROPOL-a protiv falsifikovanih prehrambenih proizvoda i/ili i pića koji ne ispunjavaju minimalne kvalitativne uslove), u saradnji s Upravom carina. Takođe, nastavljene su aktivnosti na primjeni INTERPOL-ovog sistema za prepoznavanje lica na osnovu fotografija, gdje se sve fotografije iz naših međunarodnih potjernica smještaju u INTERPOL-ovu bazu podataka radi potencijalnog poklapanja sa fotografijama inostranih NCB-a koje su dostavljene Interpolu na upoređivanje radi identifikacije NN počinitelaca krivičnih djela u inostranstvu.

Sektor za borbu protiv kriminala učestvuje u INTERPOL-ovom projektu „HOTSPOT“, koji se odnosi na dvije aktivnosti nadgledanja zemlje i finansijskih tokova u kontekstu ilegalnih migracija s ciljem pobojšanja kapaciteta nacionalnih organa za sprovođenje zakona za otkrivanje kriminalnih veza u okviru ilegalnih migracija. Kao jedna od aktivnosti u samom projektu je satelitsko nadgledanje zemlje i praćenje kretanja posebno ilegalnih migranta, kao i analiza finansijskih tokova ovih lica.

Korišćenjem FIND sistema na graničnim prelazima u Crnoj Gori, u toku 2023. izvršeno je 6.174.526 provjera u INTERPOL-ovoj bazi traženih lica, pri čemu je došlo do poklapanja u 1.241 slučaju. Takođe, na graničnim prelazima

u Crnoj Gori, izvršeno je 6.071.214 provjera u INTERPOL-ovoj bazi krađenih i izgubljenih putnih isprava, a 5.853.068 find provjera, od čega 218.146 provjera find linka, pri čemu je došlo do poklapanja u 15 slučajeva, dok je 51 provjera rezultiralo pozitivnim pogotkom u FIND link bazi. S graničnih prelaza u INTERPOL-ovu bazu otuđenih motornih vozila izvršeno je ukupno 1.907.123 provjera, a došlo je do poklapanja u 7.372 slučajeva. Izvršen je unos 3.956 crnogorskih nevažećih identifikacionih dokumenata i putnih isprava u INTERPOL-ovu bazu otuđenih i izgubljenih putnih isprava (SLTD), kroz WISDM sistem.

Saradnja s EUROPOL-om

Usljed nedavnih kadrovskih promjena u Upravi policije imenovan je novi nacionalni EMPACT³ koordinator (NEC). U toku je izmjena članova EMPACT radnog tima.

Crnogorska policija aktivno učestvuje u EMPACT operativnim aktivnostima te je za 2023. prijavila učešće u 54 operativne aktivnosti, a u okviru 10 EMPACT akcionih planova: visokorizične kriminalne grupe, krijumčarenje oružja, sajber napadi, trgovina ljudima, seksualna eksploatacija djece, krijumčarenje migranata, kanabis/kokain/heroin i nove psihoaktivne supstance i sintetičke droge, on-line prevare, prevare u vezi s akciznom robom, kriminal protiv prava intelektualne svojine, ekonomski i finansijski kriminal, pranje novca i oduzimanje imovine, organizovani imovinski kriminal, kriminal protiv životne sredine.

U periodu 1. I – 31. V 2023, crnogorski predstavnici su aktivno učestvovali na strateškim EMPACT sastancima, prevashodno organizovanim u prvom kvartalu godine, na kojima su se sumirali prošlogodišnji rezultati te planiralo sprovođenje daljih aktivnosti u tekućoj godini. U odnosu na EMPACT aktivnosti ističe se učešće Crne Gore u operaciji GLOBAL CHAIN, organizovanoj u okviru EMPACT OA 3.5, čije je operativna faza trajala u periodu 8-14. V 2023, kojom prilikom je na teritoriji 46 zemalja (od kojih su 26 članice EU) realizovana globalna akcija protiv trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, prisilnog kriminala i prinudnog prosjačenja. Aktivno učešće službenika crnogorske Uprave policije u predmetnoj akciji rezultiralo je podnošenjem dvije krivične prijave protiv dva lica zbog krivičnog djela „trgovina ljudima“ (čl. 444 KZ CG), te jedna prekršajna prijava zbog počinjenog prekršaja „zanemarivanje“ iz čl. 37 Zakona o sprečavanju od nasilja u porodici te su otkrivene četiri maloljetne žrtve kojima je pružena pomoć. U ovoj aktivnosti učestvovala su ukupno 23 policijska službenika crnogorske Uprave policije, uspostavljene su kontrolne tačke na ukupno 17 lokacija, izvršena je kontrola 12 lica na 14 lokacija.

Potvrđujući spremnost da želi da bude kredibilan partner, intenzivirajući borbu protiv svih vidova organizovanog kriminala, od pomenutih 54 EMPACT operativnih aktivnosti u kojima se Crna Gora prijavila da učestvuje i pruži doprinos, izdvajaju se sljedeće: uloga lidera u EMPACT operativnoj akciji za 2023. koja se odnosi na visokorizične organizovane kriminalne grupe; uloga kolidera u 2023. u operativnoj akciji BALKAN KARTEL koja je usmjerena protiv međunarodnih krijumčara kokaina; uloga kolidera u operativnoj akciji SEE Zapadni Balkan kao dio EU operativnog akcionog plana protiv krijumčarenja oružja; na poziv Španije Crna Gora se priključila zajedničkom EU Operativnom Timu koji se formira na teritoriji Španije i koji će se realizovati u toku 2023, kao dio EU operativnog akcionog plana protiv krijumčarenja droga.

Projekat za uspostavljanje jedinstvenog kriminalističko-obavještajnog sistema u Upravi policije

U toku je finalna faza izrade Plana ili upustva za implementaciju policijsko-obavještajnog modela (ILP Plan) što je propisano članom 21 Zakona o unutrašnjim poslovima, kojim će se definisati jedan od strateških ciljeva Uprave policije. Naime, u prethodnom periodu, glavni fokus projekta je bio unapređenje IT infrastrukture u MUP i Upravi policije iz razloga što je neophodno da postoji infrastruktura koja može da podrži velike tehničke izmjene i dodavanje

³ European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (Evropska multidisciplinarna platforma za borbu protiv kriminalnih pretnji)

novih sistema u UP, kao i da omogući odgovarajući nivo sajber bezbjednosti. Stoga, sredstva koja je obezbijedio ICITAP (oko 1,4 miliona USD) preusmjerena su na nabavku modularnog data centra (MDC) u kojem će se smjestiti budući CMS i na taj način osigurati zaštita policijskih podataka. Paralelno sa komponentom koja se odnosi na infrastrukturu, u okviru projekta radilo se na unapređenju postojećih baza podataka i kapaciteta u cilju jačanja podloge za budući sistem koji se velikim dijelom odnosi i na promjene u procesima rada u policiji, i potrebe da se u budućem periodu podaci iz postojećih baza migriraju u novi sistem, u mjeri u kojoj to bude moguće.

24.6.2. Kadrovski kapaciteti policije i tužilaštva u borbi protiv kriminala

Kadrovski kapaciteti Uprave policije

Kada je u pitanju Sektor za borbu protiv kriminala, slijedi pregled popunjenih radnih mjesta predviđenih Aktom o sistematizaciji. Naime, u Odsjeku za suzbijanje opšteg kriminaliteta, sistematizovano je 25 radnih mjesta, a angažovano je 16 policijskih službenika. U Odsjeku za borbu protiv korupcije, ekonomskog kriminala i sprovođenje finansijskih istraga sistematizovano je 60 radnih mjesta, dok su u tom Odsjeku angažovana 24 policijska službenika i tri volontera. Kada je u pitanju Odsjek za borbu protiv droga, sistematizovano je 25 radnih mjesta, a angažovano je 11 službenika. Nadalje, u Odsjeku za specijalne istražne metode, od sistematizovanog 121 radnog mjesta, popunjeno je 66, dok Odsjek za kriminalističko-obavještajne poslove, u kojem su sistematizovana 82 radna mjesta, broji 29 policijskih službenika. U Odsjeku za međunarodnu operativnu policijsku saradnju INTERPOL-EUROPOL-SIRENE sistematizovana su 43 radna mjesta (od kojih su četiri oficira za vezu), dok je angažovano 29 policijskih službenika (od kojih su jedan oficir za vezu u Europol-u i jedan službenik u UN mirovnoj misiji na Kipru UNFICYP). Kada je u pitanju Specijalno policijsko odjeljenje – od 50 sistematizovanih radnih mjesta, popunjena je polovina odnosno ovo odjeljenje broji 25 policijskih službenika. U Odsjeku za suzbijanje teških krivičnih djela, u kojem je u toku interna reorganizacija službenika, sistematizovana su 63 radna mjesta, a angažovano je 39 službenika, dok je u Odsjeku za zaštitu svjedoka, koji ima 34 sistematizovane radne pozicije, angažovan 31 policijski službenik.

Kadrovski kapaciteti Specijalnog državnog tužilaštva

U Specijalnom državnom tužilaštvu trenutno je zaposleno 58 lica i to: glavni specijalni tužilac, 11 specijalnih tužilaca (od kojih je jedan specijalni tužilac upućen na rad u Centar za edukaciju sudija i tužilaca, jedan specijalni tužilac koji je udaljen s posla do daljnjeg), tri državna tužioca iz Osnovnog državnog tužilaštva Podgorica su upućena na rad u SDT-u i dva državna tužioca iz Višeg državnog tužilaštva u Podgorici. Osim navedenih tužilaca u SDT-u je trenutno zaposlen i 41 državni službenik i namještenik.

24.6.3. Razmjena podataka između policije i tužilaštva

Na osnovu Sporazuma za unapređenje saradnje u oblasti suzbijanja kriminala, Crna Gora je razvijala sistem automatske razmjene podataka između ključnih institucija za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala u više faza.

Kada je u pitanju prva faza – faza povezivanja optičke infrastrukture, povezane su sve institucije izuzev Uprava za izvršenje krivičnih sankcija (UIKS) i njeno povezivanje se očekuje do kraja III kvartala 2023. U okviru ove faze uspostavljena je i mreža za sigurnu razmjenu podataka što je jedan od uslova za adekvatno funkcionisanje sistema.

U narednoj, drugoj fazi, sve institucije - potpisnice Sporazuma, osim Uprave za katastar i državnu imovinu (i UIKS-a), razvile su svoje web servise, kao programska rješenja koja omogućavaju različitim institucijama da komuniciraju i razmjenjuju podatke putem uspostavljene sigurne komunikacione mreže. Konkretno, web servisi omogućavaju institucijama da pristupaju i koriste određene informacije koje su dostupne na sistemima drugih institucija. Kako

Vrhovno državno tužilaštvo (a time i Specijalno državno tužilaštvo koje je pod njegovom ingerencijom) nije davalac već samo preuzimalac informacija posredstvom sistema za bezbjednu razmjenu podataka, za ovu instituciju nije bilo potrebe da razvije web servise pa se ova faza ne odnosi na Državno tužilaštvo.

U trećoj fazi, potrebno je da institucije - korisnice podataka, na osnovu svojih poslovnih potreba, integrišu u svoja aplikativna rješenja podatke koji su dostupni preko razvijenih web servisa institucija čije podatke žele da preuzimaju. Ta konekcija se ostvaruje na način što svaka institucija koja je razvila web servis (tj. koja pruža podatke drugima), podijeli s zainteresovanim stranama instrukcije o tome kako pristupiti njihovim web servisima u cilju automatskog pretraživanja iz elektronskih evidencija. Shodno tim instrukcijama, institucija korisnik bi trebala da integriše u svoja aplikativna rješenja podatke dostupne preko razvijenih web servisa institucije davaoca informacije.

Kako bi se obezbijedila lakša koordinacija i primjena pune funkcionalnosti sistema (konkretno 3. faze), Ministarstvo unutrašnjih poslova, kao koordinator aktivnosti razvilo je portal na kojem će, u cilju lakše i brže komunikacije između potpisnika sporazuma, moći da postavljaju instrukcije o pristupanju njenim podacima odnosno web servisima. Portal Ministarstva unutrašnjih poslova nije platforma za uvezivanje svih web servisa, već dodatan alat za omogućavanje brže primjene sistema za automatsku razmjenu podataka.

Da bi Državno tužilaštvo, kao ključna institucija za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, mogla da koristi podatke drugih institucija, potrebno je da ono u svojim aplikativnim rješenjima integriše razvijene web servise, za šta su im potrebne pomenute instrukcije. Kada je u pitanju Vrhovno državno tužilaštvo (uključujući i Specijalno državno tužilaštvo), ova institucija je do sada razvila brojna aplikativna rješenja što znači da posredstvom sistema za bezbjednu razmjenu podataka ima pristup prema sljedećim institucijama odnosno njihovim servisima:

- Ministarstvo pravde – kaznena evidencija i prekršajna evidencija;
- Uprava za izvršenje krivičnih sankcija – evidencija lica u UIKS-u;
- Ministarstvo unutrašnjih poslova – građanska stanja (registar lica, lične karte, lične karte stranaca, putne isprave, vozačke i saobraćajne dozvole, oružje);
- Uprava policije - prelaz državne granice i krivična djela/prijave. Napomena: podacima prelaska državne granice i krivičnim djelima/prijavama se ne može pristupiti putem JMB određenog lica, imajući u vidu da je JMB karakterističan podatak za građane CG i regiona, ali format nekog identifikacionog broja nije isti u ostalim zemljama svijeta pa stoga nije moguće napraviti potrebne validacije za prikupljanje i pretraživanje korišćenjem tog podatka;
- Dodatno, preko tokena koji je dodijeljen SDT-u omogućen je pristup bazama podataka Uprave policije koja se odnose na: dežurnu službu, JRM, saobraćaj, potražnu evidenciju, krivična djela, granicu i pretrage;
- Uprava prihoda i carina, izuzev podataka carinjenja i tranzita sa JCI i TIR karneta;
- Centralna banka Crne Gore – pristup podacima s računa rezidentnih fizičkih i pravnih lica, dok nije omogućen pristup podacima sa računa nerezidentnih fizičkih i pravnih lica. Dodatno uvezivanje s Centralnom bankom se očekuje u narednim danima;
- Finansijsko-obavještajna jedinica – u dijelu pristupa informaciji da li određeni podatak postoji ili ne postoji u evidenciji FOJ-a;
- Sekretarijat Sudskog savjeta – podaci da li se vodi krivični postupak protiv lica. Podaci o pravosnažnim presudama nijesu dostupni;
- Omogućen je pristup podacima Uprave za katastar i državnu imovinu preko tokena koji je dodijeljen SDT-u, kao prelazno rješenje do uspostavljanja sistema bezbjedne razmjene podataka.

Kako bi u punom kapacitetu koristilo ovaj sistem, potrebno je da Specijalno državno tužilaštvo u narednom periodu razvije aplikativna rješenja za korišćenje podataka od sljedećih institucija:

- Centralne banke;
- Poreske uprave;
- Uprave za katastar i državnu imovinu.

Važno je naglasiti da je sistem povezivanja s Upravom za katastar i državnu imovinu otežan u određenom dijelu iz objektivnih razloga. Naime, Uprava za katastar i državnu imovinu je razvila određene web servise čime je omogućen pristup određenim podacima. Međutim, zbog same prirode podataka, nije uspjela da razvije servise koji se odnose na istorijat promjena, odnosno servis koji bi omogućio preuzimanje dokumentacije koja se odnosi na hronologiju upisa jer takav servis podrazumijeva veliki broj različitih dokumenata iz različitih predmeta i perioda nastanka što iziskuje značajno vrijeme i promjenu modela podataka. Stoga je ovu problematiku neophodno strateški sagledati s aspekta potrebnog vremena, vrste podataka koje se žele obezbijediti i finansijskih sredstva koja su za to potrebna. Elektronska komunikacija na nivou Uprave za katastar i državnu imovinu i Specijalnog državnog tužilaštva u određenom dijelu se odvija posredstvom tokena, ali time nije prevaziđen problem preuzimanja podataka koji se tiču hronologije upisa, odnosno istorijata promjena imajući u vidu da Specijalno državno tužilaštvo ni posredstvom tokena nema uvid u navedene podatke (hronologiju upisa).

Postojeći web servisi institucija koji datiraju iz ranijeg perioda, zbog tehničkih karakteristika, ne sadrže sve podatke koji bi bili potrebni određenim institucijama, zbog čega je, uprkos potpunom povezivanju kroz sve navedene faze, onemogućen pristup pojedinim informacijama. U cilju prevazilaženja ovog, ali i drugih problema koji se javljaju prilikom korišćenja sistema za bezbjednu razmjenu podataka te bolje funkcionalnosti sistema, najavljeno je formiranje međuresorske radne grupe koja će obuhvatiti predstavnike svih institucija, potpisnica Sporazuma. Ciljevi radne grupe trebalo bi da se sastoje u sagledavanju trenutnog stanja sistema, identifikaciji problema, definisanju strategije za unapređenje sistema u skladu s potrebama institucija, izradi akcionog plana s potrebnim budžetima u ovu svrhu, praćenju realizacije akcionog plana i kontinuiranom usklađivanju s potrebama korisnika.

24.6.4 Bilans ostvarenih rezultata

Prema podacima SDT-a, u periodu 1. I – 1. VI 2023, u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala donijete su naredbe o sprovođenju istrage u osam predmeta protiv 32 lica i osam naredbi o proširenju istrage protiv 28 lica. Optužnice su podigute u pet predmeta protiv 40 lica. U istom periodu, donijete su tri naredbe za pokretanje finansijske istrage i to u jednom predmetu protiv četiri lica, u drugom protiv 18 lica i u trećem predmetu protiv četiri lica.

Dodatno, prema podacima SDT-a, u istom periodu, kada je u pitanju krivično djelo „teško ubistvo na organizovani način”, u tri predmeta donijete su naredbe o sprovođenju istrage protiv sedam lica i pet naredbi o proširenju istrage protiv 10 lica. Podignuta je i jedna optužnica protiv četiri lica za djela iz člana 143 KZ (ubistvo) i 144 KZ (teško ubistvo).

Prema podacima sudstva, kada je u pitanju borba protiv organizovanog kriminala, u periodu 1. I - 31. V 2023. Viši sud u Podgorici je imao u radu ukupno 81 predmet protiv 621 okrivljenog lica (553 fizičkih i 68 pravnih lica). Kada je riječ o riješenim predmetima u navedenom periodu, uočavaju se dva riješena predmeta. U jednom predmetu tri lica su osuđena na kazne zatvora - dva lica na dvije godine i pet mjeseci, a jedno lice na tri godine zatvora, dok je drugi predmet formiran protiv pet okrivljenih lica, a u kojem su četiri lica osuđena na kazne zatvora koje su sljedeće: 19

godina, 11 godina, 17 godina i jedno lice koje je osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, dok je jedno lice oslobođeno. Ove presude nijesu postale pravosnažne.

Prema podacima Uprave policije, u periodu 1. I – 31. V 2023. registrovano je jedno ubistvo čiji je počinitelj u trenutku izvršenja bio nepoznat, ali je u kratkom roku slučaj rasvijetljen. Registrovano je devet ubistava u pokušaju. Od tri krivična djela koja su izvršena od strane nepoznatog počinioca, dva su naknadno rasvijetljena.

Teška krivična djela protiv života i tijela kao posljedica sukoba OKG

U periodu 1. I – 31. V 2023, na teritoriji Crne Gore, nijesu registrovana krivična djela protiv života i tijela kao posljedica sukoba OKG, što je od posebnog značaja, a rezultat je dobrog operativnog rada i intenziviranih policijskih aktivnosti.

Prema podacima Uprave policije, u ovoj oblasti Specijalnom državnom tužilaštvu podnijete su dvije krivične prijave i jedan izvještaj kao dopuna krivične prijave protiv ukupno 13 lica, od kojih je šest lica označeno kao pripadnici OKG. Osumnjičena lica su počinila 19 krivičnih djela, od kojih se pet odnosi na teška krivična djela protiv života i tijela, 13 na stvaranje kriminalne organizacije i jedan na nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija. Lišeno je slobode pet lica, dok su tri procesuirana lica u bjekstvu, među kojima su i dva bivša policijska službenika, za kojima se intenzivno traga.

Podnijete krivične prijave i izvještaj kao dopuna su rezultat nastavka aktivnosti u tri kriminalistička istraživanja zavedena u ranijem periodu, s ciljem rasvijetljavanja svih činjenica i okolnosti u vezi s krivičnim djelima obuhvaćenim ovim istraživanjima, kao i procesuiranja svih lica koja su u njima učestvovala. Lica procesuirana ovim krivičnim prijavama se terete da su kao saizvršioc, podstrekači ili pomagači učestvovali u ubistvima članova suprostavljenih kriminalnih grupa tokom 2020. i 2021. kada je njihovim otkrivanjem procesuiran jedan broj pripadnika kriminalnih organizacija, koji su direktno ili indirektno bili uključeni u izvršenje ovih ubistava. Pored navedenog, preduzimane su planske aktivnosti u 27 predmeta u saradnji s nadležnim tužilaštvima, putem međunarodne operativne policijske saradnje, kao i u pet kriminalističkih istraživanja na nacionalnom nivou. U odnosu na djelovanje dvije najaktivnije crnogorske organizovane kriminalne grupe „Kavači“ i „Škaljari“, u periodu 1. I – 31. V 2023. procesuirana su četiri lica pripadnici OKG „Škaljari“ (od kojih je jedno lice lišeno slobode).

ODUZIMANJE IMOVINE

Trajno oduzimanje imovine

Prema podacima SDT-a, u jednom predmetu podnijet je zahtjev za trajno oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću (pokretna i nepokretna imovina), Višem sudu u Podgorici, zbog krivičnih djela „stvaranje kriminalne organizacije“ (član 401a KZ CG) i „neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga“ (čl.300 KZ CG).

Prema podacima sudstva, kada je u pitanju trajno oduzimanje imovine, u periodu 1. I – 31. V 2023, nije bilo predmeta u kojima je određeno trajno oduzimanje imovine.

Privremene mjere obezbjeđenja i privremeno oduzimanje imovine

Prema podacima SDT-a, u periodu 1. I – 1. VI 2023. podnijeti su predlozi za određivanje privremenih mjera obezbjeđenja u šest predmeta, koji su usvojeni od strane Višeg suda. Predmet navedenih mjera bile su nepokretne i pokretne stvari.

Prema podacima sudstva, u periodu 1. I - 31. V 2023, u dva predmeta određene su privremene mjere obezbjeđenja.

Blokirana novčana sredstva i oduzeta imovinska korist

Na osnovu obavještenja Finansijsko-obavještajne jedinice (FOJ) u SDT-u je formirano šest predmeta protiv 16 lica. Prema podacima SDT-a, u periodu 1. I – 1. VI 2023. privremeno je blokirano novčanih sredstava (kako na inicijativu FOJ-a, tako i na inicijativu SDT-a), u ukupnom iznosu od 5.475.277,01 eura, kod poslovnih banaka u Crnoj Gori.

24.6.5. Zaštita svjedoka

Prema podacima Uprave policije, shodno nadležnostima koje su definisane Zakonom o zaštiti svjedoka, sprovedene su mjere zaštite u pet programa zaštite svjedoka, prema pet lica, u predmetima koji su u nadležnosti SDT-a, od kojih se dva programa zaštite sprovode u saradnji s partnerskim službama.

Na zahtjev predstavnika Međunarodnog krivičnog suda u Hagu (ICC), a u skladu sa četiri potpisana Operativna sporazuma o zaštiti svjedoka s Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu (ICC), sprovedene su mjere zaštite i podrške prema 11 lica u četiri konkretna predmeta.

24.6.6. Lako i malokalibarsko naoružanje

Nastavljene su aktivnosti koje se odnose na INTERPOL-ovu bazu „Iarms“. Naime, u periodu 1. I - 31. V 2023. izvršene su provjere za 16 komada vatrenog oružja koji su unijeti u predmetnu bazu, s obzirom da se radi o ukradenom odnosno izgubljenom oružju. U nacionalnim evidencijama po zahtjevu partnerskih službi izvršena je provjera za 30 komada vatrenog oružja. Informacioni sistem za izgubljeno i ukradeno oružje (oružje koje se potražuje), takođe, dio informacionog sistema Ministarstva unutrašnjih poslova.

Dodatno, nastavljene su aktivnosti na implementaciji aplikacije „Traffic“ kroz unos podataka o vještačenom vatrenom oružju, ali i aktivnosti na širenju kruga korisnika među kojima je i novoformirana Grupa za suzbijanje krijumčarenja oružja i eksplozivnih materija i krivičnih djela protiv drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom.

Na teritoriji Crne Gore registrovano je 69 krivičnih djela „nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija“. Zbog vršenja ovih krivičnih djela prijavljeno je 68 lica, među kojima 20 lica koja su i ranije procesuirana zbog vršenja krivičnih djela.

24.6.7. Prevencija i kapaciteti u oblasti računarskog kriminala

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, za krivično djelo „oštećenje računarskih podataka i programa“ (čl. 349 KZ CG) aktivna su dva predmeta, koja se nalaze u fazi izviđaja, od kojih je jedan predmet formiran u 2022. i izvršen na štetu maloljetnog lica. Za krivično djelo „računarska prevara“ (čl. 352 KZ CG) zaprimljena je jedna krivična prijava protiv jednog lica i postupak je u fazi izviđaja (oštećeno pravno lice). Za krivično djelo „neovlašćeni pristup računarskom sistemu“ (čl. 353 KZ CG) podnijeta je jedna krivična prijava protiv jednog maloljetnog lica, a nakon sprovedenog postupka izviđaja podniet je predlog za izricanje krivičnih sankcija. Postupak je pred sudom. Dodatno, u periodu 1. I – 31. V 2023. bila je podnijeta i jedna krivična prijava protiv dva lica zbog krivičnog djela „računarska prevara“ (čl. 352 st. 2 u vezi st. 1 KZ CG, u vezi s čl. 23 KZCG). Spisi predmeta su preko Ministarstva pravde ustupljeni radi vođenja krivičnog postupka nadležnom pravosudnom organu Španije.

24.6.8. Prevencija i kapaciteti u oblasti pranja novca

Bilans ostvarenih rezultata

Prema podacima Uprave policije, u periodu 1. I – 31. V 2023, Specijalnom državnim tužilaštvu je, u okviru krivične prijave podnijete primarno zbog organizovanog krijumčarenja droga, procesuirano šest lica, koja su osumnjičena da

su počinila 12 krivičnih djela pranje novca. Prijavljeni, među kojima su tri policijska službenika, sumnjiče se da su kao članovi kriminalne organizacije, u namjeri da prikriju porijeklo novca, izvršili prenos novca koji potiče od prodaje opojne droge, kojom prilikom je izvršen prenos novca iz Kraljevine Holandije do Republike Srbije i Crne Gore u iznosu od 6.961.000 eura.

Prema podacima SDT-a, u jednom predmetu donijeta je naredba o sprovođenju istrage protiv pet lica za krivično djelo „pranje novca“ (član 268 KZ CG).

Prema podacima sudstva, kada je u pitanju pranje novca, na dan 1. VI 2023. Viši sud u Podgorici je imao ukupno u radu devet predmeta protiv 78 lica (67 fizičkih fizičkih i 11 pravnih lica), od čega je četiri predmeta formirano zbog krivičnog djela „stvaranje kriminalne organizacije“ (čl. 401a KZ CG) u sticaju sa krivičnim djelom pranja novca (člana 268 KZ CG), a u pet predmeta riječ je o samostalnom krivičnom djelu pranje novca. Kada su u pitanju novoprimiti predmeti, primit je jedan predmet (dva okrivljena lica) za krivično djelo pranje novca kao samostalno krivično djelo. Tokom ovog perioda nije bilo riješenih predmeta.

Međunarodna i regionalna saradnja

24.6.9. Prevencija i kapaciteti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima

Strateški okvir

Vlada je 26. V 2023. usvojila Predlog izvještaja o realizaciji preporuka Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) u okviru III kruga evaluacije implementacije Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori. Izvještaj je Savjetu Evrope upućen 2. VI 2023.

Operativni plan

U periodu 1. I – 31. V 2023, Tim za formalnu identifikaciju dodijelio je status žrtve za ukupno četiri lica, od kojeg broja su tri maloljetna lica (jedan muškog pola - žrtva prinudnog prosjačenja i dva ženskog pola – jedno žrtva seksualne eksploatacije, drugo žrtva sklapanja nedozvoljenog braka i prisilnog prosjačenja), i jedno punoljetno lice ženskog pola – žrtva seksualne eksploatacije.

Ministarstvo unutrašnjih poslova – Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima učestvovalo je na dva regionalna skupa, a organizovalo je i više ciljanih obuka iz ove oblasti koje su pohađali službenici Uprave policije, stručni radnici u centrima za socijalni rad i javnim ustanovama, zdravstveni radnici i jedan predstavnik NVO.

Bilans ostvarenih rezultata

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, kada je u pitanju trgovina ljudima, u periodu 1. I – 31. V 2023. državna tužilaštva imala su u radu ukupno 17 predmeta, a tužioci su postupali u još 11 predmeta koji su bili u radu kod nadležnih sudova iz ranijeg perioda. Tokom izvještajnog perioda, tužilaštva su primila u rad sedam predmeta protiv 10 poznatih učinilaca, jedan predmet protiv nepoznatog učinioca i dva predmeta u kojim se sprovode izviđaji radi utvrđivanja postojanja osnova sumnje da je učinjeno krivično djelo „trgovina ljudima“.

Nadležna tužilaštva su postupala u izvještajnom periodu u sedam predmeta iz ranijeg perioda. Okončane su istrage i podignute optužice u predmetima iz ranijih godina i to u dva predmeta protiv dva lica - jednog zbog prosjačenja (oštećeno jedno maloljetno lice) i jednog zbog nedozvoljenog braka (oštećeno jedno maloljetno lice). Krivična prijava protiv jednog lica zbog nedozvoljenog braka (oštećeno jedno maloljetno lice) je u izvještajnom periodu okončana donošenjem rješenja o odbačaju krivične prijave. Postupak u jednom predmetu iz 2021. protiv jednog lica je na kraju izvještajnog perioda u toku pred tužilaštvom, a jedna od podignutih optužnica je vraćena na dopunu istrage tako da

tužilaštva na dan 31. V 2023. imaju u radu dva predmeta protiv dva poznata učinioca, a iz ranijih godina. U tri predmeta iz ranijeg perioda se sprovodi izvidaj radi utvrđivanja postojanja osnova sumnje je li učinjeno krivično djelo „trgovina ljudima“.

Pred sudom je, po optužnicama iz ranijeg perioda 11 postupaka, protiv 21 lica i po optužnicama iz izvještajnog perioda jedan postupak protiv jednog lica, što je ukupno 12 predmeta protiv 22 lica. Presuda u periodu 1. I - 31. V 2023. nije bilo.

Prema podacima sudstva, u odnosu na trgovinu ljudima, na dan 1. VI 2023. crnogorski sudovi su imali u radu ukupno 12 predmeta protiv 21 okrivljenog lica, a jedan predmet je vraćen radi dopune istrage. Od toga broja, u periodu 1. I - 31. V 2023. formirana su dva predmeta protiv dva okrivljena lica koja se nalaze u fazi potvrđivanja optužnice. Na osnovu ove statističke slike, može se istaći da se nastavlja trend porasta broja predmeta trgovine ljudima, ali s druge strane, tokom 2022, kao i za prvih šest mjeseci 2023. nije bilo riješenih predmeta.

Prema podacima Uprave policije, u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, u periodu 1. I – 31. V 2023. otkriveno je osam krivičnih djela trgovina ljudima zbog kojih je nadležnim državnim tužilaštvima s osam krivičnih prijava procesuirano ukupno 10 lica, koja su dvije punoljetne i 10 maloljetnih osoba zloupotrebljavale kroz: „seksualnu eksploataciju” u tri slučaja, „prosjaćenje” u četiri slučaja, „sklapanje nedozvoljenog braka” u jednom slučaju.

U cilju suzbijanja prinudnog prosjačenja u kontinuitetu se sprovodi akcija „Prosjak”, u okviru koje je od početka 2023. izvršeno 20 akcija tokom kojih je kontrolisano 18 osoba. Realizacijom akcija podnijeto je 12 zahtjeva za pokretanje prekršajnih prijava protiv 12 lica.

Borba protiv terorizma

U odnosu na uspostavljanje Jedinice za obradu podataka o putnicima u avio sabračaju (PIU) u Upravi policije, u toku je prelazak četiri službenika iz drugih organizacionih jedinica koji su uspješno završili obuke za obradu PNR podataka. Osim toga, uspostavljanje konekcije za softver za obradu PNR podataka se privodi kraju i intenzivno se saraduje s predstavnicima avio-kompanija i Agencije za civilno vazduhoplovstvo u Crnoj Gori u cilju informisanja i njihove pripreme za prenos podataka.

Kontinuirano se sprovodi operativno istraživanje u odnosu na ekstremističke grupe koje djeluju na teritoriji Crne Gore, na osnovu kojeg se formiraju predmeti shodno prikupljenim saznanjima koja bi ukazivala na osnov sumnje da lica koja su predmet istraživanja mogu biti povezana sa terorističkim i ekstremističkim aktivnostima.

U sklopu obavještajnog projekta kodnog naziva „FLIGHT” koji je 2022. pokrenut s ciljem inteziviranja aktivnosti na prikupljanju kriminalističko-obavještajnih podataka iz oblasti prevencije i suzbijanja ekstremizma, radikalizma i terorizma, u kontinuitetu se realizuju aktivnosti na prikupljanju obavještajnih informacija u odnosu na lica pripadnike ekstremističkih grupa, kao i pojedince, koji su prije svega povezani sa radikalnim tumačenjem vjerske ideologije, kao i na određeni broj desničarski nastrojenih lica koja mogu predstavljati prijetnju po bezbjednost Crne Gore. Takođe, u izvještajnom periodu posebna pažnja je posvećena praćenju otvorenih izvora (društvenih mreža) u cilju proaktivnog prikupljanja podataka i preduzimanja daljih aktivnosti u odnosu na lica koja su po svojim aktivnostima na društvenim mrežama prepoznata kao interesantna s aspekta online propagande, kao i otvorenog pokazivanja naklonjenosti prema ISIS-u i džihadu.

Kroz poseban SIENA CT kanal koji koriste jedinice za borbu protiv terorizma razmijenjene su 134 poruke.

Pored navedenog, službenici Uprave policije aktivno učestvuju u radu EUROPOL-ovog analitičkog projekta „TRAVELERS”, koji se odnosi na strane terorističke borce i aktivno se razmjenjuju podaci korišćeni za izradu

EUROPOL-ovog dokumenta „Izveštaj o stanju i trendovima u oblasti terorizma - TESAT“. Crnogorska policija participira u razmjeni informacija sa Generalnim sekretarijatom INTERPOL-a u cilju identifikovanja aktivnih terorističkih grupa i pružanja analitičke podrške INTERPOL-a u cilju poboljšanja kapaciteta država članica u borbi protiv prijetnji od terorizma.

Prema podacima Uprave policije, u periodu 1. I – 31. V 2023. nije bilo podnešenih krivičnih prijava za krivična djela finansiranje terorizma i terorizam.

Prema podacima sudstva, kada je u pitanju krivično djelo terorizam, u radu se nalazi jedan predmet zbog ovog krivičnog djela, i to protiv 13 okrivljenih lica, koji se nalazi u fazi suđenja pred nadležnim sudom.

24.7. Saradnja u oblasti droga

U oblasti praćenja trendova u pojavi novih psihoaktivnih supstanci, Forenzički centar Uprave policije je, analizom uzorka nepoznate materije, a koji je zaplijenjen od strane Uprave prihoda i carina, detektovao novu psihoaktivnu supstancu iz grupe polusintetičkih kanabinoida (hexahydrocannabinol). Ova supstanca se prvi put pojavila u Crnoj Gori, i nakon prve, nije bilo ponovne zaplijene iste. Crna Gora je u skladu s prethodnom praksom, informaciju prosljedila Sekciji za nove psihoaktivne supstance i Sistem ranog upozorenja, u Evropsku agenciju za monitoring droga i zavisnosti od droga.

U periodu 19. IV - 20. IV 2023. Crna Gora je učestvovala na prvom „Project Advisory Committee (PAC)“ sastanku koji je u Briselu održan s ciljem pristupanja IPA8 projektu i ponovnom uspostavljanju saradnje sa EMCDDA⁴-om. Crna Gora (Ministarstvo zdravlja) teži uspostavljanju funkcionalnog sistema za razmjenu informacija i podataka u oblasti droga na nacionalnom nivou po utvrđenim standardima i protokolima EMCDDA -a, kao i Sistem ranog upozorenja na nove psihoaktivne supstance. Učešće u IPA8 projekat omogućuje Crnoj Gori da postane punopravna članica EMCDDA-a.

Takođe, Crna Gora je učestvovala na „Reitox extended meeting“ sastanku koji se održao u Lisabonu u periodu od 22. V - 23. V 2023, sa ciljem predstavljanje projekta EMCDDA–IPA8, dogovora o aktivnostima koje će se sprovesti u okviru projekta te ključnoj ulozi i zadacima IPA nacionalnih korenspodenata.

Dodatno, Crna Gora je 25. V 2023. učestvovala na ekspertskom sastanku u vezi s drogama, održanom u Briselu, u organizaciji švedskog predsjedništva Savjetu EU. Na sastanku su učestvovali zemlje Zapadnog Balkana, kao i zemlje članice Evropske unije i predstavnici Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti od droga, EUROPOL-a, Predsjedništva radne grupe za droge koje rade po horizontalnom nivou ustanova (HDG - Horizontal working party on drugs). Na sastanku se razmatrala problematika droga te trenutno stanje u državama učesnicama sastanka, trenutno raspoloživi programi i načini rada u oblasti, kao i načini unapređenja cjelokupnog sistema.

U organizaciji Savjeta Evrope, Ministarstva pravde i Ministarstva zdravlja, u periodu 30. V – 1. VI 2023. realizovana je posjeta eksperata Pampidu⁵ grupe - Program krivičnog pravosuđa i zdravlja u zatvorima, u cilju podrške unapređenju znanja i vještina zaposlenih u zatvorskom sistemu Crne Gore o tretmanu zavisnosti od psihoaktivnih supstanci. Cilj posjete eksperata Crnoj Gori je procjena programa obuka za zatvorske službenike u Crnoj Gori, a koji se odnose na tretman lica lišenih slobode sa poremećajima usljed upotrebe droga, kako bi se dale preporuke o predmetima i programima obuka koji su dostupni, kao i na kojim dodatnim oblastima/predmetima se ubuduće treba fokusirati. Istovremeno, posjeta je imala za cilj i procjenu kapaciteta Crne Gore da koordinira i implementira programe obuka

⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction

⁵ Council of Europe International Cooperation Group on Drugs and Addictions

saradnjom stručnjaka iz sistema javnog zdravstva i resora pravde i Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, u cilju unapređenja tretmana i rehabilitacije zavisnosti od psihoaktivnih supstanci. Eksperti Savjeta Evrope, zaključili su nakon uspješne posjete, da će Crna Gora nastaviti program kroz sljedeću naprednu fazu, i imati podršku Savjeta Evrope i kao regionalna kompetentna tačka, i kao tačka za države područja Jugoistočne Evrope, a koje su dio Stalne radne grupe za saradnju u Jugoistočnoj Evropi koja koordinira program.

U cilju podrške nevladinim organizacijama, odrađena je strateška analiza u oblasti droga shodno procjeni Ministarstva zdravlja da prepozna ovu oblast kao oblast od javnog interesa, a u odnosu na koju će se izdvojiti određena sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija za 2024. Nakon obavljenih konsultacija s nevladinim sektorom, utvrđeno je da će Javni konkurs imati naziv „Adekvatnom prevencijom do uspjeha u borbi protiv upotrebe droga među djecom i mladima“.

24.7.1. Bilans ostvarenih rezultata

Prema podacima Uprave policije, zbog organizovanog krijumčarenja opojnih droga, Specijalnom državnim tužilaštvu je podnijeta jedna krivična prijava i dva izvještaja kao dopune te krivične prijave, kojima su procesuirana ukupno 22 lica, od kojih su dva lica označena kao pripadnici OKG, a među procesuiranima je i sedam pripadnika policije, jedan pripadnik Agencije za nacionalnu bezbjednost i jedan predsjednik skupštine lokalne samouprave – javni funkcioner. Ove aktivnosti predstavljaju nastavak kontinuiranih mjera i radnji koje Sektor u saradnji sa međunarodnim partnerima sprovodi u cilju razbijanja struktura organizovanog kriminala koje se bave krijumčarenjem narkotika na međunarodnom nivou. U konkretnom slučaju, procesuirana lica su bila dio kriminalne organizacije koja je preko-oceanskim rutama krijumčarila opojnu drogu kokain, od koje količine je 1,8457 tona zaplijenjeno u ekvadorskim i evropskim lukama tokom 2020.

Prema podacima SDT-a, kada su u pitanju krivična djela u vezi sa zaplenom droge, u tri predmeta donijete su naredbe o sprovođenju istrage protiv 19 lica za krivično djelo „stvaranje kriminalne organizacije“ (član 401a KZ CG) i „neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga“ (član 300 KZ CG) i jedno proširenje naredbe o sprovođenju istrage protiv dva lica.

Podignute su tri optužnice protiv 34 lica za krivično djelo „stvaranje kriminalne organizacije“ (član 401a KZ CG) i „neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga“ (član 300 KZ CG).

Prema podacima sudstva, kada je u pitanju krijumčarenje droge na međunarodnom nivou, sudovi imaju u radu ukupno 14 predmeta protiv 72 lica. Tokom perioda 1. I - 31. V 2023. formirana su dva predmet protiv ukupno 28 lica. U datom periodu nije bilo riješenih predmeta.

24.8. Carinska saradnja

24.8.1. Međunarodna carinska saradnja u borbi protiv carinskih prevara

Uprava prihoda i carina (UPC) intenzivno saraduje i razmjenjuje informacije s partnerskim službama i međunarodnim institucijama i agencijama u borbi protiv carinskih prevara.

U izvještajnom periodu, s Evropskom službom za suzbijanje prevara (OLAF) je razmijenjeno 12 informacija, u vezi s kretanjem duvana i duvanskih proizvoda, preko AFIS sistema kojem Uprava prihoda i carina ima pristup do nivoa zemlje kandidata. Odgovoreno je na 12 zahtjeva partnerskih službi i drugih međunarodnih organizacija. U međunarodne baze podataka unijeto je 28 informacija.

Shodno bilateralnom memorandumu o razumijevanju i saradnji s Upravom prihoda i carina Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (*Her Majesty's Revenue and Customs – HMRC*) u izvještajnom periodu su razmijenjene dvije informacije. Takođe, s Centrom za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi (*Southeast European Law Enforcement Center – SELEC*) su razmijenjene dvije informacije.

24.8.2. Saradnja s Državnim tužilaštvom i policijom

UPC intenzivno saraduje i razmjenjuje informacije s Državnim tužilaštvom i Upravom policije, kao i sa drugim državnim organima na nacionalnom nivou. UPC je odgovorila na 47 upita Uprave policije i na šest zahtjeva Ministarstva unutrašnjih poslova. Sa Specijalnim državnim tužilaštvom i Osnovnim državnim tužilaštvom ostvarena je saradnja, razmijenjene informacije i dostavljena dokumentacija u 10 predmeta. Samostalno i u saradnji s drugim državnim organima podnijeto je pet krivičnih prijava. Takođe, službenici oba Odsjeka za mobilne jedinice policije i carine imali u tri navrata zajedničke aktivnosti na terenu (centralni dio, jug i sjever).

24.8.3. Pregled statističkih podataka o rezultatima carinskih kontrola

U periodu 1. I – 1. VI 2023, službenici Uprave prihoda i carina izvršili su 29.008 detaljnih kontrola vozila i robe. Utvrđeno je 120 nepravilnosti. Izdato je 115 prekršajnih naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 98.350 eura. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 136.005,41 eura. Uprava prihoda i carina je samostalno i u saradnji s drugim državnim organima podnijela ukupno četiri krivične prijave nadležnom tužiocu. Dodatno, u izvještajnom periodu oduzeto je 2.000 komada cigareta u vrijednosti 280,60 eura. Takođe, oduzeto je 4,00 kg rezanog duvana u vrijednosti 240 eura; 3.624,80 litara alkohola u vrijednosti 4.268 eura i 14.599 litara gaziranog pića u vrijednosti 21.450 eura. Na osnovu navedenih zapljena akciznih proizvoda, izdato je osam prekršajnih naloga i podnešena je jedna krivična prijava samostalno i u saradnji s drugim državnim organima nadležnom tužiocu. Kada je u pitanju krijumčarenje narkotika bilo je ukupno dvije zapljene i to: marihuane dvije zapljene u težini od 56,714 kg.

Aktivnosti UPC u vezi s Protokolom za eliminaciju nezakonite trgovine duvanskim proizvodima (FCTC)

Crna Gora, kao članica Okvirne konvencije o kontroli duvana i Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine duvanskim proizvodima, u obavezi je da uspostavi sistem praćenja duvanskih proizvoda (track & trace), a u cilju poboljšanja kontrole lanca snabdijevanja i borbu protiv nezakonite trgovine duvanom, što je i preporuka Evropske komisije. Navedena preporuka je uključena u Nacrt Akcionog plana za adresiranje ključnih preporuka Vlade Crne Gore, kojim je, u odnosu na član 8 Protokola koji definiše obuhvat sistema trace & track, planirano da nadležni organi definišu model upravljanja sistemom, te ostale ključne elemente koji će omogućavati identifikovanje svake tačke u lancu snabdijevanja ovim akciznim proizvodom, te da se analizom sistema za upravljanje akciznim markicama koji je u funkciji od 1. II 2021. konkretizuju dalji koraci na uspostavljanju trace & track sistema.

Kada je u pitanju učešće Uprave prihoda i carina u implementaciji Okvirne konvencije o kontroli duvana (FCTC), odnosno Protokola za eliminaciju nezakonite trgovine duvanskim proizvodima, ispred Uprave prihoda i carina, imenovana je nova kontakt osoba za Protokol za eliminaciju nedozvoljene trgovine duvanskim proizvodima, kao i predstavnik UPC u Radnoj grupi za izradu i praćenje sprovođenja „Programa kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori 2022-2024. sa Akcionim planom 2022. do 2024. godine“. UPC je učestvovala i u popunjavanju Upitnika o implementaciji Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine o duvanskim proizvodima, iz njihove nadležnosti.

U periodu 29. V - 2. VI 2023. održana je misija Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) povodom procjene potreba podrške institucijama u Crnoj Gori, prilikom implementacije FCTC i Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine o duvanskim proizvodima, u cilju efikasnijeg sprovođenja istog. Naime, na inicijativu Ministarstva vanjskih

poslova, Ministarstvo finansija i UPC iskazali su interes za istraživanje potreba za mogućnost pružanja podrške državama povodom implementacije FCTC-a i Protokola. Službenici UPC su 30-31. V 2023. učestvovali u pregovorima i sastancima s predstavnicima SZO, zajedno s ostalim nadležnim institucijama za sprovođenje Protokola u CG. Nakon završetka Misije, predstavnici SZO će i zvanično dostaviti izvještaj i preporuke u vezi s planiranim aktivnostima nadležnih institucija (uključujući MF i UPC) u implementaciji gore navedenog.

POGLAVLJE 5 – JAVNE NABAVKE

5.1. Realizovane aktivnosti

5.1.1. Normativni i strategijski okvir

Pravilnik o obrascu izjave privrednog subjekta usvojen je 1. VI 2023. Ovaj akt je usklađen sa novim zakonskim rješenjima i vrlo jasno i precizno prati Uputstvo o sačinjavanju izjave privrednog subjekta koje je njegov sastavni dio. Donošenje ovog pravilnika je od izuzetnog značaja jer predstavlja obavezni dio ponude radi učešća privrednog subjekta u postupku javne nabavke.

U toku je rad na pripremi još nekoliko podzakonskih akata koji treba da budu usklađeni sa novim zakonskim rješenjima, kao i načinom funkcionisanja elektronskog sistema javnih nabavki, a to su: Metodologija vrednovanja kriterijuma u postupku javne nabavke i Obrazac prijave za kvalifikaciju. Usvajanje ovih akata se očekuje do kraja juna tekuće godine.

Javno-privatno partnerstvo i koncesije

Strategija unapređenja politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva u Crnoj Gori za period 2021-2025. se implementira u skladu sa važećim Akcionim planom za 2023. godinu. Veliki dio aktivnosti iz tekućeg Akcionog plana se realizuje u kontinuitetu i predviđenom dinamikom, dok je za realizaciju nekih, kao što je promovisanje zelenih i održivih javnih nabavki, tražena i dobijena ekspertska podrška međunarodnih organizacija (TAIEX).

U oblasti JPP-a izvršili smo analizu postojeće podzakonske regulative. Namjera nam je da pojednostavimo procedure, kako bi u mogućoj mjeri pomogli investitorima da se zainteresuju za ovaj vid ulaganja. Aktivnost se sprovodi u saradnji sa Agencijom za investicije. Dodatno, dogovorena je saradnja sa UNDP-om, kroz koju će biti pružena podrška u osposobljavanju službenika na državnom i lokalnom nivou za primjenu postojećeg zakonodavnog okvira. Takođe, predviđena je i razmjena iskustava sa zemljama koje su prepoznate po dobroj praksi u realizaciji projekata ove vrste. U pogledu koncesija za Aerodrome Crne Gore, Vlada će zauzeti stav prema učesnicima u postupku i obavijestiti javnost o daljem toku pomenutog postupka.

Elektronski sistem javnih nabavki

U skladu sa preporukama iz poslednjeg Izvještaja EK, da treba dalje unaprjeđivati funkcionalnosti elektronskog sistema javnih nabavki i njegovu interoperabilnost sa registrima državne uprave, završeno je povezivanje CEJN-a sa elektronskom evidencijom Uprave prihoda i carina. Počelo je testiranje dostavljanja dokaza iz Uprave prihoda i carina u vezi sa obavezama privrednih subjekata po osnovama poreza i obaveznim doprinosima socijalnog osiguranja.

Pored navedenog, povezivanje elektronskog sistema javnih nabavki sa elektronskom evidencijom Ministarstva pravde koje se sprovodi u saradnji sa UNDP-em i Ministarstvom javne uprave je u finalnoj fazi. Očekuje se da će, zbog složenosti procesa, povezivanje biti u funkciji u toku sljedeća dva mjeseca.

U cilju jačanja antikorupcijskih alati u oblasti javnih nabavki, pored dvije već pomenute elektronske platforme, planirano je povezivanje sistema e-nabavki sa elektronskim sistemom Agencije za sprečavanje korupcije, u cilju razmjene podataka na kvalitetan i efikasan način i optimalnog korišćenja mogućnosti koje pružaju elektronske platforme u povećanju transparentnosti i borbi protiv korupcije.

Statistički podaci

Što se tiče statistike korišćenja sistema e-nabavki, na dan 1. VI 2023. sistem ima ukupno 9.267 korisnika. Ukupan broj registrovanih ponuđača je 4.422, dok je aktivno registrovanih 3.227. Broj započetih postupaka javne nabavke je od početka rada sistema 15.978, dok je broj zaključenih ugovora o javnim nabavkama 13.377. Vlada je usvojila Godišnji izvještaj o javnim nabavkama u Crnoj Gori za 2022. koji sadrži detaljnu relevantnu statistiku, i biće javno dostupan na internet stranici Direktorata za politiku javnih nabavki.

Elektronski sistem javnih nabavki je na dan 1. VI 2023. generisao sljedeće statističke podatke vezano za postupke javnih nabavki sprovedene od 1. I 2022:

- Ukupan broj sprovedenih postupaka je 2.942, dok je zaključeno 2.026 ugovora o javnoj nabavci;
- Ukupna ugovorena vrijednost javnih nabavki je 211.109.300,38 eura, od čega je primenom otvorenog postupka javne nabavke ugovoreno 175.942.238,16 eura; ograničenog postupka javne nabavke 1.075.975,00 eura; pregovaračkog postupka bez prethodnog objavljivanja poziva na javno nadmetanje 15.097.174,77 eura; dok je kroz jednostavne nabavke sprovedene kroz elektronski sistem ugovoreno ukupno 12.140.118,32 eura. Kroz nabavke putem okvirnog sporazuma ugovoreno je 6.853.794,11 eura, dok je jednostavnih nabavki ispod 8.000 eura ugovoreno 10.492.096,12 eura;
- Domaći ponuđači su na tržištu javnih nabavki u Crnoj Gori učestvovali sa nabavkama ugovorene vrijednosti od 195.909.354,43 eura ili 92,79%, dok je učešće stranih ponuđača 15.213.730,95 eura ili 7,21%;
- Prosječno vrijeme trajanja postupka javne nabavke je 54,10 dana, dok je kod jednostavnih nabavki taj prosjek 34 dana.
- Prema vrsti predmeta javne nabavke, za nabavku roba ugovoreno je 121.833.042,43 eura, usluga 24.476.120,81 eura dok je za nabavku radova ugovoreno 61.813.922,14 eura.

U izvještajnom periodu Komisija za zaštitu prava je primila 44 predmeta od kojih: 43 žalbe i jedan predmet po presudi Upravnog suda koji je predmet vraćen Komisiji za zaštitu prava na ponovno odlučivanje.

U datom periodu Komisija za zaštitu prava je riješila 43 žalbe. Od navedene 43 žalbe: usvojeno je ili djelimično usvojeno 26 žalbi, odbijeno je 14 žalbi, jedna žalba je povučena, a u dva slučajeva, po službenoj dužnosti je, u smislu člana 195 stav 2 Zakona o javnim nabavkama zbog postojanja bitne povrede zakona u postupcima javnih nabavki, poništen postupak javne nabavke u cjelosti.

Od ukupnog broja žalbenih predmeta koje je riješila (43), Komisija za zaštitu prava je u izvještajnom periodu riješila: 15 žalbi izjavljenih na Tendersku dokumentaciju, 26 žalbi izjavljenih na Odluku o izboru najpovoljnije ponude i dvije žalbe na Odluku o poništenju postupka javne nabavke,

U navedenom periodu riješeno je 42 žalbe izjavljene u otvorenom postupku javne nabavke i jedna žalba na pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja javnog poziva.

U izvještajnom periodu riješeno je 25 žalbi koje su se odnosile na postupke javnih nabavki u kojima su predmet nabavke bile robe, tri žalbe koje su se odnosile na postupke javnih nabavki u kojima su predmet nabavke bili radovi i 15 žalbi koje su se odnosile na postupke javnih nabavki u kojima su predmet nabavke bile usluge.

U datom periodu Komisija za zaštitu prava je od strane Upravnog suda primila dvije presude, koje su donijete u postupku po tužbama izjavljenim protiv odluka Komisije, od čega:

- jedna presuda kojom je usvojena tužba i predmet vraćen Komisiji za zaštitu prava na ponovno odlučivanje,
- jedna presuda kojom je odbijena tužba.

Presuda kojom je usvojena tužba i predmet vraćen Komisiji na ponovno odlučivanje se odnosi na odluku Komisije donijetu u 2021, dok presuda kojom je odbijena tužba se odnosi na odluku Komisije donijetu u 2022.

U izvještajnom periodu Upravni sud dostavio je Komisiji tri tužbe, koje su izjavljene na odluke Komisije koje su donijete u 2023.

Od tri podnijete tužbe, dvije tužbe se odnose na odluke Komisije, te u odnosu na ukupan broj donijetih odluka u navedenom periodu (43) procenat podnijetih tužbi iznosi 4,66%, iz čega proizilazi da su ponuđači i naručioci u 95,34% slučajeva smatrali da su odluke komisije zakonite.

U izvještajnom periodu Komisiji za zaštitu prava dostavljena jedna presuda Vrhovnog suda, donijeta po zahtjevu za ispitivanje presude Upravnog suda, koje se odnose na odluku Komisije iz 2020, a kojom presudom je Vrhovni sud odbio zahtjev za ispitivanje sudske odluke kao neosnovan.

Uprava za inspekcijske poslove - Inspekcija za javne nabavke u izvještajnom periodu izvršila je ukupno 159 inspekcijskih pregleda, od čega 131 redovnih, 27 po inicijativama i jedan kontrolni inspekcijski pregled. Utvrđeno je 57 nepravilnosti, za čije otklanjanje je izrečeno 30 mjera ukazivanja i donijeto jedno rješenje. Za počinjene prekršaje izrečeno je 25 novčanih kazni, putem izdavanja prekršajnih naloga, u iznosu od 36.350,00 eura, a podnijeta su dva zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Većina kontrola bila je vezana za sprovođenje jednostavnih nabavki, zaključivanje i realizaciju ugovora o javnim nabavkama, sačinjavanje i dostavljanje planova javnih nabavki i izvještaja o sprovedenim nabavkama, primjenu antikorupcijskih mjera i mjera sprečavanja sukoba interesa u postupku javne nabavke, vođenje evidencija, kontrolu bankarskih garancija, kao i izmjene ugovora o javnoj nabavci tokom njegovog trajanja.

Administrativni kapaciteti i ostala poboljšanja u sistemu

U izvještajnom periodu su tri nova službenika zapošljena u Direktoratu za politiku javnih nabavki, dok je jedan službenik prešao u drugi organ tako da je od 21 sistematizovanog radnog mjesta popunjeno ukupno 20. U periodu

2023-2024 planirano je zapošljavanje jednog izvršioca za mjesto - samostalni savjetnik II - IT podrška i unapređenje CEJN-a.

S obzirom da je nedavno usvojena nova legislativa u oblasti javnih nabavki, pored kontinuiranih aktivnosti na jačanju administrativnih kapaciteta i podizanju nivoa profesionalizacije zaposlenih u javnim nabavkama, Ministarstvo finansija je organizovalo ukupno 12 obuka u periodu januar – jun 2023. koje je pohađalo 400 učesnika. Pored obuke na temu zakonskog okvira u oblasti javnih nabavki i korišćenja elektronskog Sistema javnih nabavki (njih 10), održane su i dvije specijalističke obuke: dvodnevna obuka za sektorske naručioce održana u Nikšiću (za 20 učesnika), i obuka na temu centralizovanih nabavki. Obje specijalističke obuke realizovane su u saradnji sa SIGMA-om.

Ministarstvo finansija u kontinuitetu organizuje i polaganje stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki, pa su u izvještajnom periodu održana dva ispitna roka gdje je sedam kandidata položilo ispit.

Zakonom o javnim nabavkama („Sl. list CG", br. 74/19, 3/23 i 11/23) propisano je da Komisija za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki ima predsjednika i šest članova, koje imenuje Skupština na predlog nadležnog radnog tijela, na osnovu javnog poziva i isti se imenuju na period od pet godina i mogu biti ponovo imenovani. Na dan 6. VI 2023, Komisija za zaštitu prava radi u nepotpunom sastavu od 5 članova, od kojih je jedan član zamjenik predsjednika Komisije.

Komisija za zaštitu prava, ima Stručnu službu koja vrši stručne i administrativno tehničke poslove neophodne za rad Komisije. U Stručnoj službi Komisije od ukupno 19 sistematizovanih radnih mjesta, na dan 6. VI 2023. popunjeno je 15 radnih mjesta, dok su četiri sistematizovana radna mjesta nepopunjena.

POGLAVLJE 18 – STATISTIKA

18.1. Statistička infrastruktura

Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2019 – 2023. (za 2022.) sa Akcionim planom za implementaciju Strategije razvoja zvanične statistike 2019 – 2023. (za 2023.).

Shodno preporukama Eurostata koje su propisane u Izvještaju o procjeni usklađenosti sa Kodeksom prakse i ulozi nacionalne statističke institucije kao koordinatora, Uprava za statistiku je podstaknuta da izradi jasnu definiciju zvanične statistike u cilju usklađenosti na evropskom nivou i usvoji kriterijume za definisanje proizvođača zvanične statistike.

S tim u vezi, u prethodnom periodu Uprava za statistiku je usvojila kriterijume za definisanje „zvanične statistike“ i kriterijume za definisanje „drugih proizvođača zvanične statistike“, a čijim ispunjenjem će se definisati novi, odnosno budući saziv proizvođača zvanične statistike.

U pravcu postizanja veće vidljivosti zvanične statistike koristeći se prednostima informacione tehnologije, Uprava za statistiku je objavila 16 infografika na društvenim mrežama (Twitter, LinkedIn) iz različitih oblasti zvanične statistike (spoljna trgovina, turizam, cijene, tržište rada, itd.). U izvještajnom periodu otvoren je i nalog Uprave za statistiku na Instagram mreži.

18.2. Makroekonomska statistika

U oblasti statistike nacionalnih računa nastavljen je rad na daljoj harmonizaciji sa standardima EU i ispunjavanja zahtjeva koji su definisani završnim mjerilima za zatvaranje poglavlja 18 – Statistika. U izvještajnom periodu pripremljeni su i publikovani podaci kvartalnog BDP-a za prvi kvartal 2023. po proizvodnoj i potrošnoj metodi u tekućim cijenama, cijenama prethodne godine i ulančanim mjerama obima, u skladu sa ESA 2010 metodologijom. Podaci kvartalnog BDP-a u tekućim cijenama, po potrošnim kategorijama publikovani su i u formi sezonski prilagođenih podataka. U skladu sa ESA 2010 programom za transmisiju podaci su dostavljeni Eurostatu putem Edamis portala za transmisiju podataka u SDMX formatu.

U izvještajnom periodu su objavljeni i podaci obračuna godišnjeg BDP-a po prihodnoj metodi za period 2006-2021.

Uz podršku IPA projekata, Monstat, uprkos ograničenim kapacitetima, kontinuirano ulaže značajne napore u cilju postizanja većeg stepena usklađenosti sa ESA 2010 metodologijom kroz proizvodnju inputa za popunjavanje većeg broja varijabli u okviru tabela definisanih mjerilima za zatvaranje. Unaprijeđen je obračun preduzetnika za period 2015-2021 kao i obračun finalne državne potrošnje u stalnim cijenama, na godišnjem i kvartalnom nivou za period 2015-2021. Pripremljena je mapa puta sa jasno definisanim fazama koje je potrebno preduzeti u okviru revizije godišnjih i kvartalnih nacionalnih računa. U okviru unaprijeđenja transmisije podataka proširena je vremenska serija i povećan broj varijabli u tabelama glavnih agregata godišnjih i kvartalnih nacionalnih računa (T0101, T0102, T0103, T0110, T0111, T0117, T0120 i 0121).

Nastavljen je rad na uvođenju i razvoju nefinansijskih sektorskih računa i razvoju integrisanog sistema za proizvodnju tabela ponude i upotrebe. U okviru rada na razvoju sektorskih računa unaprijeđena je klasifikacija institucionalnih jedinica u dijelu definisanja jedinica koje pripadaju sektoru S.15 Neprofitne institucije u službi domaćinstava (NPISH). Na osnovu raspoloživih podataka Ministarstva finansija unaprijeđen je obračun sektora Opšte države S.13 za vremensku seriju 2015-2020.

U okviru statistike cijena nastavljen je rad na daljem usklađivanju ove statistike sa međunarodnim standardima. Harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) i paritet kupovne moći (PPP) su u velikoj mjeri usklađeni sa standardima EU. U posmatranom periodu sve planirane aktivnosti u oblasti Harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena i Pariteta kupovne moći, realizovane su definisanom dinamikom, uz podršku IPA 2019 višekorisničkog projekta. Ažurirane su detaljne radne metodologije (HICP/PPP Inventory) za oba istraživanja korišćenjem ESS Metadata Handler-a. Takođe, nastavljena je redovna transmisija podataka u zahtijevanom SDMX formatu.

U cilju unaprijeđenja indeksa potrošačkih cijena i harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena automatizovan je proces obrade podataka i publikovanja istih, što predstavlja značajan napredak procesa proizvodnje statističkih podataka. Ujedno su riješene nedosljednosti u agregiranju indeksa, što je i verifikovano od strane Eurostata. Nakon detaljne validacije, HICP podaci su objavljeni u diseminacionoj bazi Eurostata u decembru 2022, pri čemu su ispoštovani rokovi dostavljanja podataka shodno Kalendaru objavljivanja podataka Eurostata.

Nastavljen je rad na uvođenju Harmonizovanog indeksa potrošačkih cijena u stalnim poreskim stopama (HICP-CT) kao i na uvođenju Indeksa tržišnih cijena stambenih objekata (HPI), uz planiranu ekspertsku pomoć u okviru IPA 2019 projekta.

U cilju unaprijeđenja indeksa proizvođačkih cijena u toku je testiranje nove softverske aplikacije za obračun indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda, indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda za izvoz i indeksa cijena industrijskih proizvoda iz uvoza, čime će se automatizovati proces obrade podataka. U okviru istraživanja

indeksa cijena industrijskih proizvoda iz uvoza značajno je proširena lista reprezentativnih proizvoda, shodno podacima spoljnotrgovinske robne razmjene.

U statistici spoljne trgovine robama nastavljen je rad na daljoj harmonizaciji ove statistike sa međunarodnim standardima. Zahtijevani setovi podataka spoljnotrgovinske robne razmjene na mjesečnom nivou se redovno dostavljaju Eurostatu putem eDamisa, prema novoj strukturi podataka (DOC MET 400 format).

Takođe, u cilju dalje harmonizacije sa EU standardima, nastavljen je rad na aktivnostima u vezi daljeg unaprijeđenja statistike spoljnotrgovinske robne razmjene prema karakteristikama preduzeća (TEC) i prema fakturnoj vrijednosti (TIC). U skladu sa tim, u toku izvještajnog perioda, započet je rad na pripremi zahtijevanih skupova podataka statistike spoljnotrgovinske robne razmjene prema karakteristikama preduzeća (tabele B 1-11), za referentnu 2021. Što se tiče podataka spoljnotrgovinske robne razmjene prema fakturnoj vrijednosti (TIC), podaci za referentnu 2022. su dostavljeni Eurostatu, u skladu sa novim formatom za dostavljanje podataka prema novom EBS priručniku.

18.3. Monetarna i finansijska statistika

U domenu monetarne i finansijske statistike nastavljene su aktivnosti usklađivanja statistike sa EU regulativama iz ove oblasti.

U domenu monetarne statistike, uspješno je realizovan projekat implementacije novog sistema izvještavanja kreditnih institucija prema Centralnoj banci. Naime, u aprilu 2023. kreditne institucije su dostavile podatke za prvi kvartal 2023. prema „Odluci o podacima i informacijama koje kreditne institucije dostavljaju Centralnoj banci“. Novi sistem izvještavanja banaka prema Centralnoj banci prema pomenutoj Odluci podrazumijeva usklađenost sa ECB regulativama iz oblasti monetarne (bilansna statistika monetarnih finansijskih institucija) i finansijske statistike (statistika kamatnih stopa). Tekuća godina predstavlja period uporednog izvještavanja kreditnih institucija prema postojećem i novom sistemu izvještavanja kako bi se obezbijedio, testirao i utvrdio zadovoljavajući kvalitet podataka.

U domenu finansijskih računa, u okviru IPA regionalnog projekta pod nazivom „Program jačanja kapaciteta centralnih banaka Zapadnog Balkana sa ciljem njihove integracije u Evropski sistem centralnih banaka“, nastavljene su bilateralne aktivnosti sa Hrvatskom narodnom bankom na daljem razvoju statistike finansijskih računa nefinansijskog sektora i sektora nerezidenata.

18.4. Poslovna statistika

U oblasti statistike kratkoročnih indikatora, nastavljen je rad na harmonizaciji svih domenskih statistika (industrija, građevinarstvo, trgovina na malo i usluge) sa međunarodnim standardima. Zahtijevani podaci se redovno dostavljaju Eurostatu u propisanoj formi, uz kontinuirani rad na redovnim aktivnostima shodno Kalendaru objavljivanja statističkih podataka i unaprijed definisanim rokovima. Metapodaci su ažurirani za sve oblasti kratkoročnih statistika putem Metadata Handler-a, u skladu sa zahtjevima Eurostata.

Uz podršku IPA 2019 višekorisničkog programa, nastavljen je rad na realizaciji aktivnosti neophodnih za harmonizaciju kratkoročnih statistika sa Regulativom o evropskim poslovnim statistikama REGULATION (EU) 2019/2152 - EBS.

S tim u vezi, u posmatranom periodu ostvaren je sljedeći napredak:

- mjesečne serije podataka varijabli Net turnover (TOVT) za oblasti G, G45 i G46 u statistici trgovine su kalendarski i sezonski prilagođene korištenjem softvera JDemetra+ i prosljeđene Eurostatu u zahtijevanom SDMX formatu, putem EDAMIS web portala.
- nakon analize raspoloživosti podataka iz administrativnih izvora za nove indikatore zahtijevane EBS Regulativom Registrations (110101) i Bankruptcies (110102), utvrđen je izvor podataka. Kao izvor podataka identifikovana je Uprava prihoda i carina koja raspolaže podacima na mjesečnom nivou. Dobijeni podaci iz administrativnog izvora su analizirani i obrađeni. Kvartalne serije podataka varijabli Registrations (110101) i Bankruptcies (110102) za period od I kvartala 2021. do I kvartala 2023. su prosljeđene Eurostatu u zahtijevanom SDMX formatu putem EDAMIS web portala.
- primijenjena je nova BCS forma za transmisiju podataka Eurostatu za sve zahtijevane varijable statistike građevinarstva.
- u cilju razvoja varijabli neophodnih za razvoj novog indikatora CREI, započeta je analiza izvora i raspoloživosti podataka za varijable 150103: Construction starts i 150104: Work completions.
- u cilju promjene statističke jedinice posmatranja u oblastima unutrašnje trgovine i usluga i prelaska sa preduzeća na KAU, analizirani su podaci dobijeni upitnikom koji je bio dio istraživanja o poslovanju velikih i srednjih preduzeća. Ovom analizom identifikovani su privredni subjekti koji u svom sastavu imaju KAU u oblastima unutrašnje trgovine i usluga.
U maju 2023. Eurostatu su poslani mjesečni podaci za ugajl za nedostajuću seriju od januara 2020 do decembra 2022. Takođe, u maju 2023. su obrađeni i dostavljeni Eurostatu podaci energetske ministarstva.

18.5. Socijalna statistika

U okviru priprema za popis, u izvještajnom periodu se aktivno radilo na finalizaciji i tehničkom dizajnu upitnika i metodologije popisa. Takođe, završeni su postupci javnih nabavki za štampu popisnog materijala, IT opreme i smještaja učesnika popisa. U toku je postupak javne nabavke za kancelarijski materijal i javnu kampanju popisa.

Dodatno, radi se na izradi IT aplikacija za unos podataka popisa i to sopstvenim kapacitetima.

Terenski rad za Anketu o dohotku i uslovima života (EU-SILC) 2023 je sproveden u periodu 27. III - 26. V 2023. Podaci su prikupljeni CAPI metodom prikupljanja podataka.

Pored podataka EU SILC za 2021, koji su Eurostatu poslani u novembru 2022, dodatno je tokom maja 2023. poslat set podataka sa longitudinalnim ponderima.

U izvještajnom periodu, kada je ESSPROS istraživanje u pitanju, shodno GRANT ugovoru IPA 2019 dostavljen je prvi set podataka za referentnu 2021. u zahtijevanom SDMX formatu putem EDAMIS web portala. Validacija podataka od strane Eurostata za referentnu 2020. je završena.

Tokom izvještajnog perioda sprovedene su redovne aktivnosti prikupljanje podataka na terenu za Informaciono komunikacione tehnologije – IKT.

Istraživanje o inovacijama takođe je, shodno regulativi u fazi prikupljanja podataka.

Eurostatu su dostavljeni mjesečni podaci statistike azila za mart i april 2023. i kvartalni za I kvartal 2023. U izvještajnom periodu Eurostatu su poslani mikro podaci za sva četiri kvartala 2021. i izvršena je njihova validacija. Takođe, su poslani mikro podaci i za četiri kvartala 2022. i faza validacije je u toku.

Mjesečni rezultati Istraživanja o zaradama i Istraživanja o zaposlenima iz administrativnih izvora su objavljeni prema Kalendaru objavljivanja statističkih podataka.

18.6. Poljoprivredna statistika

U oblasti statistike poljoprivrede kontinuirano se radi na pripremi Popisa poljoprivrede u skladu sa novim zakonodavnim okvirom EU. Finalizovan je Nacrt Zakona o Popisu poljoprivrede koji će biti upućen u dalju proceduru u junu 2023.

U okviru statistike stočarstva bilježi se vidan napredak u dijelu objavljivanja pripremljenih podataka Istraživanja o brojnom stanju stoke i živine, proizvodnji mlijeka, vune i jaja za 2022. Upotrebom CAPI metode (Computer-Assisted Personal Interviewing) prikupljanja podataka i korišćenjem administrativnih izvora u vidu podrške terenskom radu, podaci iz godišnjeg istraživanja prvi put su objavljeni dva mjeseca ranije tj. 17. V 2023. i isti su dostavljeni u predviđenom roku FAO.

18.7. Dodatno povezivanje

Tokom izvještajnog perioda, podaci 48 domena odnosno 468 različitih setova podataka poslani su Eurostatu preko EDAMIS portala i Metadata handler aplikacije. Podaci o nacionalnim računima, STS podaci, podaci o cijenama, šalju se Eurostatu u SDMX formatu, kao i neki skupovi podataka iz statistike spoljne trgovine i neki skupovi podataka iz poljoprivredne statistike. Konstantno se radi na povećanju broja podataka iz različitih domena i skupova podataka koji se šalju Eurostatu preko EDAMIS-a. Pored podataka, Uprava za statistiku redovno šalje i metapodatke o statističkim istraživanjima. Metapodaci se šalju putem aplikacije koju je razvio Eurostat, Evropski statistički sistem za obradu metapodataka (ESS MH). Standardi koji treba da budu ispunjeni za metapodatke koji se šalju su SIMS (Single Integrated Metadata Structure) ili ESMS (Euro SDMX Metadata Structure).

POGLAVLJE 32 – FINANSIJSKA KONTROLA

32.1. Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru

Normativni okvir

Ministarstvo finansija je tokom 2023. radilo na pripremi nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru. Tokom usaglašavanja sa Sekretarijatom za zakonodavstvo odlučeno je da se pripremi novi zakon. Predlog Zakona o unutrašnjim kontrolama i unutrašnjoj reviziji u javnom sektoru poslat je na mišljenje Ministarstvu javne uprave, Ministarstvu finansija i Ministarstvu prosvjete.

U izvještajnom periodu pripremljen je nacrt Konsolidovanog izvještaja o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru Crne Gore za 2022.

Institucionalni okvir

Upravljanje i unutrašnje kontrole

U periodu 1. I - 15. VI 2023. održano je šest obuka iz oblasti upravljanja i unutrašnjih kontrola na teme: „Samoprocjena unutrašnjih kontrola“, „Priprema godišnjeg izvještaja o aktivnostima na sprovođenju i unapređenju upravljanja i kontrola“ i „Upravljanje rizicima“, a kojima je ukupno prisustvovalo 83 službenika.

Unutrašnja revizija

- U periodu 1. I - 15. VI 2023, započeo je četvrti krug lokalizovanog Programa obuke za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru za 25 kandidata, u skladu s Pravilnikom o programu obuke i načinu polaganja ispita za sticanje sertifikata unutrašnjeg revizora u javnom sektoru („Sl. list CG“, broj 71/19). U izvještajnom periodu održana su predavanja za dva predmeta „Upravljanje i unutrašnje kontrole“ i „Osnove unutrašnje revizije“ kao i teorijska provjera znanja predmet „Upravljanje i unutrašnje kontrole“.
- U izvještajnom periodu, u okviru programa kontinuiranog profesionalnog usavršavanja ovlaštenih unutrašnjih revizora u javnom sektoru, ukupno je održano 10 obuka⁶ za unutrašnje revizore raspoređene u jedinicama za unutrašnju reviziju na centralnom i lokalnom nivou. Teme su bile sljedeće: „Angažman uvjeravanja sa posebnim akcentom na kvalitet revizorskih dokaza“, „Izvjestavanje o rezultatima obavljenog angažmana u odnosu na plan rada unutrašnje revizije“ i „Konslating angažmani unutrašnje revizije i IIA globalni okvir kompetencija unutrašnje revizije“.

32.2. Eksterna revizija

Državna revizorska institucija (DRI) je u periodu 1. IV - 31. V 2023. izvršila i objavila tri izvještaja o reviziji i sedam izvještaja o realizaciji preporuka. Od tri izvještaja o reviziji, DRI je izvršila:

- dva izvještaja o reviziji uspjeha;
- jedan izvještaj o reviziji informacionih sistema.

Kontrolom realizacije preporuka datih u sedam izvještaja o reviziji, DRI je prekontrolisala ukupno 175 preporuka. Od 175 preporuka, 42 preporuke su realizovane (24%), 56 preporuka nije realizovano (32%), 14 preporuka djelimično realizovano (8%), 52 preporuke u fazi realizacije (30%), devet preporuka nijesu primjenjive (5%), dok se za dvije preporuke nije mogao utvrditi status preporuke usljed nedostatka odgovarajućih relevantnih dokaza (1%).

Državna revizorska institucija je aprilu 2023, u skladu sa Strateškim planom razvoja DRI za period 2023-2027, usvojila Srednjoročni plan finansijskih revizija i revizija pravilnosti u DRI za period 2023-2027.

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine je u aprilu 2023. razmotrio izvještaj DRI o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori“. Predmetnom revizijom je utvrđeno da institucionalno nedostaje odgovarajući cjelovit i koherentan okvir za ostvarivanje i unapređenje rodne ravnopravnosti u praksi, jer većina nadležnih i drugih državnih organa često nijesu dosljedni ili u dovoljnoj mjeri posvećeni u sprovođenju svojih zakonskih obaveza u vezi s rodnom ravnopravnošću. U maju 2023, DRI je upoznala predsjednika Odbora za zdravlje, rad i socijalno staranje sa statusom realizacije preporuka iz revizije uspjeha „Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka dojke“.

Na 36. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine, održanoj maja 2023, između ostalog, razmatran je Izvještaj o realizaciji preporuka iz Izvještaja o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti poslovanja Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020, koji je Odboru za ljudska prava i slobode dostavila Državna revizorska institucija decembra 2022.

Državna revizorska institucija je u okviru EUROSAI Radne grupe za reviziju opština (EUROSAI TFMA) sprovela kooperativnu reviziju uspjeha na temu „*Sopstveni prihodi opština za pružanje kvalitetnih usluga građanima tokom pandemije*“ sa *VRI Albanije, Sjeverne Makedonije, Poljske, Rumunije, Slovačke i Turske*. Revizijom je konstatovano

⁶ Za četiri grupe unutrašnjih revizora.

da Crna Gora još uvijek nije donijela Zakon o kriznom upravljanju koji bi obezbijedio cjelovito i jedinstveno normativno uređenje ove oblasti. Takođe su identifikovani nedostaci u organizaciji sistema odgovora na pandemiju COVID – 19, sistemu finansiranja lokalnih samouprava, kao i potrebi unapređivanja digitalizacije usluga opština i korišćenju stečenih iskustava u budućim krizama.

U izvještajnom periodu, u toku je sprovođenje dvije paralelne revizije uspjeha, i to:

- „Upravljanje rijekama“ sa Uredom za reviziju Institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- „Podciljevi iz Cilja održivog razvoja 5 – Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice“, pod pokroviteljstvom UN Women sa vrhovnim revizorskim institucijama Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Državna revizorska institucija u izvještajnom periodu broji ukupno 81 službenika i to po sljedećoj strukturi:

Tabela 1 Struktura zaposlenih u DRI

Radna mjesta	Jun 2023
Senatori	4
Sekretar Institucije	1
Državni revizor - načelnik u sektoru	5
Državni revizor - rukovodilac odeljenja	17
Državni revizor	27
Rukovodilac Jedinice za unutrašnju reviziju	1
Stariji saradnik državnog revizora	4
Saradnik državnog revizora	6
Savjetnici i administracija	16
Ukupno	81

Skupština od 30. VII 2022. nije imenovala predsjednika Senata, tako da Senatom shodno Zakonu o DRI predsjedava najstariji član Senata DRI. Mjesto petog člana Senata je i dalje upražnjeno od novembra 2021, kada je Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine raspisao konkurs za izbor petog člana Senata. U martu 2022, kandidati za petog člana Senata su saslušani, međutim Odbor do izvještajnog perioda nije predložio Skupštini kandidata za petog člana Senata.

Državna revizorska institucija kontinuirano sprovodi aktivnosti na obukama revizorskog kadra u cilju daljeg unapređenja njihovih vještina i znanja kako interno tako i u saradnji sa strukovnim udruženjima, ili kroz regionalnu ili međunarodnu saradnju. Revizorski kadar je pohađao obuke u oblasti primjene metodoloških akata za finansijsku reviziju i reviziju usklađenosti, računovodstva u javnom sektoru, obračunskog računovodstva, primjene međunarodnih računovodstvenih standarda za realni sektor i za finansijsko izvještavanje, osiguranja kvaliteta. Revizorski kadar DRI učestvuje u Programu obuke za reviziju uspjeha u organizaciji Nacionalne kancelarije za reviziju Švedske.

Kada su u pitanju ljudski resursi u Revizorskom tijelu (RT), trenutan broj zaposlenih je 22, od kojih je 18 revizora (uključujući glavnog revizora i zamjenika glavnog revizora). U narednom periodu predstoje značajne revizorske aktivnosti i očekuje se radno opterećenje u vezi sprovođenja revizija za programe iz IPA II i IPA III perspektive. Stoga su, Kadrovskim planom za 2023, planirana nova zapošljavanja za popunu šest upražnjenih radnih mjesta, od kojih četiri na pozicije revizora. U toku je procedura sprovođenja oglasa koja će biti završena do kraja III kvartala o.g.

S obzirom na preklapanje perioda implementacije sa IPA III perspektivom, za očekivati je da će se obuhvat revizorskog rada povećati, a samim tim i broj zaposlenih tokom narednog perioda.

Jačanje kapaciteta RT i unapređenje efikasnosti je neophodno, kako bi bilo u potpunosti spremno da paralelno revidira pomoć EU koja se pruža u okviru IPA II i IPA III perspektive i nakon članstva u EU da preuzme ulogu revizorskog tijela za sve fondove EU.

Revizija novih fondova i sistema zahtijeva prilagođavanje organizacije, složenosti i obimu posla, kao i nove kompetencije zaposlenih.

U cilju poboljšanja efikasnosti RT uz podršku Twinning light projekta „Unapređenje zakonodavnog okvira i jačanje administrativnih kapaciteta Revizorskog tijela Crne Gore“, u ovom izvještajnom periodu sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Analiza potreba za obukom revizora u Revizorskom tijelu. Na osnovu sprovedene analize potreba za obukom priprmljen je Plan obuka, čija realizacija je otpočela. Teme koje su označene kao najviši prioritet su pokrivene i revizori će biti obučeni prema vremenskom okviru definisanom u Planu rada;
- Analiza trenutnog pravnog okvira kojim se uređuje rad Revizorskog tijela, kojom su identifikovani svi izazovi i predložene preporuke kako bi se osiguralo jačanje funkcije Revizorskog tijela i usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa EU regulativom i standardima;
- Pripremljen je prvi Nacrt izmjena i dopuna Zakona o reviziji sredstava iz EU fondova i neophodnih podzakonskih akata Revizorskog tijela;
- Analiza zahtjeva EK u vezi sa zatvaranjem programskog perioda 2014-2020 (IPA II) i razvijene su odgovarajuće procedure, kontrolne liste i radni papiri za obavljanje revizorskih aktivnosti u vezi sa zatvaranjem IPA II programa;
- U toku je ažuriranje, odnosno dalji razvoj revizorskih priručnika za reviziju IPA III programa;
- Polovinom juna otpočeće praktična obuka revizora putem dvije studijske posjete zaposlenih Revizorskog tijela (14 revizora) u dvije države Evropske unije, sa fokusom na potrebe RT. Takođe, na osnovu identifikovanih potreba za obukama, još dva revizora RT biće na praksi u trajanju od dvije sedmice u EU državi članici.

Takođe, uz podršku TWL projekta, 12. V 2023. u Podgorici je održana Konferencija sa plenarnim djelovima i odvojenim radionicama. Teme radionica bile su: „Kontinuirano unapređenje revizorske metodologije u cilju ispunjavanja novih zahtjeva i izazova“, „Priprema za zatvaranje – ključni izazovi“ i „Revizorski pristup određenim temama“. Na konferenciji su bili prisutni predstavnici država članica – Hrvatske, Mađarske, Irske i Švedske, uključeni u projekat, kao i predstavnici IPA zemalja: Sjeverne Makedonije, Albanije, Turske i Srbije i učesnici u projektu iz Revizorskog tijela CG.

U periodu 24. - 28. IV 2023. revizori EK iz DG NEAR sproveli su verifikacionu Misiju u cilju povjeravanja zadataka implementacije budžeta za prve IPA III programe koje će implementirati Crna Gora. Tokom misije, revizori EK su posjetili Revizorsko tijelo, radi provjere spremnosti ove institucije za obavljanje revizorskih aktivnosti za programe iz IPA III perspektive koji će se implementirati u indirektnom upravljanju sa Crnom Gorom.

U izvještajnom periodu započete su revizorske aktivnosti shodno usvojenim revizorskim Strategijama za period 2023-2025 za programme iz IPA II perspektive. Shodno planiranoj dinamici revizorskih aktivnosti za 2023, dostavljena su pisma o najavi revizija i održani su početni sastanci sa subjektima revizije koji su obuhvaćeni Planom revizorskih aktivnosti za 2023.

Pripremljena je i prva Strategija revizije za Godišnji Akcioni program za Crnu Goru za 2021 iz IPA III perspektive i dostavljena je nadležnom direktoratu EK i Nacionalnom službeniku za ovjeravanje /NAO.

32.3. Zaštita finansijskih interesa EU

AFCOS kancelarija kontinuirano piše projekte u kojem je naglasak na jačanju kapaciteta AFCOS sistema, organizujući seminare za AFCOS mrežu i predstavnike IPA strukture na temu sprečavanja nepravilnosti i prevara u implementaciji IPA projekata.

U cilju unapređenja administrativnih kapaciteta Crne Gore i znanja IPA službenika u oblasti upravljanja nepravilnostima, AFCOS kancelarija je održala pet seminara/obuka na temu upravljanja i kontrole nepravilnosti i prevara kada je u pitanju realizacija projekata finansiranih iz IPA fondova:

- Seminar o upravljanju nepravilnostima i zakonodavnom okviru;
- Obuka o elektronskom Sistemu za Izvještavanje Nepravilnosti (IMS);
- Seminar o uobičajenim nepravilnostima prilikom implementacije ugovora;
- Seminar o uobičajenim nepravilnostima u poljoprivrednom sektoru;
- Seminar o sukobu interesa, crvenim zastavicama i pravilima javnih nabavki.

Navedenim obukama je prisustvovalo oko 80 službenika, a glavni korisnici su institucije Strukture za prijavljivanje nepravilnosti, odnosno ministarstva koja realizuju IPA projekte, bez obzira da li se radi o programiranju ili implementaciji IPA projekata. Planirano je održavanje još četiri seminara do sredine jula 2023, na kojim je planirano učešće oko 50 službenika, većinom iz tijela koja se bave borbom protiv prevara, korupcije i svih drugih oblika nezakonitih aktivnosti u sistemu (tijela AFCOS mreže). Rezultat navedenih obuka biće uspostavljanje blagovremenog i efikasnog sprečavanja, otkrivanja i prijavljivanja uočenih nepravilnosti, što bi se posebno odrazilo na poglavlje 32 – Finansijska kontrola.

Takođe, u periodu 1. IV - 15. VI 2023. izvršena je evaluacija Strategije za borbu protiv prevara i upravljanje nepravilnostima u cilju zaštite finansijskih interesa Evropske unije za period 2019-2022 i izrađen je finalni Evaluacioni izvještaj. Cilj evaluacije je bio da se izvuku pouke iz identifikovanja ključnih dostignuća i slabosti, ocijeni relevantnost i efektivnost Strategije i pruže preporuke za izradu narednog strateškog dokumenta (Strategija 2024-2027). Prilikom pripreme naredne Strategije takođe će biti konsultovana Evropska kancelarija za borbu protiv prevara (OLAF).

Ministarstvo finansija, u saradnji sa stručnjacima angažovanim kroz projekat tehničke podrške i/ili IPA jedinicama, intenzivno radi na pripremi verzije 1.0 Priručnika o procedurama (koja obuhvata i poglavlje „Upravljanje nepravilnostima“), koje će činiti osnovu za operativne procedure institucija prepoznatih u sistemu programiranja i sprovođenja pretprijetne podrške za programski period 2021-2027. Nakon izrade, Priručnik o procedurama će biti dostavljen svim institucijama na pregled prije zvaničnog objavljivanja verzije 1.0 od strane NAO-a.

U periodu januar 2023. – jun 2023. zatvorena su četiri, a otvorena dva nova slučaja nepravilnosti kroz IMS.

32.4. Zaštita eura od falsifikovanja

Nastavljene su aktivnosti na zaštiti eura od falsifikovanja u skladu sa harmonizovanom regulativom i standardima EU i ECB. Centralna banka Crne Gore sprovodi aktivnosti u cilju nadzora rukovaoca gotovinom i primjene EU i ECB standarda u radu sa novcem. Realizovane su obuke rukovaoca gotovinom i testiranja uređaja za rad sa novcem.

Nastavljena je intenzivna saradnja i razmjena informacija sa Upravom policije i Višim tužilaštvom.

U skladu sa potpisanim sporazumima nastavljena je saradnja i razmjena informacija sa ECB, EC DG/ECFIN, kao i drugim međunarodnim institucijama po pitanju zaštite eura od falsifikovanja.

Crna Gora aktivno učestvuje i planira učešće u Pericles programu. Ostvarena je saradnja i aktivno učešće Centralne banke Crne Gore na V Konferenciji Balcan Network for Euro Protection, u organizaciji Hrvatske narodne banke i Evropske komisije.

EKONOMSKI KRITERIJUMI

Crnogorska ekonomija tokom izrazito neizvjesne i geopolitičkom situacijom uslovljene 2022, bilježi povoljne makroekonomske trendove. Privredni rast je bio snažan i iznosio je 6,1% realno, realizovana je uspješna turistička sezona koja je premašila prvobitne planove i očekivanja, izvoz roba je na rekordnom nivou, priliv stranih direktnih investicija je iznosio preko 1,1 milijardi eura, dok je stopa nezaposlenosti u 2022. bila najniža od obnove nezavisnosti 2006.

Uprkos rekordnoj inflaciji koja je i u visokorazvijenim državama dostigla višedecenijske maksimume, tokom 2022, makrofinansijska stabilnost je očuvana, brojne antiinflatome mjere Vlade i saradnjom Vlade sa Skupštinom su implementirane, poput snižavanja poreskih stopa za osnovne životne namirnice i inpute, ograničavanja maksimalnih maloprodajnih i veleprodajnih marži za ove proizvode, kao i jedna od najvažnijih mjera značajnog smanjenja akciznog opterećenja na cijenu goriva, koja čini veliku komponentu u strukturi ukupnih troškova domaćinstava i kompanija.

Ključni ekonomski pokazatelji	Prosjek 2015-19	2020	2021	2022*
BDP po glavi stanovnika (% EU28 prosjeka prema standardu kupovne moći)	46	45	48	N/A
Rast BDP-a, u %	4.0	-15.3	13.0	6.1 ^P
Ekonomska aktivnost populacije starosti 15-64: ukupna, žene, muškarci (u %)	64,1; 57,3; 71	61,5; 54,7; 68,3	59,2; 52,9 65,5	67,7; 61,4; 73,9
Stopa nezaposlenosti: ukupna, žene, muškarci (u %)	16,6; 16,7; 16,6	18,3; 18,8; 17,8	16,8; 16,1; 17,3	15,1; 13,1; 16,7
Godišnja stopa rasta zaposlenosti	3.3	-13.2	6.9	18.4
Nominalni rast zarada (godišnje u %)	1.6	1.7	1.5	33.8
Indeks potrošačkih cijena (godišnji rast u %)	1.3	-0.3	2.4	13.0
Kurs domaće valute na prema euru	1.0	1.0	1.0	1.0
Bilans tekućeg računa (% BDP-a)	-14.9	-26.1	-9.2	-13.3 ^P
Neto strane direktne investicije (% učešće u BDP-u)	10.1	11.2	11.7	13.5 ^P
Bilans opšte države, % BDP-a				
Dug opšte države, % BDP-a				

Izvori: Monstat, Eurostat, CBCG

POSTOJANJE FUNKCIONALNE TRŽIŠNE PRIVREDE

Makroekonomska stabilnost

Prema Anketi o radnoj snazi, prosječna stopa nezaposlenosti u 2022. iznosila je 14,7%, što je značajno smanjenje u odnosu na 16,6% iz 2021. U trećem kvartalu 2022, stopa nezaposlenosti je iznosila 13,0% i bila je ispod predpandemijskog nivoa i najniža je stopa zabilježena do sada. Tokom 2022, rast cijena je intenziviran na globalnom nivou zbog niza eksternih faktora, koji su se posljedično prelili i na Crnu Goru, pa je prosječna inflacija u 2022. iznosila 13,0%, a najveći pozitivan doprinos dale su cijene hrane i bezalkoholnih pića (8,0 p.p) i prevoza (1.9 p.p). Inflacija je u periodu januar-april 2023. prosječno iznosila 12,5% na godišnjem nivou.

Industrijska proizvodnja je, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, u prva četiri mjeseca 2023. u odnosu na isti period 2022. zabilježila rast od 3,9%. Rast proizvodnje je evidentiran u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom od 23,8%, dok je pad zabilježen u sektorima prerađivačka industrija od 10,4% i vađenje ruda i kamena od 12,9%.

U turizmu je Crnu Goru u prva četiri mjeseca 2023, prema preliminarnim podacima Monstat-a, posjetilo 248.346 turista, što je za 59,12% više u odnosu na isti period prethodne godine, i ostvareno je 639.288 noćenja, što je za 49,48% više nego u uporednom periodu.

U šumarstvu je u Crnoj Gori u prva četiri mjeseca 2023. proizvedeno ukupno 24.537m³ šumskih sortimenata iz državnih šuma, što je za 23,9% više u odnosu na isti period 2022.

Promet u maloprodaji, u tekućim cijenama je, u prvom kvartalu 2023. ostvario rast od 24,7% u odnosu na isti period 2022. U aprilu 2023, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, zabilježen je rast od 17,0% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, građevinarstvo je u prvom kvartalu 2023, zabilježilo pad vrijednosti izvršenih građevinskih radova od 7,04%, i pad efektivnih časova rada od 1,52% u odnosu na isti period prethodne godine.

Godišnja stopa inflacije, mjerena potrošačkim cijenama, je u aprilu 2023. iznosila 8,6%. Godišnji rast cijena zabilježen je u kategorijama „restorani i hoteli“ 15,7%, „ostala dobra i usluge“ 14,4%, „stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva“ 14,3%, „hrana i bezalkoholna pića“ 11,6%, „namještaj, oprema za domaćinstvo i rutinsko održavanje stana“ 11,1%, „odjeća i obuća“ 7,8%, „rekreacija i kultura“ 5,4%, „alkoholna pića i duvan“ 5,3%, „zdravlje“ 5,1%, „obrazovanje“ 3,1% i „komunikacije“ 0,4%, dok je godišnji pad cijena je zabilježen u kategoriji „prevoz“ 4,1%. Potrošačke cijene u periodu januar-april 2023, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 12,5%

Prosječan broj zaposlenih u aprilu 2023. je, shodno podacima MONSTAT-a, iznosio 238.455 i bio je veći za 1,54% u odnosu na prethodni mjesec, i za 9,62% u odnosu na april 2022. Rast broja zaposlenih u prva četiri mjeseca 2023. u odnosu na isti period prethodne godine iznosi 9,14%. Svi sektori su zabilježili rast broja zaposlenih, pa je posmatrano po pojedinim sektorima, najveći rast zabilježen u sektorima: informisanje i komunikacije (49,58%), poslovanje sa nekretninama (32,70%), stručne, naučne i tehničke djelatnosti (16,49%), administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (15,66%), poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (14,44%), usluge smještaja i ishrane (13,70%), građevinarstvo (12,53%). Najmanji rast ostvaren je u sektorima saobraćaj i skladištenje (0,23%) i državna uprava i

odbrana, obavezno socijalno osiguranje (0,76%). Najveći broj lica zaposlen je u sljedećim djelatnostima: trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala (19,45%), državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje (9,87%), usluge smještaja i ishrane (8,96%), obrazovanje (7,32%), građevinarstvo (7,18%), zdravstvena i socijalna zaštita (6,26%), stručne, naučne i tehničke djelatnosti (6,14%) i prerađivačka industrija (6,03%).

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, u aprilu 2023, bilo je 42.594 nezaposlenih lica, što je za 15,74% manje nego u istom mjesecu prethodne godine i za 2,88% u odnosu na prethodni mjesec. Stopa registrovane nezaposlenosti u aprilu 2023. iznosila je 18,36% i manja je za 3,43 pp od stope iz aprila prethodne godine.

Prosječna zarada u Crnoj Gori u prva četiri mjeseca 2023. iznosila je 962 eura i u odnosu na prosječnu zaradu iz istog perioda prethodne godine je porasla za 9,82%, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 774 eura i porasla je za 10,41% u uporednom periodu. Najveće zarade bez poreza i doprinosa zabilježene su u sektoru finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.230 eura) i snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (1.183 eura), dok najmanju zaradu bilježe zaposleni u sektoru prerađivačka industrija (604) i u sektoru administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (616 eura).

Eksterni sektor

Deficit tekućeg računa u periodu januar-mart 2023. iznosio je 259,88 miliona eura i bio je veći za 36,82% u odnosu na isti period 2022. Povećanje deficita tekućeg računa prevashodno je rezultat rasta deficita na računu roba, uprkos povećanju suficita na računu usluga, kao i povećanju suficita na računu sekundarnog dohotka.

U prvom kvartalu 2023. spoljnotrgovinski deficit iznosio je 568,98 miliona eura ili 36,89% više nego u uporednom periodu prethodne godine. Ukupan izvoz roba iznosio je 226,81 milion eura, što predstavlja povećanje od 4,96%, čemu je najviše doprinio rast izvoza kategorija električna energija i medicinskih i farmaceutskih proizvoda. Ukupan uvoz roba iznosio je 795,79 miliona eura i bio je za 25,97% veći u poređenju sa istim periodom prethodne godine, što je posljedica povećanja uvoza kategorija drumskih vozila i industrijskih mašina za opštu upotrebu.

Na računu usluga ostvaren je suficit od 138,87 miliona eura, što je za 81,21% više nego u prvom kvartalu 2022. Rast suficita rezultat je značajnog rasta prihoda koji su iznosili 439,36 miliona eura i bili su veći za 61,81% u odnosu na posmatrani period. Ovakva kretanja u najvećoj mjeri su rezultat rasta prihoda putovanja/turizma koji su iznosili 118,92 miliona eura (rast od 162,20%). Ukupni rashodi usluga su iznosili 300,49 miliona eura, što predstavlja rast od 54,19% u odnosu na posmatrani period prethodne godine

Na računu primarnih dohodaka u prvom kvartalu 2023. ostvaren je suficit u iznosu od 46,89 miliona eura i manji je za 15,56% u odnosu na prvi kvartal 2022. Rashodi na računu primarnih dohodaka iznosili su 48,23 miliona eura ili 30,07% više. Prihodi po osnovu primarnih dohodaka iznosili su 95,12 miliona eura, što predstavlja rast od 2,71% u poređenju sa uporednim periodom 2022.

Na računu sekundarnih dohodaka ostvaren je suficit u iznosu od 123,34 miliona eura, što je za 31,87% više nego u posmatranom periodu. Ukupan priliv transfera u Crnu Goru je bio veći za 30,92% i iznosio je 149,83 miliona eura, od čega najveći dio čine lični transferi iz inostranstva u iznosu od 93,01 milion eura (rast od 2,95%). U istom periodu ukupan odliv po osnovu transfera u inostranstvo iznosio je 26,48 miliona eura (rast od 26,67%).

Po osnovu portfolio investicija u prvom kvartalu 2023, zabilježen je neto odliv od 122,85 miliona eura, dok je na računu ostalih investicija ostvaren neto odliv u iznosu od 58,28 miliona eura.

Prema preliminarnim podacima, neto priliv stranih direktnih investicija u periodu januar-mart 2023. iznosio je 117,82 miliona eura, što predstavlja smanjenje od 30,07% u odnosu na isti period 2022. Ukupan priliv SDI iznosio je 209,41 milion eura, što je za 15,33% manje, dok je ukupan odliv SDI iznosio je 91,58 miliona eura, što je za 16,16% više nego u prvom kvartalu 2022.

Javni dug

Ukupan državni dug (bez depozita), na dan 31. XII 2022. iznosio je 4.026,32 miliona eura, ili 69,46% BDP-a. Ukupan državni dug sa depozitima, na dan 31.XII 2022. iznosio je 3.914,57 miliona eura ili 67,53% BDP-a. Spoljni dug iznosio je 3.557,56 miliona eura, odnosno 61,37% BDP-a, dok je unutrašnji dug iznosio 468,76 miliona eura, odnosno 8,09% BDP-a. Depoziti na dan 31. XII 2022. iznosili su 111,75 miliona eura, uključujući 38.447 unci zlata ili 1,93% BDP-a.

Ukupan javni dug Crne Gore, na dan 31. XII 2022, iznosi 4.102,21 miliona eura, odnosno 70,77% BDP-a.

Uzimajući u obzir depozite Ministarstva finansija (uključujući i 38.477 unci zlata), neto javni dug Crne Gore, na dan 31. XII 2022, iznosi 3.990,46 miliona eura, odnosno 68,84% BDP-a.

Prema preliminarnim podacima, ukupan državni dug (bez depozita) na 31. III 2023. iznosio je 4,082.65 miliona eura ili 66,12% BDP-a. Neto državni dug (sa depozitima), na kraju prvog kvartala 2023. iznosio je 3,804.08 miliona eura ili 61,61% BDP-a. Spoljni dug iznosio je 3,619.56 miliona eura, odnosno 58,62% BDP-a, dok je unutrašnji dug iznosio 463.09 miliona eura, odnosno 7,50% BDP-a. Depoziti na dan 31. III 2023. iznosili su 278.57 miliona eura, uključujući 38.447 unci zlata ili 278.57 BDP-a.

Kada govorimo o otplati duga, u prvom kvartalu je, prema preliminarnim podacima izvršena otplata duga u iznosu od 51,96 miliona eura, od čega se 43,76 odnosi na glavnice, dok se 8,13 odnosi na otplatu kamate. Od navedenog, izvršena je otplata glavnice rezidentima u iznosu od 5,61 miliona eura, dok je otplata glavnice nerezidentima iznosila 38,16 miliona eura. Otplata duga iz ranijeg perioda po osnovu stare devizne štednje i restitucije iznosi 0,07 miliona eura. Otplata kamata rezidentima i nerezidentima ukupno iznosi 8,13 miliona eura.

U prvom kvartalu 2023. došlo je do povećanja državnog duga u odnosu na kraj 2022., prije svega usled realizacije kreditnog aranžmana sa *Deutsche* bankom u iznosu od 100 miliona eura, kao i usled povlačenja kreditnih sredstava iz postojećih razvojnih zajmova. Ugovor je zaključen na period od tri godine, sa grejs periodom od 12 mjeseci. Kamatna stopa kredita sastoji se od šestomjesečnog EURIBORA uvećanog za iznos margine od 5,9%. Prva rata kamate plaća se šest mjeseci od povlačenja kreditnih sredstava, dok će otplata glavnice započeti dvanaest mjeseci nakon povlačenja kreditnih sredstava i biće sprovedena plaćanjem pet jednakih rata glavnice.

Istovremeno, potrebno je istaći da je u prvom kvartalu 2023. zaključen kreditni aranžman vrijedan 15 miliona eura sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj (IBRD) za potrebe realizacije „Projekta olakšice trgovine i transporta Zapadnog Balkana“ iz kojeg još uvijek nije bilo povlačenja. Ugovor o kreditu je zaključen na 18 godina sa 4,5 godina grejs perioda.

U maju 2023. sprovedena je tehnička misija Međunarodnog monetarnog fonda na temu ažuriranja strategije upravljanja javnim dugom, kao i utvrđivanja mogućnosti razvoja domaćeg tržišta državnih hartija od vrijednosti. Prema inicijalnim razgovorima sa MMF-om utvrđeno je da bi se buduća strategija trebala zasnivati na smjernicama iz strategije koja je pokrivala period 2018-2020, a koje se odnose na ujednačavanje profila otplate duga, upravljanje valutnim rizikom, razvoj domaćeg tržišta državnih hartija od vrijednosti i sl.

Imajući u vidu da je strategija upravljanja dugom planirana za IV kvartal 2023., a da se ista mora zasnivati na novim smjernicama makroekonomske i fiskalne politike, čija je izrada u toku, očekuje se da će u izrada Strategije o upravljanju javnim dugom započeti u narednom periodu.

Državne garancije

Prema preliminarnim podacima, ugovoreni iznos izdatih državnih garancija na kraju prvog kvartala 2023. iznosi 618,75 miliona eura. Od ovog iznosa, angažovana sredstva iznose 497,56 miliona eura. Stanje duga na kraju prvog kvartala 2023, po garancijama izdatim domaćim i ino kreditorima iznosi 167,07 miliona eura, što predstavlja 2,7% BDP-a.

Krajem decembra 2022, država Crna Gora zaključila je Ugovor o garanciji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) za Ugovor o kreditu između EBRD-a i Željezničke infrastrukture Crne Gore a.d. Podgorica, potpisanim 28. XII 2022, u iznosu od 11 miliona eura, a za potrebe realizacije Projekta nabavke mehanizacije za održavanje pruga (građevinsko i elektrotehničko) i nove opreme za pomoćni voz.

Izvršenje budžeta januar – april 2023.

Prihodi budžeta u periodu januar - april 2023. iznosili su 797,4 mil. eura ili 12,9% procijenjenog BDP-a i veći su za 117,6 mil. eura ili 17,3% u odnosu na planirane, dok su u odnosu na uporedni period 2022. veći za 202,4 mil. eura ili 34%. U posmatranom periodu zabilježen je rast gotovo svih kategorija prihoda budžeta. Najznačajnija pozitivna odstupanja zabilježena su kod Ostalih prihoda, Prihoda po osnovu poreza na dodatu vrijednost, Doprinosu za obavezno socijalno osiguranje i Donacija i transferi.

Prihodi po osnovu PDV-a do kraja aprila mjeseca naplaćeni su u iznosu od 301,3 mil. eura što je za 28,7 mil. eura ili 10,5% veće u odnosu na planirane i 56,4 mil. eura ili 23% veće u odnosu na isti period prethodne godine.

Prihodi po osnovu Poreza na dobit pravnih lica naplaćeni su u iznosu od 119,9 mil. eura i veći su u odnosu na planirane za 25,5 mil. eura ili 27%, dok su u odnosu na uporedni period 2022. veći za 49,9 mil. eura ili 71,3%. Značajan rast ove kategorije prihoda u odnosu na prethodnu godinu rezultat je prevashodno rasta ekonomske aktivnosti i ostvarenih rezultata privrednih subjekata u prethodnoj godini, poboljšanja poreske discipline, kao i implementacije progresivne stope oporezivanja dobiti.

Ostali prihodi u posmatranom periodu iznosili su 47,9 mil. eura, što je za 7,1 mil. eura ili 17,5% veće u odnosu na planirane i u odnosu na posmatrani period prethodne godine veći su za 41,4 mil. eura. U okviru ove kategorije prihoda, najznačajniji priliv ostvaren je od usljed prenosa sredstava naplaćenih u okviru implemetacije projekta „Ekonomske državljanstva“ u iznosu od 34 mil eura, što je na nivou plana ostvarenja ove kategorije prihoda u dosadašnjem periodu, dok se veće ostvarenje prihoda bilježi po osnovu prihoda od kapitala i naplaćenih novčanih kazni.

Kategorija Doprinosa nastavlja kontinuirani rast za obavezno socijalno osiguranje i u aprilu, tako da su ostvareni na nivou od 147,4 mil. eura što je za 20,3 mil. eura ili 16% veće u odnosu na planirane, odnosno 26,0 mil. eura ili 21,4% veće u odnosu na uporedni period 2022. Bolja naplata kategorije doprinosa rezultat je efekata implementacije Zakona o reprogamu poreskog potraživanja, ali i uvećane osnove za obračun doprinosa usljed povećanja koeficijenata za zarade zaposlenih u javnom sektoru.

U navedenom periodu značajan rast ostvaren je i kod kategorije Donacije i transferi koji su ostvareni u iznosu od 38,3 mil. eura, što je u odnosu na plan veće za 22,1 mil. eura i 29,2 mil. eura u odnosu na uporedni period 2022. Rast navedene kategorije prevashodno je rezultat izvršene uplate sredstava od strane EU, a po osnovu direktne budžetske podrške za energetska efikasnost. Navedena sredstva, shodno Finansijskom sporazumu, predstavljaju nenamjenska sredstva koja se mogu koristiti za finansiranje budžetskih potreba.

Prihodi od akciza bilježe rast usljed prestanka implementacije Odluke o umanjenju iznosa akcize za promet bezolovnog benzina i gasnih ulja. Osim toga, značajan doprinos rastu akciza zabilježen je u aprilu kod akcize na duvan i duvanske proizvode, i to u iznosu 8,3 mil. eura, što je za 3,5 mil. eura ili 73,1%, veće u odnosu na isti mjesec prethodne godine. U periodu januar – april 2023. ostvareni prihodi od akciza iznosili su 82,5 mil. eura i veći su u odnosu na planirane za 7,3 mil. eura ili 9,8%, odnosno 6,5 mil. ili 8,6% u odnosu na isti period 2022.

Prihodi budžeta u aprilu 2023. iznosili su 255,0 mil. eura, što je za 57,8 mil. eura ili 29,3% veće u odnosu na plan i 75,4 mil. eura ili 42% u odnosu na isti mjesec prošle godine.

Izdaci budžeta za period januar-april 2023. iznosili su 684,2 mil. eura ili 11,1% procijenjenog BDP-a i u odnosu na planirane manji su za 105,3 mil. eura ili 13,3% dok su u odnosu na isti period 2022. veći za 43,3 mil. eura ili 6,8%.

U strukturi ukupne potrošnje, izdaci tekućeg budžeta iznosili su 660,5 mil. eura, što je za 54 mil. eura ili 7,6% manje u odnosu na plan, dok je Kapitalni budžet u periodu januar - april 2023. realizovan u ukupnom iznosu od 20,0 mil. eura što je na nivou od 32% realizacije plana.

Rashodi u aprilu mjesecu 2023. iznosili su 205,4 mil. eura i manji su u odnosu na plan 9,6 mil. eura ili 4,5%, dok su veći za 3,1 mil. eura ili 1,5% u odnosu na april 2022.

Imajući u vidu realizaciju prihoda i rashoda, u posmatranom periodu ostvaren je suficit budžeta u iznosu od 113,2 mil. eura, odnosno na nivou od 1,8% procijenjenog BDP-a.

Budžetski suficit u aprilu iznosio je 49,6 mil. eura.

Izvršenje budžeta u maju 2023.

Prema preliminarnim podacima, shodno analitici i praćenju prihoda na dnevnom i sedmičnom nivou, prihodi budžeta u periodu januar – maj 2023. iznosili su 983,6 mil. eura, što je u odnosu na isti period prethodne godine veće za 234,7 mil. eura ili 31,3%. U poređenju sa planom, za period januar – maj prihodi su iznad plana za 145,5 mil. eura ili 17,4%. Navedeni rast rezultat je rasta gotovo svih kategorija prihoda budžeta u odnosu na plan, pogotovo prihoda od: PDV-a, poreza na dobit pravnih lica, doprinosa, poreza na međunarodnu trgovinu i transakcije, akciza i naknada.

Prihodi budžeta u maju mjesecu iznosili su 186,1 mil. eura, što je u odnosu na isti mjesec prethodne godine veće za 32,2 mil. eura ili 20,9%. U odnosu na plan za maj mjesec, prihodi budžeta su iznad plana za 27,8 mil. eura ili 17,6%.

RAZVOJ FINANSIJSKOG SEKTORA

Finansijska stabilnost

Na 31. III 2023. bankarski sistem čine jedanaest banaka. Bankarski sistem u Crnoj Gori karakteriše stabilnost, visoka likvidnost, očuvana profitabilnost i dobra kapitalizovanost.

Centralna banka Crne Gore od početka rata u Ukrajini prati stabilnost depozita na nivou pojedinih banaka i sistema kao cjeline. Posebna pažnja se posvećuje depozitima nerezidentnih lica koji dolaze iz Ruske federacije. Od početka rata u Ukrajini, odnosno 24. II 2022, depoziti nerezidenata iz Ruske Federacije su očuvali stabilnost i prema poslednjim raspoloživim podacima na 14. IV 2023. iznose 358,6 miliona eura.

Ukupna aktiva banaka na kraju marta 2023. iznosi 6,38 milijardi eura, dok je na kraju marta prethodne godine iznosila 5,38 milijardi eura. Za godinu dana ukupna aktiva banaka zabilježila je rast od 18,53%. Najznačajniju stavku agregatnog bilansa banaka čine krediti i potraživanja od banaka i od klijenata u ukupnom iznosu od 3,84 milijarde eura ili 60,12%. U odnosu na mart 2022. ostvaruju rast od 11,57%.

Ukupni depoziti (uključujući sredstva na escrow računima, bez kamata i vremenskih razgraničenja) na 31. III 2023. iznose 5,19 milijardi eura, dok su na 31. III 2022. iznosili 4,28 milijardi eura. Na depozite stanovništva se odnosi 2,50 milijardi eura ili 48,23%, dok se na depozite pravnih lica odnosi 2,69 milijardi eura, odnosno 51,77%.

Koeficijent kredita i potraživanja u odnosu na depozite na kraju marta 2023. iznosi 73,95%. U bankarskom sistemu je za 1,35 milijardi eura više depozitnog potencijala u odnosu na stanje kredita.

Bruto nekvalitetna aktiva (C, D i E) koja obuhvata kredite i potraživanja i ostale stavke aktive i vanbilansa, na nivou bankarskog sistema na kraju marta 2023. iznosi 292,4 miliona eura, što predstavlja 4,44% ukupne aktive. U odnosu na mart prethodne godine ova aktiva bilježi rast od 13,3 miliona eura ili 4,78%. Koeficijent učešća bruto nekvalitetne aktive u ukupnoj aktivni iznosi 4,44%, dok je u martu 2022. iznosio 5,00%. Bruto krediti i potraživanja koji kasne sa otplatom preko 30 dana na kraju marta 2023. iznose 163 miliona eura i čine 4,25% ukupnih bruto kredita i potraživanja. Njihovo učešće na kraju marta 2022. u ukupnim bruto kreditima i potraživanjima je iznosilo 5,83%. Bruto krediti i potraživanja koji kasne sa otplatom preko 90 dana na kraju marta 2023. iznose 98,6 miliona eura i čine 2,57% ukupnih bruto kredita i potraživanja. U martu 2022. ovi krediti su iznosili 105,2 miliona eura, dok je njihovo učešće u ukupnim bruto kreditima i potraživanjima iznosilo 3,06%.

Bruto nekvalitetni krediti i potraživanja (C, D i E) koji obuhvataju kredite od banaka i klijenata, sredstva i depozite kod banaka, faktoring i forfeting, potraživanja banke po neizmirenim akceptima, garancijama i mjenicama na kraju marta 2023. iznose 215,6 miliona eura i predstavljaju 5,62% ukupnih bruto kredita i potraživanja, dok su u martu 2022. predstavljali 6,50% ukupnih bruto kredita i potraživanja.

Likvidna aktiva banaka je na 31. III 2023. iznosila 1,68 milijardi eura i u odnosu na mart 2022. ostvaruje rast od 23,41%. Učešće likvidne aktive u ukupnoj aktivni na nivou sistema je 26,30%. Sve banke u sistemu ispunjavaju propisane minimalne dnevne i dekadne iznose koeficijenta likvidne aktive u odnosu na kratkoročne obaveze.

Ukupan kapital banaka na kraju marta 2023. iznosio je 715,5 miliona eura i posmatrano u odnosu na 31. III 2022. ostvaruje rast od 20,18%. Na osnovu izvještaja dostavljenih od strane banaka, na kraju prvog kvartala 2023. koeficijent adekvatnosti kapitala je kod svih jedanaest banaka iznad zakonom propisanog minimuma od 8%. Na

agregatnom nivou koeficijent adekvatnosti kapitala je iznosio 18,94%, a na nivou pojedinačnih banaka se kreće u rasponu od 12,80% do 30,01%. Koeficijent kapital u odnosu na aktivu (leverage ratio) na 31. III 2023. na nivou sistema iznosi 11,21%, dok je u martu 2022. iznosio 11,05%.

Na kraju marta 2023. bankarski sistem je ostvario dobitak u iznosu od 31,1 miliona eura. Finansijski rezultat je bio pozitivan i u martu 2022. kada je iznosio 12,5 miliona eura na nivou sistema. Na kraju prvog kvartala 2023. agregatni prinos na aktivu (ROA) iznosi 1,94%, a prinos na kapital (ROE) 19,23%, dok su u istom periodu 2022. iznosili 0,95% i 8,54%, respektivno.

Aktivne kamatne stope bilježe povećanje. Naime, na kraju marta 2023. prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 6,17%, dok je u martu 2022. iznosila 5,59%. U martu 2023. pasivna prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 0,29% i niža je nego u martu prethodne godine kada je iznosila 0,31%.

Nebankarske finansijske institucije:

Investiciono-razvojni fond Crne Gore

Ukupna aktiva Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore (Fond) na 31. III 2023. iznosi 441,6 miliona eura i ima približno istu vrijednost kao na kraju 2022. U odnosu na prethodnu godinu (mart 2022) aktiva je smanjena za 17,7 miliona eura, odnosno za 3,9%. U strukturi aktive dominiraju krediti, depoziti kod banaka i faktoring plasmani.

Nekvalitetna aktiva (C, D i E) Fonda iznosi 42,7 miliona eura i čini 8,9% ukupne aktive. U odnosu na prethodni kvartal (kraj 2022) nekvalitetna aktiva je blago smanjena, za 1,8% ili 783 hilj. eura. Nominalno smanjenje je praćeno i smanjenjem udjela u bruto aktivu za 0,17 procentnih poena.

Na 31. III 2023. ukupni krediti i potraživanja iznose 407,2 miliona eura. U odnosu na prethodni kvartal povećani su za 0,2% ili 1 milion eura. U odnosu na prethodnu godinu značajno su povećani - za 21,5 miliona eura ili 5,6%. Cjelokupan iznos kredita i potraživanja Fonda denominovan je u eurima i sva potraživanja su od rezidenata. U okviru kredita i potraživanja dominiraju bruto krediti. Bruto krediti iznose 376,2 miliona eura i čine 92,4% ukupnih kredita i potraživanja. Značajan udio od 7,2% zauzimaju faktoring plasmani sa 29,2 miliona eura izloženosti. Posmatrano po korisnicima, privredna društva u privatnom vlasništvu su ključni korisnici sa 75,7% udjela u ukupnim kreditima i potraživanjima. Najveći dio portfolija kredita i potraživanja je dugoročnog karaktera (91,5%). Posmatrano po djelatnostima pravnih lica, najveći dio kredita i potraživanja Fonda odnosi se na sektor trgovine – 21,9%, slijede sektor turizma (20%), saobraćaj i skladištenje (16,9%) i prerađivačka industrija (11,8%).

Bruto nekvalitetni krediti i potraživanja (C,D i E) sa kamatama i vremenskim razgraničenjima na 31. III 2023. iznose 42,4 miliona eura i predstavljaju 10,4% ukupnih bruto kredita i potraživanja. U odnosu na prethodni kvartal zabilježili su blago smanjenje od 1,8% ili 0,8 miliona eura, dok su u odnosu na kraj marta 2022. smanjeni za 2,1% ili 0,9 miliona eura. Njihov udio u ukupnim kreditima ima trend smanjenja - kvartalno je smanjen za 0,22 procentna poena, dok je na godišnjem nivou udio takođe smanjen za 0,81 pp. Krediti i potraživanja u kašnjenju preko 30 dana iznose 38,8 miliona eura i veći su za 17,6 miliona eura u odnosu na prethodni kvartal. Krediti i potraživanja u kašnjenju dužem od 90 dana iznose 15,1 milion eura i predstavljaju 3,7% ukupnih kredita i potraživanja. U odnosu na prethodni kvartal zabilježili su rast od 30,6%.

Likvidna aktiva Fonda ima značajne kvartalne oscilacije. Likvidna aktiva na izvještajni datum iznosi 38,9 miliona eura i nije se značajno promijenila u odnosu na kraj 2022. (39,3 miliona eura). U odnosu na stanje od prije godinu dana, likvidna aktiva se značajno smanjila - za 45,3% ili 32,2 miliona eura.

Ukupne ugovorene obaveze po osnovu pozajmljenih sredstava iznose 427,2 miliona eura i sve su dugoročnog karaktera. Stanje duga po osnovu pozajmica na 31. III 2023. iznosi 343,3 miliona eura, a najveći dio potiče od Evropske investicione banke iz Luksemburga (308,6 miliona eura).

Ukupan kapital Fonda na 31. III 2023. iznosi 95,1 milion eura i čini 21,5% njegove ukupne pasive. U tekućem kvartalu kapital bilježi blagi rast od 1,8 miliona eura odnosno 1,9%, dok u jednogodišnjem uporednom periodu ostvaruje značajan rast od 4,8 miliona eura ili 5,3%. Na godišnjem nivou, dominantan uticaj na rast kapitala imalo je umanjenje negativnih revalorizacionih rezervi za 2,8 miliona eura i rast akumulirane dobiti za 1,9 miliona eura. U strukturi kapitala dominira osnovni kapital. Na dan 31. III 2023. koeficijent adekvatnosti kapitala Fonda iznosio je 23,77%. U odnosu na prethodni kvartal koeficijent je porastao za 0,15 procentnih poena, dok je na godišnjem nivou porastao za 0,63 procentna poena.

Fond je tokom prvog kvartala 2023. ostvario pozitivan rezultat u iznosu od 1,7 miliona eura. U poređenju sa prethodnom godinom, dobit je približno ista (manja za 1,9% ili 34 hilj. EUR).

Mikrokreditne finansijske institucije

U finansijskom sistemu Crne Gore na kraju marta 2023. posluje ukupno osam mikrokreditnih finansijskih institucija (MFI).

Ukupna aktiva MFI na 31. III 2023. iznosi 80,8 miliona eura i bilježi rast od 6,1 milion eura ili 8,1% u odnosu na prethodni kvartal. Nekvalitetna aktiva iznosi 6 miliona eura i čini 6,9% ukupne aktive. U odnosu na prethodni kvartal nekvalitetna aktiva je povećana za 2,9% ili 169 hilj. EUR. Udio nekvalitetne aktive u ukupnoj ima trend pada.

Na izvještajni datum ukupni krediti i potraživanja iznose 78,8 miliona eura, čime su ostvarili kvartalni i godišnji rast od 7,7% i 16,4% respektivno. U okviru ukupnih kredita i potraživanja dominiraju bruto krediti. Bruto krediti iznose 78 miliona eura i čine 99% ukupnih potraživanja. Bruto krediti su u odnosu na prethodni kvartal porasli za 5,6 miliona eura ili 7,8%, dok su na godišnjem nivou porasli za 11 miliona eura ili 16,5%. Najveći dio odobrenih kredita se odnosi na fizička lica i dugoročnog su karaktera. Posmatrano po djelatnostima pravnih lica, najveći dio kredita odnosi se na sektor ostalih uslužnih djelatnosti koji čini 33% portfolija pravnih lica. Na drugom mjestu je sektor trgovine na veliko i malo, koji čini 29,5%, dok turistički sektor zauzima treću poziciju sa učešćem od 16,8%. MFI sredstva odobravaju uglavnom za nabavku osnovnih sredstava i kao potrošačke kredite.

Kreditu u kašnjenju preko 30 dana iznose 11,3 miliona eura i kvartalno su veći za 0,8 miliona eura ili 7,2%. Njihov udio u ukupnim kreditima je, u odnosu na prethodni kvartal približno isti, dok je u godišnjem periodu porastao za 0,89 procentnih poena. Kreditu u kašnjenju dužem od 90 dana iznose 5,4 miliona eura i predstavljaju 6,9% ukupnih kredita. U odnosu na prethodni kvartal zabilježili su rast od 2,5%, dok su na godišnjem nivou zabilježili pad od 16,1% ili 1 milion eura. Udio kredita u kašnjenju dužem od 90 dana je na godišnjem nivou smanjen za 2,68 pp.

Ukupna likvidna aktiva na izvještajni datum iznosi 3,7 miliona eura i čini 4,6% ukupne aktive. Likvidna aktiva je zabilježila značajan godišnji pad. Kvartalno je povećana za 9,1% ili 0,3 miliona eura, dok je godišnje smanjena za

77,4% ili 12,6 miliona eura. Ročnu usklađenost aktive i pasive karakterišu pozitivni kumulativni gepovi za većinu MFI u sistemu.

Ukupne pozajmice iznose 33,9 miliona eura i čine 84,7% ukupnih obaveza. Najviše pozajmljenih sredstava dolazi od ostalih nerezidentnih finansijskih institucija, kojima MFI duguju 16,7 miliona eura ili 49,2% ukupnih pozajmica. Inostrane pozajmice iznose 20,5 miliona eura ili 60,5%. Inostrane pozajmice postoje kod dvije MFI iz sistema i postoji trend njihovog smanjenja.

Sektor MFI je dobro kapitalizovan sa prosječnim leveridž racionom od 50,5%. Ukupan kapital na nivou sistema MFI na 31. III 2023. iznosi 40,8 miliona eura. U tekućem kvartalu kapital bilježi rast od 0,6 miliona eura, odnosno 1,4%, dok u jednogodišnjem uporednom periodu ostaje na istom nivou. Struktura ukupnog kapitala MFI je adekvatna, jer u njemu dominira donirani kapital. Donirani kapital iznosi 30,7 miliona eura i čini 75,2% ukupnog kapitala. U godišnjem periodu u sektoru MFI izvršene su dodatne dokapitalizacije u iznosu od 200 hilj. EUR.

Sektor MFI je tokom prva tri mjeseca 2023. ostvario pozitivan rezultat u iznosu od 532 hilj. EUR. U poređenju sa istim periodom 2022. dobit je manja za 53% ili 601 hilj.eura, najvećim dijelom zbog rasta troškova rezervisanja (kod jedne MFI). Prinos na prosječnu aktivu (ROA) iznosi 2,7% dok prinos na kapital (ROE) iznosi 5,2%. U strukturi prihoda, najveći dio čine prihodi od kamata sa 92,5%. Najviše rashoda nastalo je po osnovu zaposlenih i to 41,5%. Od ukupno 8 MFI, njih 6 je poslovalo sa dobitkom.

Lizing društva

U finansijskom sistemu Crne Gore, na kraju marta 2023, poslovalo je samo jedno lizing društvo i to Porsche Leasing DOO, jer je društvo S-leasing DOO prestalo da postoji nakon što je Erste banka AD Podgorica preuzela njenu aktivu. Uporedni periodi (prethodni kvartal i prethodna godina) obuhvataju takođe podatke samo za društvo Porsche Leasing DOO.

Ukupna aktiva jedinog lizing društva na kraju marta 2023. iznosila je 31 milion eura, što predstavlja smanjenje od 3,8% u odnosu na kraj 2022. U njenoj strukturi dominiraju potraživanja po osnovu lizinga koja iznose 27,6 miliona eura i predstavljaju 89% ukupne aktive. Posmatrano po nosiocima, dominiraju potraživanja od pravnih lica koja čine 71,2% ukupnih potraživanja, dok se preostalih 28,8% potraživanja odnosi na fizička lica i preduzetnike. Posmatrano po djelatnostima pravnih lica dominiraju trgovina na veliko i malo (5,8 miliona eura ili 29,6% ukupnih potraživanja prema pravnim licima) i administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (5,4 miliona eura ili 27,2%).

Predmet lizinga ovog društva su putnička vozila (21,7 miliona eura ili 758,7%) i vozila za obavljanje djelatnosti (5,9 miliona eura ili 21,3%).

Nekvalitetna potraživanja (C, D i E) na kraju marta 2022. iznosila su 149 hilj. eura, što predstavlja 0,5% ukupnih potraživanja.

Likvidna aktiva iznosi 291 hilj. eura i značajno je smanjena u odnosu na kraj 2022. (za 1,6 miliona eura). Lizing društvo koristi pozajmice u iznosu od 27,6 miliona eura i cjelokupan iznos potiče od nerezidenta - banke osnivača.

Ukupni kapital iznosio je 1,3 miliona eura, što predstavlja 4,1% ukupne aktive lizing društva.

Lizing društvo je na kraju marta 2023. ostvarilo pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 176 hilj. eura.

Factoring društva

U Crnoj Gori posluju dva factoring društva čija je ukupna aktiva na kraju marta 2023. iznosila 7,9 miliona eura. Jedno društvo učestvuje sa 10,8% u ukupnoj aktivni, dok drugo društvo učestvuje sa 89,2%. Ukupna aktiva factoring društava se, u odnosu na isti period prethodne godine, povećala za 2,9 miliona eura, odnosno 56,7%, kao posljedica rasta ukupne aktive jednog društva za 71% (drugo društvo je zabilježilo pad od 7,4%).

Ukupna bruto potraživanja po osnovu factoring poslovanja na dan 31. III 2023. iznose 7,8 miliona eura i predstavljaju 99% ukupne aktive. U odnosu na kraj 2022, potraživanja su približno ista, dok su u odnosu na isti period prethodne godine zabilježila povećanje od 2,7 miliona eura, odnosno 53,3%. Najveći dio se odnosi na potraživanja sa pravom regresa koja čine 68,4% ukupnih potraživanja. Posmatrano prema rezidentnosti subjekata factoringa preovladava domaći factoring, koji čini 90,9% ukupnih potraživanja po osnovu factoringa. Kada je riječ o ročnoj strukturi, posmatrano prema ugovorenom dospijeću, dominiraju potraživanja sa ugovorenim rokom dospijeća preko 180 dana, koja čine 59,2% ukupnih potraživanja po osnovu factoringa.

Potraživanja po osnovu factoringa su većinom klasifikovana u kategoriju dobre aktive (A). Nekvalitetna (C, D i E) potraživanja predstavljaju 3,3% ukupnih potraživanja.

Likvidna aktiva iznosi 101 hilj. eura i ostvarila je značajan kvartalni i godišnji rast (za 73 odnosno 86 hilj. eura respektivno). Ukupne pozajmice iznosile su 6,3 miliona eura, što predstavlja 95,3% ukupnih obaveza društava, odnosno 79,9% ukupne pasive. Sve pozajmice su kratkoročnog karaktera, sa ugovorenim rokom dospijeća do jedne godine, u eurima.

Ukupni kapital factoring društava iznosio je 1,3 miliona eura, što predstavlja 16,2% ukupne aktive. Kapital bilježi kvartalni i godišnji rast od po 13,6% i 41%.

Tokom prvog kvartala 2023. oba factoring društva ostvarila su pozitivan finansijski rezultat u ukupnom iznosu od 0,15 miliona eura.

Društva za otkup potraživanja

U finansijskom sistemu Crne Gore, na kraju marta 2023, poslovala su tri društva za otkup potraživanja i to NLB Crna Gora DOO Podgorica, Foldana Financial DOO Podgorica i ODM Asset DOO Podgorica. Društvo ODM Asset DOO je u julu 2022. dobilo dozvolu za rad. Ukupna aktiva društava za otkup potraživanja na kraju marta 2023. iznosila je 9 miliona eura i bilježi pad od 0,3 miliona eura ili 3,4% u odnosu na prethodni kvartal. U jednogodišnjem periodu aktiva takođe bilježi pad od 0,5 miliona eura, odnosno 5,3%. U ukupnoj aktivni društava za otkup potraživanja dominantno učestvuje jedno društvo sa 78,2%, tako da kretanja u stavkama aktive i parametrima poslovanja tog društva opredjeljuju kretanja na nivou cjelokupnog sistema društava za otkup potraživanja.

Ukupna neto otkupljena potraživanja iznose 7,8 miliona eura i predstavljaju 86% ukupne aktive. U odnosu na isti period prethodne godine bilježe smanjenje od 13,1%.

Bruto iznos otkupljenih potraživanja iznosi 82,6 miliona eura. Bruto otkupljena potraživanja su u odnosu na prethodni kvartal (kraj 2022) blago smanjena za 0,4 miliona eura, dok su u godišnjem periodu porasla za 50,6 miliona eura ili približno za 2,5 puta. Sva potraživanja su denominovana u eurima. Posmatrano po nosiocima u strukturi bruto potraživanja dominiraju potraživanja od pravnih lica koja predstavljaju 63,5% ukupnih potraživanja. Posmatrano po

djelatnostima pravnih lica dominiraju građevinarstvo (36,8 miliona eura ili 70% ukupnih potraživanja prema pravnim licima) i trgovina na veliko i malo (10,5 miliona eura ili 20%).

Imajući u vidu da društva otkupljuju nekvalitetna potraživanja, sva otkupljena potraživanja klasifikovana su u E kategoriju (gubitak).

Likvidna aktiva društava za otkup potraživanja iznosila je 0,3 miliona eura, što predstavlja 3,3% ukupne aktive. Likvidna aktiva ima značajne kvartalne oscilacije. U odnosu na kraj 2022. likvidna aktiva je smanjena za 61,5% ili za 0,5 miliona eura.

Ukupne pozajmice su iznosile 4,7 miliona eura, što predstavlja 87,8% ukupnih obaveza društava za otkup potraživanja, odnosno 52,1% ukupne aktive. Sve pozajmice su uzete na rok duži od jedne godine a većinom potiču od nerezidentnih banaka (3,2 miliona eura ili 72,8%).

Ukupni kapital društava za otkup potraživanja iznosio je 3,7 miliona eura, što predstavlja 40,7% ukupne aktive. Sva tri društva karakteriše dobra kapitalizovanost. U odnosu na kraj 2022. \ ukupni kapital je smanjen za 3,8%, dok je na godišnjem nivou porastao za 5,3% ili 0,2 miliona eura.

Tokom prvog kvartala 2023. društva su sistemski ostvarila gubitak od 49 hilj. EUR, što je značajno lošiji rezultat u poređenju sa prvim kvartalom 2022. (dobit od 134 hilj. EUR). Dva društva su ostvarila gubitak, dok je jedno društvo ostvarilo dobit, koji nije bio dovoljan da kompenzuje gubitke.

KLASTER 2: UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE

POGLAVLJE 1 – SLOBODA KRETANJA ROBE

1.1. Opšti principi

1.1.1. Standardizacija

U periodu 1. I 2023. – 15. VI 2023. Institut za standardizaciju (ISME) publikovao je ukupno 557 crnogorskih standarda i srodnih dokumenata (MEST), koji su u potpunosti usaglašeni sa evropskim i međunarodnim standardima.

Prema zvaničnom Izveštaju CEN/CENELEC Management Centra za I kvartal 2023, ISME je na nacionalnom nivou usvojio ukupno 89,97% evropskih standarda i srodnih dokumenata, od kojih je 89,27% CEN standarda iz oblasti opšte standardizacije i 91,46% CENELEC standarda iz oblasti elektrotehnike.

ISME je realizovao deset događaja edukativno-informativnog karaktera na kojima je prisustvovalo oko 300 zainteresovanih strana.

Početkom jula 2023. predstavnici Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma održaće sastanak sa menadžmentom CEN/CENELEC-a u cilju pojašnjenja neusaglašenosti koje se odnose na zakonodavni okvir, a koje se tiču Izveštaja ocjenjivača CEN/CENELEC-a za ispunjenje kriterijuma za punopravno članstvo u CEN/CENELEC (iz januara 2023).

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima, ISME ima predviđeno 26 radnih mjesta, od čega je popunjeno 20. U periodu 1. I 2023. - 15. VI 2023. nije bilo novih zapošljavanja.

1.1.2. Metrologija

Zavod za metrologiju, kontinuirano i potvrđenim kvalitetom, svim zainteresovanim stranama obezbjeđuje usluge iz svoje nadležnosti, pri čemu su sve EU direktive iz oblasti metrologije su transponovane u nacionalno zakonodavstvo.

Broj najboljih kalibracionih i mjernih mogućnosti (CMC) Zavoda je isti kao i u prethodnom izvještajnom periodu, odnosno Zavod trenutno ima objavljena ukupno 33 CMC u Bazi podataka BIPM.

Status akreditacije po standardu EN ISO/IEC 17025 Zavod je potvrdio u prethodnom izvještajnom periodu, a predstavnici Zavoda su uspješno prezentovali i odbranili sistem kvaliteta Zavoda na sedamnaestom Tehničkom komitetu za kvalitet EURAMET-a (TCQ EURAMET), održanom 29. IV 2023. u Bernu, Švajcarska. U maju 2023, Zavod je od strane sertifikacionog tijela Management System Certification (MSC), iz Beograda, Republika Srbija, dobio novi sertifikat kojim je ponovo potvrđen sertifikacioni status Zavoda po standardu ISO 9001.

Postupak vrednovanja ponuda i izbora ponuđača, u okviru IPA 2020 projekta „Poboljšanje tehničkih kapaciteta institucija uključenih u sektor konkurentnosti i inovacija“ je u završnoj fazi.

Zavod učestvuje u projektu pod nazivom „EU4 Business: Podrška regionalnim ekonomskim integracijama“, koji sprovodi GIZ (Njemačka), a koji je angažovan od strane Evropske komisije i Njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj, sa ciljem jačanja ekonomske saradnje CEFTA zemalja kroz implementaciju plana Zajedničkog regionalnog tržišta u oblasti infrastrukture kvaliteta i e-trgovine.

Povodom Svjetskog dana metrologije 20. V 2023, Zavod je održao obuku iz pregleda mjerila mase za potrebe metrološke inspekcije, kao i radionicu o primjeni standarda i mjerenja za zainteresovane strane javnog i privatnog sektora na temu „Mjerenja kao podrška globalnom prehrambenom sistemu“, što je zvaničan slogan OIML i BIPM za proslavu Svjetskog dana metrologije ove godine. Tim povodom, Zavod je izdao i posebnu brošuru i obrazovnim ustanovama poslao prostere i promotivni materijal.

U pogledu administrativnih kapaciteta, Zavod ima isti broj zaposlenih kao i u prethodnom izvještajnom periodu, odnosno trenutno 43 zaposlena u stalnom radnom odnosu.

1.1.3. Akreditacija

U periodu april-jun 2023, Akreditaciono tijelo Crne Gore (ATCG) je intenzivno radilo na otklanjanju neusaglašenosti utvrđenih tokom „peer evaluacije“, realizovane u periodu 25. XI 2022. – 3. XII 2022. od strane tima evaluatora EA (Evropske kooperacije za akreditaciju). Peer evaluacija je ključni element procesa koji vodi ostvarvanju stausa potpisnika multilateralnog sporazuma sa EA (tzv. EA MLA Sporazum). Nakon analize uzroka i opsega utvrđenih neusaglašenosti, ATCG je utvrdilo i sprovelo korektivne mjere u cilju njihovog otklanjanja. Cjelokupnu dokumentaciju, uključujući i objektivne dokaze o preduzetim korektivnim mjerama, ATCG je dostavilo u definisanom roku timu evaluatora EA, dana 12. V 2023. Shodno proceduri EA, očekuje se da tim evaluatora EA nakon pregleda dostavljene dokumentacije informiše ATCG o svojim nalazima i komentarima koji se odnose na otklanjanje neusaglašenosti. Očekuje se da ATCG ostvari status potpisnika EA MLA Sporazuma do kraja 2023.

U izvještajnom periodu ATCG nije dodijelilo nove akreditacije. ATCG je, shodno uspostavljenim pravilima akreditacije, ukinulo akreditacije za dva tijela za ocjenjivanje usaglašenosti nakon isteka roka suspenzije od šest mjeseci u kojem nije otklonjen uzrok zbog kojih je suspenzija inače bila dodijeljena. U nacionalnom sistemu akreditacije nalazi se ukupno 42 tijela za ocjenjivanje usaglašenosti akreditovanih od strane ATCG, od kojih su 25 laboratorije za ispitivanje, dvije laboratorije za etaloniranje, dvije medicinske laboratorije, sedam kontrolnih tijela, tri sertifikaciona tijela za sertifikaciju proizvoda i tri sertifikaciona tijela za sertifikaciju sistema menadžmenta.

U izvještajnom periodu, predstavnici ATCG su prisustvovali sastancima i učestvovali u radu stručnih i upravljačkih tijela EA i to: EA MAC (EA komitet za multilateralnu saradnju) i EA GA (Generalna Skupština EA).

1.1.4. Tržišni nadzor

U proaktivnom nadzoru, shodno Godišnjem programu nadzora proizvoda na tržištu, u izvještajnom periodu postupalo je šest inspekcija, koje su kontrolisale ukupno 10 vrsta proizvoda, i to: električne mašine za šišanje i energetska efikasnost i eko dizajn izvora svjetlosti (Tržišna inspekcija); tv aparati i ruteri (Inspekcija za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i usluge informacionog društva); vodomjeri i trgovačke vage (Metrološka inspekcija); autodjelovi (Direkcija za inspekcijski nadzor u drumskom saobraćaju); sredstva za ishranu bilja i sredstva za zaštitu bilja (Fitosanitarna inspekcija); igračke (Zdrastveno-sanitarna inspekcija).

U reaktivnom nadzoru, Tržišna i Zdrastveno-sanitarna inspekcija, pratile su opasne proizvode na osnovu podataka preuzetih iz RAPEX-a, po obavještenju sa Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima i po obavještenju proizvođača/distributera.

Izvršeno je ukupno 965 inspekcijskih pregleda, od kojih je 819 pregleda izvršeno u proaktivnom nadzoru (po programu – redovni, produženi) i 146 pregleda u reaktivnom nadzoru (137 – po RAPEX obavještenjima, šest po obavještenjima iz Regionalne mreže, tri po obavještenju proizvođača/distributera).

Na tržištu Crne Gore, u proaktivnom i reaktivnom nadzoru, pronađeno je 409 vrsta opasnih i neusaglašenih proizvoda u količini 10.310 komada, od čega 69 vrsta u količini 890 komada predstavlja opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom, 318 vrsta u količini 9.029 komada su opasni proizvodi koji ne predstavljaju ozbiljan rizik, dok 22 vrste u količini 391 komad su neusaglašeni proizvodi.

Preduzete mjere:

Povlačenje sa tržišta (trajna zabrana prometa) opasnih i neusaglašenih proizvoda, izrečena je za 88 vrsta u količini 1.131 komad, i to:

- Za opasne proizvode koji predstavljaju ozbiljan rizik, ukupno 69 vrsta u količini 890 komada (svjetleći lanci, skejtbord, električna lampa, električno kuvalo, podsklop za produžni kabl, produžni kabl, prenosna dječja svjetiljka, dječja odjeća, dječje sunčane naočare, punjač za mobilni telefon, igračke);
- Za neusaglašene proizvode, ukupno 19 vrsta u količini 241 komad (industrijski zaštitni šljem, baštenski namještaj, zaštitne rukavice, laserski pokazivači, električna lampa, zaštitni reflektujući prsluk, električna staklokeramička ploča, zaštitna maska za zavarivanje, skejtbord, roleri);
- Mjera opoziva od krajnjih potrošača izrečena je za 8 vrsta opasnih sa ozbiljnim rizikom u količini od 726 komada (svjetleći lanci, dječja prenosna svjetiljka, električna staklokeramička ploča, dječja odjeća, punjač za mobilni telefon). Obavještenja o opozivu su objavljena preko dnevnih novina i isticanjem istih na vidnom mjestu u objektu.

Po nalogu inspektora, za proizvode koji su povučeni sa tržišta i čiji je promet trajno zabranjen, mjera uništenja sprovedena je za opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom i neusaglašene proizvode za 44 vrste u količini 371 komad, i to:

- Za opasne proizvode koji predstavljaju ozbiljan rizik, ukupno 30 vrsta u količini 258 komada (dječja prenosna svjetiljka, stona lampa, produžni kabl, svjetleći lanci, električno kuvalo, podsklop za produžni kabl, dječje sunčane naočare, igračke);
- Za neusaglašene proizvode, ukupno 14 vrsta u količini 113 komada (industrijski zaštitni šljem, baštenski namještaj, zaštitne rukavice, laserski pokazivači, električna lampa, zaštitni reflektujući prsluk, električna staklokeramička ploča, zaštitna maska za zavarivanje, skejtbord, roleri).

Analizom podataka o porijeklu opasnih proizvoda s ozbiljnim rizikom i neusaglašenih proizvoda, koji su povučeni sa tržišta i za koje je sprovedena mjera uništenja, utvrđeno je da su uništeni proizvodi porijeklom iz sljedećih zemalja: Kina (79,54% - 35 vrsta), Turska (11,36% - 5 vrsta), nepoznato porijeklo (9,10% - 4 vrste).

Proizvođaču/distributeru, vraćeno je 50 vrsta opasnih proizvoda sa ozbiljnim rizikom i neusaglašenih proizvoda u količini 760 komada, i to:

- za opasne proizvode koji predstavljaju ozbiljan rizik, ukupno 39 vrsta u količini 632 komada (dječja odjeća, skejtbord, produžni kabl, dječja prenosna svjetiljka, punjač za mobilni telefon);
- za neusaglašene proizvode, ukupno 11 vrsta u količini 128 komada (industrijski zaštitni šljem, baštenski namještaj, zaštitne rukavice, električna lampa, električna staklokeramička ploča, maska za zavarivanje, skejtbord).

Privremena zabrana prometa za proizvode koji ne predstavljaju ozbiljan rizik, i za neusaglašene proizvode, do otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, 321 vrsta u količini 9.170 komada, i to:

Za proizvode koji ne predstavljaju ozbiljan rizik, do otklanjanja utvrđenih neusaglašenosti, za 318 vrsta u količini 9.020 komada (električno kuvalo, konventorska grijalica, električna grijalica, uvijač za kosu, presa za kosu, aparat za nadogradnju kose, merdevine, zaštitna obuća, power bank, dječja stolica za hranjenje, aparat za pripremu hrane, dječji krevet na sprat, električni aparat za depilaciju, električni grijlač za vosak, električni masažer, električna kozmetička brusilica, električni osvježivač vazduha, punjač za laptop, zaštitna reflektujuća jakna, električni kalorifer, dječji krevet, kaciga za bicikliste i korisnike skejtboarda, kaciga za planinarenje, dječje sjedište za biciklo, električna mašinica za šišanje, roleri, produžni kabl, podsklop za produžni kabl, zaštitne rukavice, baštenski namještaj, aerosolni raspršivači, skejtboard, aparat za vafle, električni grijlač, skijaška kaciga, električna led lampa, električni toster, električni fen za kosu, dječje sunčane naočare, električna lampa, električni figaro za kosu, električna četka za kosu, štitiik sluha, punjač za telefon, maska za zavarivanje, aparat za kafu, dječja hranilica, dječja prenosna svjetiljka, ekspres lonac, LED sijalica).

Za neusaglašene proizvode, ukupno tri vrste u količini 150 komada (električna grijalica, konvertorska grijalica, električni toster).

Proizvodi koji su povučeni sa tržišta, nakon usaglašavanja vraćeni su u promet.

U ovom periodu po RAPEX obavještenju pronađene su dvije vrste opasnih proizvoda u količini od 61 komad (svijetleći lanci, punjač za mobilni telefon), po obavještenju proizvođača/distributera pronađena je jedna vrsta opasnih proizvoda u količini od 52 komada (električna staklokeramička ploča). Takođe, po obavještenju proizvođača/distributera izvršen je opoziv za jednu vrstu opasnih proizvoda u količini od 115 komada (dječja odjeća).

U ovom periodu izvršene su 2 kontrole građevinskih proizvoda (betona) i tom prilikom su izrečena dva prekršajna naloga u iznosu od 2.800 eura i podnešen je jedan zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

U cilju ispitivanja propisanih zahtjeva za proizvode izvršeno je uzorkovanje 28 vrsta proizvoda, i to od strane Fitosanitarne inspekcije 13 vrsta (sredstva za ishranu bilja) i Zdravstveno-sanitarne inspekcije 15 vrsta proizvoda (igračke). Dobijeni rezultati ispitivanja od strane laboratorije pokazuju da je 10 vrsta neispravno, od toga za dvije vrste (sredstava za ishranu bilja) utvrđeno je odstupanje od naznačenih i deklariranih vrijednosti, a za osam vrsta (igračke) utvrđeno je prisustvo ftalata.

Učešće inspekcija u edukacijama

Učešće u okviru projekta EU 4 Business „Podsticanje zajedničkog regionalnog tržišta kroz infrastrukturu kvaliteta i e-trgovinu“, koji implementira GIZ, ostvareno je učešće predstavnika Tržišne inspekcije na kojima su sumurani glavni zaključci procjene spremnosti institucija infrastrukture kvaliteta u vezi podrške tijelima za ocjenu usaglašenosti i proizvođačima u procedurama ocjene usaglašenosti električnih proizvoda pokrivenih LVD i EMC direktivama.

1.2. Vertikalne mjere

1.2.1. Direktive Novog pristupa

Medicinska sredstva

U oblasti medicinskih sredstva, Zakon o medicinskim sredstvima („Sl. list CG“, broj 24/19) djelimično je usaglašen sa Regulativom 2017/745 i Regulativom 2017/746, imajući u vidu da je pripremljen prije stupanja na snagu istih. Usaglašavanje sa novim propisima EU nastavlja se kroz podzakonske akte za sprovođenje ovog zakona.

Usvojeni su sljedeći akti za sprovođenje Zakona o medicinskim sredstvima: Pravilnik o bližim uslovima i načinu oglašavanja medicinskih sredstava („Sl. list CG“, broj 42/23) i Pravilnik o obilježavanju i sadržaju uputstva za

upotrebu medicinskog sredstva („Sl. list CG“, broj 47/23). Dodatno, dva pravilnika se nalaze u proceduri i njihovo donošenje se uskoro očekuje.

Nakon prisustva predstavnika Instituta sastanku Međunarodnog foruma regulatora medicinskih sredstava (International Medical Devices Regulators Forum, IMDRF), Institut je podnio zvaničnu aplikaciju za članstvo u ovoj međunarodnoj organizaciji.

Administrativni kapaciteti Instituta za lijekove i medicinska sredstva

U skladu sa Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u Institutu su popunjena 54 radna mjesta, od ukupno 94, a na poslovima koji se odnose na implementaciju pravne tekovine u oblasti lijekova u izvještajnom periodu zaposlena su 2 farmaceuta, u zvanju doktora nauka. Dodatno zapošljavanje značajno je uticalo na ubrzavanje procesa i donošenje odluka u rokovima propisanim zakonom.

IPA projekti

U 2023. nastavljen je IPA program predpristupne pomoći sponzorisan od Evropske agencije za lijekove (EMA), čiji je cilj edukacija zaposlenih u regulatornim organima država kandidata ua članstvo u EU. Prva edukacija uživo održana je u EMA, 15. i 16. VI 2023.

17. V 2023. je odobren pristup za 5 eksperata Instituta projekta za EU Network Training Center (EU NTC) - inicijativa je koju su pokrenuli EMA i direktori agencija za lijekove (Heads of medicines agencies) kako bi osigurali ekosistem učenja za razmjenu znanja i jačanje kapaciteta unutar Evropske regulatorne mreže za lijekove (EMRN). EU NTC stavlja na raspolaganje katalog naučnih i regulatornih kurseva osposobljavanja na platformi centralizovanog sistema upravljanja učenjem, sa pristupom platformi koji se stručnjacima unutar EMRN-a dodjeljuje na bazi pojedinačne licence.

Nastavljene su aktivnosti na projektu koji sprovodi italijanska agencija za lijekove – AIFA, a u kome Institut učestvuje u svojstvu partnera. Projekat je finansiran od strane Evropske unije pod nazivom MEDI-THEFT – Data sharing and Investigative Platform against Organised Thefts of Medicines – (zvanično odobren 1. XI 2021). Cilj ovog projekta je da se putem izvještavanja, analize i razmjene informacija razvije platforma zasnovana na obavještajnim podacima, što bi rezultiralo efikasnijom borbom protiv krađe i preprodaje lijekova. Na IV Kongresu farmaceuta održanom 11-14. V 2023. jedna od sesija bila je posvećena ovom projektu, a rezultate su predstavili predstavnici Instituta italijanske agencije za lijekove. Tom prilikom učesnicima je podijeljen promotivni materijal sa podacima o projektu i laboratoriji Instituta.

Građevinski proizvodi

U izvještajnom periodu izmijenjen je sljedeći podzakonski akt: Pravilnik o listi usaglašanih standarda za građevinske proizvode („Sl. list CG“, broj 23/23).

Energetska efikasnost

U skladu sa Zakonom o efikasnom korišćenju energije u izvještajnom periodu donijeta su 2 propisa kojima se bliže uređuju zahtjevi eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije i to:

- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za elektronske displeje („Sl. list CG“, broj 40/23);
- Pravilnik o označavanju energetske efikasnosti elektronskih displeja („Sl. list CG“, broj 40/23).

Program „Energetski efikasan dom“

Ministarstvo kapitalnih investicija je u aprilu 2023. započelo novu fazu programa „Energetski efikasan dom“. Program podrazumijeva atraktivan i održivi finansijski mehanizam u cilju primjene mjera energetske efikasnosti u domaćinstvima. Za realizaciju ove faze programa, obezbijedena su sredstva iz budžeta Crne Gore u iznosu od 150.000 eura za subvencionisanje kamata i naknada za obradu kredita za domaćinstva u Crnoj Gori za sljedeće mjere energetske efikasnosti:

- isporuka i ugradnja sistema za grijanje na moderne oblike biomase;
- isporuka i ugradnja visokoefikasnih toplotnih pumpi za grijanje objekta;
- isporuka i ugradnja split i multisplit sistema za grijanje/hlađenje objekta;
- isporuka i ugradnja termoizolacije na fasadi stambenog objekta;
- isporuka i ugradnja energetski efikasne fasadne stolarije.

U cilju realizacije nove faze programa, Ministarstvo kapitalnih investicija je 11. IV 2023. objavilo Javni poziv svim komercijalnim bankama u Crnoj Gori za dostavljanje pisma zainteresovanosti u okviru programa. Rok za dostavljanje ponuda bio je 27. IV 2023. Pored toga, 13. IV 2023. objavljen je Javni poziv svim kompanijama u Crnoj Gori za dostavljanje ponuda prema zahtjevima tenderske dokumentacije, a u cilju izbora kvalifikovanih izvođača radova. Rok za dostavljanje ponuda je bio 12. V 2023. Po okončanju procedure izbora banaka i kvalifikovanih izvođača radova, stekli su se svi uslovi za početak realizacije nove faze programa „Energetski efikasan dom“.

1.2.2. Direktive sektorskog (starog) pristupa

Hemikalije

Na osnovu Zakona o hemikalijama („Sl. list CG“, broj 51/17) 15. V 2023. donijet je Pravilnik o bližem sadržaju prethodnog obavještanja za izvoz hemikalija („Sl. list CG“, br. 61/17, 116/20, 50/23) kojim su prenijete izmjene Aneksa I regulative (EU) br. 649/2012 o izvozu i uvozu opasnih hemikalija.

Vlada je 26. V 2023. usvojila Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022. U toku je finalizacija Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2024-2026.

Shodno odredbama Zakona o hemikalijama („Sl. list CG“, broj 51/17), Agencija za zaštitu životne sredine, za period 1. I -1. VI 2023. izdala je: 296 dozvola za obavljanje slobodnog prometa opasnih hemikalija (uvoz), i to: izdato 96 dozvola za slobodan promet za ulja i maziva i 200 za detergente i hemikalije i 29 PIC saglasnosti. Takođe, 29 preduzeća upisano je u Nacionalni registar hemikalija.

Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG“, broj 54/16), u skladu sa kojim se biocidni proizvod, na osnovu zahtjeva, upisuje u privremenu listu, ako je taj biocid već stavljen u promet i upotrebu, Agencija je izdala 87 rješenja o upisu u Privremenu listu biocidnih proizvoda i ukupno je izdato 3 rješenja za obavljanje djelatnosti prometa, upotrebe i skladištenja biocida.

U izvještajnom periodu postavljeno je 19 pitanja Nacionalnom help-desku (helpdesk@epa.org.me) i ista su se uglavnom odnosila na registraciju biocidnih proizvoda, kao i na uvoz hemikalija.

Mineralna đubriva

Kada je u pitanju oblast mineralnih đubriva, donijet je sljedeći podzakonski akt – Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23). U ovaj Program prenešena je obaveza sprovođenja, praćenja i vršenja službenih kontrola propisana članom 32 tačka 4 Uredbe (EU) 2019/1009 Evropskog Parlamenta i

Savjeta od 5. VI 2019. o utvrđivanju pravila o stavljanju sredstava za ishranu bilja EU-a na raspolaganje na tržište i o izmjenama Uredbi (EZ) br. 1069/2009 i (EZ) br. 1107/2009 i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 2003/2003.

POGLAVLJE 2 – SLOBODA KRETANJA RADNIKA

2.1. Pristup tržištu rada

Programom rada Vlade za III kvartal 2023. planirano je utvrđivanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima. Osnovni cilj realizacije ovih aktivnosti prepoznat je u okviru Pregovaračkog poglavlja 2 tj. potrebno je omogućiti građanima jedne države članice EU da rade u drugoj državi članici. Odnos prema tzv. radnicima migrantima EU mora biti isti kao prema domaćim radnicima kada su u pitanju uslovi rada, socijalne i poreske olakšice. U cilju potpunog prenošenja Direktive 96/71 o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktive 2018/957 o izmjeni Direktive 96/71 o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i Direktive 2014/67 o sprovođenju Direktive 96/71, pripremljene su izmjene i dopune Zakon o strancima, koji je stavljen na javnu raspravu u periodu 1. VI – 10. VII 2023.

Takođe, shodno Odluci o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2023. („Sl. list CG”, broj 138/22), u periodu 1. I – 15. V 2023. izdato je ukupno 14.185 dozvola za privremeni boravak i rad, što je za oko 30% više u odnosu na isti period prethodne godine.

Skupština je 4. IV 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekta u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini⁷.

2.2. EURES

Realizacija Tvinig projekta MN 29 IPA SO 01 22 „Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage” je otpočela u aprilu 2023. Projekat je namijenjen jačanju administrativnih kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u oblasti unapređenja aktivne politike zapošljavanja, učešću u Evropskom socijalnom fondu i primjenu standarda vezanih za mobilnost radne snage. Odobrena sredstva će se u 2023. koristiti za jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta koji će značajno uticati na pripremljenost Zavoda, kada su u pitanju obaveze ka putu u članstvo u EU. Jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta će se sprovesti uz prisustvo eksperata iz zemalja EU kroz analizu postojećeg stanja, obuke zaposlenih i izradu preporuka i smjernica za buduće aktivnosti.

2.3. Koordinacija sistema socijalne sigurnosti

U cilju unapređenja regulatornog okvira pripremljen je nacrt Zakona o dobrovoljnim penzionim fondovima⁸, koji je tokom marta 2023. usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo. Komisija za tržište kapitala je tokom aprila 2023. podnijela Tajeksu zahtjev za izradu tabela usklađenosti. Zahtjev je odobren i previđeno je da se misija održi u periodu 15 – 21. VII 2023, nakon čega će se pristupiti daljim koracima koji su potrebni za usvajanje navedenog propisa. U vezi sa dodatnim pravima penzionisanja zaposlenih i samozaposlenih lica u kontekstu slobode kretanja radnika, nacrt novog Zakona je usklađen sa Direktivom 2014/50 o minimalnim zahtjevima za unapređenje mobilnosti

⁷ Očekuje se potpisivanje ukaza o proglašenju Zakona od strane predsjednika države.

⁸ Navedeni nacrt zakona je u martu 2021. dostavljen Ministarstvu finansija i socijalnog staranja. Tokom 2022, u saradnji s Ministarstvom finansija je usaglašen tekst prethodno navedenog nacrta, sprovedena je javna rasprava koja je trajala od 4. VII 2022. do 5. IX 2022, razmotreni su komentari s iste i sačinjen je izvještaj.

radnika između država članica poboljšanjem sticanja i očuvanja dodatnih prava na i Direktivom 98/49 o zaštiti dodatnih prava na penziju zaposlenih i samozaposlenih lica koja se kreću unutar Zajednice.

POGLAVLJE 3 - PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

3.1. Pravo osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je obavilo niz konsultacija sa nadležnim institucijama u vezi sa izradom Nacrtom uredbe o Jedinstvenoj kontakt tački (JKT). Takođe, Ministarstvo je uz podršku EPRD dobilo saglasnost za dobijanje pravnog- tehničke podrške u cilju finalizacije predmetne Uredbe, U referentnom periodu održani su sastanci sa pravnim ekspertom, radnim timom za uspostavljanje JKT i finalizovan je tekst Uredbe, koji će 6. VII 2023. biti predstavljen Radnom timu za JKT. Usvajanje podzakonskog akta je planirano krajem juna 2023.

Kada je u pitanju zakonodavni okvir, Zakon o privrednim društvima, Zakon o registraciji privrednih subjekata, Zakon o zanatstvu se nalaze u fazi javne rasprave, a Zakon o turizmu i ugostiteljstvu je utvđen na Vladi 26. IV 2023, nakon čega slijedi skupštinska procedura.

Kada je u pitanju priznavanje profesionalnih kvalifikacija, Skupština je 4. IV 2023. donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini.

U cilju praćenja usaglašenosti zakonodavstva sa Direktivom o uslugama održan je sastanak sa predstavnicima Ministarstva finansija na temu definisanja najefikasnijeg modela praćenja izmjena i dopuna zakona i pozakonskih akata kojima se regulišu uslužne djelatnosti.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma u saradnji sa EPRD-om posredstvom projekta „Povećanje kapaciteta institucija za harmonizaciju i implementaciju pravne tekovine EU u području konkurentnosti i inovacija“, koji finansira Evropska unija u okviru IPA programa za jačanje konkurentnosti i inovacije je dobilo podršku za sprovođenje aktivnosti na uspostavljanju Jedinstvene kontakt tačke za usluge. Tim povodom je 5. i 6. VI u Budvi održana konferencija na temu: Direktiva o uslugama – izazovi i šanse za Crnu Goru.

Teme o kojima se raspravljalo na konferenciji:

- Ekonomski benefiti implemetacije Direktive o uslugama za Crnu Goru;
- Izazovi u implementaciji Direktive o uslugama;
- CEFTA dodatni protokol 6 u kontekstu Direktive o uslugama.

Dodatno, 6. VI 2023. je predstavljen automatizovan sistem za unos podataka na JKT-u.

3.2. Poštanske usluge

Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2022, i donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2019-2023, za 2023.

⁹ Očekuje se potpisivanje ukaza o proglašenju Zakona od strane predsjednika države.

POGLAVLJE 4 - SLOBODA KRETANJA KAPITALA

4.1. Realizacija aktivnosti – zakonodavni okvir

Centralna banka nastavila je intenzivne regulatorne aktivnosti u cilju daljeg unapređenja regulatornog okvira u oblasti platnih sistema i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Platni promet

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu („Sl. list CG“, broj 111/22), u toku su aktivnosti na izradi podzakonskih akata predviđenih predmetnim zakonom. Shodno tome, Centralna banka je donijela sljedeća podzakonska akta:

- Odluku o obezbjeđivanju pouzdane provjere autentičnosti klijenta i zajedničkim i sigurnim otvorenim standardima komunikacije – usklađena s odredbama Delegirane uredbe Evropske komisije (EU) 2018/389 koja dopunjuje Direktivu (EU) 2015/2366 Evropskog parlamenta i Savjeta, a kojom se uređuju regulatorni tehnički standardi za pouzdane provjere autentičnosti klijenta i zajedničkim i sigurnim otvorenim standardima komunikacije;
- Odluku o sigurnosnim mjerama za operativne i sigurnosne rizike povezane sa platnim uslugama („Sl. list CG“, broj 47/23) – usklađena sa Smjericama za ICT i upravljanje sigurnosnim rizicima EBA/GL/2019/04;
- Odluku o centralnom registru transakcionih računa („Sl. list CG“, broj 47/23) – u cilju usklađivanja s izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu, i
- Odluku o načinu vođenja registra platnih institucija i registra institucija za elektronski novac („Sl. list CG“, broj 51/23), – u cilju usklađivanja s izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu.

Osim regulatornih, Centralna banka sprovodi aktivnosti u vezi s projektom Modernizacija plaćanja Crna Gora – Zapadni Balkan u okviru Radne grupe za finansijska tržišta (WGFM).

S tim u vezi, Centralna banka zatražila je od EU tehničku pomoć u dijelu izrade GAP analize u vezi s podnošenjem zahtjeva za priključenje Crne Gore u SEPA. Sredstva su odobrena i u toku je proces implementacije tendera - odabira konsultantske kompanije.

Na dan 1. VI 2023. Crna Gora ima tri platne institucije i to:

- Platna institucija „MONTENEGRO TRANSFERS“ DOO Podgorica (izvršavanje novčanih doznaka putem sistema „Western Union“) – koja ima 16 agenata;
- Platna institucija „CAPITAL TRANSFER MNE“ DOO Podgorica (izvršavanje novčanih doznaka putem sistema „RIA“) – koja ima tri agenta;
- Platna institucija „MONETA MNE“ DOO Podgorica (izvršavanje novčanih doznaka putem sistema „MoneyGram“) – koja ima četiri agenta.

U izvještajnom periodu, Centralna banka je, u cilju provjere usklađenosti poslovanja s propisima iz oblasti platnog prometa:

- u skladu s ECB-ovom praksom, nastavila proces sprovođenja i system-wide tematske kontrole usklađenosti poslovanja pružalaca platnih usluga s određenim odredbama Zakona o platnom prometu („Sl. list CG“, br. 62/13 i 6/14) započeta u prethodnom izvještajnom periodu;
- izrekla odgovarajuće mjere za jednu banku, čiju kontrolu je obavila u prethodnom izvještajnom periodu;

- izvršila jednu ciljanu i jednu redovnu kontrolu pružaoca platnih usluga (banka) i u toku je priprema izvještaja o kontroli;
- donijela jedno preventivno upozorenje svim bankama u cilju postizanja jedinstvene primjene propisa iz oblasti platnog prometa.

4.2. Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma

Centralna banka je u periodu od januara do marta 2023. izvršila tri redovne on-site ciljane kontrole kreditnih institucija. Dodatno, u aprilu 2023. je sprovedena još jedna redovna planirana kontrola banke i jedna ciljana kontrola.

U istom periodu su sprovedene četiri tematske ciljane kontrole obveznika u vezi s ispitivanjem ispunjenosti ranije izrečenih mjera po osnovu izvršenih neposrednih kontrola, na osnovu kojih je Centralna banka u dva slučaja formirala zaključak o otklanjanju nepravilnosti i u dva slučaja ocijenila da postoje opravdani razlozi za produženje roka o otklanjanju nepravilnosti.

Centralna banka je u izvještajnom periodu izrekla mjere upozorenja za dvije banke i u slučaju jedne banke podnijela je zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka pred Sudom za prekršaje zbog nepoštovanja odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

Centralna banka je održala pet obuka za ukupno 28 obveznika nad kojima nadzor sprovodi Centralna banka u dijelu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma s ciljem pripreme za V krug evaluacije od strane MONEYVAL Komiteta eksperata Savjeta Evrope za procjenu mjera u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

U navedenom periodu, Centralna banka je imala intenzivne aktivnosti u cilju pripreme, a zatim aktivno učestvovala u postupku evaluacije sistema Crne Gore od strane MONEYVAL tima, koji je u martu 2023. bio u on-site kontroli u Crnoj Gori. Aktivnosti se i dalje nastavljaju u okviru započetog procesa.

Takođe, predstavnici Centralne banke su aktivno učestvovali u brojnim međuinstitucionalnim grupama čiji su članovi. U navedenom periodu je izvršena i redovna procjena rizika cjelokupnog sektora kreditnih institucija (banke i MFI) u okviru razvijene metodologije procjene rizika od strane Centralne banke.

POGLAVLJE 6 - PRIVREDNO PRAVO

6.1. Normativni okvir

Nakon što su u prethodnom periodu na nivou Radne grupe, finalizovane aktivnosti na pripremi Radne verzije teksta izmjena i dopuna Zakona o privrednim društvima kao i nacrtu Zakona o registraciji privrednih i drugih subjekata, 9. V 2023. objavljena je Javna rasprava o razmatranju predmetnih zakona, a koja je trajala do 15. VI 2023. Takođe, u okviru javne rasprave, 12. VI 2023. održan je i Okrugli sto, u cilju sveobuhvatnije diskusije i unapređenja teksta oba zakona. Tokom trajanja Javne rasprave, od strane predstavnika poslovnih udruženja dostavljene su vrlo kvalitetne primjedbe i komentari koji su uvaženi u mjeri mogućeg, shodno njihovoj prihvatljivosti sa aspekta usklađenosti sa direktivama EU u ovoj oblasti. Shodno proceduri, slijedi priprema Izvještaja o sprovedenoj javnoj raspravi, razmatranje i analiza eventualnih sugestija sa Javne rasprave i shodno tome unaprijeđenje teksta izmjena i dopuna zakona, nakon čega će se pristupiti usaglašavanju sačinjenog teksta i pribavljanju mišljenja Sekretarijata za zakonodavstvo, kao i upućivanje materijala prema Evropskoj komisiji, na mišljenje. Po dobijanju pozitivnog mišljenja, kako institucija sistema tako i od strane EK, tekst Predloga zakona će biti upućen Vladi na dalje razmatranje i utvrđivanje.

6.2. Aktivnosti Komisije za tržište kapitala

Revizija Kodeksa korporativno upravljanja je definisana kao jedna od ključnih aktivnosti u okviru Programa rada Komisije za tržište kapitala za 2023. Kao što je navedeno u I prilogu Izvještaju EK, Komisija za tržište kapitala je pripremila aplikaciju projekta Revizija Kodeksa korporativnog upravljanja za novu podršku i ista je u završnoj fazi pred slanje EUIF obrasca za Twinning light.

6.3. Računovodstvo i revizija

6.3.1. Normativni okvir

Nakon imenovanja novog saziva Savjeta za reviziju, pokrenuta je inicijativa za izmjenu Zakona o reviziji i u toku su aktivnosti na pripremi predloga izmjena ovog zakonskog rješenja.

Takođe, na sjednicama Savjeta za reviziju predmet analize i diskusije je bio i Zakon o računovodstvu kao i određene inicijative za izmjenom i dopunom ovog zakona koje su upućene od strane strukovnih organizacija i udruženja. Nakon što se sagledaju svi aspekti, Savjet će se na nekoj od narednih sjednica odrediti prema ovom pitanju i nakon toga zaključke dostaviti Ministarstvu finansija na dalju nadležnost.

6.3.2. Administrativni kapaciteti

Kad su u pitanju administrativni kapaciteti, u narednom periodu se očekuje kadrovsko jačanje, kako Direkcije za računovodstvo, tako i Direkcije za nadzor nad revizijom.

Kadrovskim planom za 2023. je planirano pokretanje postupka za popunjavanje još jednog radnog mjesta u okviru Direkcije za računovodstvo.

U Direkciji za nadzor nad revizijom je počev od marta 2023. raspoređen jedan službenik na radnom mjestu ovlašćenog službenog lica I/inspektor-ka. U toku su procedure za popunjavanje radnih mjesta za glavno ovlašćeno službeno lice/glavni inspektor i ovlašćeno službeno lice I/inspektor.

POGLAVLJE 7 - PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

7.1. Ministarstvo ekonomskog razvoja

Međunarodna saradnja u oblasti intelektualne svojine u periodu 1. IV - 15. VI 2023.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (MERT) sprovodi redovnu saradnju sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO), Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) i Evropskom patentnom organizacijom (EPO).

I Saradnja sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO)

Saradnja sa WIPO-om sprovedena je kroz učešće osoblja MERT-a zaduženog za poslove intelektualne svojine na webinarima, radionicama, stručnim sastancima sa Sektorom za razvijene i države u tranziciji (TDC), kao i kroz učešće na 47. zasjedanju Međuvladinog komiteta za intelektualnu svojinu i genetske resurse, tradicionalno znanje i folklor.

U izvještajnom periodu, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na online Među-regionalnoj radionici o razmjeni iskustava o intelektualnoj svojini za preduzetnice u sektoru industrijskog dizajna, koja je održana 12. IV 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na webinaru Intelektualna svojina i razvoj – Intelektualna svojina i inovacije za održivu poljoprivredu, koji je održan 24. IV 2023.
- Tri predstavnika MERT-a učestvovala su na seminaru *Žene i intelektualna svojina: podsticaj inovativnosti i kreativnosti*, koji je povodom Svjetskog dana intelektualne svojine organizovao Fond za inovacije u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore i MERT-om, a koji je održan u prostorijama Univerziteta Crne Gore, u hibridnom formatu, 26. IV 2023.
- Dva predstavnika MERT-a učestvovala su na zoom sastanku sa predstavnicima WIPO Sektora za razvijene i države u tranziciji (WIPO TDC), tokom koga su razgovarali o predstojećim aktivnostima saradnje. Sastanak je održan 4. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na zoom sastanku Nivoa 3 – Intelektualna svojina za kreatore video igara, koji je održan 12. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na webinaru Intelektualna svojina i tradicionalni proizvođači, koji je održan 16. V 2023.
- MERT je 31. V 2023. dostavio WIPO-u kompletnu statistiku o intelektualnoj svojini za 2022.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na 47. zasjedanju WIPO Međuvladinog komiteta za intelektualnu svojinu i genetske resurse, tradicionalno znanje i folklor, koji je održan u Ženevi, Švajcarska, u periodu 4. - 9. VI 2023.

II Saradnja sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO)

Saradnja sa EUIPO-om sprovedena je kroz aktivnosti u okviru IT projekata i kroz kontinuirani rad na prevođenju i validiranju novih termina za HDB bazu podataka.

- Re-integracija podataka o žigovima u bazu podataka TMView uspješno je okončana. Podaci su dostupni u TMView od 11. V 2023.
- Završena je testna faza implementacije IT projekta Front-Office (e-filing for trade marks). Aktivnosti se nastavljaju tokom juna 2023.
- Nastavak rada na prevođenju i validiranju novih termina za HDB bazu podataka (Harmonizovana baza termina za klasifikovanje roba i usluga za potrebe registracije žigova). HDB baza sadrži i termine iz XII izdanja Ničanske klasifikacije koja je stupila na snagu 1. I 2023.

III Saradnja sa Evropskom patentnom organizacijom (EPO)

Saradnja sa EPO-om sprovedena je kroz učešće na sastancima Administrativnog odbora, kao i na sastancima Komiteta EPO-a: Komiteta za budžet i finansije (BFC) i Komiteta za tehničku i operativnu podršku (TOSC). Pored toga, osoblje MERT-a učestvovalo je u projektima konvergencije praksi, na webinarima, seminarima, kao i sastanku iz okvira projekta PATLIB 2.0.

U izvještajnom periodu, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na Prvom sastanku Radne grupe 7 iz okvira projekta konvergencije praksi „Izrada i struktura zahtjeva“, koji je održan u online formatu, 19. IV 2023.

- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na Prvom sastanku Radne grupe 8 iz okvira projekta konvergencije praksi „Izdavanje i prihvatanje prioriternih dokumenata“, koji je održan u online formatu, 19. IV 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvuje je u nizu online seminara Napredni aspekti kompjuterski implementiranih pronalazaka, koji se održavaju u periodu 20. IV - 22. VI 2023.
- Dva predstavnika MERT-a učestvovala su na 93. sastanku TOSC Komiteta, koji je održan u Minhenu, Njemačka, 26. i 27. IV 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na online Radionici o politici taksi i mjerama podrške za takse za mikro-preduzeća, koja je održana 8. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na sastanku PATLIB 2023, koji je održan 11. i 12. V 2023.
- Dva predstavnika MERT-a učestvovala su na 131. sastanku Komiteta za budžet i finansije, koji je održan u Minhenu, Njemačka, 24. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na zoom sastanku ad hoc Radne grupe o programu EPO Akademije za 2024. godinu, koji je održan 24. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na Drugom sastanku Radne grupe 7 iz okvira projekta konvergencije praksi „Izrada i struktura zahtjeva“, koji je održan u online formatu, 26. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na Drugom sastanku Radne grupe 8 iz okvira projekta konvergencije praksi „Izdavanje i prihvatanje prioriternih dokumenata“, koji je održan u online formatu, 26. V 2023.
- Jedan predstavnik MERT-a učestvovao je na 17. Godišnjem sastanku o saradnji, koji je održan u Lisabonu, Portugal, 26. i 27. V 2023.

7.2. Aktivnosti direkcije za intelektualnu svojinu ministarstva ekonomskog razvoja i turizma

Direkcija za intelektualnu svojinu je nastavila sa ostvarivanjem redovne nadležnosti registracije prava industrijske svojine (patent, žig, industrijski dizajn), kao i redovne nadležnosti iz oblasti autorskog i srodnih prava. Registracija prava industrijske svojine u Crnoj Gori se vrši u skladu sa međunarodno-ratifikovanim ugovorima, koji obavezuju Crnu Goru kao i nacionalnim zakonodavnim okvirom.

U Direkciji je sada zaposleno 19 službenika, od čega je jedan službenik upućen na rad u Zavod za intelektualnu svojinu Evropske Unije, Alikante, Španija (EUIPO) i njegova prava i obaveze iz rada i po osnovu rada miruju. Angažovana su i tri lica po osnovu ugovora o djelu.

Odsjek za patente i topografiju poluprovodnika nastavio je sa radom po prijavama i zahtjevima nosilaca prava intelektualne svojine, a u postupcima koji su u njegovoj nadležnosti.

Odsjek za žig, industrijski dizaj i oznake geografskog porijekla nastavio je sa radom po prijavama i zahtjevima nosilaca prava intelektualne svojine, a u postupcima koji su u njegovoj nadležnosti. Pored toga, ispitivači Odsjeka su kontinuirano pratili relevantne presude Evropskog suda pravde, Zajedničke komunikacije EUIPO vezano za žigovno pravo, kao i Zajedničke komunikacije u pogledu grafičkog prikaza dizajna.

U Odsjeku za autorsko i srodna prava realizovane su aktivnosti:

- Vršen je nadzor nad radom svih kolektivnih organizacija pregledom i analizom dostavljene dokumentacije (opštih akata, izvještaja, odluka, sporazuma, materijala sa sjednica skupštine, upravnog i nadzornog odbora itd)
- Vršena je posebna kontrola svih kolektivnih organizacija u dijelu usklađenosti njihovog poslovanja sa odredbama novog Zakona o autorskom i srodnim pravima.

IT aktivnosti

U saradnji sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske Unije (EUIPO), nakon prelaska na novi sistem za žigove (IPAS), inicirana je reintegracija u TMview jer su podaci u IPAS-u mnogo boljeg kvaliteta. Podaci su dostupni u TMview od 11. V 2023.

Aktivnosti na izradi strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026

Jedna od izuzetno važnih aktivnosti Direkcije u izvještajnom periodu je i rad na novoj strategiji intelektualne svojine. Nakon što je 1. II 2023, Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026 sa akcionim planom poslat EK na mišljenje, realizovane su sljedeće aktivnosti:

- EK je dostavila mišljenje 24. III 2023, uz ocjenu da su njihovi prethodni komentari uvaženi, sa predlogom da Crna Gora integriše nove komentare u nacrt strategije koje smatra korisnim, a zatim nastavi sa njenim usvajanjem;
- U aprilu 2023, saglasno dostavljenim komentarima EK, inoviran je Predlog strategije i akcionog plana;
- Koordinacioni tim za sprovođenje prava intelektualne svojine je 11. V 2023, razmotrio inovirani tekst i mišljenje EK i utvrdio novi Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026, sa Akcionim planom za 2023;
- Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026, sa Akcionim planom za 2023. je 19. V 2023. dostavljen Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore, na upoznavanje.
- Predlog strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2023-2026, sa Akcionim planom za 2023. godinu, sa RIA obrascem je 2. VI 2023. dostavljen Ministarstvu finansija, na mišljenje.

STATISTIKA

PATENT

Period	1. IV – 15. VI 2023.	
	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	/	/
PROŠIRENI EVROPSKI PATENT	26	42

ŽIG

Period	1. IV – 15. VI 2023.	
	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	76	15
MEĐUNARODNE	188	175

INDUSTRIJSKI DIZAJN

Period	1. IV – 15. VI 2023.
--------	----------------------

	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	1	/
MEĐUNARODNE	17	16

AUTORSKO PRAVO

1. IV – 15. VI 2023.	
ZAHTEVA ZA DEPONOVANJE	DEPONOVANO
7	3

7.3. Privredni sud

U Privrednom sudu Crne Gore u periodu 1. IV - 31. V 2023, primljeno je ukupno 30 predmeta iz oblasti zaštite prava intelektualne svojine. Ovi predmeti se uglavnom odnose na zaštitu prava na žig i zaštitu autorskog i srodnih prava. Prosječno trajanje postupka u ovim predmetima je oko 3-6 mjeseci.

Privredni sud Crne Gore zbir (1. IV – 31. V 2023.)

	VRSTA POVREDE	BROJ NERJEŠENIH PREDMETA NA POČETKU IZVJEŠTAJNOG RAZDOBLJA	BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	BROJ PRIMLJENIH PREDMETA	TUŽBENI ZAHTEJEV			NAČIN RJEŠAVANJA PREDMETA					UKUPNO RIJEŠENO	BROJ NERJEŠENIH PREDMETA NA KRAJU IZVJEŠTAJNOG RAZDOBLJA	
					USVOJENO	ODBIJENO	DJEJIMIČNO USVOJENO	PRESUDOM	PORAVNANJE	ODBAČAJ	NA DRUGI NAČIN	USTUP DRUGOM SUDU			
															4
Privredni sud Crne Gore - UKUPNO	ŽIG		9						0	0		4		4	5
	PATENT														
	INDUSTRIJSKI DIZAJN														
	OZNAKE GEOGRAFSKOG PORIJEKLA														
	AUTORSKO PRAVO		21					0	0		1		1	20	
	OSTALO														
	SVE UKUPNO			30					0	0		5		5	25

	Ukupno	do 3mj.	3 do 6 mj.	6 do 12 mj.	1 do 2 god.	2 do 3 god.	3 do 4 god.	4 do 5 god.	Preko 5 god.
Privredni sud	30	5	25	/	/	/	/	/	/
%	100%	16,66	83,34	/	/	/	/	/	/

7.4. Uprava za inspekcijske poslove - Tržišna inspekcija

Izveštaj Tržišne inspekcije o nepravilnostima i preduzetim mjerama po propisima o zaštiti prava intelektualne svojine za period 1. IV - 31. V 2023.

Autorsko i srodna prava

1. Optički diskovi

r.br.		po službenoj dužnosti	po opštem zahtjevu	po pojedinačnom zahtjevu	po zaduženoj prijavi	Ukupno
1.	Broj kontrola u oblasti prometa optičkih diskova	5	/	/	/	5
2.	Broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti	/	/	/	/	/
3.	Broj utvrđenih nepravilnosti	/	/	/	/	/
4.	Broj ukazivanja	/	/	/	/	/
5.	Broj rješenja	/	/	/	/	/
6.	Broj slučajeva oduzete robe	/	/	/	/	/
7.	Broj komada oduzete robe / vrijednost u eurima	/	/	/	/	/
	• CD	/	/	/	/	/
	• DVD	/	/	/	/	/
	• kasete	/	/	/	/	/
	• ketridž	/	/	/	/	/

8.	Broj izdatih prekršajnih naloga/ vrijednost u eurima	/	/	/	/	/
9.	Broj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	/	/	/	/	/
10.	Broj krivičnih prijava	/	/	/	/	/

Prava industrijske svojine (patent, žig, dizajn, oznake geografskog porijekla, topografija integrisanih kola)

r.br.		po službenoj dužnosti	po opštem zahtjevu	po pojedinačnom zahtjevu	po zaduženoj prijavi	Ukupno
1.	Broj kontrola u oblasti industrijske svojine	71	33	/	2	106
2.	Broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti	1	/	/	2	3
3.	Broj utvrđenih nepravilnosti	1	/	/	2	3
4.	Broj ukazivanja	/	/	/	/	/
5.	Broj rješenja	1	/	/	2	3
6.	Broj slučajeva oduzete robe	1	/	/	1	2
7.	Broj komada oduzete robe / vrijednost u €	3/270,00 eura	/	/	11/110,00 eura	14/380,00 eura
	• Patent	/	/	/	/	/
	• Žig	3/270,00 eura	/	/	11/110,00 eura	14/380,00 eura
	• Dizajn	/	/	/	/	/
	• oznake goeg.porijekla	/	/	/	/	/
	• topografija integ.kola	/	/	/	/	/
8.	Broj izdatih prekršajnih naloga/vrijednost u €	2/2.000,00 eura	/	/	/	2/2.000,00 eura
9.	Broj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka	/	/	/	1	1

10.	Broj krivičnih prijava	/	/	/	/	/
-----	------------------------	---	---	---	---	---

U ovom periodu podniet je jedan pojedinačni zahtjev nosioca prava za zaštitu prava intelektualne svojine.

7.5. Uprava prihoda i carina

Nadležne organizacione jedinice Uprave prihoda i carina su, u periodu 1. IV 2023. - 1. VI 2023, po osnovu sumnje da povređuje prava intelektualne svojine, prekinule pet carinskih postupka i privremeno zadržale robu u ukupnoj količini 31.089 komada robe (od čega 9.489 komada robe i 21.600 litara ostalih pića- sokovi).

U periodu 1. IV 2023. - 1. VI 2023, Uprava je donijela 23 rješenja kojima su usvojeni zahtjevi za preduzimanje/produženje carinskih mjera za zaštitu prava intelektualne svojine.

Nastavljene su aktivnosti na izradi nove Uredbe o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da povređuje prava intelektualne svojine.

Predstavnik Uprave prihoda i carina je 11. V 2023. učestvovao na VI sjednici Koordinacionog tima za sprovođenje prava intelektualne svojine u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, na kojoj su razmatrani statistički izvještaji za intelektualnu svojinu za 2022. (tromjesečni, polugodišnji i godišnji) i Predlog strategije intelektualne svojine sa Akcionim planom za 2023.

Uprava prihoda i carina je Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma dostavila prilog za Pododbor za unutrašnje tržište i konkurenciju, koji će se održati 20. VI 2023.

U cilju redovnog izvještavanja Evropske komisije, Uprava prihoda i carina je, po unaprijed utvrđenoj metodologiji izradila statistički izvještaj o sprovođenju prava intelektualne svojine za period 1. I - 31. III 2023. i dostavila ga 26. IV 2023. Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, a zatim Ministarstvu evropskih poslova na dalje procesuiranje EK.

POGLAVLJE 8 - KONKURENCIJA

8.1. Antimonopolska politika i koncentracije

Zakonodavni okvir

Vlada je 8. VI 2023. usvojila Uredbu o prestanku važenja Uredbe o uslovima, postupku i kriterijumima za grupno izuzeće od zabrane sporazuma u sektoru osiguranja.

Administrativni kapaciteti AZZK

Kada su u pitanju administrativni kapaciteti, putem javnih oglasa zaposlena su dva lica i to oba u Službi za opšte poslove i finansije. Dodatno, raspisani su javni oglasi na neodređeno vrijeme za pozicije samostalnog savjetnika III u Sektoru za zaštitu konkurencije – Odsjek za zaštitu konkurencije i samostalnog savjetnika III u Sektoru za kontrolu državne pomoći – Odsjek za naknadnu kontrolu. Oglasi su u međuvremenu završeni i očekuje se da izabrani kandidati zasnuju radni odnos u Agenciji nakon sprovedenih postupaka izbora, od strane Uprave za ljudske resurse i Agencije za zaštitu konkurencije. Takođe, očekuje se i realizacija javnog konkursa za izbor zamjenika direktora Agencije tokom predstojećeg perioda (javni konkur raspisan 2023. i procedura je u toku).

Konkurencija

Koncentracije

Agenciji je u izvještajnom periodu podnijeto pet zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije. Od ukupnog broja podnešenih zahtjeva, riješeno je i izdato ukupno 12 rješenja i sva se odnose na prethodni period. Jedan zahtjev je riješen u ispitnom postupku uz nalaganje mjera ponašanja. U proceduri je 17 predmeta.

Izuzeca sporazuma od zabrane

U izvještajnom periodu, riješen je jedan postupak po zahtjevu stranke za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, dok je jedan postupak u toku.

Zabranjeni sporazumi

U toku izvještajnog perioda Agencija je po službenoj dužnosti pokrenula jedan postupak za utvrđivanje zabranjenog sporazuma na tržištu javni nabavki. Postupak koji je ranije pokrenut po službenoj dužnosti na tržištu maloprodaje tečnog naftnog gasa je i dalje u toku.

Pored toga, Agenciji su podnijete tri inicijative za ispitivanje povrede konkurencije, koje su u izvještajnom periodu riješene.

- U postupku pokrenutom po službenoj dužnosti za utvrđivanje zabranjenog sporazuma na tržištu javnih nabavki, za potrebe ovog postupka izvršena su tri nenajavljena neposredna uvida;
- U prekršajnom postupku pred sudovima za prekršaje se trenutno vodi devet prekršajnih postupaka po žalbama i postupci su u toku.
- U upravnom postupku se trenutno vodi devet postupaka po tužbama koje su uložili učesnici na tržištu i postupci su u toku.

Zloupotreba dominantnog položaja

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. Agenciji je podnijeta jedna inicijativa za ispitivanje povrede konkurencije, koja je u toku.

Sektorske analize

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. Agencija je izvršila analiziranje podataka za tržište maloprodaje prehrambenih proizvoda za 2021, za potrebe predmeta.

Nenajavljeni uvid

U skladu sa sprovođenjem evropske prakse, a u cilju ispunjavanja jedne od preporuka Evropske komisije, Agencija je 19. V 2023, po pokrenutom ispitnom postupku po službenoj dužnosti, izvršila nenajavljeni neposredni uvid u poslovnim prostorijama društava: D.O.O. za proizvodnju, promet roba i usluga export-import „MARCO POLO TRAVEL AGENCY - PODGORICA“, D.O.O. za proizvodnju, promet i usluge „INTER TRAVEL CLUB“ i D.O.O. „ZINZA GROUP“ za proizvodnju, promet, usluge i e-commerce na relevantnom tržištu pružanja agencijskih usluga rezervacije hotelskog smještaja u zemlji i inostranstvu.

Prikupljanje podataka neposrednim uvidom je ocijenjeno kao neophodno radi ispitivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8 stav 1 tačka 1 i 3 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG”, br. 44/12, 13/18 i 145/21).

Slobodan pristup informacijama

Dostavljanje zahtjeva za slobodan pristup informacijama u izvještajnom periodu nije bilo.

8.2. Državna pomoć

Unapređenje zakonodavstva

U oblasti državne pomoći u izvještajnom periodu usvojeni su sljedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o Listi pravila državne pomoći („Sl. list CG”, broj 34/23 i 57/23); i
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu podnošenja prijave i obrascu prijave za državnu pomoć („Sl. list CG”, broj 34/23).

Takođe, u proceduri za objavljivanje u Službenom listu je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o Listi pravila državne pomoći u cilju usklađivanja sa Saopštenjem Komisije – Privremeni okvir za mjere državne pomoći u kriznim situacijama za podršku privredi nakon ruske agresije na Ukrajinu - 2023/C 101/03.

Kapaciteti za sprovođenje i primjenu

Agencija je u izvještajnom periodu donijela 10 odluka, od čega dva rješenja i osam mišljenja koja se odnose na državnu pomoć, i to:

Prethodna kontrola:

- Glavni grad Podgorica – prirodni monopol, ne odnosi se na pitanja državne pomoći;
- Ministarstvo kulture i medija – Predlog Pravilnika o raspodjeli sredstava za štampane neprofitne medije – usklađena državna pomoć;
- Opština Kolašin – Plan šema državne pomoći za 2023. godinu Opštine Kolašin – prirodni monopol, ne odnosi se na pitanja državne pomoći;
- Ministarstvo kapitalnih investicija – Izdavanje državnih garancija Željezničkom prevozu Crne Gore, ne odnosi se na pitanja državne pomoći;
- Ministarstvo kapitalnih investicija – Izdavanje državnih garancija Montecargo AD, ne odnosi se na pitanja državne pomoći;
- Fond za inovacije – de minimis pomoć;
- Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja – de minimis pomoć;
- Ministarstvo finansija – Uredba o osiguranju od netržišnih rizika, ne odnosi se na pitanja državne pomoći.

Naknadna kontrola:

- Ispitni postupak utvrđivanja usklađenosti potencijalne državne pomoći dodijeljene privrednom subjektu „AST“ d.o.o. - Podgorica, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja (čiji je pravni sljedbenik Ministarstvo ekonomskog

razvoja i turizma) i Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija (čiji je pravni sljedbenik Ministarstvo kulture i medija); i

- ispitni postupak utvrđivanja usklađenosti potencijalne državne pomoći dodijeljene privrednom subjektu MYEXIT ADVENTURE DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU NOVI SAD, od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma i Ministarstva ekonomskog razvoja (čiji je pravni sljedbenik Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma), Nacionalne turističke organizacije Crne Gore, Opštine Budva i Turističke organizacije Opštine Budva.

Aktivnosti u vezi sa IV završnim mjerilom, definisanim zajedničkom pozicijom EU za poglavlje 8 - Konkurencija:

- U vezi utvrđivanjem da li je bilo nezakonite pomoći u finansiranju izgradnje autoputa Bar-Boljare i njegovog poslovanja, Agencija je u izvještajnom periodu uputila Ministarstvu kapitalnih investicija naloga za dostavu podataka. Ministarstvo kapitalnih investicija je dostavilo podatke i dokumentaciju. Navedeni podaci i dokumentacija se trenutno analiziraju zajedno sa podacima i dokumentacijom koja je pribavljena u prethodnom izvještajnom periodu;
- U vezi sa utvrđivanjem da li je UNIPROM KAP primio nezakonitu državnu pomoć, Agenciji su u izvještajnom periodu, po nalogu Agencije, dostavljeni podaci od Elektroprivrede Crne Gore, nakon čega je Agencija uputila naloge za dostavu podataka Fondu za zaštitu životne sredine, Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma i Ministarstvu kapitalnih investicija, sa ostavljenim rokovima za postupanje. Prikupljeni podaci se analiziraju od strane Agencije;
- U vezi sa utvrđivanjem da li je državna pomoć koja joj je dodijeljena kompaniji Montenegro Airlines od 2012. usklađena s odredbama SSP-a o državnoj pomoći, Agencija je u izvještajnom periodu, nakon što je pokrenula postupak naknadne kontrole u slučaju ToMontenegro i 4. ispitni postupak u slučaju Montenegro Airlines-a, u izvještajnom periodu uputila Ministarstvu kapitalnih investicija i Ministarstvu finansija zahtjeve za dostavljanje podataka, kako bi utvrdila, između ostalog, postojanje ekonomskog kontinuiteta između ove dvije avio kompanije i ostavila rokove za postupanje. U izvještajnom periodu, Ministarstvo finansija je dostavilo podatke i oni se trenutno analiziraju zajedno sa podacima i dokumentacijom koja je pribavljena u prethodnom izvještajnom periodu.

Agencija je preduzela radnje i u slučaju 13. jul - Plantaže, pa je Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede uputila nalog za dostavljanje podataka. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je dostavilo podatke. Agencija je angažovala eksperte za državnu pomoć sa projekta „Increasing the capacity of institutions harmonising and implementing of EU acquis in the area of Competitiveness and Innovation“, kako bi dali mišljenje da li mjera pomoći (u iznosu 1,5 miliona eura kompaniji „Plantaže“) predstavlja državnu pomoć i ako je državna pomoć, da li je kompatibilna s pravilima o državnoj pomoći.

Agencija je preduzela radnje i u slučaju Ugovora o kupovini između Elektroprivrede Crne Gore kao kupca i Toščelik Profil Ve Sac Endustri AS i Toščelik Aloyeed Engineering Steel, i u izvještajnom periodu je uputila Elektroprivredi nalog za dostavljanje podataka vezanih za ovu transakciju i ostavila rok za postupanje.

8.3. Bilateralna saradnja

26. V 2023. potpisan je Memorandum o saradnji između Pravnog fakulteta Univerziteta Crne Gore i Agencije za zaštitu konkurencije. Memorandum je rezultat bilateralnih sastanaka na kojima je odlučeno da postoji značajan prostor za unaprjeđenje saradnje dvije institucije u oblastima konkurencije i državne pomoći. Predmet Memoranduma je razvijanje međusobne saradnje i edukativne djelatnosti koje budu ocijenjene kao komplementarne sa stanovišta

obje strane potpisnice. Kreirajući zajednički okvir saradnje, definisano je da će Agencija za zaštitu konkurencije obezbjediti obavljanje stručne prakse studentima master studija koji stiču znanja iz oblasti konkurencije kroz stečenu praksu na poslovima u stručnim službama Agencije. Osim toga, Pravni fakultet UCG će u skladu sa raspoloživim mogućnostima, u saradnji sa predstavnicima Agencije, raditi na zajedničkom naučno-istraživačkom radu kroz naučne i stručno-aplikativne projekte od nacionalnog, regionalnog i evropskog značaja u oblastima od zajedničkog interesa.

Kontinuirana podrška Bundeskartellamt-a nastavljena je kroz obuke održane u prostorijama Agencije u sljedećim terminima:

- U periodu 20 - 21. IV održana je obuka posvećena procjeni konkurencije.
- U periodu 24 - 25. IV održana je obuka posvećena zloupotrebi dominantnog položaja.
- U periodu 29 - 31. V održale radionice posvećene nenajavljenim uvidima, bid rigging-u i koncentracijama u oblasti farmacije.
- Održani su pripremni sastanci oko budućih radionica na temu ekonomskih analiza.
- Dogovoren je konsultativni sastanak sa njemačkim ekspertom za državnu pomoć za period 21 - 23. VI.

Uz podršku projekta „Increasing the capacity of institutions harmonising and implementing of EU acquis in the area of Competitiveness and Innovation“ finansiranog kroz IPA 2020, održana je obuka za sudije i tužioce u oblasti državne pomoći u hotelu Mediteran u Budvi. Obuka će pozitivno uticati na prenošenje EU prakse na predstavnike sudskih tijela Crne Gore u oblasti državne pomoći.

Na planu unaprjeđenja saradnje sa Mađarskim nacionalnim tijelom za konkurenciju (GVH), obavljani su preliminarni razgovori o organizaciji seminara posvećenog jednoj od zahtjevnih oblasti konkurencije na teritoriji Crne Gore, u koorganizaciji Agencije i GVH-a. Takođe, u cilju sticanja neophodne prakse važne u donošenju sudskih odluka, razgovarano je potencijalnom uključivanju Centra za obuke sudija i tužilaca u programa obuka GVH-a.

POGLAVLJE 9 - FINANSIJSKE USLUGE

9.1. Normativni okvir

U izvještajnom periodu, Centralna banka (CBCG) nastavila je aktivnosti koje su usmjerene na unaprjeđenje podzakonske regulative donesene u cilju sprovođenja Zakona o kreditnim institucijama („Sl. list CG“, br. 72/19 i 8/21), odnosno njenom daljem usklađivanju sa EU propisima. U tom pogledu, ukazujemo da je postojeći crnogorski okvir dominantno usklađen sa CRD V i CRR II zahtjevima, a da se trenutno radi na prenošenju zahtjeva za NSFR, čime će se zaokružiti ovaj ciklus usklađivanja. Naime, potpuno usklađivanje sa NSFR zahtjevom će biti izvršeno do kraja ove godine, a u vezi sa čijom primjenom je planirano sprovođenje kvantitativne studije uticaja (QIS) u septembru ove godine. Takođe, u toku je i izrada izmjena i dopuna Zakona o kreditnim institucijama, kojim će biti obuhvaćene sve dalje izmjene pomenutih EU propisa. Nakon usvajanja ovih akata, izvršiće se ponovna revizija usklađenosti cjelokupnog domaćeg okvira.

CBCG je nastavila i sa praćenjem sprovođenja mjera za sprečavanje negativnih uticaja COVID-19 i situacije u Ukrajini na finansijski sistem, i u okviru tih aktivnosti planirano je da se do kraja juna tekuće godine izvrši usvajanje izmjena postojeće odluke (Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja epidemije zarazne bolesti COVID 19 i situacije u Ukrajini na finansijski sistem („Sl. list CG“, broj 135/22)) u pravcu ukidanja pojedinih mjera iz tog paketa.

Na kraju, u okviru aktivnosti Radne grupe za pregovaračko poglavlje 9 – Finansijske usluge, Centralna banka, u saradnji sa Ministarstvom finansija, Agencijom za nadzor osiguranja i Komisijom za tržište kapitala, nastavila je sa pripremom nacrtu zakona kojim će biti regulisana oblast dodatnog nadzora nad finansijskim konglomeratima, čijim usvajanjem će se izvršiti potpuno usklađivanje sa Direktivom 2002/87/EZ o dodatnom nadzoru kreditnih institucija, društava za osiguranje i investicionih društava u finansijskom konglomeratu. U tom cilju, krajem aprila realizovana je TAIEX misija, na kojoj su eksperti iz Hrvatske narodne banke i HANFA-e bliže upoznali učesnike misije sa EU regulatornim okvirom iz ove oblasti, praksama država članica i Hrvatskim iskustvom u pogledu harmonizacije sa propisima u procesu pristupanja EU.

Sanacija kreditnih institucija

CBCG je u procesu usaglašavanja Zakona o sanaciji kreditnih institucija sa Direktivom 2019/879/EU o izmjeni Direktive 2014/59/EU u pogledu kapaciteta pokrivanja gubitaka i dokapitalizacije kreditnih institucija i investicionih društava i Direktive 98/26/EZ (BRRD II), sa ciljem poboljšanja operativnog izvršenja sanacije kreditnih institucija, jačanja nadležnosti organa za sanaciju i prevazilaženja zakonskih neizvjesnosti. Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija je usvojio Savjet CBCG 22. XII 2022. usvojio Savjet CBCG i prosljeđen je Ministarstvu finansija koje je raspisalo javnu raspravu o izmjenama i dopunama Zakona kao redovni dio procesa donošenja zakona u Crnoj Gori. Nakon dobijanja mišljenja od Evropske komisije, može se očekivati da će Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija Skupština usvojiti u IV kvartalu 2023. i da će zakon stupiti na snagu u I kvartalu 2024. Usvajanjem ovog zakona zakonodavstvo CBCG po osnovu sanacije kreditnih institucija će biti u potpunosti usklađeno sa BRRD II. U međuvremenu, prije nego što Skupština usvoji Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija, CBCG će pripremiti i druge podzakonske akte koji su neophodni za primjenu novog zakona, koji će nakon stupanja na snagu navedenog Zakona biti donijeti od strane Savjeta CBCG.

U cilju usklađivanja domaće regulative iz oblasti stečaja i sanacije banaka sa važećim EU propisima, Savjet CBCG je 13. V 2023. utvrdio Nacrt zakona o izmjeni i dopuni Zakona o stečaju i likvidaciji banaka, kojim se navedeni zakonski akt usklađuje sa Direktivom 2017/2399/EU u pogledu rangiranja neobezbijedenih dužničkih instrumenata u hijerarhiji stečajnog postupka. Navedeni nacrt zakona je prosljeđen Ministarstvu finansija, koje je raspisalo javnu raspravu u vezi istog. Nakon završetka javne rasprave i dobijanja mišljenja od Evropske komisije, može se očekivati da će Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o stečaju i likvidaciji banaka Skupština usvojiti u IV kvartalu 2023.

Budući da je bila u obavezi da pripremi planove sanacije u roku od šest mjeseci od dana primjene važećeg zakona koji je stupio na snagu 1. I 2022, CBCG je u zakonskom roku (do 30. VI 2022.) usvojila prve planove sanacije. Ciklus izrade planova sanacije je proces koji se odvija u kontinuitetu, pa je CBCG zahtjev za dokumentaciju za izradu planova sanacije za 2023. dostavila svim kreditnim institucijama, kako bi se planovi sanacije, izračun MREL-a, kao i obračun redovnih doprinosa za sanacioni fond mogao sveobuhvatno i pravovremeno izvršiti u toku 2023.

CBCG je u toku 2022. utvrdila minimalni zahtjev za regulatornim kapitalom i kvalifikovanim obavezama (MREL) za sve kreditne institucije, koji je dovoljan za mogući otpis ili konverziju iznosa regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza, najmanje u visini pokrića gubitaka i dokapitalizacije. MREL će se izračunavati za kreditne institucije najmanje jednom godišnje, a kreditne institucije su u obavezi da u kontinuitetu održavaju nivo regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza najmanje na nivou koji je određen rješenjem. Proces izračuna MREL-a za 2023. je u toku.

U skladu sa Zakonom o sanaciji kreditnih institucija, kreditne institucije su bile u obavezi da izvrše prvu uplatu redovnog godišnjeg doprinosa u Sanacioni fond najkasnije do 31. VI 2022, što su one i uradile i uplatile su doprinose u punom obračunatom iznosu. U skladu sa Zakonom, sredstva Sanacionog fonda moraju dostići nivo od najmanje 1% od iznosa garantovanih depozita svih kreditnih institucija kojima je CBCG izdala dozvolu za rad, do 31. VII 2031, prema revidiranim finansijskim izvještajima za prethodnu godinu. Obračun redovnih doprinosa za 2023. je završen, a isti će kreditne institucije biti dužne da uplate do 30. VI 2023.

U okviru druge faze regionalnog IPA projekta „Program jačanja kapaciteta centralnih banaka Zapadnog Balkana sa ciljem njihove integracije u Evropski sistem centralnih banaka“, CBCG je nastavila saradnju sa ekspertima Hrvatske narodne banke (HNB). U periodu 1 - 3. III 2023. i u periodu 24 - 26. V održane su dvije ekspertska misije HNB-a tokom koje su nastavljene aktivnosti na daljem razvoju sanacione funkcije CBCG. Razmjena informacija sa ekspertima HNB u pogledu primjene relevantne evropske regulative u vezi sanacije kreditnih institucija u Hrvatskoj je dio plana CBCG da svoj regulatorni okvir u ovoj oblasti, na sveobuhvatan način i u što skorijem periodu, uskladi sa evropskim regulatornim okvirom.

U predmetnom periodu, u dijelu normativnih aktivnosti, **Agencija za nadzor osiguranja** je, na osnovu Zakona o osiguranju, 31. V 2023. donijela Pravilnik o sadržaju izvještaja i drugih obavještenja i podataka koji se dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja i o načinu i rokovima njihovog dostavljanja („Sl. list CG“, broj 59/23). Navedenim Pravilnikom bliže se utvrđuje sadržaj izvještaja i drugih obavještenja i podataka koje društvo za osiguranje, društvo za reosiguranje, filijala stranog društva za osiguranje, društvo za posredovanje, društvo za zastupanje u osiguranju, preduzetnik-zastupnik u osiguranju, agencija za pružanje drugih usluga u osiguranju i banka koja obavlja poslove zastupanja u osiguranju dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja, kao i način i rokovi njihovog dostavljanja.

Uvođenjem digitalizacije i u proces godišnjeg nadzornog izvještavanja Agencije za nadzor osiguranja značajno je unaprijeđen proces dostave podataka i izvještaja i istovremeno je napravljen značajan iskorak u pogledu kvaliteta i pouzdanosti podataka i informacija koje služe kao osnov za nadzor u skladu sa novim unaprijeđenim podzakonskim okvirom u ovom domenu. Takođe, veoma značajni efekti se odnose na smanjenje operativnih rizika u pratećim poslovnim procesima u Agenciji i u društvima za osiguranje.

U izvještajnom periodu nastavljen je razvoj regulatornog okvira i pravne tekovine EU za djelatnosti osiguranja. Imajući u vidu složenost pravne tekovine EU, a posebno izuzetno visoke zahtjeve koji se postavljaju Agenciji vezano za prenošenje i primjenu pravne tekovine i supervizorske prakse u skladu sa EU standardima i smjericama, Agencija sprovodi kontinuirane aktivnosti koje su usmjerene na obezbijedivanje tehničke pomoći i podrške neophodne za izgradnu stručnih kapaciteta u Agenciji.

Komisija za tržište kapitala je početkom godine radila na pripremama prijave za TAIEX misije, a u vezi izrade transpozicionih tabela za Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima, Zakon o alternativnim investicionim fondovima i Zakon o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom.

Sve tri TAIEX misije su odobrene. Komisija je 18. IV 2023. dobila potvrdu da su odobrene TAIEX misije za Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima i Zakon o otvorenim investicionim fondovima sa javnom ponudom, dok je 26. IV 2023. potvrđena misija za Zakon o alternativnim investicionim fondovima.

Prva TAIEX misija će se održati u online formatu u periodu 15 - 21. VI 2023. a odnosi se na Zakon o dobrovoljnim penzionim fondovima, odnosno izradu transpozicionih tabela.

Održive i digitalne finansije

Crna Gora je donijela Nacionalnu strategiju održivog razvoja do 2030 godine, koja sadrži i poglavlje Finansiranje održivog razvoja. Kada je u pitanju Centralna banka, a polazeći od ustavne odgovornosti za monetarnu i finansijsku stabilnost i funkcionisanje bankarskog sistema, CBCG je odlučna da vodi politiku aktivnog djelovanja na jačanje otpornosti finansijskog sistema na izazove klimatskih promjena, u skladu sa svojim nadležnostima, raspoloživim instrumentima i resursima.

Savjet CBCG je u martu 2022. donio Politiku Centralne banke Crne Gore u vezi sa izazovima klimatskih promjena (u daljem tekstu: Politika), s ciljem smanjenja negativnog uticaja klimatskih promjena na finansijski sistem i ozelenjavanja finansijskog sistema.

(https://www.cbcg.me/slike_i_fajlovi/eng/fajlovi/fajlovi_o_nama/cbcg_and_climate_changes/cbm_policy_related_to_climate_change_challenges.pdf.)

Politika će se realizovati kroz Akcioni plan za njeno sprovođenje u periodu 2023-2025, kroz dva pravca aktivnosti:

- aktivnosti za jačanje otpornosti kreditnih institucija i drugih pružalaca finansijskih usluga na klimatske promjene, i
- aktivnosti na jačanju otpornosti CBCG na klimatske promjene, uz postizanje ugljenične/karbonske neutralnosti.

Aktivnosti CBCG u narednom periodu odnose se, između ostalog, na podsticanje otvorenog dijaloga s kreditnim institucijama, integrisanje klimatskih i ekoloških rizika u supervizorska očekivanja, integrisanje fizičkih i tranzicionih rizika povezanih sa klimatskim promjenama u makroekonomsko modeliranje i modele za stresno testiranje, razvoj izvještavanja, prikupljanje podataka i praćenje pokazatelja izloženosti kreditnih institucija klimatskim i ekološkim rizicima itd.

Generalno, Crna Gora prati rad na održivim finansijama u EU i na međunarodnom nivou. CBCG je u skladu sa Akcionim planom u oktobru 2022. postala član Mreže za ozelenjavanje finansijskog sistema (NGFS – Network for Greening the Financial System).

Takođe, CBCG je imenovala svoje predstavnike u NGFS plenumu i nekoliko radnih grupa za oblast: supervizije, dizajna i analize scenarija, monetarne politike, neto vrijednosti za centralne banke i izgradnje kapaciteta i trening, koji redovno prate aktuelnosti i učestvuju u radu ovih tijela.

Predstavnici CBCG učestvovali su i na sastancima Radne grupe za klimatske promjene Bečke inicijative, u okviru inicijative Svjetske banke, koja učesnicima prenosi evropske i globalne standarde u ovom segmentu.

CBCG je učestvovala na EBRD konferenciji Pathways to Paris.

Sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj Centralna banka je nastavila uspješnu saradnju na osnovu Strategije za finansijski sektor koju je EBRD usvojila 2021. za period 2021-2025. Dokument se fokusira na rast tzv. zelenog finansiranja, podsticanje inkluzivnog i rodno pametnog ekonomskog razvoja, kao i jačanje spremnosti finansijskog sektora da odgovori na buduće izazove.

Kada je u pitanju budući Zakon o Digitalnoj imovini, u januaru 2023. je formirana Radna grupa sa ciljem analitike modaliteta Zakona o digitalnoj imovini, uz savjetodavnu pomoć Svjetske banke.

Na osnovu rezultata analize modaliteta i preporuka IFI, odlučeno je da se Crna Gora umjesto razvijanja nacionalnog Zakona osloni na EU regulativu. Od jula 2023, čim MICA bude objavljena u obliku finalnog dokumenta (26. VI), Radna grupa će početi rad na izradi Zakona o Digitalnoj imovini kroz transpoziciju MICA regulative. Cilj je da Crna Gora ima prvi draft Zakona do kraja 2023, koji će do I kvartala 2024. prvo biti razmatran sa predstavnicima Svjetske Banke, prije slanja prijedloga Vladi.

Radna grupa se sastoji od predstavnika CBCG i Komisije za tržište kapitala, uz Ministarstvo finansija kao posmatrača. Osim Zakona o digitalnoj imovini, zatražena je i tehnička pomoć od MMF-a u dijelu transpozicije FATF regulative vezano za tretman VA I VASPs, dok će poreski tretman digitalne imovine raditi Ministarstvo finansija.

Što se tiče Digital operational resilience (DORA) direktive, kolege iz sektora Supervizije su uradile informaciju o njenom značaju, i aktivnosti na njenom usvajanju se planiraju poslije završetka rada na Zakonu o digitalnoj imovini.

CBCG kontinuirano prati aktuelnosti iz oblasti digitalnih finansija, kako na nivou EU, tako i na međunarodnom nivou i shodno svojim nadležnostima pokreće odgovarajuće aktivnosti u Crnoj Gori.

Na regulatornom planu, Crna Gora je implementirala u crnogorsko zakonodavstvo EU Direktivu o platnim sistemima – Payment services directive (PSD2), kroz Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu, koji je usvojen u Skupštini 29. IX 2022.

Takođe, pokrenute su brojne aktivnosti na promovisanju i edukaciji fintech-a u Crnoj Gori, poput izrade Nacionalne Fintech strategije, osnivanja CBCG Fintech HUB-a, organizovanje međunarodnih Fintech konferencija i Hackathona, a u toku je i Pilot projekat gdje će se testirati primjena CBDC/Stablecoin-a na blockchain sandbox-u, isključivo u cilju razvijanja odgovarajućih kompetencija i jačanja kapaciteta svih učesnika kada je ova oblast u pitanju.

POGLAVLJE 28 - ZAŠTITA POTROŠAČA I JAVNO ZDRAVLJE

28. 1. Zaštita potrošača

28.1.1. Normativni okvir

Vlada je 26. IV 2023. utvrdila Predlog zakona o turizmu i ugostiteljstvu kojim je prenijeta Direktiva 2015/2302 o putovanju u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima.

28.1.2. Sprovođenje zakonodavstva

28.1.3. Zaštita ekonomskih interesa potrošača

A) Inspeksijski nadzor nad primjenom Zakona o zaštiti potrošača i drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača

Uprava za inspeksijske poslove - Inspekcije Uprave koje sprovode inspeksijski nadzor u oblasti zaštite ekonomskih interesa potrošača (u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača i drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača), u periodu od 1. IV 2023. do 15. VI 2023. izvršile su ukupno 7.116 inspeksijskih pregleda, u kojima je utvrđeno 630 nepravilnosti, za čije otklanjanje su preduzete propisane upravne i kaznene mjere.

U nadzoru nad primjenom Zakona o zaštiti potrošača (ZPP), Tržišna inspekcija, Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost i Zdravstveno-sanitarna inspekcija, u izvještajnom periodu, izvršile su ukupno 4.300 inspekcijskih pregleda. U izvršenim inspekcijskim pregledima utvrđeno je 212 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (pet ukazivanja i 207 rješenja). Za počinjene prekršaje izdat je 381 prekršajni nalog (kojima su izrečene novčane kazne) i podniet je jedan zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu za prekršaje.

U nadzoru nad primjenom drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača (Zakon o potrošačkim kreditima, Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o energetici, Zakon o pravima pacijenata, Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o metrologiji i dr.), Tržišna, Turistička, Zdravstveno-sanitarna inspekcija i Metrološka inspekcija, izvršile su ukupno 2.816 inspekcijskih pregleda, u kojima je utvrđeno 418 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (79 ukazivanja i 200 rješenja). Za počinjene prekršaje izdata su 483 prekršajna naloga i podnijeta su 22 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnim sudovima za prekršaje.

U nadzoru nad primjenom Zakona o zaštiti potrošača (ZPP) najveći broj kontrola izvršila je Tržišna inspekcija (ukupno 4.284), u kojima je utvrđeno 212 nepravilnosti, a za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (pet ukazivanja i 207 rješenja). Za počinjene prekršaje izdat je 381 prekršajni nalog i podnesen je jedan zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka. U skladu sa drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača (Zakon o potrošačkim kreditima, Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o energetici i Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda) Tržišna inspekcija je izvršila 1.704 inspekcijskih pregleda, u kojima je utvrđena 191 nepravilnost, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (14 ukazivanja i 177 rješenja). Za počinjene prekršaje, izdata su 273 prekršajna naloga i podnijeta su tri zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Centralni informacioni sistem za zaštitu potrošača (CISZP) www.potrosac.me (Kontakt tačka Uprava za inspekcijske poslove i Mreža nadležnih organa)

Uslijed hakerskog napada na IT infrastrukturu Vlade Crne Gore, CISZP nije bio u funkciji od kraja avgusta 2022, ali je rad „Mreže nadležnih organa” (koja je u skladu sa Regulativom 2017/2394 osnovana odlukom Vlade sredinom 2021), nastavljen preko nadležne službe Uprave za inspekcijske poslove, kao Centralne tačke CISZP-a. Krajem aprila 2023, Sistem je vraćen u funkciju za nadležne organe/tijela, nakon čega je u isti izvršen unos potrošačkih podnesaka koji su do tada pristigli putem drugih kanala (Call centar, pisarnica, e-mail, društvene mreže). Krajem maja 2023, Sistem je vraćen u funkciju i za potrošače, o čemu je javnost obaviještena kroz ponovljenu medijsku kampanju, odnosno emitovanje promotivnog TV spota u okviru programskih sadržaja RTCG.

U periodu od 1. IV 2023. do 15. VI 2023, evidentirano je ukupno 114 žalbi za inspekcije Uprave, od kojih je 99 dodijeljeno u nadležnost Tržišnoj inspekciji, 13 u nadležnosti Inspekcije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, jedna u nadležnost Turističke inspekcije i jedna u nadležnosti Metrološke inspekcije. Za ostale organe/institucije – članove sistema, odnosno Mreže nadležnih organa, evidentirano je ukupno 13 žalbi, od kojih je sedam u nadležnosti Ministarstva kapitalnih investicija (Direkcija za inspekcijski nadzor drumskog saobraćaja), tri u nadležnosti Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (Inspekcija za hranu), jedna u nadležnosti Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost i dvije u nadležnosti Regulatorne agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti. U naznačenom periodu, evidentirana je i jedna žalba za organ koji nije član Sistema.

Od ukupnog broja primljenih žalbi (114) koje su u nadležnosti inspekcija Uprave, riješeno je više od 76%, od čega u korist potrošača više od 64% (potpuno ili djelimično), dok je više od 17% žalbi bilo neosnovano te se nije moglo udovoljiti zahtjevu, već je potrošač upućen da svoja prava može ostvarivati u sudskom/vansudskom postupku. U više od 18% slučajeva potrošač je odustao od žalbe. Ostale žalbe (više od 23%) su u postupku rješavanja. Značajan broj žalbi se odnosio na kvalitet proizvoda i usluga, na saobraznost i garancije.

Kada su u pitanju ostali podnesci (inicijative i pitanja potrošača), evidentirana su 104 podneska za inspekcije Uprave (103 inicijative i jedno pitanje potrošača), od kojih je 74 dodijeljeno Tržišnoj inspekciji (73 inicijative i jedno pitanje potrošača), 27 inicijativa Turističkoj inspekciji i tri inicijative Zdravstveno-sanitarnoj inspekciji. Kada su u pitanju ostali organi/institucije – članovi sistema, evidentirane su tri inicijative za Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (Inspekcija za hranu). Evidentirane su i tri inicijative za druge organe koji nisu članovi sistema. Od ukupnog broja primljenih inicijativa, koje su u nadležnosti inspekcija Uprave (103), postupljeno je u više od 78% slučajeva, dok su ostale u postupku obrade. Najveći broj inicijativa odnosio na obavezu izdavanja računa i cijene (nepoštovanje utvrđene cijene, način isticanja). U jednom slučaju, gdje se potrošač obratio pitanjem, od strane Tržišne inspekcije potrošač poučen na koji način može zaštititi svoje potrošačko pravo.

B) Nadzor u oblasti zaštite ekonomskih interesa potrošača od strane drugih nadležnih tijela

Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (EKIP) je, u periodu 1. IV – 31. V 2023, u oblasti zaštite korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga, podnijeto ukupno 25 žalbi korisnika, donijeto je 35 odluka/rješenja kojima je odlučeno na sledeći način: 11 žalbi je usvojeno i predmeti vraćeni operatorima na ponovno odlučivanje, 18 žalbi je odbijeno, u šest predmeta je donijeto rješenje o obustavljanju postupaka zbog postignutog poravnjanja korisnika i operatora nakon što se Agencija uključila u postupak. Ovaj broj rješenja o obustavi postupaka, zajedno sa brojem usvojenih žalbi ukazuje da je 17 žalbi riješeno u korist pretplatnika. Kada su u pitanju tužbe na odluke Savjeta EKIP-a donijete u postupcima po žalbama korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga, u izvještajnom periodu Upravnom sudu su podnijete četiri tužbe.

Centralna banka Crne Gore (CBCG) je, u periodu 1. IV – 6. VI 2023, izvršila četiri neposredne i 25 posrednih kontrola kreditora. CBCG je u datom periodu preventivno intervenisala, upozoravajući sve kreditne institucije na obavezu usklađenosti poslovanja sa propisima kojim se uređuje zaštita potrošača. U okviru redovnih aktivnosti usmjerenih na zaštitu prava korisnika potrošačkih kredita, Centralna banka je razmotrila i, u skladu sa ovlašćenjima, postupila po 43 prigovora potrošača koji nisu bili zadovoljni pruženim uslugama kreditora od kojih je 25 procesuirano, a ostalim je ukazano na prava propisana pozitivnim propisima.

Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti (REGAGEN), u periodu 1. IV – 15. VI 2023, nije primila žalbe po kojima je bila nadležna da postupa u skladu sa zakonom.

Vijeće Odbora za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova je donijelo preporuku u predmetu poslovne oznake 1103-1313 od 25. V 2023. Preporuka je dostavljena stranama u postupku. Takođe, Direktoratu za unutrašnje tržište i konkurenciju pri Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma dostavljeni su Izvještaj o radu Odbora za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova za 2022. i Plan rada za 2023.

C) Postupak po kolektivnoj tužbi

Postupak po kolektivnoj tužbi koji je CEZAP pokrenuo protiv CKB Banke (dio OTP Grupe iz Mađarske), trenutno je u fazi drugostepenog postupka pred Višim sudom u Podgorici, a po žalbi tužene (prvostepenom presudom donesenom

18. XI 2022, postupak okončan na način da je utvrđeno kršenje kolektivnih prava potrošača u vezi sa naknadom za obradu kredita koja se naplaćuje suprotno odredbama ZZP-a o nepoštenim ugovornim odredbama).

28.1.4. Informisanje potrošača i saradnja sa NVO

Centar za zaštitu potrošača (CEZAP), u periodu 1. I 2023. do 31. V 2023, primio je 598 primjedbe i upita od strane potrošača iz oblasti primjene Zakona o zaštiti potrošača kao i drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača (Zakon o energetici, Zakon o elektronskim komunikacijama, Zakon o komunalnim djelatnostima, Zakon o turizmu i ugostiteljstvu i dr.) u kojima je pružena savjetodavna pomoć u ostvarivanju potrošačkih prava kao i besplatna pravna pomoć u sastavljanju odgovarajućih podnesaka.

28.2. Javno zdravlje

Vlada je 18. V 2023. usvojila Program kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori 2023-2025 sa Akcionim planom 2023-2025.

28.2.1. Vakcinacija, skriningi

Od septembra 2022, po prvi put se sprovodi Program HPV vakcinacije. Vakcina protiv HPV-a je vakcina protiv nekoliko vrsta raka, u prvom redu vakcina protiv raka grlića materice. Vakcina je, besplatno, bila dostupna devetogodišnjim djevojčicama, a od marta 2023. povećan je obuhvat i za djevojčice uzrasta 10 – 14 godina.

Nabavljen je digitalni mamograf za Opštu bolnicu u Beranama. S obzirom na to da je mamografija primarni skrining test u skrining programu raka dojke, povećaće se broj žena kod kojih se bolest otkrila u najranijoj fazi i smanjiće se troškovi liječenja.

28.2.2. Učešće u projektima

Ministarstvo zdravlja je u aprilu 2023, uz podršku UNICEF-a i finansijsku podršku EU, pokrenulo projekat „Podrška unapređenju sistema rutinske imunizacije i povećanju obuhvata vakcinacijom u Crnoj Gori”, koji će trajati do decembra 2023. Globalni cilj projekta je da djeca predškolskog uzrasta igrađani imaju koristi od osnaženog sistema javnog zdravlja kroz poboljšani sistem informisanja i upućivanja na imunizaciju i poboljšanje obuhvata vakcinacije, naročito MMR vakcinom. Pokrenut je *call* centar u kojem obučeni zdravstveni radnici, ljekari, pozivaju roditelje predškolske djece koja nijesu vakcinisana MMR vakcinom, informišu ih o rizicima koje nosi nevakcinisanje i potencijalna bolest malih boginja, zaušaka i rubele i upućuju na vakcinaciju u nadležne domove zdravlja. Timovi izabranih doktora za djecu u domovima zdravlja u cijeloj Crnoj Gori započeli su vanrednu vakcinaciju vikendom, kako bi djeci, koja nijesu vakcinisana MMR-om, omogućili da se u što kraćem roku vakcinišu.

28.2.3. SOHO oblast – Krv, tkiva, ćelije i organi

HLA laboratorija Zavoda za transfuziju krvi Crne Gore je nastavila učešće u eksternim kontrolama svoga rada (External Proficiency Testing) za EFI region osam balkanskih zemalja koji se sprovodi od strane Istanbulske univerziteta (Istanbul Üniversitesi), Turska. Dobijeni rezultati za poslate uzorke za HLA testiranja su zadovoljavajući, što je potvrđeno dobijenim sertifikatom od strane organizatora testiranja. Zavodu su dostavljeni uzorci eksternih kontrola u okviru EQAS studije. Dobijeni rezultati za poslate uzorke za markere TTI u izvještajnom periodu su zadovoljavajući.

Imunohematološka laboratorija Zavoda je nastavila učešće u eksternim kontrolama laboratorijskog rada UK NEQAS. Dobijeni rezultati za poslate uzorke za imunohematološka testiranja su zadovoljavajući.

U okviru saradnje u oblasti međusobne razmjene organa sa Evropskom organizacijom za razmjenu organa – Eurotransplant-om, nakon usmjerenja da je potrebno da ljekari iz Crne Gore završe obuku za obavljanje transplantacije bubrega preko TTA – „teaching and training”, potpisan je Sporazum između Univerzitetske klinike u Minhenu (Klinikum rechts der Isar der Technischen Universität München), Ministarstva zdravlja Crne Gore i Kliničkog centra Crne Gore u vezi s obukom ljekara za obavljanje transplantacije bubrega. Pripremljen je plan obuka ljekara specijalista urologa i nefrologa za obavljanje postupaka transplantacije bubrega kao i obuka ljekara specijalista neurologije i anesteziologije za utvrđivanje moždane smrti u jedinicama intenzivne njege. Za ovaj projekat su opredijeljena potrebna finansijska sredstva, a predstoje aktivnosti na realizaciji sporazuma i upućivanje ljekara na obuku od strane KCCG-a.

Na osnovu Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji („Sl. list CG”, broj 145/21) donijeto je svih osam planiranih podzakonskih akata. U cilju implementacije Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja („Sl. list CG”, br. 43/16 i 67/19) inicirano je uspostavljanje sistema izdavanja donorskih kartica kod izabranog doktora, a realizacija ove inicijative je u toku.

U toku je priprema tenderske dokumentacije i tehničkih specifikacije za objavljivanje tendera za razvijanje softvera SOHO mreže informacionog sistema koji će povezati SOHO oblast, a rok za završetak aktivnosti je kraj 2024¹⁰.

U toku je rad na izmjeni Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja i Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja u cilju usklađivanje sa propisima EU.

28.2.4. Digitalizacija

Nastavljena je implementacija druge faze projekta „Jačanje sistema zdravstva u Crnoj Gori” između MZD i UNDP. Za IPA III je pripremljen Strateški odgovor Crne Gore u okviru Prozora 2 pod nazivom „Dobro upravljanje, usklađivanje politika, dobrosusjedski odnosi i strateška komunikacija” – tematski prioritet 1: dobro upravljanje. Ministarstvo zdravlja je pripremlilo IPA III Akcioni dokument i apliciralo za programsku 2024. projektom pod nazivom „Digitalizacija zdravstvenog sektora u Crnoj Gori”.

¹⁰ U cilju implementacije zakonske regulative iz oblasti supstanci ljudskog porijekla u Ministarstvu zdravlja je tokom 2021. realizovan projekat razvijanja SOHO Mreže informacionog softverskog sistema, koji je finansiran u sklopu sredstava Instrumenata predpristupne pomoći- IPA III, naručilac posla je bilo Ministarstvo finansija, a korisnik Ministarstvo zdravlja. Cilj projekta SOHO bio je stvaranje preduslova za ulaganje u razvoj IT sistema podrške, sa ciljem primjene zakonodavnog okvira u području supstanci ljudskog porekla (krv, organi, tkiva, ćelije i reproduktivne ćelije) u Ministarstvu zdravlja, kao i obezbjeđivanje analize, smjernica i podrške za razvoj softvera. Na bazi navedenog projekta, tokom 2022, posredstvom Kancelarije za evropske integracije aplicirano je i odobren je iz mehanizma IPA sredstava iznos od 300.000 EUR za razvijanje softvera SOHO mreže informacionog sistema, koji će softverski povezati SOHO oblast (krv, tkiva, ćelije, organi, reproduktivne ćelije) sve u cilju implementacije zakonske regulative iz SOHO oblasti i radi ispunjavanja obaveza koje Crna Gora ima u okviru pregovaračkog poglavlja 28.

KLASTER 3: KONKURENTNOST I INKLUZIVNI RAST

POGLAVLJE 10 - INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

10.1. Mreže i usluge elektronskih komunikacija

10.1.1. Normativni okvir

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (EKIP) je, shodno Zakonu o elektronskim komunikacijama („Sl. list CG“, br. 40/13, 56/13, 2/17, 49/19) donijela Odluku o utvrđivanju visine godišnje naknade za vršenje poslova regulacije i nadzora tržišta elektronskih komunikacija za 2023. broj 0901-3353/1 od 18. V 2023.

Skupština je 19. IV 2023. usvojila izmjene i dopune Zakona o elektronskim komunikacijama po skraćenoj proceduri, bez javne rasprave, koje još nijesu proglašene od strane Predsjednika niti objavljene u službenom listu iz proceduralnih razloga. Suština promjena je da se imenuju novi Savjet i direktor saglasno Zakonu o državnoj upravi, tj. da ih imenuje Vlada, bez javnog konkursa, da su čelnici Agencije disciplinski odgovorni u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima i da zaposleni u Agenciji primaju zaradu u skladu sa Zakonom o zaradama u javnom sektoru. Glavne promjene koje izmjene i dopune ovog zakona uvode su razrješenje postojećih članova Savjeta prije isteka mandata na koji su imenovani, kao i izvršnog direktora.

10.1.2. Ostvareni rezultati

EKIP je pripremio Upitnike za operatore koji se odnose na fiksnu i mobilnu mrežu, kojim su specificirani statistički, operativni i finansijski podaci koji se odnose na period od posljednje tri godine, neophodni za sprovođenje postupka provjere ispunjenosti Testa tri kriterijuma na pomenutim relevantnim tržištima. Operatori su krajem aprila dostavili popunjene Upitnike koji se odnose na fiksnu i mobilnu mrežu, nakon čega se pristupilo prvoj fazi, tj. sprovođenju postupka definicije relevantnih tržišta.

Crnogorski Telekom, Mtel i One Crna Gora su, u skladu sa Metodologijom odvojenog i troškovnog računovodstva, dostavili Agenciji *top-down* LRIC troškovne modele za fiksnu i mobilne mreže za 2021. sa pratećom dokumentacijom. EKIP je pristupila reviziji troškovnih modela operatora i radu na dodatnim usaglašavanjima i korekcijama u modelima, nakon čega je 27. IV 2023. usvojila sljedeće odluke:

- Odluku o uslovnom prihvatanju sprovedenih aktivnosti Crnogorskog Telekom-a AD Podgorica na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LRIC metodologiji za fiksnu mrežu za 2021. godinu, broj 0306-2860/1,
- Odluku o prihvatanju sprovedenih aktivnosti Crnogorskog Telekom-a AD Podgorica na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LRIC metodologiji za mobilnu mrežu za 2021. godinu, broj 0306-2861/1,
- Odluku o prihvatanju sprovedenih aktivnosti ONE Crna Gora doo na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LRIC metodologiji za 2021. godinu, broj 0306-2863/1,

- Odluku o prihvatanju sprovedenih aktivnosti Mtel-a doo na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LRIC metodologiji za 2021. godinu, broj 0306-2862/1.

Nakon donošenja Odluke o usvajanju *bottom-up* troškovnih modela za fiksnu i mobilnu mrežu, EKIP je intenzivirao aktivnosti na pripremi Plana primjene rezultata *bottom-up* troškovnih modela za fiksnu i mobilnu mrežu, odnosno optimalnog pristupa u regulaciji cijena veleprodajnih relevantnih usluga fiksne i mobilne telefonije, kao i pripremi Nacrta rješenja operatorima sa značajnom tržišnom snagom kojim se utvrđuju veleprodajne cijene relevantnih usluga u skladu sa rezultatima BU LRIC troškovnih modela za fiksnu i mobilnu mrežu.

10.1.3. Statistički podaci

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije 30. IV 2023. je iznosio 190.169 što odgovara penetraciji od 30,67%. U poređenju s prethodnom godinom, broj priključaka fiksne telefonije je veći za 0,32%. Od ukupnog broja priključaka fiksne telefonije na dan 30. IV 2023. na fizička lica se odnosilo 85,59%, a na pravna lica 14,41% priključaka.

Na dan 30. IV 2023. broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 1.271.306 što odgovara penetraciji od 205,04%. U odnosu na isti period prošle godine, broj korisnika je veći za 14,42%. Na kraju aprila 2023. bilo je 57,29% ili 728.378 postpaid korisnika, dok je prepaid korisnika bilo 42,71% odnosno 542.928.

Ukupan broj priključaka fiksnog širokopojasnog pristupa internetu na dan 30. IV 2023. je iznosio 197.828. Procentualni iznos po tehnologijama je: FTTx=47,00%, KDS-HFC=26,81%, xDSL=25,02%, WiFi=1,00% i ostale tehnologije=0,17%. U odnosu na isti period prošle godine, broj širokopojasnih priključaka je veći za 4,44%.

Ukupan broj prepaid i postpaid korisnika mobilnih usluga koji su pristupili internetu (putem mobilnih telefona i modema) tokom aprila 2023. je iznosio 672.583, pri čemu je 497.454 koristilo 3G, 566.465 4G tehnologiju pristupa, a 38.172 5G tehnologiju. Broj korisnika koji su pristupili internetu preko mobilnih mreža tokom aprila 2023. bio je za 15,50% veći u odnosu na april 2022.

Uslugu prenosivosti broja u aprilu 2023. je iskoristilo 1.261 pretplatnik i to 1.128 pretplatnika mobilne telefonije i 133 pretplatnika fiksne telefonije. U okviru usluga prenosivosti telefonskih brojeva, do 30. IV 2023. ukupno je prenešeno 83.350 brojeva, od čega 16.555 brojeva u fiksnim i 66.795 brojeva u mobilnim mrežama.

10.1.4. Žalbe (operatora), rješavanje sporova, prigovori (pretplatnika)

U periodu 1. IV - 31. V 2023. u oblasti zaštite korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga EKIP-u je podnijeto ukupno 25 žalbi korisnika, donijeto je 35 odluka/rješenja kojima je odlučeno na sljedeći način: 11 žalbi je usvojeno i predmeti vraćeni operatorima na ponovno odlučivanje, 18 žalbi je odbijeno, u šest predmeta je donijeto rješenje o obustavljanju postupaka zbog postignutog poravnania korisnika i operatora nakon što se Agencija uključila u postupak. Ovaj broj rješenja o obustavi postupaka, zajedno sa brojem usvojenih žalbi ukazuje da je 17 žalbi riješeno u korist pretplatnika.

Kada su u pitanju tužbe na odluke Savjeta EKIP-a donijete u postupcima po žalbama korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga, u izvještajnom periodu Upravnom sudu je podnijeto četiri tužbe.

Spor o prethodnom pitanju, zakonitost usaglašavanja licenci izdatih privrednom društvu One Crna Gora (ranije Telenor) u skladu sa Zakonom o telekomunikacijama sa Zakonom o elektronskim komunikacijama iz 2008, je pravosnažno okončan u 2022. presudom Vrhovnog suda Uvp br.810/21 od 8. XII 2022, tako što su odbijeni vanredni pravni ljevovi EKIP i resornog ministarstva. EKIP i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma su izjavili ustavnu žalbu

Ustavnom sudu protiv ove presude Vrhovnog suda. Na temelju ove presude Upravni sud je donio presudu U br.3004/20 od 8. II 2023. kojom je poništio rješenje EKIP o utvrđivanju godišnjih regulatornih nakanda za 2020. za regulaciju i nadzor tržišta. Postupajući po toj Presudi EKIP je donijela novo rješenje u ponovnom postupku 0203-2242/1 od 23. III 2023. na koje je One Crna Gora ponovo izjavio tužbu Upravnom sudu 21. IV 2023.

Pred Privrednim sudom su u 2022. vođeni sljedeći sporovi:

Spor po tužbi One Crna Gora, protiv EKIP-a kao prvotuzene i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma kao drugotuzenog, za naknadu štete zbog odbijanja EKIP-a da prihvati zahtjev One Crna Gora za produženje prava korišćenja radio-frekvencija odobrenih Posebnom licencom broj 01-423 od 1. I 2002, nakon isteka iste 2016, zbog čega je One Crna Gora pravo korišćenja radio-frekvencija odobrenih Licencom za koje je bio zainteresovan stekao u postupku javne aukcije 2016. po cijeni koju je ponudio na javnom tenderu za iste. One Crna Gora pred Privrednim sudom potražuje ukupan iznos koji je ponudio za te radio-frekvencije i platio na aukciji spektra 2016. Ovaj postupak je prekinut do pravosnažnog okončanja spora oko usaglašavanja licenci i spora oko prava produženja radio-frekvencija odobrenih Posebnom licencom broj 01-423 od 1. I 2002. Punomoćnik One Crna Gora doo je preinačio tužbeni zahtjev 01. III 2023, tako što potražuje i naknadu štete zbog više naplaćenih godišnjih naknada u dijelu u kojem naplaćeni iznos prelazi 1% koliko je bilo definisano licencama izdatim u skladu sa tada važećim Zakonom o telekomunikacijama. Međutim, Preinačeni tužbeni zahtjev u dijelu koji se tiče naknada koje je One Crna Gora platio EKIP od 2009. do 2016. (kada je licenca istekla) One Crna Gora je 20. IV 2023. povukao kod Privrednog suda. Imajući u vidu da je već 21. IV 2023. One Crna Gora ponovo izjavio tužbu Upravnom sudu na rješenje kojim su tom privrednom društvu utvrđene godišnje regulatorne naknade za 2020, a kod činjenice da je sam Upravni sud uputio One u Presudi U br.4051/19, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Uvp br. 810/21 od 8. XII 2022. na pranicu radi ostvarivanja prava naknade štete po ovom osnovu, nerazumljiv je akt ONE Crna Gora upućen Privrednom sudu o povlačenju tužbenog zahtjeva u ovom dijelu samo dan ranije.

10.1.5. Međunarodna saradnja

EKIP je u periodu 11. V 2023. - 12. V 2023. učestvovala na 2. sastanku Kontakt mreže BEREC-a, a u periodu 8. VI - 9. VI 2003. EKIP je bila organizator i domaćin 55. Plenarnog sastanka BEREC koji je održan u Budvi. Tokom ovog sastanka, BEREC i EKIP su potpisali Radni sporazum koji omogućava učešće EKIP-a u radu BEREC-a, a nakon što je EKIP dala saglasnost na sadržinu sporazuma.

Regulatorne agencije za upravljanje radio-frekvencijskim spektrom u Crnoj Gori (EKIP) i Republici Albaniji (AKEP) nakon višemjesečnog zajedničkog rada na usaglašavanju uslova potpisale su 19. IV 2023. u Podgorici pet tehničkih sporazuma o graničnoj koordinaciji mobilnih/fiksnih komunikacionih mreža (MFCN) koje rade u radio-frekvencijskim opsezima: 800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz, 2100 MHz i 2600 MHz.

Sekretarijat Grupe za politiku radio-frekvencijskog spektra (RSPG) je 26. IV 2023. uputio pozivno pismo za učešće u radu ove grupe administraciji Crne Gore u svojstvu posmatrača. Imajući u vidu nadležnosti EKIP-a koje proizilaze iz Zakona o elektronskim komunikacijama u vezi sa upravljanjem radio-frekvencijskim spektrom, predstavnici EKIP-a su učestvovali na sastanku RSPG, koji je održan u Briselu 14. VI 2023.

10.1.6. Administrativni kapaciteti

U EKIP-u je, na dan 31. V 2023, bilo 69 zaposlenih, zajedno sa predsjednikom Savjeta, dva člana Savjeta i izvršnim direktorom EKIP.

10.2. Usluge informatičkog društva

10.2.1. Normativni okvir

Pripremljen je Nacrt zakona o informacionoj bezbjednosti i trenutno je u postupku usaglašavanja sa relevantnim institucijama, nakon čega će biti upućen Evropskoj komisiji na mišljenje.

10.2.2. Ostvareni rezultati

Ministarstvo javne uprave realizovalo je sve aktivnosti na uspostavljanju sistema za elektronsku naplatu i kontrolu uplata (NS-NAT), čijom implementacijom omogućavamo građanima da na jednostavan način izvrše plaćanje administrativnih taksu, naknada i ostalih javnih prihoda, elektronskim putem uz upotrebu platnih kartica. U toku su aktivnosti na prikupljanju podataka od institucija koje će koristiti navedeni sistem kao i pripremne aktivnosti na promociji sistema.

Završena je tenderska procedura i u toku je izbor najpovoljnije ponude implementaciju novog portala elektronske uprave i unaprjeđena tehnološke platforme JSERP sistema koji će, integracijom sa drugim značajnim common sistemima NS-eID (sistem za elektronsku identifikaciju i autentifikaciju), NS-NAT (sistem za elektronsko plaćanje i kontrolu naplate javnih prihoda) i sistemom za elektronsko upravljanje dokumentima, graditi moderni digitalni ECO Sistem.

U Ministarstvu prosvjete je toku nabavka opreme za Data centar i Disaster Recovery u vrijednosti 500.000 eura (u maju je završena tenderska procedura i odabran ponuđač), a u aprilu je raspisan tender za računarsku opremu u osnovnim i srednjim školama u vrijednosti 6,2 miliona eura čime bi se zadovoljilo oko 50% potreba za opremom u školama.

U ovom periodu započeto je i uspostavljanje LAN mreže u državnim predškolskim ustanovama (oko 30 objekata, tj. oko 35% od ukupnog broja objekata u predškolskim ustanovama). Time se zaokružuje pokrivanje LAN mrežom oko 86% objekata od ukupnog broja svih objekata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, muzičkih škola i resursnih centara.

Pokrenute su aktivnosti sa Crnogorskim Telekomom za uspostavljanje internet konekcije u 45 područnih ustanova osnovnih škola.

U toku je izrada dvije nove elektronske usluge: podnošenje zahtjeva za stipendije i podnošenje zahtjeva za studentske kredite koje će se implementirati u septembru.

U izvještajnom periodu, putem Digitalne akademije realizovane su tri edukacije u oblasti: Transformaciono liderstvo i upravljanje promjenama, Human Centered Design – Uvod u dizajn usmjeren na čovjeka, Sajber bezbjednost – bezbjednosna kultura i zaštita podataka, putem kojih je edukovano 43 polaznika. U toku je finalizacija tehničke specifikacije za izradu online eLearning platforme, kao i definisanje Plana programa obuka/treninga za 2023.

Početkom maja 2023. održana je prva obuka iz oblasti sajber higijene na kojoj su učešće uzeli predstavnici svih zemalja Zapadnog Balkana. Navedena obuka predstavlja prvu aktivnost Regionalnog centra za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta (WB3C).

U cilju povećanja sigurnosti postojeće infrastrukture na veći nivo, izvršena je segmentacija mrežne infrastrukture. Konfigurisane su remote lokacije gdje je ograničen saobraćaj odgovarajućim polisama i na kojima se vrši test internet saobraćaja u cilju detekcije smetnji u radu servisa.

10.2.3. Statistički podaci

Pristup JSERP platformi ima 18 institucija, a trenutno su aktivne elektronske razmjene podataka između 16 parova registara između kojih se odvija razmjena podataka putem nekog određenog web servisa. Tokom 2023. preko JSERP platforme je uspješno realizovano oko 900.000 upita između institucija.

Na Portalu eUprave je u izvještajnom periodu bilo objavljeno 403 usluge, od čega je 96 elektronskih, 258 za pravna lica, 125 za fizička lica a ostalo za javnu upravu. Takođe, broj aktivnih korisnika na Portal eUprave iznosi 104.819. Kada je u pitanju sistema ePraticipacije, na istom je ukupno za izvještajni period bilo objavljeno 14 javnih rasprava, obavještenja i poziva. Ukupan broj podnešenih zahtjeva putem Portala eUprave od početka 2023. iznosi 161 elektronski podnešenih zahtjeva.

Direkcija za informacionu bezbjednost – Vladin CIRT vrši monitoring informaciono-komunikacione mreže u režimu 24/7, daje uputstva i upozorenja za zaštitu radnih stanica na mreži. U periodu od februara (kada je CIRT počeo sa radom) do 15. VI 2023. ukupno 82 računar je stavljen u karantin i izdato je 51 upozorenja.

10.2.4 Međunarodna saradnja

Ministarstvo javne uprave je, u saradnji sa estonskom Akademijom za e-upravu (eGA), organizovalo 12 obuka iz oblasti sajber bezbjednosti na kojima je učestvovalo 156 predstavnika različitih institucija.

POGLAVLJE 16 - POREZI

Nije bilo realizovanih aktivnosti u izvještajnom periodu.

POGLAVLJE 17 - EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA

Vlada je 8. VI 2023. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore. Prema Programu pristupanja Crne Gore EU 2023-2024, usvajanje zakona planirano je za II kvartal 2023. Sve preporuke EK sadržane su u Predlogu Zakona koji je upućen Vladi na razmatranje i dalji postupak usvajanja.

Nakon što je Savjet CBCG, na sjednici od 29. III 2022, usvojio Politiku Centralne banke Crne Gore u vezi sa izazovima klimatskih promjena, u decembru 2022. pripremljen je i Akcioni plan za sprovođenje Politike Centralne banke Crne Gore u vezi sa izazovima klimatskih promjena u periodu 2023-2025. godina. Shodno usvojenim dokumentima, CBCG je u oktobru 2022. postala član Mreže za ozelenjavanje finansijskog sistema – Network for Greening the Financial System (NGFS) međunarodne organizacije čiji su članovi centralne banke razvijenih i zemalja u razvoju, a u čijem radu učestvuju i ključne supervizorske institucije na globalnom nivou – MMF, SB, BIS. CBCG takođe učestvuje i u radu Radne grupe Bečke inicijative za klimatske promjene. Shodno usvojenim dokumentima, Centralna banka je, u cilju stimulisanja naučne misli i empirijskog pristupa u afirmaciji odgovornog odnosa prema izazovima klimatskih promjena, raspisala Konkurs za dodjelu Zelene nagrade Centralne banke za 2023, za najbolji

rad iz oblasti uticaja klimatskih promjena na finansijski sistem. Dodatno, u prethodnom periodu, Centralna banka je investirala u zelene hartije od vrijednosti.

Upravni savjet Evropske centralne banke je u novembru 2022. odlučio da produži rok za korišćenje EUREP instrumenta (Eurosystem repo facility for central banks) za obezbjeđivanje likvidnosti centralnim bankama koje nisu članice eurozone do 15. I 2024. EUREP linija omogućava Crnoj Gori da se, u slučaju potrebe, kandiduje za dobijanje sredstava za podršku sistemskoj likvidnosti u iznosu do 250 miliona eura.

U septembru 2022. počela je implementacija follow-up projekta za centralne banke Zapadnog Balkana koji je naslonjen na rezultate završenog projekta pod nazivom „Program jačanja kapaciteta centralnih banaka Zapadnog Balkana sa ciljem njihove integracije u Evropski sistem centralnih banaka – Faza II“ i koji će se usredsrediti na najnovija kretanja u oblasti finansijske supervizije i centralnog bankarstva tokom 36 mjeseci njegove realizacije. Tokom programa realizovaće se radionice na različite teme iz sljedećih oblasti: 1. računovodstvo, 2. SPN/FT, 3. sanacija kreditnih institucija, 4. bankarska supervizija (off-site/onsite), 5. upravljanje gotovinom, 6. komunikacija, 7. EU integracije, 8. zaštita potrošača, finansijska inkluzija i finansijska edukacija, 9. pitanja upravljanja uključujući strateško upravljanje, upravljanje krizama i operativnu otpornost, 10. zeleno i održivo finansiranje, 11. nadzor osiguranja, 12. interna revizija, 13. informacione tehnologije, 14. sprovođenje monetarne politike, 15. platni sistemi, 16. istraživanje u monetarnoj i finansijskoj stabilnosti i 17. statistika. Takođe, u okviru istog projekta će biti realizovana bilateralna saradnja sa izabranim partnerskim centralnim bankama EU na sljedeće teme: sanacija kreditnih institucija, monetarna statistika, platni sistem, informacione tehnologije, krizna komunikacija.

POGLAVLJE 19 - SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOSŁJAVANJE

19. 1. Zaštita i zdravlje na radu

U periodu 1. IV – 12. V 2023. Inspekcija rada i Inspekcija zaštite i zdravlja na radu su izvršili 894 inspekcijiska pregleda (u oblasti radnih odnosa i zapošljavanja 627 i u oblasti zaštite i zdravlja na radu 267). Od ukupnog broja pregleda, 276 je izvršeno po inicijativama zaposlenih, građana i drugih podnosilaca (262 iz oblasti radnih odnosa i zapošljavanja i 14 iz oblasti zaštite i zdravlja na radu). Utvrđeno je ukupno 605 nepravilnosti (186 iz oblasti radnih odnosa i zapošljavanja i 419 iz oblasti zaštite i zdravlja na radu). U traženom periodu, Inspekcija rada je izdala 280 prekršajnih naloga u ukupnom iznosu od 182.600,00 eura i podneseno je šest zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Takođe, u navedenom periodu je otklonjeno 1.070 nepravilnosti. Inspekcija zaštite i zdravlja na radu je izdala 88 prekršajna naloga u ukupnom iznosu od 28.000,00 eura, donijeta su tri rješenja o otklanjanju nepravilnosti i podnešen je jedan zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka. Takođe, u navedenom periodu je otklonjeno 397 nepravilnosti. U navedenom periodu je zatečeno 57 lica u nezakonitom radu (21 stranac i 36 crnogorskih državljana), od čega je, po nalogu inspektora, devet lica zasnovalo radni odnos u skladu sa zakonom (sva lica su crnogorski državljanjani).

Broj lica zatečenih u nezakonitom radu	57	Stranci: 21 Crnogorski državljanjani: 36
Broj lica koji su zasnovali radni odnos u skladu sa zakonom (po nalogu inspektora rada)	9	Stranci: / Crnogorski državljanjani: 9

U izvještajnom periodu Inspekcija zaštite i zdravlja na radu je izvršila tri uviđaja povreda na radu – jedna smrtna (jedan smrtni slučaj u građevinskom sektoru) i dvije teške povrede (jedna u građevinskom sektoru i jedna u drvoprađivačkoj industriji).

19.2. Politika zapošljavanja

Nastavljene su aktivnosti na uvođenju programa „Garancije za mlade”. Radni tim za uvođenje i implementaciju Programa u kontinuitetu radi na unapređenju i usaglašavanju teksta programa, kako sa komentarima EK, tako i sa aktivnostima koje trebaju da budu sastavni dio Operativnog programa za zapošljavanje i socijalnu politiku 2024-2027.

U skladu sa Akcionim planom za uspostavljanje interoperabilnosti između odabranih informacionih sistema i baza podataka, koji imaju ulogu u upravljanju tržištem rada u Crnoj Gori, u toku je formiranje međuinstitucionalnog operativnog tima, koji će biti zadužen za praćenje realizacije aktivnosti u skladu sa definisanim nadležnostima i rokovima predviđenim Akcionim planom, kao i da priprema godišnji izvještaj o realizaciji koji se podnosi Vladi.

Započete su aktivnosti u cilju uspostavljanja partnerstva za realizaciju Panbalkanske ankete o međugeneracijskim i rodnim odnosima (GSS) kroz tehničku i finansijsku podršku UNFPA za sprovođenje istraživanja o generacijama i rodnom aspektu, koje bi trebalo da se realizuje tokom 2025.

Indikatori tržišta rada – Anкета o radnoj snazi 2022/2021 (ARS za I kvartal 2023 još uvijek nije objavljena)

15+	2022	2021
Stopa aktivnosti	58,9	50,9
Stopa zaposlenosti	50,3	42,4
Stopa nezaposlenosti	14,7	16,6
Stopa stanovništva van radne snage	41,1	19,1

15+		2022	2021
Stopa aktivnosti	muškarci	66,0	57,7
	Žene	52,1	44,4
Stopa zaposlenosti	muškarci	55,3	47,8
	Žene	45,4	37,3
Stopa nezaposlenosti	muškarci	16,2	17,1
	Žene	12,8	15,9

Mladi 15-29	2022	2021
Stopa aktivnosti	54,9	44,4
Stopa zaposlenosti	41,0	30,0
Stopa nezaposlenosti	25,4	32,5
NEET	23,2	26,5

Administrativni podaci o nezaposlenosti u periodu 1. I - 15. V 2023. ukazuju na trend smanjenja broja registrovanih nezaposlenih lica tokom 2023. Početkom 2023. na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (ZZZCG) registrovano je 46.596 nezaposlenih lica (od toga je 26.860 žena ili 57,64%), te je u odnosu na 15. V 2022. (42.136 lica, a od toga 24.223 žene ili 57,49%) broj nezaposlenih smanjen za 4.460 lica ili za 9,57%. U odnosu na 15. V 2022. (48.151 lice, a od toga 27.567 žena ili 57,25%) broj nezaposlenih je smanjen za 6.015 lica ili za 12,49%.

Stopa registrovane nezaposlenosti (posmatrana kao odnos broja registrovanih nezaposlenih lica i aktivnog stanovništva) na dan 15. V 2023. je iznosila 18,16% (početkom 2023. stopa nezaposlenosti je iznosila 20,08%).

Učešće žena u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti je sredinom maja 2023. bilo 57,49%, što je na približno istom nivou kao sredinom maja 2022, kada je iznosilo 57,25%. Učešće žena početkom godine je, takođe, bilo na približno istom nivou i iznosilo je 57,64%. Učešće mladih 15-29 godina u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti je sredinom maja 2023. iznosilo je 19,92% (8.392 lica, od čega je 5.162 žena), a početkom 2023. 21,74% (10.132 lica, od čega je 6.202 žena), odnosno došlo je do smanjenja za 1,82 p.p. Učešće mladih sredinom maja 2022. je iznosilo 21,03% (10.128 lica, od čega je 6.058 žena). Broj lica sa invaliditetom na evidenciji nezaposlenih na dan 15. V 2023. je iznosio 9.824, od čega su 5.752 žene ili 58,55%. Na početku 2023. registrovano je 9.864 lica sa invaliditetom, od čega je 5.758 ili 58,37% žena. Sredinom maja 2022. registrovano je 9.935 lica sa invaliditetom, od čega su 5.802 žene ili 58,34%.

Učešće dugoročno nezaposlenih lica (zaposlenje traže duže od jedne godine) u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti sredinom maja 2023. je iznosilo 76,17% (32.096 lica). Početkom godine zaposlenje preko jedne godine je tražilo 32.746 lica ili 70,28% od ukupnog broja nezaposlenih na evidenciji Zavoda (33.182 lica ili 68,91% sredinom maja 2022).

Oglašavanje slobodnih radnih mjesta u periodu 1. I – 15. V 2023. je iznosilo 12.563 i bilo je na približno istom nivou kao i u istom periodu 2022. kada su poslodavci prijavili 12.048 slobodnih radnih mjesta.

Sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja

ZZZCG, u izvještajnom periodu, u okviru mjere *Obrazovanje i osposobljavanje odraslih*, započeo je realizaciju programa osposobljavanja za rad kod poslodavca i program osposobljavanja za samostalan rad. Navedenim programima obuhvatiće se 600 nezaposlenih lica koji će kod 176 poslodavaca – izvođača programa zasnovati radni odnos, steći radno iskustvo, uskladiti znanja i vještine sa zahtjevima tržišta rada, odnosno sa zahtjevima određenih zanimanja za koja posjeduju odgovarajući nivo obrazovanja. U toku je javni poziv za nabavku usluga – obrazovanje odraslih za 703 nezaposlena lica koja će, kroz programe sticanja stručnih kvalifikacija i programe sticanja ključnih vještina, podići nivo svoje zapošljivosti i zaposlenosti na otvorenom tržištu rada.

Kako dodatni izazov pri zapošljavanju lica iz evidencije Zavoda predstavljaju grupe nezaposlenih koje imaju poteškoće u pronalaženju posla usled nedovoljne i neadekvatne ponude radnih mjesta, iako posjeduju tražena znanja, vještine i kompetencije, tako je Zavod, u izvještajnom periodu, stvorio uslove za integraciju 38 nezaposlenih lica, kroz subvencionirano zapošljavanje u iznosu od 43.173,32 eura, kod devet poslodavaca iz privatnog sektora koji svoju djelatnost obavljaju u sektoru usluga smještaja i ishrane.

Nadalje, u cilju očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti i povećanja zapošljivosti, od 538 posebno osjetljivih grupa nezaposlenih lica, određeni broj će biti uključen u zapošljavanje na privremenim netržišnim poslovima od javnog interesa kod 167 poslodavaca – izvođača programa javnog rada.

Za period 1. I – 31. V 2023. Savjet Fonda za profesionalnu rehabilitaciju odobrio je 723 zahtjeva za ostvarivanje prava na subvenciju zarade lica sa invaliditetom (muškarci – 332; žene – 391). Za isti period odobreno je 20 zahtjeva za bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta, dok je ukupno odobreno 22 zahtjeva za asistenta (pomagača) u radu.

Kroz javni poziv za finansiranje projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom biće finansirano 20 projekata u vrijednosti od 30.000 eura do 50.000 eura (ukupno 1.000.000 eura), a biće uključeno 168 lica sa invaliditetom. Od

toga, 121 lice će biti zaposleno tokom trajanja obuke, dok će od uključenih (121 lica) 50 lica sa invaliditetom će biti zaposleno nakon završetka projekta – u najkraćem trajanju od devet mjeseci, a u najdužem na neodređeno vrijeme.

Evropski socijalni fond

U okviru IPA 2020 Akcionog dokumenta (AD) „Podrška pametnom i inkluzivnom rastu - zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020”, 1. IV 2023. započeta je realizacija *Tvining* projekta „Jačanje kapaciteta ZZZCG za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učešće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage”¹¹. U okviru istog IPA 2020 AD, tokom izvještajnog perioda započeo je proces ocjene ponuda pristiglih na tender za ugovor o nabavci opreme „Unaprijeđenje postojeće IT infrastrukture i razvoj novog informacionog sistema Zavoda za zapošljavanje Crne Gore”.

Prva faza ocjene pristiglih prijedloga projekata za grant šemu „Podrška zapošljavanju, socijalnoj inkluziji i socijalnom preduzetništvu” je završena nakon što je Delegacija EU odobrila evaluacioni izvještaj. Druga faza ocjene započela je 9. VI 2023.

Nastavljena je realizacija projekta tehničke pomoći „Unaprijeđeno kreiranje politika zasnovano na dokazima, implementacija praksi i koordinacija u sektorima zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike i ojačani kapaciteti za učešće u ESF” koji se sprovodi kroz model direktnog upravljanja.

Proces programiranja za IPA III za period 2024-2027 je započeo i tokom izvještajnog perioda izrađen je nacrt Akcionog dokumenta za 2024. za EU podršku izgradnji kapaciteta za sektor zapošljavanja i socijalne politike u Crnoj Gori. Paralelno sa ovim procesom započet je i rad na pripremi Operativnog programa za period 2024-2027 za pomenuti sektor. Projekti „Unaprijeđeno upravljanje tržištem rada kroz efikasan socijalni dijalog o reformama rada” i „Jačanje operativnih kapaciteta ZZZCG za realizaciju aktivne politike zapošljavanja Crne Gore putem digitalizacije” (koje je finansirala EU, a sprovela MOR) su uspješno implementirani.

U okviru projekta „Unapređenje pristupačnosti javnih ustanova i centara za socijalni rad u Crnoj Gori”, koji se finansira iz IPA 2018 Akcionog dokumenta „Podrška vladavini prava i temeljnim pravima”, početkom 2023. pristupilo se izvođenju radova-uklanjanja arhitektonskih barijera ispred i do ulaza, kao i unutar ciljanih objekata. Radovi su završeni u Centrima za socijalni rad u Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu, Nikšiću, Danilovgradu, Golubovcima, Cetinju, Tuzima i u Dječijem domu „Mladost” u Bijeloj. Projekat je vrijedan 166,240.00 eura.

Antidiskiminacija

Pripremljen je Predlog zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, koji je dobio pozitivna mišljenja svih ministarstava. Predlog zakona je dostavljen na mišljenje Sekretarijatu za zakonodavstvo, nakon čega slijedi slanje na mišljenje Evropskoj komisiji.

Rodna ravnopravnost

U pripremi je Akcioni plana 2023-2024 sa zadatkom da se operacionalizuju glavni ciljevi Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025 za navedeni period. U toku je faza prikupljanja saglasnosti relevantnih institucija i izjava o

¹¹ Više informacija u pp 2

osiguravanju sredstava za realizaciju aktivnosti iz budućeg AP. Dokument će do kraja juna biti dostavljen Vladi na usvajanje.

Manjine

Vlada je 13. IV 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2022. godinu za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. Vlada je 11. V 2023. donijela Akциони plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023 za 2023.

Romi i Egipćani

U Skupštini je, u susret 8. aprilu – Međunarodnom danu Roma, održano prvo zasjedanje Romskog parlamenta koje je realizovano u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode, a u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava i Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, pod pokroviteljstvom predsjednice Skupštine.

Homoseksualci, biseksualci, transrodne osobe i interseksualci (LGBTI)

Vlada je 4. V 2023. donijela Akциони plan za 2023. za implementaciju Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019 – 2023, kao i Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2022, koji sadrže detaljan pregled i status realizacije planiranih aktivnosti. Započet je proces izrade evaluacije petogodišnje strategije, koja će dati smjernice i preporuke za izradu trećeg po redu strateškog dokumenta za period 2024 – 2028.

POGLAVLJE 20 - PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA

20.1. Normativni i insitucionalni okvir

U oblasti turizma, u pogledu zakonodavnog okvira, predlog Zakona o turizmu i ugostiteljstvu, je u skladu sa informacijom za prethodni izvještajni period, utvrđen od strane Vlade 26. IV 2023. i nalazi se u skupštinskoj proceduri.

Na planu donošenja Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza, odnosno njegovog usklađivanja sa odredbama sa Direktive 2011/07/EU o borbi protiv zakašnjelog plaćanja u komercijalnim transakcijama, tekst predloga Zakona je inoviran u skladu sa posljednjim sugestijama EK i dostavljen 7. VI 2023. EK na mišljenje. Po dobijanju mišljenja EK, Ministarstvo finansija će nastaviti sa procedurom donošenja Zakona.

Obezbjeden je kontinuitet u funkcionisanju Okvira za implementaciju inovacija i pametne specijalizacije (S3) u Crnoj Gori (Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju, Međuinstitucionalna S3 grupa, S3 inovacione radne grupe, inovacione infrastrukture i Fond za inovacije Crne Gore) i omogućen nastavak saradnje sa Koordinacionim tijelom za implementaciju Industrijske politike.

20.2. Principi preduzetničke i industrijske politike

Radna grupa za izradu Strategije mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) za period 2023-2026. je finalizovala aktivnosti na kreiranju strateškog dokumenta. U periodu 3.- 23.V 2023. je organizovan proces Javne rasprave nacrta Strategije sa Akcionim planom, nakon čega će Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma objaviti Izvještaj o

sprovedenoj Javnoj raspravi i pripremiti predlog finalnog dokumenta, čije usvajanje se očekuje do kraja drugog kvartala 2023.

Sporazum za učešće Crne Gore u EU programu jedinstvenog tržišta (Single Market Programme – SMP 2021-2027) je potpisan 26. IV 2023. U skladu sa nacionalnom procedurom, u toku je priprema Izvještaja za verifikovanje Sporazuma od strane Vlade, što će ujedno biti datum stupanja na snagu Sporazuma.

U oblasti inovacija, Program za inovacije 2023-2027 je finalizovan i u toku je procedura usvajanja od strane Vlade. Cilj i svrha Programa je da na jednom mjestu prikaže, odnosno učini vidljivim za inovacionu zajednicu, sve relevantne programske linije podrške inovacijama koje su planirane u programskom periodu od strane ministarstva nadležnog za poslove inovacija i Fonda za inovacije Crne Gore. Kako su poslovi međunarodne saradnje u inovacijama u djelokrugu rada Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja, tako i programske linije namijenjene podršci učešću crnogorskih korisnika u EU i međunarodnim projektima istraživanja, razvoja i inovacija u nadležnosti Ministarstva, dok je Fond za inovacije Crne Gore preuzeo sve linije podrške razvoju inovacija u različitim fazama njihovog razvoja. Usvajanje programa očekuje se do kraja II kvartala 2023.

20.3. Unapređenje poslovnog ambijenta

U okviru projekta „Unapređenje preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise“ u okviru IT portal Single Access Point platforme namijenjene MMSP, pod nazivom www.biznis.gov.me, Vlada je na sjednici od 18. V 2023. donijela zaključke u kojima obezbeđuje nadležne institucije da imenuju kontakt osobe i redovno dostavljaju potrebne informacije, kao i da daju preporuke jedinicima lokalne samouprave da urade isto, kako bi Portal sadržao sve programe podrške kako sa nacionalnog, tako i sa lokalnog nivoa.

Ministarstvo javne uprave realizovalo je sve aktivnosti na uspostavljanju sistema za elektronsku naplatu i kontrolu uplata (NS-NAT) kojim je omogućeno građanima da na jednostavan način izvrše plaćanje administrativnih taksi, naknada i ostalih javnih prihoda, elektronskim putem uz upotrebu platnih kartica.

U cilju olakšavanja procesa plaćanja državnih taksi i usluga iz domena državnih organa i lokalnih samouprava države Crne Gore, realizovan je projekat Centralnog Sistema za naplatu državnih administrativnih taksi, naknada i drugih javnih prihoda <https://eplacanje.gov.me>. Sistem koristi servise Centralne banke Crne Gore za evidenciju i kontrolu uplata.

Na Portalu eUprave je u izvještajnom periodu bilo objavljeno 403 usluge, od čega je 96 elektronskih, 258 za pravna lica, 125 za fizička lica, a ostalo za javnu upravu. Takođe, broj aktivnih korisnika na Portalu eUprava iznosi 104.819. Kada je u pitanju sistema ePraticipacije, na istom je ukupno za izvještajni period bilo objavljeno 14 javnih rasprava, obavještenja i poziva. Ukupan broj podnešenih zahtjeva putem Portala eUprave od početka 2023. iznosi 161 elektronski podnešenih zahtjeva.

U izvještajnom periodu je nastavljeno sa sprovođenjem obaveza proisteklih iz članstva Crne Gore u NATO kodifikacionom sistemu (NCS), u skladu sa NATO standardima i propisima NATO sistema kodifikacije. U periodu 1. IV 2023 – 15. VI 2023. Ministarstvo odbrane je dodijelilo ukupno 11 NCAGE kodova (NATO entitetski kod za pravne subjekte). U tom periodu kodifikovan je 1 novi proizvod i tom proizvodu je dodijeljen NSN broj (NATO skladišni broj).

Svi podaci proistekli iz prethodno navedenih aktivnosti su uvršteni u odgovarajuće Nacionalne registre, kao i u NMCRL registar (NATO Master Catalogue of References for Logistics) NSPA agencije (NATO agencija za snabdijevanje i nabavku).

20.4. Instrumenti preduzetničke i industrijske politike

U toku je sprovođenje Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2023, sa budžetom od ukupno 3 miliona eura. Zabilježeno je veliko interesovanje za Program, i za prva dva mjeseca od objavljivanja Javnog poziva (11. IV 2023), predato je ukupno 362 prijave, čija evaluacija je u toku. Takođe, usljed dostizanja limita opredijeljenog budžeta pojedinačnih programskih linija, u skladu sa pravilima Programa, 4 programske linije (PL) su privremeno zatvorene, i to: PL za nabavku opreme velike vrijednosti, PL za podršku malim ulaganjima, PL za unapređenje marketinga, kao i PL za podršku digitalizaciji.

Nakon evaluacije pristiglih zahtjeva i eventualnog oslobađanja finansijskih sredstava u okviru ovih programskih linija postoji mogućnost da se nastavi obrada podnešenih zahtjeva po redosljedu prijava do utroška predviđenog iznosa podrške, kao i prelijanja finansijskih sredstava iz drugih programskih linija, što je predviđeno Programom.

Fond za inovacije Crne Gore objavio je šest programskih linija u periodu maj-jun 2023, i to:

- Program za provjeru inovativnog koncepta u iznosu od 400.000,00 eura;
- Program predakceleracije u iznosu od 100.000,00 eura;
- Edukativne programe u oblastima pametne specijalizacije u iznosu od 80.000,00 eura;
- Program za podsticanje inovacione kulture u iznosu od 50.000,00 eura;
- Program vaučera za patentnu zaštitu i razvoj pronalaska u iznosu od 20.000,00 eura; i
- Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP u iznosu od 1.000.000,00 eura.

Fond će Program za podršku ranoj fazi razvoja startupova raspisati u septembru 2023.

U pripremi su još dvije programske linije Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja - Programska linija podrške EUREKA projektima u iznosu od 150.000,00 eura i Programska linija za podršku učešću u EU Okvirnom programu za istraživanja i inovacije „Horizont Evropa“ – Stub III Inovativna Evropa u iznosu od 50.000,00 eura, čije se objavljivanje očekuje do kraja juna 2023, a nakon usvajanja Programa za inovacije 2023-2027 od strane Vlade.

U pogledu finansijske podrške sektoru MSP, za 5 mjeseci 2023, Investiciono-razvojni Fond Crne Gore (IRFCG) je odobrio 135 plasmana u vrijednosti od 66,3 miliona eura. Najveći dio ovih sredstava je tokom 2023. namijenjen za podršku likvidnosti i finansiranje obrtnih sredstava odnosno za održavanje poslovanja i očuvanje radnih mjesta.

Na planu unapređenja kvaliteta i dostupnosti finansijske podrške za mlade u biznisu, IRFCG je tokom pet mjeseci 2023 odobrio 33 plasmana u vrijednosti od 4,3 miliona eura. Po osnovu podrške ženskom preduzetništvu za pet mjeseci je odobreno 45 plasmana 45 u vrijednosti od 8,9 miliona eura.

U segmentu koji je obuhvaćen Programom za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME (2014-2020), po osnovu Ugovora IRF sa Evropskim investicionim fondom o pristupanju COSME Garantnom fondu, tokom pet mjeseci 2023. odobreno je 18 kredita u iznosu od 1,8 miliona eura. Takođe, po osnovu Ugovora o garanciji između Evropskog Investicionog Fonda kao garanta i IRFCG kao korisnika – EaSi garancija, za pet mjeseci 2023. odobreno je devet kredita u iznosu od 100 hiljada eura.

20.5. Industrijska politika

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je, u skladu sa planom implementacije i monitoringa Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, pripremio Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2023. Akcioni plan se nadovezuje na ostvarene rezultate i preporuke realizovanih aktivnosti iz Akcionog plana Industrijske

politike za period 2021-2022, kako bi se odgovorilo na izazove relevantne za razvoj industrije u uslovima oporavka od Covid krize kao i u nestabilnim tržišnim uslovima uzrokovanim ratnim dešavanjima u Ukrajini. Dodatno je adresirana potreba jače sinergije Industrijske politike sa prioritetima pametne specijalizacije i strukturnih reformi, kao i potrebnog usklađivanja sa relevantnim EU komunikacijama industrijske politike.

Akcioni plan za 2023. je 31. V 2023. usvojen od strane Koordinacionog tijela za izradu i implementaciju Industrijske politike Crne Gore i , nakon pribavljanja svih relevantnih mišljenja, procesuiran Vladi na razmatranje i usvajanje do kraja juna 2023.

U sklopu započetog procesa eksterne evaluacije Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, u okviru projekta „Establishment of a Single Access Point (SAP) for SMEs in Montenegro: Assignment 1 – Institutional capacity building“, u toku aprila 2023. usaglašena je Metodologija evaluacije, evaluaciona matrica i integrisane su najbolje prakse i alati za evaluaciju preporučeni od strane EK i relevantnih dokumenata za evaluaciju strateških dokumenata u Crnoj Gori. U maju 2023. je operativno započeo proces evaluacije putem direktnih konsultacija sa najvažnijim akterima koji učestvuju u planiranju i implementaciji Industrijske politike, nakon čega će uslijediti intervjui i/ili organizovanje fokus grupa i korišćenje drugih metoda i alata za evaluaciju, kako bi se implementacija Industrijske politike za period 2019-2023. ocijenila sa aspekta svih kriterijuma koje podrazumijeva praksa evaluacije strateških dokumenata u Crnoj Gori i EU, a nalazi i preporuke evaluacije iskoristili u procesu izrade nove Industrijske politike za period 2024-2028.

U skladu sa preporukom EK u vezi potrebne kontinuirane koordinacije Industrijske politike sa drugim ključnim nacionalnim strategijama i obezbjeđenja njihove konzistentnosti, kroz interresornu saradnju Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja i Ministarstva kapitalnih investicija, kreiran je Program za podsticanje inovacija u funkciji energetske efikasnosti u industriji. Implementacija Programa će omogućiti mikro, malim i srednjim preduzećima iz sektora prerađivačke industrije bespovratnu podršku za podsticanje investicija u energetske efikasnu opremu, jačanje kapaciteta stručnih lica u dijelu upravljanja energijom i obezbijediće se optimizacija potrošnje energije u preduzeću, čime se kroz Program doprinosi uspostavljanju bolje sinergije industrijske politike, inovacija i politike energetske efikasnosti.

Finansijska sredstva za realizaciju Programa, opredijeljena budžetom Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma u iznosu od 1 milion eura, biće dopunjena sredstvima u iznosu od 1,5 miliona eura iz sredstava IPA 2023 u okviru direktne budžetske podrške Evropske komisije Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize, u skladu sa Predlogom zakona o izmjenama Zakona o budžetu Crne Gore za 2023, koji je Vlada usvojila 18. V 2023. Program će, po završetku procedura na nacionalnom nivou, biti upućen na usvajanje Vladi do kraja II kvartala 2023, čime će se stvoriti preduslovi za objavu Javnog poziva za implementaciju, koji će sprovesti Fond za inovacije Crne Gore.

20.6. Politika turizma

Vlada je na sjednici od 30. III 2023. razmotrila i usvojila Izveštaj o sprovođenju Programa razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023, za 2021. i 2022. i Završni izveštaj o sprovođenju Programa razvoja kulturnog turizma Crne Gore s Akcionim planom 2019-2021. i Prelaznog Akcionog plana za 2022.

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, u partnerstvu sa Nacionalnom turističkom organizacijom Crne Gore i Ministarstvom turizma Maldiva, organizovalo je prvu međunarodnu konferenciju posvećenu turizmu, pod nazivom „Povezivanje turističkih destinacija“ (<https://bridgingtourism.me>), 11 i 12. V 2023, u Budvi. Konferencija je pored ministarskog panela bila realizovana kroz panele na teme održivosti, avidostupnosti, destinacionog marketinga i

menadžmenta, posebnih oblika turizma i izdvojeno zdravstvenog turizma, wellness i spa turizma, te prezentacije investicionih potencijala Maldiva.

Za predstavnike registrovanih seoskih domaćinstava i vlasnike privatnog smještaja realizovane su radionice na temu „Fiskalizacija, edukacija i promocija“, na kojim je predstavljena aplikacija za evidentiranje prometa putem fiskalnog servisa, a u saradnji Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma sa lokalnim turističkim organizacijama. U cilju promocije seoskih domaćinstava urađena je i aplikacija i interent stranica za sva registrovana seoska domaćinstva, pod nazivom „Montenegro Village Explorer“.

U segmentu podsticajnih mjera u turizmu, Vlada je 26. V. 2023. usvojila Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2023, a na osnovu kog su 31. V 2023. objavljeni javni pozivi, i to za mjere: I - Organizovanje manifestacija/festivala; II - Unapređenje ponude i podizanje kvaliteta usluga u ruralnom turizmu; III - Razvoj inovativnih turističkih proizvoda i usluga koji obogaćuju turističku ponudu u ruralnom, kulturnom, zdravstvenom, sportskom i drugim vidovima turizma; IV - Podrška za razvoj MICE turizma (podmjere - IV A. Unapređenje kapaciteta za MICE turizam i IV B. Organizovanje MICE događaja, i V - Podrška za sprovođenje zajedničke kampanje sa turoperatorima). Opredijeljeni iznos sredstava je 630.000,00 eura, a za realizaciju mjera će biti zaduženi Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Nacionalna turistička organizacija Crne Gore.

Kroz implementaciju projekta „Povećanje prilika za zapošljavanje sezonskih radnika u Jugoistočnoj Evropi“, održani su sastanci Radne grupe koja se bavi izradom reformskog modela zapošljavanja zasnovanom na primjerima najboljih praksi iz zemalja regiona. S obzirom na složenost procesa koji zahtijeva multisektorsku i koordinaciju donatorske podrške, pripremljen je Memorandum o razumijevanju o implementaciji projekta „Pojednostavljeni uslovi zapošljavanja sezonskih radnika u turizmu u Crnoj Gori“, koji je zaključen 15. VI 2023. između Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma i GIZ (Njemačka agencija za međunarodnu saradnju).

U izvještajnom periodu je akcenat bio i na promotivnim aktivnostima na važnim emitivnim tržištima, a u saradnji sa Nacionalnom turističkom organizacijom Crne Gore, u cilju podsticanja većeg turističkog prometa i unapređenja aviodostupnosti. Riječ je o evropskim, ali posebno o udaljenim tržištima poput Izreal, UAE, Saudijske Arabije, Njemačke, Skandinavije, Francuske i drugih.

20.6.1. Statistika turizma

Prema zvaničnim podacima Uprave za statistiku – MONSTAT, Crnu Goru je u prva četiri mjeseca 2022. u kolektivnom smještaju, posjetilo 248.346 turista, odnosno 59,12% više u odnosu na isti period prošle godine, a 14,52% više u odnosu na isti period rekordne 2019. Ostvareno je 639.288 noćenja, što je za 49,48% više u odnosu na isti period prošle godine, a 41,29% više u odnosu na isti period 2019. U strukturi noćenja stranih turista, najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (13,18%), Njemačke (10,68%), Francuske (6,52%), Ujedinjenog Kraljevstva (6,16%), Ruske Federacije (5,78%).

Shodno izvještaju Centralne banke Crne Gore za prvi kvartal 2023, prihodi od inostranih gostiju iznosili su 118.920.000 eura, što je za 162% više u odnosu na isti period 2022.

POGLAVLJE 25 – NAUKA I ISTRAŽIVANJE

25.1. Normativni okvir

Rad na izmjenama i dopunama Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija je u završnoj fazi.

Usvojen je novi Pravilnik o uslovima za odobravanje i načinu korišćenja sredstava iz državnog budžeta za nacionalne naučnoistraživačke projekte („Sl. list CG”, broj 42/23) kao i Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uslovima za odobravanje i načinu korišćenja sredstava iz državnog budžeta za nacionalne naučnoistraživačke projekte („Sl. list CG”, broj 48/23).

Poziv za iskazivanje interesovanja za nezavisne eksperte, za pružanje podrške u evaluaciji naučnoistraživačkih projekata i izvještaja je objavljen 16. V 2023, kako bi se kreirala Lista eksperata u skladu sa navedenim pravilnikom.

25.2. Strateški i institucionalni okvir

Program za inovacije 2023-2027. je finalizovan i njegovo usvajanje očekuje se do kraja II kvartala 2023. Cilj i svrha Programa je da na jednom mjestu prikaže, odnosno učini vidljivim za inovacionu zajednicu, sve relevantne programske linije podrške inovacijama koje su planirane u programskom periodu od strane ministarstva nadležnog za poslove inovacija i Fonda za inovacije Crne Gore. Kako su poslovi međunarodne saradnje u inovacijama u djelokrugu rada Ministarstva, tako i programske linije namijenjene podršci učešću crnogorskih korisnika u EU i međunarodnim projektima istraživanja, razvoja i inovacija ostaju u nadležnosti Ministarstva, dok je Fond za inovacije Crne Gore preuzeo sve linije podrške razvoju inovacija u različitim fazama njihovog razvoja.

Trenutno se u Registru inovacione djelatnosti nalazi 117 subjekata inovacione djelatnosti, i to: 88 pravnih lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, 14 fizičkih lica koja obavljaju inovacionu djelatnost, 2 inovacione infrastrukture, Fond za inovacije Crne Gore i 13 investitora u inovacionu djelatnost.

Obezbjeden je kontinuitet u funkcionisanju Okvira za implementaciju inovacija i pametne specijalizacije (S3) u Crnoj Gori.

- Održana je sjednica Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju (31. V 2023) na kojoj su usvojeni polugodišnji izvještaji Inovacionih radnih grupa za četiri prioritetne oblasti, kao i Informacija o Akcionom planu za sprovođenje Operativnog programa za implementaciju S3 za 2023-2024. Dokument je u finalnoj fazi izrade i njegovo usvajanje se očekuje početkom III kvartala 2023.
- Međuinstitucionalna S3 grupa održala je dva sastanka (4. IV 2023. i 19. V 2023), na kojima su predstavljeni: Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Operativnog programa za 2021-2022 i programske linije podrške za inovacije Fonda za inovacije Crne Gore, a takođe su sprovedene konsultacije na temu izrade Akcionog plana S3 za period 2023-2024.
- Inovacione radne grupe (IRG) sprovele su konsultacije, radile na definisanju predloga za pripremu novog Akcionog plana S3 za period 2023-2024. i dale preporuke u definisanju prioriteta Strategije naučnoistraživačke djelatnosti 2023-2027.

- Vlada 26. V 2023. usvojila Izvještaj o radu Naučno-tehnološkog parka Crne Gore (NTP CG) d.o.o. za 2022. i Plan aktivnosti za 2023. U 2022. NTP CG je ostvario pozitivan rezultat poslovanja. NTP CG će u 2023. realizovati nova zapošljavanja, radiće aktivno na metodologiji i pripremi poziva za prijem prvih stanara, kao i na stvaranju preduslova za osnivanje Kancelarije za transfer tehnologija, za koju su se Osnivači NTP CG (Univerzitet Crne Gore i resorno Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja ispred Vlade Crne Gore) dogovorili na sastanku održanom 13. IV 2023. da bude osnovana kao organizaciona jedinica NTP CG.
- Vlada je 1. VI 2023. usvojila Izvještaj o poslovanju Inovaciono-preduzetničkog centra „Tehnopolis“ Nikšić (Tehnopolis) d.o.o. i Program rada za 2023. U 2022. Društvo je ostvarilo pozitivan rezultat. Jedna od najznačajnijih aktivnosti u 2023. biće proširenje infrastrukturnih kapaciteta Tehnopolisa. Naime, Uprava za kapitalne projekte je 20. IV 2023. raspisala javnu nabavku za izvođenje radova na rekonstrukciji dijela postojećeg objekta za potrebe izgradnje „Doma digitalne revolucije“ u Nikšiću. Tehnopolis je u 2023. nastavio sa projektnim i programskim aktivnostima, a fokus je trenutno na pripremi novog ciklusa predakceleracijskog programa.
- Vlada je 26. IV 2023. usvojila Izvještaj o radu Fonda za inovacije Crne Gore za 2022. i Plan aktivnosti za 2023.

25.3. Povećanje ulaganja u istraživanje i inovacije i programi finansiranja

Konkurs za sufinansiranje nacionalnih naučnoistraživačkih projekata, sa ukupnim iznosom sredstava od 2.300.000,00 eura objavljen je 11. V 2023. Cilj Konkursa je jačanje kapaciteta istraživačkih timova u Crnoj Gori, kako bi se podsticala izvrsnost, čime bi se doprinijelo razvoju društva zasnovanog na znanju i konkurentnosti na međunarodnom nivou.

U okviru ovog konkursa, Ministarstvo će sufinansirati naučnoistraživačke projekte u maksimalnom iznosu do:

- 130.000,00 eura ukoliko se projektom predviđa zapošljavanje mladih istraživača na puno radno vrijeme (za što je predviđeno najviše 50.000,00 eura za cijeli period trajanja projekta, a ne više od 50% ukupnih sredstava za realizaciju projekta), odnosno
- 85.000,00 eura ukoliko zapošljavanje mladih istraživača na puno radno vrijeme nije predviđeno projektom.

25.3.1. Finansiranje inovacija

Porast ulaganja u inovacije, utvrđen u iznosu od 4,08 mil. eura, shodno Zakonu o budžetu Crne Gore za 2023, usmjeren je na nekoliko ključnih segmenata:

- Podršku finansiranju novih i tekućih projekata od strane Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja u iznosu od 600.000,00 eura;
- Podršku razvoju inovacione infrastrukture (NTP CG i Tehnopolis) – 774.604,53 eura (značajan porast u odnosu na 2022. kada je za ove namjene bilo planirano i utrošeno 190.000,00 eura);
- Podršku Fondu za inovacije Crne Gore – 2.400.000,00 eura (značajan porast u odnosu na 2022. kada je za ove namjene bilo planirano i utrošeno million eura), od čega je 2.000.000,00 eura iznos namijenjen za finansiranje sedam programskih linija podrške razvoju inovacija u 2023, a ostatak za operativno poslovanje Fonda; ostatak sredstava usmjeren je na rad inovacionih radnih grupa Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju, rad

Komisije za sticanje statusa korisnika podsticajnih mjera, eksternu evaluaciju inovacionih programa, projekata i prijava za upis u Registar inovacione djelatnosti i za podsticajne mjere za razvoj istraživanja i inovacija;

- Međuresorni Program za podsticanje inovacija u službi energetske efikasnosti u industriji, koji su sačinili Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Ministarstvo kapitalnih investicija, a za koji je Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma izdvojilo 1.000.000,00 eura u 2023. finalizovan je i u internim je procedurama Vlade. Očekuje se rebalans budžeta kako bi se sredstva u iznosu od 1.500.000,00 eura odobrena kroz Instrument za pretpristupnu pomoć – IPA III, Paket direktne budžetske podrške Evropske komisije (EK) Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize, uvrstila u budžet i stvorili preuslovi za objavljivanje Javnog poziva za ovaj program, koji će sprovesti Fond za inovacije Crne Gore.

Fond za inovacije Crne Gore objavio je šest programskih linija u periodu maj-jun 2023. i to:

- Program za provjeru inovativnog koncepta podrazumijeva dodjelu grantova za provjeru inovativnog koncepta čija je osnovna svrha podrška inovacijama od najranijih faza istraživanja, kako bi se pružili dokazi da su novi proces ili tehnologija ostvarivi i da potencijalno mogu imati komercijalnu primjenu. Budžet za ovaj program iznosi 400.000,00 eura.
- Program predakceleracije je program putem kojeg Fond traži strateškog partnera kao transparentnog posrednika u kreiranju i implementaciji predakceleracijskog programa za startapove. Budžet za ovaj program iznosi 100.000,00 eura.
- Edukativni programi u oblastima pametne specijalizacije imaju za cilj da se angažuju istaknuti profesionalci, naučnici, inovatori i/ili preduzetnici iz zemlje i svijeta, koji bi kroz obuke u trajanju do 6 mjeseci mogli da doprinesu unapređenju znanja i vještina mladih ljudi (učenika, studenata, mladih istraživača i profesionalaca). Budžet za ovu programsku liniju iznosi 80.000,00 eura.
- Program za podsticanje inovacione kulture implementira se u cilju razvoja održive inovacione preduzetničke kulture u Crnoj Gori, rasta konkurentnosti i izgradnje ekonomije zasnovane na inovacijama i znanju. Budžet za ovu programsku liniju iznosi 50.000,00 eura.
- Program vaučera za patentnu zaštitu i razvoj pronalaska ima za cilj stimulisanje MMSP, novoosnovanih preduzeća i fizičkih lica koja obavljaju inovacionu djelatnost (pronalazači ili inovatori) iz Crne Gore, da zaštite svoj pronalazak patentom, kako bi pristupili daljem ispitivanju i razvoju, koji vode eventualnoj komercijalizaciji i plasmanu patenta na domaćem ili međunarodnom tržištu. U okviru ovog programa prepoznate su dvije kategorije vaučera: vaučer za patentnu zaštitu pronalaska u zemlji i vaučer za patentnu zaštitu pronalaska u inostranstvu (EPO/WIPO). Budžet za ovaj program iznosi 20.000,00 eura.
- Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP treba da podstakne i pospješi kvalitet inovacija koje nastaju unutar preduzeća koja već inoviraju, kao i da se motivišu neinovativna preduzeća koja su zainteresovana za inoviranje ili uvođenje inovacija. Budžet za ovaj program iznosi 1.000.000,00 eura.

Objavljen je Javni konkurs za podršku inovacionim programima u okviru festivala „Dani nauke i inovacija 2023” u ukupnom iznosu od 50.000,00 eura. Cilj je da se putem ovog konkursa podrže aktivnosti kojima se podstiče, promovise i popularizuje inovaciona djelatnost među različitim ciljnim javnostima u Crnoj Gori.

U pripremi su još dvije programske linije Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja - Programska linija podrške EUREKA projektima u iznosu od 150.000,00 eura i Programska linija za podršku učešću u EU Okvirnom programu

za istraživanja i inovacije „Horizont Evropa“ – Stub III Inovativna Evropa u iznosu od 50.000,00 eura, čije se objavljivanje očekuje do kraja juna 2023, a nakon usvajanja Programa za inovacije 2023-2027.

Kroz Kapitalni budžet za 2023. finansiraju se dva važna infrastrukturna projekta za oblast inovacija:

- Rekonstrukcija i adaptacija objekta u kojem treba da bude smješten NTP CG (690.000,00 eura), i
- Rekonstrukciji dijela postojećeg objekta za potrebe izgradnje „Doma digitalne revolucije“ u Nikšiću za koji je Uprava za kapitalne projekte raspisala gore pomenuti tender (vrijednost 726.000,00 eura).

25.4. Međunarodna saradnja u istraživanju i inovacijama

Predstavnici Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja i Fonda za inovacije Crne Gore održali su dva sastanka sa EIT KIC Manufacturing 7. II 2023. i 30. V 2023. Dogovoren je rad na konkretnim aktivnostima saradnje i posjeta predstavnika EIC Manufacturing iz Milana Crnoj Gori na jesen 2023.

Naučno-tehnološki park Crne Gore je u okviru projekta „Kreiranje politika u oblasti istraživanja i inovacija, implementacija i podrška u zemljama Zapadnog Balkana“, skraćeno POLICY ANSWERS, finansiranog sredstvima Horizont Evropa programa, organizovao: obuku za pripremu aplikacija za projekte Horizont Evropa (maj 2023) i obuku za implementaciju Horizont Evropa projekata (jun 2023), namijenjene predstavnicima naučno-istraživačkih institucija, univerziteta i kompanija.

Važne inicijative

Na poslednjoj sjednici Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju, Unija poslodavaca Crne Gore je pokrenula *inicijativu o ozelenjavanju javnih površina u lokalnim samoupravama*, koju je Savjet podržao. U saradnji sa Zajednicom opština CG pokrenute su sve pripremne aktivnosti za mapiranje lokaliteta i realizaciju ove aktivnosti.

Univerzitet Crne Gore (UCG) realizuje niz važnih inicijativa:

- U okviru EIT Climate-KIC i EIT HEI Initiative 2023 odobren je projekat „HEI – ABCD (Faza 1)“¹², na kojem je partner UCG. Projekat ima za cilj da bude vodeća platforma za inovacije i DeepTech preduzetništvo na Zapadnom Balkanu.
- UCG je postao punopravni član ULYSSEUS mreže evropskih univerziteta¹³, čiji je cilj povezivanje najprestižnijih institucija visokog obrazovanja u Evropi kako bi se kreiranjem kapaciteta za inovacije i formiranjem teritorijalnih i digitalnih inovacionih ekosistema, udruženo prevazišli najveći izazovi današnjice.
- Značajan je doprinos Univerziteta razvoju koncepta pametnih gradova: osim projektnih aktivnosti Mašinskog i Elektrotehničkog fakulteta, pušteni su u rad solarna elektrana na zgradi tehničkih fakulteta Univerziteta Crne Gore i punjač za električna vozila kod zgrade ovih fakulteta. Takođe su unaprijeđeni i studijski programi na Mašinskom i Elektrotehničkom fakultetu u okviru kojih se obrađuju neke od tema važnih za koncept pametnog grada, kao što su: održiva mobilnost, energetska efikasnost, pametne mreže, programiranje i sl. UCG je institucionalizovao prvi doktorski program za održivi razvoj na engleskom jeziku u okviru Erasmus+ CBHE projekta. Pored navedenog, Elektrotehnički fakultet je za potrebe Glavnog grada pripremio studiju „Smart city Podgorica – Razvoj energetske efikasne infrastrukture i servisa“.

¹² Link: <https://eit-hei.eu/projects/abcd/>

¹³ Sajt: www.ulyссеus.eu

- Izrada projektnog zadatka za konsultanta koji će razviti protokol za zaštitu intelektualne svojine na UCG je u toku.

Crnogorski nacionalni centar kompetencija (NCC Montenegro) Univerziteta Donja Gorica (UDG) učestvuje u projektu HPC – EuroHPC Joint Undertaking u oblasti računarstva visokih performansi. EuroHPC JU ima za cilj obuku velikog broja malih i srednjih preduzeća i javnih korisnika da iskoriste i imaju koristi od ulaganja u super-računare, podržavajući izgradnju sposobnosti i kompetencija na novim tehnologijama, kao što su vještačka inteligencija, analitika podataka i cloud tehnologije. Projektu je pridružen i Univerzitet Crne Gore.

Međunarodni institut za održive tehnologije Jugoistočne Evrope – SEEIIST

U okviru crnogorskog predsjedavanja Procesom saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF), organizovana je Konferencija o zelenoj ekonomiji u periodu 16-17. V 2023. Jedan od panela u okviru Konferencije, pod nazivom „Zelene infrastrukture za medicinska istraživanja“ se fokusirao na značaj ovakvih infrastruktura i istraživanju mogućnosti razvoja u okviru inicijative za osnivanje Međunarodnog instituta za održive tehnologije jugoistočne Evrope (SEEIIST). Na konferenciji je bilo riječi o samom SEEIIST institutu, izazovima i potencijalnim rješenjima za primjenu održivih tehnologija u medicinskim istraživanjima, podsticanju regionalne saradnje i promovisanju razmjene znanja u ovoj oblasti. Posebno je istaknuta važnost zajedničkog djelovanja svih zemalja partnera u okviru SEEIIST-a, imajući u vidu da se radi o jednom od najvećih razvojnih projekata u regionu, sa ciljem što boljeg pozicioniranja na evropskoj istraživačkoj mapi.

Saradnja sa Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja – CERN

Pet kandidata iz Crne Gore je prihvaćeno za učešće u Programu za studente Evropske organizacije za nuklearna istraživanja (CERN) „Studentska ljetnja škola CERN 2023“. Jedan kandidat iz Crne Gore je prihvaćen za učešće u Programu CERN-a za profesore fizike srednjih škola koji žele da unaprijede svoja znanja iz oblasti fizike čestica.

Ostali multilateralni, regionalni i bilateralni programi

Na Poziv za podnošenje zajedničkih predloga projekata multilateralne naučne i tehnološke saradnje u Dunavskom regionu za period „2023-2025“, pristiglo je 8 projektnih predloga od kojih je 7 odobreno za dalju evaluaciju.

25.5. Pretpristupni fondovi (IPA)

Na nivou grant šeme „Naučni potencijal u službi inovacija“, nakon potpisivanja ugovora sa grant korisnicima, preostalo je 195.827,07 eura. U komunikaciji sa Ministarstvom evropskih poslova i Delegacijom EU u Podgorici, upućen je zahtjev na razmatranje mogućnosti za korišćenje preostalih sredstava u pogledu realizacije dodatnih aktivnosti koje se odnose na podršku grant korisnicima.

U toku je realizacija 9 ugovorenih projekata u ukupnom iznosu od 986.876,44 eura. Grant šema ima za cilj unapređenje saradnje akademskog i biznis sektora u skladu sa strateškim prioritetima Strategije pametne specijalizacije Crne Gore (2019-2024).

Važni događaji s aspekta S3

U okviru druge faze projekta „Jačanje sistemske podrške inovacijama i razvoju MMSP – Norveška za vas“ crnogorska delegacija je boravila krajem aprila 2023. u studijskoj posjeti Andaluziji sa ciljem razmjene dobrih praksi i iskustava u implementaciji Strategije pametne specijalizacije (S3). Ovom prilikom crnogorska delegacija je posjetila Agenciju za inovacije i razvoj Andaluzije (IDEA), Univerzitet u Sevilji i Udruženi istraživački centar Evropske komisije.

Predstavnica S3 tima iz Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja učestvovala je na dvodnevnom Inovacionom kampu organizovanom u okviru 8. Godišnjeg EUSAIR Foruma, održanog u Sarajevu u periodu 23-25. V 2023.

Crna Gora je na sastanku EIC Foruma, održanom 1. VI 2023, predstavila svoj doprinos Novoj evropskoj agendi za inovacije.

POGLAVLJE 26 – OBRAZOVANJE I KULTURA

26.1. Obrazovanje

26.1.1. Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Javni upis djece u sve predškolske ustanove organizovan je elektronskim putem preko portala edu.me informacionog sistema Ministarstva prosvjete u periodu 25. V - 15. VI 2023. Povećan je broj vaspitnih jedinica sa 180 na 184. Zaposlen je novi nastavni i medicinski kadar. Unaprijeđena je mogućnost za rani razvoj i učenje djece iz opšte populacije sa posebnim težištem na djecu iz ranjivih grupa: djeca romske i egipćanske populacije. Organizovan je sastanak sa predstavnicima Instituta za javno zdravlje i nutricionistima iz javnih predškolskih ustanova i dogovorena saradnja na izradi standarda zdrave ishrane u predškolskim ustanovama.

26.1.2. Informacione tehnologije

U toku je nabavka opreme za Data centar i Disaster Recovery u vrijednosti 500.000,00 eura (u maju je završena tenderska procedura i odabran ponuđač), i raspisan tender (u aprilu) za računarsku opremu u osnovnim i srednjim školama u vrijednosti 6,2 miliona eura čime bi se zadovoljilo oko 50 posto potreba za opremom u školama.

Započeto je i uspostavljanje LAN mreže u državnim predškolskim ustanovama (oko 30 objekata, tj. oko 35% od ukupnog broja objekata u predškolskim ustanovama). Time će se zaokružiti pokrivanje LAN mrežom oko 86% objekata od ukupnog broja svih objekata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, muzičkih škola i resursnih centara.

Pokrenute su aktivnosti sa Crnogorskim Telekomom za uspostavljanje internet konekcije u 45 područnih ustanova osnovnih škola.

U toku je izrada dvije nove elektronske usluge: podnošenje zahtjeva za stipendije i podnošenje zahtjeva za studentske kredite koje će se implementirati u septembru. Sa novim servisima biće dostupno osam e-servisa kojim se olakšavaju procedure upisa u sve nivoe obrazovanja i apliciranje za domove, kredite i stipendije.

26.1.3. Osnovno obrazovanje

Od 3. IV 2023. je počeo upis učenika u prvi razred osnovne škole. Roditelji imaju mogućnost da prijave djecu i zakažu testiranje elektronskim putem, kao i neposrednim odlaskom u školu.

26.1.4. Stručno obrazovanje

Pripremljen je Konkurs za upis u prvi razred srednje škole koji treba da bude objavljen u narednom periodu. Takođe je pripremljen školski kalendar i očekuje se finalizacija do kraja mjeseca.

26.1.5. Visoko obrazovanje

Nacrt strategije visokog obrazovanja je prošao javnu raspravu i poslat je Generalnom sekretarijatu Vlade i Ministarstvu finansija na mišljenje.

Imenovana je Komisija za izradu Nacrta zakona o visokom obrazovanju, sa zadatkom da sačini nacrt predmetnog zakona do 31. IX 2023.

26.2. Kultura

26.2.1. Normativni okvir

Sprovedena je Javna rasprava o tekstu Nacrta nacionalnog programa razvoja kulture 2023-2027, na osnovu koje je objavljen Izvještaj koji je podrazumijevao i sprovedene međuresorske konsultacije. Na osnovu komentara članova Radnog tijela, sprovedene Javne rasprave i međuresorskih konsultacija Ministarstvo je utvrdilo Predlog nacionalnog programa razvoja kulture koji je upućen nadležnim resorima na mišljenje, nakon čega će biti kandidovan za razmatranje i usvajanje na Vladi.

26.2.2. Mjere podrške za oblast kulture na nacionalnom nivou

Vlada je 26. IV 2023. usvojila Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara kojim je podržano 45 projekata u ukupnoj vrijednosti od 694.400,00 eura, i to: 13 projekata iz oblasti arheoloških i konzervatorskih istraživanja, 20 projekata za sprovođenje konzervatorskih mjera na kulturnim dobrima, jedan projekat edukacije i doedukacije u oblasti kulturne baštine i 11 projekata za prezentaciju i popularizaciju kulturne baštine.

Ministarstvo kulture i medija donijelo je 31. V 2023. Odluku o sufinansiranju programa i projekata u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva u 2023. Odlukom je podržano 244 projekta/programa, u iznosu od 925.613,00 eura i to: u oblasti prevođenja i časopisa 14 projekata ukupne vrijednosti 20.800,00 eura; u oblasti muzičke i muzičko-scenske djelatnosti 6 projekata ukupne vrijednosti 28.750,00 eura; u oblasti zajedničkog učešća na međunarodnim festivalima i manifestacijama 10 projekata ukupne vrijednosti 41.500,00 eura; u oblasti likovne umjetnosti - 20 projekata ukupne vrijednosti 43.200,00 eura; u oblasti pozorišne djelatnosti 6 projekata ukupne vrijednosti 72.580,00 eura, u oblasti književnosti i izdavaštva 60 projekata ukupne vrijednosti 86.825,00 eura; u oblasti razvoja kulture na sjeveru 66 projekata ukupne vrijednosti 200.758,00 eura; u oblasti manifestacija i festivala podržano je 56 projekata/programa ukupne vrijednosti 431.200,00 eura.

26.2.3. Programi Evropske unije i Savjeta Evrope

Nastavilo se sa koordinacijom aktivnosti u okviru programa i fondova EU i SE, kao i realizacijom projekata iz pretpristupnih fondova.

26.3. Sport i mladi

26.3.1. Sport

Javna rasprava o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sportu, započela je 21. III 2023. i trajala do 27. IV 2023. Radna grupa za izradu predloga Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sportu je završila svoj

rad analizom komentara sa javne rasprave koji će biti predmet međuresorskih konsultacija, nakon čega će biti usvojen na Vladi.

26.3.2. Mladi

Započeto je sa izmjenama Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mladima u cilju snaženja podsticaja i uloge omladinskih servisa u sferi vođenja omladinske politike, planiranja boljeg strateškog okvira za omladinski aktivizam kao i snaženja finansiranja omladinskog aktivizma.

Izrađena je finalna verzija Nacrta strategije za mlade 2023-2027. Zbog velike zainteresovanosti pojedinih resora produženo je vrijeme za dostavljanje komentara na Nacrt strategije za mlade. Nakon isteka roka za dostavljanje komentara, planirano je da Nacrt strategije za mlade bude na javnoj raspravi sa trajanjem od 20 dana. Izrađeni Nacrt strategije za mlade i doneseni Akcioni plan 2023-2024 su međusobno usklađeni.

POGLAVLJE 29 – CARINSKA UNIJA

29. 1. Izgradnja kapaciteta

Vlada je 18. V 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice („Sl. list CG”, broj 57/23). Savjet će preuzeti nadležnosti ranijeg Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice i biće zadužen za planiranje i koordinaciju reformi iz oblasti trgovinskih olakšica, kao i praćenje primjene Sporazuma o trgovinskim olakšicama STO, CEFTA Dodatnog protokola 5 i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma iz ove oblasti¹⁴.

Uprava prihoda i carina (UPC) je nastavila da, bez poteškoća, primjenjuje Protokol 3 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na definiciju pojma „proizvodi sa porijeklom” i metode administrativne saradnje, uključujući pravnu vezu sa Prilogom I Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe. Bez poteškoća se sprovode i odredbe Protokola o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (Protokol VI). U odnosu na revizioni proces Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima porijekla, Crna Gora je na 14. sastanku Zajedničkog komiteta konvencije, održanog 14. VI 2023. u Briselu podržala usvajanje revidiranog teksta PEM Konvencije¹⁵.

25. sastanak CEFTA Podkomiteta za carine i pravila porijekla održan je 10. V 2023. u Beogradu, na kome su, u odnosu na pravila porijekla, predstavljene aktivnosti u vezi s primjenom CEFTA Odluke br.1/2021, sa posebnim osvrtom na organizovanje regionalne radionice za primjenu PEM tranzicionih pravila porijekla, u organizaciji USAID EDGE.

U okviru pregovaračkog procesa za izmjenu FTA s Ukrajinom (vezivanjem FTA za PEM Konvenciju), nakon komentara dobijenih (28. IV 2023.) od ukrajinske strane (i nakon održanog sastanka pregovaračkog tima i više konsultacija sa nadležnim resorima), Crna Gora će tokom juna o.g. dostaviti ukrajinskoj strani komentare na pregovaračka dokumenta.

¹⁴ Odluka o obrazovanju novog tijela je donijeta u cilju jačanja njegove strukture, prilagođavanja promjenama u organizaciji državne uprave i čestim kadrovskim promjenama u prethodnom periodu. U tom kontekstu, članovi ovog tijela su starješine organa uprave i rukovodni kadar u ključnim državnim organima nadležnim za spoljnotrgovinsko poslovanje, a povećan je i broj predstavnika privatnog sektora. Odlukom je proširen opseg nadležnosti Savjeta u dijelu obaveza koje su proistekle iz Ugovora o zajmu sa Svjetskom bankom, kojim su obezbijedena sredstva za implementaciju sistema jedinstvenog šaltera u prekograničnoj trgovini. Naime, Odlukom je predviđeno da Savjet za trgovinske olakšice bude upravno tijelo koje će nadzirati i usmjeravati implementaciju ovog sistema.

Nastavljeno je sa implementacijom pojednostavljenja u oblasti porijekla i svrstavanja robe i tokom izvještajnog perioda jedan privredni subjekt je stekao status ovlašćenog izvoznika, dok su donijete četiri obavezujuće informacije o porijeklu robe. Izdata je jedna obavezujuća informacija o svrstavanju robe po Carinskoj tarifi (OTI).

U okviru projekta „Podrška Upravi carina”, u toku je Mode 3 kojim se testira razmjena poruka sa drugim državama članicama Konvencije o zajedničkom tranzitu, kao i testiranje aplikacija softver developera za privredne subjekte. Nastavljena je pilot primjena NCTS-a, u koju je uključena još jedna carinska ispostava, a dva privredna subjekta su dobila odobrenje za elektronsku razmjenu podataka, pa je u ovom trenutku aktivno 11 carinskih ispostava i više privrednih subjekata, što je od značaja za pripremu nacionalne primjene NCTS-a. Takođe, u ove svrhe, na portalu ecarina.me, objavljeno je Obavještenje o načinu, postupku i uslovima za izdavanje odobrenja za sprovođenje formalnosti u tranzitnom postupku putem elektronske obrade podataka i očekuje se da do 15. VI 2023. većini korisnika tranzitnog postupka budu izdata odobrenja.

U okviru projekta „Podrška UPC za implementaciju sistema carinskih odluka (SCO) na nacionalnom nivou (EUIF 2017)”, nakon prve faze testiranja, na osnovu sugestija za dopunu i izmjenu aplikacije, izvođač je u maju 2023. dostavio novu verziju aplikacije, čije je testiranje u toku.

U okviru projekta „Podrška UPC na unapređenju Carinskog informacionog sistema (CIS)”, (IPA II 2018), Output 1 je prihvaćen 10. IV 2023. a na osnovu Outputa 3 završena su početna testiranja koja se odnose na aplikaciju RUR. U toku je testiranje i odobravanje nadograđenih funkcionalnosti u Registru upravljanja rizicima (RUR) i aplikacijama baze podataka o rizicima (ERI) u sistemu za upravljanja rizikom (RMS).

UPC je uspješno nastavila s implementacijom projekta „Podrška digitalizaciji trgovinskih procedura – uspostavljanje elektronskog sistema obrade podataka prije prispjeća robe za pošiljke u pomorskom i poštanskom saobraćaju” koji se realizuje pod pokroviteljstvom Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Njemačke (GIZ). U toku je izrada ePapPOST- Specifikacije za izradu programskog rješenja kod implementacije »pre-arrival« procesa u Pošti Crne Gore.

U okviru projekta „Podrška regionalnoj ekonomskoj integraciji”, nastavljene su i aktivnosti u oblasti carinske e-trgovine, u okviru kojih je, nakon Regionalne radionice održane 29 i 30. III 2023. u Sarajevu, na temu razmjene najavljenih elektronskih podataka između carinskih organa i poštanskih operatera, CEFTA Podkomitet za carine i pravila porijekla, na 25. sastanku, usvojio CEFTA Akcioni plan 2023. za parcijalnu ili potpunu transpoziciju EU PDV e komerc paketa. Takođe, u okviru ovog projekta, u cilju promocije privrednoj zajednici koncepta Ovlašćenog privrednog subjekta (AEO), u saradnji sa GIZ, održan je radni sastanak koji je imao za cilj predstavljanje odredbi novog carinskog zakonodavstva (Carinskog zakona i Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti) koje predviđaju status Ovlašćenog privrednog subjekta, kao preduslova za carinske olakšice. U periodu 30. V – 1. VI 2023. u Podgorici, održana je edukativna radionica „Podrška budućem razvoju AEO programa u Crnoj Gori”, koja je imala za cilj unapređenje znanja i kapaciteta carinskih službenika. Takođe, u saradnji sa GIZ-om, nastavljene su aktivnosti za pokretanje procesa validacije crnogorskog AEO programa.

Twinning light projekat „Podrška Upravi prihoda i carina za osiguranje efikasne i efektivne carinske kontrole na granicama” (IPA II 2018) okončan je 25. V 2023. U okviru Projekta obuku je prošlo 110 carinskih službenika.

15 U cilju njegovog konačnog usvajanja na sastanku Zajedničkog komiteta u novembru 2023.

Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta „Isporučka i instalacija prefabrikovanog Data centra s isporukom i instalacijom opreme - ISO kontejner“ i projekta „Podrška Upravi prihoda i carina za nabavku opreme za obavljanje carinske kontrolne funkcije“. Održana su tri sastanka sa ugovaračem i dogovorena dinamika isporuke ISO kontejnera, prethodno prolongirana zbog nepredviđenih okolnosti (zemljotres u Turskoj). U skladu sa četiri zaključena ugovora sa odabranim ponuđačima, po jednom ugovoru je isporučena carinska kontrolna oprema dok se po ostala tri ugovora očekuje isporuka.

UPC aktivno učestvuje u CEFTA radnoj grupi za analizu rizika. U okvirima CEFTA Podkomiteta za carine i pravila porijekla nastavljene su aktivnosti na Nacrtu odluke o uspostavljanju elektronskog sistema za olakšavanje zajedničkog upravljanja rizicima između carinskih službi CEFTA sa ciljem da se unaprijedi razmjena informacija.

U izvještajnom periodu UPC učestvovala je u regionalnoj zajedničkoj akciji u okviru CRS modula SEED sistema, u organizaciji CEFTA Sekretarijata, koja se odnosi na drvenu ambalažu koja predstavlja rizik sa aspekta zaštite zdravlja i životne sredine.

Pod pokroviteljstvom Uprave prihoda i carina Velike Britanije (HMRC), službenici HMRC su učestvovali zajedničkoj akciji carinskih službi regiona zapadnog Balkana pod imenom „Claudius“ sa ciljem suzbijanja krijumčarenja u tranzitnim postupcima.

Nastavljene su aktivnosti na implementaciji Cargo Targeting Sistema Svjetske carinske organizacije, koji se odnosi na elektronsku evidenciju pristizanja kontejnera pomorskim saobraćajem u CI Slobodnu zonu Bar uz podršku Odsjeka za međunarodne operacije britanskog Ministarstva unutrašnjih poslova (HOIO). U toku je uspostavljanje mreže kojom će isti biti povezan sa CI Slobodna zona Bar, kao glavnim korisnikom.

U cilju unapređenja rada laboratorije, usvojen je dokument „Politika kvaliteta“, koji predstavlja jedan od krovnih dokumenata neophodan za proces akreditacije carinakse laboratorije, odnosno za podnošenje zahtjeva za akreditaciju kod Akreditacionih tijela Crne Gore.

U odnosu na sprovođenje mjera zaštite prava intelektualne svojine, u periodu 1. IV 2023 – 1. VI 2023, UPC je donijela 23 rješenja kojima su usvojeni zahtjevi za preduzimanje/produženje carinskih mjera za zaštitu prava intelektualne svojine.

UPC je, u saradnji sa Tržišnom inspekcijom, u izvještajnom periodu realizovala jednu zajedničku akciju o pojačanoj kontroli robe za sijalice sa svjetlećim diodama (11. IV – 25. V 2023), dok je zajednička akcija o pojačanoj kontroli robe za zaštitne rukavice u toku (završetak 30. VI 2023).

UPC je nastavila da u kontinuitetu obavještava organizacione jedinice o pronađenim opasnim proizvodima, po obavještenjima dobijenim iz Tržišne inspekcije u okviru Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima, kao i obavještenja o RAPEX proizvodima.

Nakon što su MF i UPC iskazali interesovanje Sekretarijatu Okvirne konvencije o kontroli duvana Svjetske zdravstvene organizacije za pružanja podrške Crnoj Gori u vezi s implementacijom FCTC-a i Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine duvanskim proizvodima, održana su dva online sastanka sa predstavnicima SZO u cilju pripreme eksperske misije Crnoj Gori za pružanje tehničke pomoći u realizaciji obaveza iz ratifikovane Konvencije, dok je sama misija realizovana u periodu 29. V – 2. VI 2023. Tokom misije SZO eksperti su predstavili odredbe

Protokola, dok su predstavnici MF i UPC predstavili dostignuto u njihovoj implementaciji. Između ostalog, misija će rezultirati i preporukama za implementaciju *track&trace* sistema.

Na nacionalnom nivou u oblasti carinskih istraga nastavljena je saradnja sa nadležnim organima, pa su Upravi policije dostavljena dva odgovora po zahtjevima, dok su samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima nadležnom tužiocu podnijete 4 krivične prijave. U okviru međunarodne saradnje, Evropskoj službi za suzbijanje prevara (OLAF), putem AFIS portala, upućena je jedna obavještajna informacija. Shodno bilateralnom memorandumu o razumijevanju i saradnji s Upravom prihoda i carina Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u izvještajnom periodu razmijenjena je 81 obavještajna informacija.

29. 2. Administrativni kapaciteti

UPC je pripremila Kadrovski plan za 2023. na koji su nadležni organi (Ministarstvo finansija i Uprava za ljudske resurse) dali saglasnost. Nakon sprovedenog javnog konkursa, imenovan je direktor Uprave, počev od 20. IV 2023. UPC je izvršila prijem osam službenika na neodređeno vrijeme i jednog službenika na 12 mjeseci¹⁶. Dio pokrenutih postupka je okončan bez prijavljenih kandidata.

29.3. Statistički podaci za period 1. I – 31. V 2023.

Izvršeno je 29.008 detaljnih kontrola vozila i robe. Utvrđene su 120 nepravilnosti. Izdato je 115 prekršajnih naloga i izrečene novčane kazne u iznosu od 98.350,00 eura. Zapljenjena je roba u vrijednosti od 139.005,41 eura. Oduzeto je 2000 komada cigareta u vrijednosti 280,60 eura. Takođe, oduzeto je 4,00 kg rezanog duvana u vrijednosti 240,00 eura; 3624,80 litara alkohola u vrijednosti 4.268,00 eura i 14599 litara gaziranog pića u vrijednosti 21.450,00 eura. Na osnovu navedenih zapljena akciznih proizvoda, izdato je osam prekršajnih naloga i podnesena je jedna krivična prijava samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima nadležnom tužiocu. Kada je u pitanju krijumčarenje narkotika bilo je ukupno dvije zapljene i to: marihuane dvije zapljene u težini od 56,714 kg. Putem otvorene linije, bilo je četiri prijave građana i privrednika, od čega su se dvije odnosile na rad i postupanje carinskih službenika i dvije na nelegalnu trgovinu. Kod privrednih subjekata/učesnika u carinskom postupku sprovedena je šest naknadnih kontrola.

Po osnovu sumnje da povređuje prava intelektualne svojine, prekinuta su 22 carinska postupka i privremeno zadržana roba u ukupnoj količini od 82.501 komada robe (koja uključuje 21.600 litara ostalih pića).

Odsjek za carinsku reviziju, iz različitih oblasti, obavio je 29 kontrola, u cilju praćenja pravilne primjene propisa i jednoobraznog postupanja u carinskim ispostavama.

Sprovedeno je 38 unutrašnjih kontrola, pravilnog sprovođenja carinskih i poreskih propisa, zakonitosti, blagovremenosti, odgovornosti i efikasnosti sprovođenja propisanih postupaka i procedura rada zaposlenih. Sprovedenim kontrolama utvrđeno je činjenično stanje i predložene mjere za unapređenje rada i otklanjanje uočenih nepravilnosti kroz donijete izvještaje o unutrašnjoj kontroli.

¹⁶ četiri službenika/ce u PJ Carinarnici Bijelo Polje, Sektor za usmjeravanje i nadzor nad radom carinarnica, jednog/u službenika/cu u PJ Carinarnici Podgorica, dvije službenice u Odsjeku za praćenje i naplatu carinskih prihoda, Sektor za usmjeravanje i nadzor nad radom carinarnica i jedne službenice u Sektoru za informacione sisteme, na neodređeno vrijeme, putem javnih oglasa. Prijem jednog pripravnika izvršen je u PJ Carinarnici Bijelo Polje, Sektor za usmjeravanje i nadzor nad radom carinarnica, na određeno vrijeme od 12 mjeseci.

Pred Disciplinskom komisijom pokrenuto je pet postupaka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti protiv pet službenika/ce, dok su donijete tri odluke o pokretanju disciplinskog postupka protiv tri službenika UPC.

Shodno odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara u periodu 1. IV – 30. V 2023, Ministarstvo kulture i medija je, na zahtjev pravnih i fizičkih lica, izdalo 12 dozvola/odobrenja za iznošenje umjetnina/antikviteta iz Crne Gore, od čega tri o privremenom, a devet o trajnom iznošenju.

Pregled naplate carinskih prihoda za 01.01.-01.06.2023 god.

VRSTA PRIHODA	Ostvareno u 2022.godini (A)	Ostvareno u 2023.godini (B)
<i>PDV pri uvozu</i>	252.244.341,76	314.559.936,98
<i>Akciza</i>	101.371.026,68	110.402.487,48
<i>Carina</i>	13.950.184,52	20.120.074,86
<i>Porez na kafu</i>	997.202,44	1.044.911,95
<i>Ostali prihodi</i>	72.333,02	49.350,92
BRUTO NAPLATA	368.635.088,42	446.176.762,19
<i>Carinski povraćaj s robe</i>	415.281,03	2.095.107,94
<i>Akcizni povraćaj s robe</i>	3.313.273,55	1.280.433,29
NETO NAPLATA	364.906.533,84	442.801.220,96

KLASTER 4: ZELENA AGENDA I ODRŽIVA POVEZANOST

POGLAVLJE 14 - SAOBRAĆAJNA POLITIKA

14.1. Pomorski saobraćaj

14.1.1. Normativni okvir

Na osnovu Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe („Sl. list CG“, br. 62/13, 47/15, 71/17 i 77/20), donijet je Pravilnik o minimalnom broju članova posade broda („Sl. list CG“, broj 44/23).

14.1.2. Ostvareni rezultati

Crna Gora će od 1. VII 2023. biti punopravna članica Pariškog memoranduma. Naime, 19. V 2023. u Sloveniji potpisan je Sporazum o pristupanju Crne Gore Pariškom memorandum, čime je ispunjena jedna od ključnih obaveza iz ovog poglavlja, kao i zahtjeva koji su istaknuti u posljednjim izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori.

14.2. Vazdušni saobraćaj

14.2.1. Normativni okvir

Sljedeći podzakonski akti su usvojeni u periodu 1. IV – 15. VI 2023:

- Uredba o dopuni Uredbe o prestanku važenja pojedinih podzakonskih akata („Sl. list CG“, broj 50/23);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za upotrebu paraglajdera, dozvolama i organizacijama za osposobljavanje pilota paraglajdera („Sl. list CG“, broj 51/23);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija („Sl. list CG“, broj 51/23)¹⁷.

14.2.2. Ostvareni rezultati

Agencija za civilno vazduhoplovstvo je 18. V 2023, nakon višegodišnjeg rada i učešća velikog broja aktera, uključujući i regionalne vazduhoplovne stručnjake, sertifikovala Aerodrom Podgorica.

17 Ovim pravilnikom se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, preuzima Delegirana regulativa Komisije (EU) 2022/201 od 10. XII 2021. o izmjeni Regulative (EU) br. 748/2012 u pogledu sistema upravljanja i sistema prijavljivanja događaja koje treba da uspostave organizacije za projektovanje i proizvodnju kao i procedure koje primjenjuje Agencija i o ispravci te regulative i Sprovedbena regulativa Komisije (EU) 2022/203 od 14. II 2022. o izmjeni Regulative (EU) br. 748/2012 u pogledu sistema upravljanja i sistema prijavljivanja događaja koje uspostavljaju nadležni organi i o ispravci Regulative (EU) br. 748/2012 u pogledu izdavanja potvrda o provjeri plovidbenosti.

15.1. Sigurnost snabdijevanja

15.1.1. Normativni okvir

Vlada je 26. IV 2023. donijela Uredbu o izmjenama Uredbe o naknadi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije („Sl. list CG”, broj 51/23).

15.2. Unutrašnje energetske tržište

15.2.1. Normativni okvir

Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti je 24. IV 2023. donijela:

- Dopunsku odluku o davanju saglasnosti na Predlog plana razvoja prenosnog sistema Crne Gore za period 2023-2032. godina, broj 23/674-8 od 24. IV 2023,
- Dopunsku odluku o davanju saglasnosti na Investicioni plan "Crnogorskog elektroprenosnog sistema" AD Podgorica za period 2023-2025. godina, broj 23/674-9 od 24. IV 2023.

15.2.2. Ostvareni rezultati

Dan-unaprijed tržište električne energije je postalo operativno 26. IV 2023, čime je ostvaren značajan korak u stvaranju uslova za povezivanje sa tržištima električne energije susjednih zemalja, uključujući Italiju. Od uspostavljanja funkcionalnog dan-unaprijed tržišta bilježi se rast broja registrovanih učesnika (15 učesnika na tržištu je registrovano zaključno sa 31. V 2023, a tri učesnika su u procesu registracije).¹⁸

U evidenciju učesnika na veleprodajnom tržištu električne energije, koju vodi Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti u skladu sa Zakonom o nadzoru nad veleprodajnim tržištem električne energije i prirodnog gasa („Sl. list CG”, broj 1/22), kojim je transponovana Regulativa (EU) 1227/2011 od 25. X 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta u crnogorsko zakonodavstvo, upisana su 63 učesnika na tržištu zaključno sa 31. V 2023.¹⁹ Učesnici su kompanije koje su registrovane u Crnoj Gori, zemljama EU i zemljama članicama Energetske zajednice. Učesnici redovno dostavljaju Regulatornoj agenciji za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti mjesečne izvještaje o trgovini električnom energijom koja se odnosi na Crnu Goru.

¹⁸ Izvor: <https://belen-spot.me/lista-ucesnika/>

¹⁹ Izvor: <https://regagen.co.me/remit/evidencija-ucesnika-na-veleprodajnom-trzistu/evidencija/evidencija-ucesnika-na-veleprodajnom-trzistu-elektricne-energije-u-crnoj-gori/>

POGLAVLJE 21 - TRANS-EVROPSKE MREŽE

21.1. Saobraćajne mreže

21.1.1. Ostvareni rezultati

Završena je priprema Idejnog projekta obilaznice oko Budve na trasi brze saobraćajnice duž crnogorskog primorja kao dijela „Plavog autoputa“ (Investitor/Korisnik je dao odobrenje 5. VI 2023). Priprema Glavnog projekta rekonstrukcije puta Šćepan Polje-Plužine nije okončana zbog uočenih propusta, tj. nepoštovanja od strane projektanta Projektnog zadatka, Urbanističko-tehničkih uslova i Metodologije projektovanja, zbog čega nije moguće obezbijediti još uvijek pozitivno mišljenje revidenta, koja je obavezno u skladu sa Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata, da bi se moglo pristupiti narednim fazama implementacije projekta. Investitor/Korisnik je pripremio zvaničan dopis kojim saopštava da nije u prilici da prihvati do sada pripremljenu dokumentaciju i da će pripremu preostalog dijela dokumentacije finansirati sam, iz državnog budžeta.

U okviru inicijative za izmjenu Direktive o uspostavljanju Trans-evropske transportne mreže, prihvaćeni su predlozi Crne Gore, pa je 16. V 2023. u Budvi, tokom održavanja „Connectivity Summita 2023“, potpisivanjem Sporazuma na visokom nivou, dio indikativnog proširenja sveobuhvatne Trans-evropske transportne mreže na prostoru Zapadnog Balkana postala pruga Podgorica-Nikšić-Čapljina i aerodrom Tivat.

21.2. Trans-evropske telekomunikacione mreže

21.2.1. Ostvareni rezultati

**Napomena: Oblast telekomunikacija je obuhvaćena kroz Poglavlje 10: Informatičko društvo i mediji.*

POGLAVLJE 27 - ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKE PROMJENE

27.1. Horizontalno zakonodavstvo

Vlada je 8. VI 2023. usvojila četvrti polugodišnji Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u Poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, za izvještajni period septembar 2022 – februar 2023. U navedenom periodu planirana je realizacija 102 mjere, od čega je realizovano 39, što čini stepen realizacije od 38,23%. Ukupan stepen realizacije, od početka implementacije (februar 2021 – februar 2023) iznosi 56,63% (od 392 planiranih mjera, realizovano je 222).

U navedenom izvještajnom periodu najveći stepen realizacije postignut je u oblasti Kvaliteta voda (71,42%), zatim u oblastima Industrijsko zagađenje (60%) i Hemikalijama (62,5%). Takođe je primjetan napredak u realizaciji mjera u oblasti Upravljanja otpadom (38,46%) u odnosu na prethodni izvještaj. Dodatne napore potrebno je uložiti u realizaciju mjera u oblasti Kvalitet vazduha, Buke i Klimatskih promjena, gdje nijedna od planiranih aktivnosti nije realizovana u ovom izvještajnom periodu. Takođe, u oblasti Civilne zaštite u navedenom periodu nema realizovanih mjera, međutim posmatrano od početka implementacije Akcionog plana najveći stepen realizacije je postignut upravo u ovoj oblasti (93,33%). U oblastima Horizontalno zakonodavstvo (33,33%) i Zaštita prirode (30%) takođe je nepohodno intezivirati aktivnosti.

27.2. Kvalitet vazduha

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (MEPPU) konstituisalo je Operativni tim za sprovođenje mjera za smanjenje zagađenja u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha Crne Gore 7. IV 2023. Tim je formiran sa zadatkom da dopuni Nacrt akcionog plana za smanjenje zagađenja u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha Crne Gore, prije početka sezone grijanja 2023/2024 i blagovremeno dostavi Vladi Predlog akcionog plana usklađen sa planiranjem tekućeg i kapitalnog budžeta sa preporukom opštinama u Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha vezanim za planiranje budžeta jedinica lokalne samouprave za 2024.

MEPPU je donijelo Program praćenja kvaliteta goriva za 2023/2024.

U saradnji sa francuskim institutom (CITEPA) pripremljena je analiza usklađenosti legislative i tehničkih mogućnosti za pristupanje Geteborškom protokolu uz Konvenciju o prekograničnom prenosu zagađujućih materija na velikim udaljenostima (CLRTAP).

27.3. Upravljanje otpadom

Nacrt zakona o upravljanju otpadom dostavljen je 21. III 2023. na mišljenje Evropskoj komisiji.

Grčka kompanija „EPEM inženjering“, angažovana u okviru projekta koji se finansira kroz instrument Fonda za evropske integracije, dostavila je Nacrt državnog plana upravljanja otpadom. Takođe, početkom juna 2023. dostavljen je Nacrt strateške procjene uticaja za Državni plan upravljanja otpadom (SEA), tokom jula 2023. očekuje se organizovanje javne rasprave za dva pomenuta dokumenta Državni plan i SEA.

U okviru projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“ i radova na remedijaciji zemljišta Brodogradilište Bijela, tokom aprila 2023. kroz dvije pošiljke izvezeno je oko 15.250t kontaminiranog zemljišta u Belgiju, dok se u naredna dva mjeseca očekuje izvoz i preostalih količina kontaminiranog zemljišta – oko 6.200t. Pored ovoga, u naredna dva mjeseca očekuje se i izvoz oko 200t velikih vreća, čime bi se predmetni projekat priveo kraju.

27.4. Životna sredina

U oblasti zaštita prirode, MEPPU je 6. IV 2023. donijelo Plan upravljanja za zaštićeno morsko područje Park prirode „Katič“ i Plan za zaštićeno morsko područje Park prirode „Stari Ulcinj“. Ovim aktima, Ministarstvo je donijelo preostala dva petogodišnja plana upravljanja za ukupno tri morska zaštićena područja u Crnoj Gori.

U odnosu na Park prirode „Ulcinjaska Solana“, Radna grupa kontinuirano radi na praćenju realizacije aktivnosti vezanih za upravljanje ovim područjem, definisanih Akcionim planom za ispunjavanje završnih mjerila za Poglavlje 27, kao i pružanju podrške Javnom preduzeću Nacionalni Parkovi Crne Gore, kao privremenom upravljaču Parka prirode „Ulcinjaska Solana“, definisanju sa ciljem upravljačkog modela – društva sa ograničenom odgovornošću gdje bi suosnivači bili Vlada i Opština Ulcinj. Članovi Radne grupe su pripremili jedan tromjesečni izvještaj o nivou implementacije mjera za zaštitu Ulcinjske solane (januar - mart) i održali dva sastanka 20. IV 2023. i 2. VI 2023. Članovi su 5. V 2023. posjetili Park prirode „Ulcinjaska Solana“ sa ekspertom sa ciljem obilaska terena radi definisanja budućih odluka u vezi upravljanja vodnog režima Solane koji bi imao najmanji uticaj na ornitofaunu.

Početkom 2023. počela je implementacija GEF projekta „Integrisanje biodiverziteta u sektorske politike i prakse i jačanje zaštite ključnih tačaka biodiverziteta u Crnoj Gori“. Za potrebe realizacije projekta angažovana su četiri eksperta u skladu sa procedurama. Inicijalna radionica održana je 12. IV 2023, a prvi sastanak Upravnog odbora projekta 13. IV 2023, na kojem je usvojen Plan rada za 2023.

Po pitanju identifikacije potencijalnih područja Nature 2000 aktivnosti su nastavljene tokom 2023. podrškom kroz državni budžet za kartiranje kopnene i morske teritorije. Do početka maja obavljene su sve pripremne aktivnosti (obuke, poligonizacija, angažman stručnjaka i sl.) i otpočeo je terenski rad u kopnenom dijelu, dok su aktivnosti

angažmana stručnjaka za kartiranje morske teritorije u toku. Takođe, u toku je i tenderska procedura kroz IPA III za projekat „Podrška uspostavljanju Natura 2000 mreže u Crnoj Gori“ čijom se realizacijom očekuje da će kartiranje kopnene teritorije uz podršku državnog budžeta u narednim godinama biti finalizovano.

Izrađen je i nacrt crvenih lista gmizavaca i vodozemaca, a u toku je izrada crvenih lista ihtiofaune. Pokrenute su aktivnosti za uspostavljanje privremenog prihvatilišta za povrijeđene i konfiskovane divlje životinje koje su predmet nelegalno držanja, trgovine ili koje se nađu povrijeđene u prirodi. Dobijena je lokacija i izrađen je projekat i Eko fond će finansirati početne aktivnosti, dok je namjera da se trajnije rešavanje ovog pitanja inicira kroz IPA III program.

27.5. Hemikalije

Na osnovu Zakona o hemikalijama („Sl. list CG“, broj 51/17) 15. V 2023. donijet je Pravilnik o izmjeni Pravilnik o bližem sadržaju prethodnog obavještanja za izvoz hemikalija („Sl. list CG“, broj 50/23) kojim su prenijete izmjene Aneksa I regulative (EU) br. 649/2012 o izvozu i uvozu opasnih hemikalija.

Vlada je 26. V 2023. usvojila Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022.

U toku je finalizacija Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2024-2026.

Shodno odredbama Zakona o hemikalijama („Sl. list CG“, broj 51/17), Agencija za zaštitu životne sredine, za period 1. I-1. VI 2023. izdala je: 296 dozvola za obavljanje slobodnog prometa opasnih hemikalija (uvoz), i to: izdato je 96 dozvola za slobodan promet za ulja i maziva i 200 za detergente i hemikalije i 29 PIC saglasnosti. Takođe, 29 preduzeća upisano je u Nacionalni registar hemikalija.

Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG“, broj 54/16), u skladu sa kojim se biocidni proizvod, na osnovu zahtjeva, upisuje u privremenu listu, ako je taj biocid već stavljen u promet i upotrebu, Agencija je izdala 87 rješenja o upisu u Privremenu listu biocidnih proizvoda i ukupno je izdato tri rješenja za obavljanje djelatnosti prometa, upotrebe i skladištenja biocida.

U izvještajnom periodu postavljeno je 19 pitanja Nacionalnom help-desku²⁰ i ista su se uglavnom odnosila na registraciju biocidnih proizvoda, kao i na uvoz hemikalija.

27.6. Buka

U toku su izmjene i dopune Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini, koje se odnose na bolju implementaciju i nadzor, ali ne na usklađivanje sa zakonodavstvom EU.

27.7. Civilna zaštita

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2022, peti jednogodišnji izvještaj ovog tipa, Vlada je usvojila 30. III 2023.

Vlada je 26. IV 2023. usvojila Izvještaj o stanju sistema zaštite i spašavanja za 2022.

Evropska komisija odobrila je finansiranje projekta pod nazivom Procjena sposobnosti upravljanja rizicima Crne Gore, koji je započeo sa realizacijom 1. IV 2023. i trajaće 18 mjeseci. U cilju izrade pomenutog dokumenta obrazovana je Radna grupa za izradu Procjene sposobnosti upravljanja rizicima Crne Gore koju čini 84 stručnjaka iz različitih oblasti. Procjena sposobnosti upravljanja rizicima obuhvatiće detaljnu analizu administrativnih, tehničkih i finansijskih kapaciteta Crne Gore u odnosu na rizike koji su identifikovani u Procjeni rizika od katastrofa Crne Gore.

²⁰ helpdesk@epa.org.me

27.8. Klimatske promjene

Crna Gora je pristupila NDC partnerstvu 4. IV 2023. NDC partnerstvo je globalna koalicija zemalja i institucija koje rade zajedno na pokretanju klimatskih promjena kroz održivi razvoj.

Crna Gora je uz pomoć UNDP-a aplicirala za pomoć kroz ovo Partnerstvo za:

- Povećanje/poboljšanje obaveza Crne Gore za Nacionalno utvrđeni doprinos sa 35% na 55% smanjenja emisije GHG do 2030;
- Analiza pravednog prelaska domaćinstava i malih i srednjih preduzeća sa ugljenično intenzivnih izvora energije na obnovljive izvore energije;
- Izradu strategije mobilizacije resursa s novim ciljem od 55%.

KLASTER 5: RESURSI, POLJOPRIVREDA I KOHEZIJA

POGLAVLJE 11 – POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Ostvareni rezultati

Implementacija Uredbe o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2023. – Agrobudžet sprovodi se planiranom dinamikom i u skladu sa procedurama i rokovima propisanim mjerama Agrobudžeta i javnim pozivima raspisanih na osnovu navedenih mjera.

Tokom aprila i maja 2023. prikupljeni su podaci kroz FADN sistem sa 34 poljoprivredna gazdinstva za 2022, a u toku je rad na validaciji podataka.

Tokom maja otpočele su aktivnosti na formalizaciji Sistem poljoprivrednog znanja i inovacija (AKIS-Agricultural Knowledge and Innovation System). Da bi se stvorio efikasan AKIS u poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MPŠV) je iniciralo saradnju između nosilaca poljoprivredne proizvodnje, naučnih institucija, odlučujućih organa i drugih zainteresovanih strana. Prilikom formiranja AKIS-a u poljoprivredi, Ministarstvo je identifikovalo zajedničke ciljeve i prioritete, kreiralo kanal za protok informacija, odnosno da svi akteri u poljoprivredi imaju pravovremene i relevantne informacije za sve učesnike, kako bi podržali komunikaciju, inovacije i stvaranje novih ideja koje će povećati produktivnost i profitabilnost u poljoprivredi.

U maju 2023. raspisan je tender za nabavku usluga za projekat koji se finansira sredstvima Fonda za evropsku integraciju (EUIF). Ovaj projekat se sastoji od dvije komponente. Prva komponenta, čiji je korisnik Direktorat za plaćanja MPŠV, obuhvata pripremu tenderske dokumentacije za nabavku dva softvera koja će olakšati funkcionisanje Sektora za računovodstvo i budžet u Direktoratu za plaćanja u domenu finansijskog računovodstva i izvještavanja za IPARD III i vođenje Registra klijenata. Druga komponenta, čiji je korisnik Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, obuhvata pripremu tenderske dokumentacije za uspostavljanje Fitosanitarnog informacionog sistema, koji će biti finansiran kroz IPA 2021 projekat.

Finansijski sporazum između Evropske komisije i Vlade Crne Gore za nacionalnu IPA 2021 programsku godinu je potpisan 15. XII 2022. Ovim je počeo da teče novi rok za implementaciju projekta koji je u nadležnosti MPŠV - „EU za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori“, ukupne vrijednosti devet miliona eura. Projekat obuhvata tri komponente: Komponenta I – Poljoprivreda i ruralni razvoj (uključujući šumarstvo) s četiri aktivnosti u iznosu od 3,6 miliona eura; Komponenta II – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi sa šest aktivnosti u iznosu od 3,4 miliona eura; Komponenta III – Ribarstvo s dvije aktivnosti u iznosu od 2 miliona eura. Sa ugovaračkim tijelima (DEU, CFCU i Uprava za kapitalne projekte) je napravljen plan nabavki i dostavljanje tenderske dokumentacije ugovaračkim tijelima se odvija u skladu sa istim.

MPŠV je u procesu organizacije i opredjeljivanja podrške za edukaciju administracije na temu kontrole i sertifikacije u oblasti šema kvaliteta.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o maslinarstvu i maslinovom ulju je trenutno u skupštinskoj proceduri.

U 2023. kroz Program unaprijeđenja pčelarstva objavljeno je pet javnih poziva i u toku je njihova realizacija.

Intenzivirane su aktivnosti od značaja za sertifikaciju geografskog porijekla crnogorskih vina. Nakon zaštite 10 naziva za PDO/PGI oznaku vina, otvorena je mogućnost za sertifikaciju geografskog porijekla vina iz tih regiona/subregiona.

Nakon održanih interaktivnih radionica s proizvođačima vina, oni preduzimaju aktivnosti radi sertifikacije geografskog porijekla njihovih konkretnih vina. U toku je sertifikacija pet vina iz Podgoričkog subregiona.

Ministarstvu je dostavljena specifikacija proizvoda za naziv oznake porijekla Piperi. Nakon provjere njene usaglašenosti sa Zakonom o vinu, postavljena je na sajtu Ministarstva radi eventualnih prigovora i komentara zainteresovane javnosti.

Crna Gora je 31. III 2023. uputila zahtjev DG AGRI za priznavanje akreditacije za mjere (M1, M3 i M7) u okviru IPARD III programa, koji je urađen po smjernicama dobijenim od strane EK.

Izrada nove Strategije i Akcionog plana

Finalni nacrt Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023-2028 je u proceduri usvajanja i predat je Ministarstvu finansija i Generalnom sekretarijatu Vlade na mišljenje. Rok za donošenje je II kvartal 2023.

Implementacija IPARD programa

U toku je nadogradnja aplikacije SIZEP-a u cilju usaglašavanja sa zakonskim izmjenama i pripreme za unos livada i pašnjaka i sprovođenja pilot projekta za implementaciju odabrane agroekološke mjere.

Nakon uspostavljanja regionalne kancelarije u Bijelom Polju, završena je izrada idejnog i glavnog projekta za izgradnju kuće poljoprivrede/regionalne kancelarije u Beranama. U toku je revizija projektne dokumentacije. Uz saglasnost Vlade i lokalne samouprave obezbijeđena je parcela na kojoj je planirana izgradnja kuće poljoprivrede/regionalne kancelarije u Pljevljima. U toku je izrada idejnog projekta za kuću poljoprivrede u Pljevljima. Sredstva za projektovanje i izgradnju objekata u Beranama i Pljevljima (druge i treće po redu regionalne kancelarije) obezbijeđena su kroz MIDAS 2 projekat.

Prema posljednjim ažuriranim podacima, trenutno je u Registar poljoprivrednih gazdinstava (Sistem za jedinstvenu identifikaciju korisnika podrške) upisano 19.556 gazdinstava, što je za 1.293 gazdinstva više u odnosu na prethodni izvještajni period.

Prema posljednjim ažuriranim podacima, trenutno je u LPIS-u upisano 6.590 gazdinstava, što je za 862 gazdinstva više u odnosu na prethodni izvještajni period. Registrovano je ukupno 26.317 parcela, odnosno za 4.325 više u odnosu na prethodni izvještajni period, odnosno 13.187,13 ha, što je više za 1.561,63 ha u odnosu na prethodni izvještaj.

IPARD Agencija, u okviru Direktorata za plaćanja, organizacione jedinice Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, zadužena je za sprovođenje mjera iz IPARD programa. Kada je riječ o administrativnim kapacitetima, IPARD Agencija ima 103 radna mjesta utvrđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji MPŠV-a, od

čega su popunjena 71 radno mjesto (uključujući internu reviziju), a koju sačinjavaju sedam direkcija i šest odsjeka koji rade na implementaciji procedura IPARD programa.

Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

U okviru Mjere 1 prvog javnog poziva u periodu 1. IV 2023 – 15. VI 2023. nije bilo isplaćenih korisnika.

U okviru Mjere 1 drugog javnog poziva u periodu 1. IV 2023 – 15. VI 2023. isplaćena su dva korisnika. Ukupna vrijednost ovih investicija je 152.705,17 eura (sa PDV-om), odnosno 131.678,39 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 82.269,77 eura.

U okviru Mjere 1 trećeg javnog poziva u periodu 1. IV 2023 – 15. VI 2023. isplaćena su tri korisnika. Ukupna vrijednost ovih investicija je 253.470,90 eura (sa PDV-om), odnosno 253.470,90 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 160.888,82 eura. Takođe, isplaćena je jedna avansna podrška u iznosu od 131.993,33 eura.

Četvrti javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 14. III 2022. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške u okviru ovog Javnog poziva je od 15. III do 28. IV 2022. U okviru ovog poziva podnijeto je 92 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost zahtijevanih investicija je 26.593.809,64 eura (sa PDV-om), odnosno 23.707.559,89 eura (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 15.669.795,98 eura. Ugovoreno je 46 projekata ukupne vrijednosti investicija 6.265.797,98 eura (sa PDV-om), 5.101.345,48 eura (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 3.419.034,74 eura. U periodu 1. IV – 15. VI 2023. ugovorena su dva projekta. Ukupna vrijednost investicija je 106.537,57 eura (sa PDV-om), odnosno 88.047,58 eura (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 57.600,35 eura. U fazi terenske kontrole su još tri projekta, koja su vraćena u proceduru nakon ispitnog postupka, pa će, po završetku terenske provjere, biti ugovoreni.

U okviru Mjere 1 četvrtog javnog poziva u periodu 1. IV 2023 – 15. VI 2023. isplaćeno je četiri korisnika. Ukupna vrijednost ovih investicija je 187.951,89 eura (sa PDV-om), odnosno 187.951,89 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 129.568,32 eura. Takođe, isplaćene su dvije avansne podrške u iznosu od 158.864,67 eura.

Peti Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 15. V 2023. Prijem aplikacija je do 15. VI 2023.

Mjera 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“

U okviru Mjere 3 prvi javni poziv, u periodu 1. IV – 15. VI 2023. nije bilo isplaćenih korisnika.

U okviru Mjere 3 drugi javni poziv, u periodu 1. IV – 15. VI 2023. isplaćen je jedan korisnik. Ukupan iznos ove investicije je 1.643.368,51 eura (s PDV-om), odnosno 1.358.155,80 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 679.077,90 eura.

U okviru Mjere 3, treći javni poziv u periodu 1. IV – 15. VI 2023. nije bilo isplaćenih korisnika.

U okviru Mjere 3, četvrti javni poziv u periodu 1. IV – 15. VI 2023. isplaćen je jedan korisnik. Ukupan iznos ove investicije je 71.581,00 eura (s PDV-om), odnosno 71.581,00 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 35.790,50 eura. Takođe, isplaćena je jedna avansna podrška u iznosu od 189.396,90 eura.

Rok za prijem zahtjeva za Peti javni poziv za Mjeru 3 bio je 6. III 2023. U okviru ovog poziva podnijeto je 39 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost traženih investicija je 16.267.007,23 eura (sa PDV-om), odnosno 13.443.807,63 eura (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6.721.903,82 eura. Ugovoreno je 16 projekata ukupne vrijednosti investicija 6.200.413,66 eura (sa PDV-om), 5.124.308,80 eura (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 2.583.812,45 eura.

Potpuna akreditacija Mjere 7 je dobijena 22. III 2023. Nakon toga je traženo izuzeće od procedura koje se odnosilo na pomjeranje gornjeg limita za prihvatljivi iznos troškova, zbog naglog porasta cijena na tržištu. Izuzeće je odobreno 17. V 2023. U toku je finalizacija ugovora u skladu sa odobrenim izuzećem i potpisivanje ugovora sa korisnicima. Ugovor će potpisati 24 korisnika. Ukupna vrijednost investicija je 3.31 miliona eura bez PDV-a, dok je iznos potencijalne podrške 2.15 miliona eura bez PDV-a.

Počela je refundacija PDV-a koji su korisnici IPARD-a platili prije donošenja pravilnika o oslobađanju od plaćanja PDV-a, kroz isplatu subvencija i do sada su isplaćena 232 korisnika, a ukupno sredstava koja su isplaćena su 1.381.273,97 eura.

Kad je u pitanju implementacija mjera kroz zajedničku organizaciju tržišta, pored Programa unapređenja pčelarstva, preuzeta je implementacija CMO mjera posebne podrške za vino, a krajem godine se planira i preuzimanje školskih šema.

POGLAVLJE 12 - BEZBJEDNOST HRANE, VETERINARSTVO I FITOSANITARNA POLITIKA

12.1. Strategija i Akcioni plan – ažuriranje statusa

Tekst inovirane Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika je u završnoj fazi usklađivanja sa drugim državnim organima.

12.2. Usvajanje sekundarnog zakonodavstva

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. usvojeno je sljedeće sekundarno zakonodavstvo:

12.2.1. Bezbjednost hrane:

- Program mjera bezbjednosti i kvaliteta hrane i hrane za životinje za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23);
- Na osnovu ovog programa donijeti su sljedeći pojedinačni programi:
- Program monitoringa rezidua u hrani životinjskog porijekla i hrani za životinje (br. 002-310/23-2036/2 od 09.V 2023);
- Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23);
- Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2023. („Sl. list CG“, broj 44/23);
- Kontrola mikrobioloških kriterijuma bezbjednosti hrane u fazi stavljanja na tržište (br. 002-310/23-1253 od 29. III 2023);
- Program kontrole mikrobioloških kriterijuma sa proizvodnih površina i opreme u ugostiteljskim objektima (br. 002-310/23-1264 od 3. IV 2023);
- Program monitoringa bezbjednosti školjki (br. 002-310/23-1252 od 29. III 2023);
- Program monitoringa kontaminenata u hrani (br. 002-310/23-1259 od 3. IV 2023);

- Program monitoringa nepoželjnih supstanci u hrani za životinje (br. 002-310/23-1263 od 29. III 2023);
- Program monitoringa hrane neživotinjskog porijekla stavljene na tržište, koja podliježe pojačanoj kontroli pri uvozu (br. 002-310/23-2036 od 9. V 2023);
- Program monitoringa kvaliteta hrane i sadržaja soli u hrani (br. 002-310/23-1254 od 29. III 2023);
- Program monitoringa kvaliteta maslina i maslinovog ulja (br. 002-310/23-1261 od 31. III 2023);
- Program monitoringa kvaliteta meda (br. 002-310/23-1260 od 3. IV 2023);
- Program monitoringa kvaliteta/sastava hrane i načina pružanja informacija potrošačima o hrani (br. 002-310/23-1262 od 29.III 2023);

Implementacija:

Intezivno se implementira usvojeni Program mjera bezbjednosti i kvaliteta hrane i hrane za životinje za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23), koji se sastoji od 14 potprograma monitoringa.

Uprava u skladu sa obavezom utvrđenom Agrobudžetom za 2023. Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu, vrši uzimanje uzoraka sira ili kajmaka sa svih registrovanih gazdinstava koji su podnijeli zahtjev Ministarstvu za ostvarivanje prerađivačke premije.

Monitoring rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla

U skladu sa Programom monitoringa rezidua u hrani životinjskog porijekla i hrani za životinje koji je po ustaljenoj praksi dostavljen EK, za 2023. planirano je ukupno 527 uzoraka.

12.2.2. Veterina, zootehnika i dobrobit životinja:

Implementacija:

Intezivno se implementira usvojeni Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2023. („Sl. list CG“, broj 48/23) kroz nadzore 20 pojedinačnih mjera.

Zaštita dobrobiti životinja

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. izvršena je revizija Registra gazdinstava koka nosilja sa jedinstvenim registarskim brojem za svako gazdinstvo u odnosu na način uzgoja koka nosilja. Prioritetni cilj je obezbjeđivanje sljedivosti jaja koja se stavljaju na tržište i koriste za ishranu ljudi. Podaci iz Registra su objavljeni na web stranici Uprave. U Registar je upisano ukupno 69 gazdinstva na kojima se drže više od 350 komada koka nosilja sa tendencijom povećanja njihovog broja.

12.2.3. Fitosanitarna politika

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. usvojeno je sljedeće sekundarno zakonodavstvo:

Zdravlje bilja

- Program fitosanitarnih mjera za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23) (CELEX: 02016R2031 član 22, 23, 24);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje štetnog organizma *Aleurocanthus spiniferus* (Quaintance) u obilježenim područjima („Sl. list CG“, broj 48/23) (CELEX 32022R1927);

Instrukcije:

- Instrukcija za uzimanje uzoraka po Programu „Posebni nadzor Tomato brown rugose fruit virus“ (broj: 004/1-309/23-1464 od 11. IV 2023);
- Instrukcija fitosanitarnoj inspekciji o uzorkovanju sjemena paradajza i paprike u cilju utvrđivanja prisustva Tomato brown rugose fruit virus – virus smeđe naboranosti ploda paradajza (ToBRFV) (broj: 004/1-309/23-2202 od 18. V 2023);
- Instrukcija za vizuelni pregled i uzorkovanje biljaka paradajza radi utvrđivanja *Ralstonia solanacearum* (broj: 004/1-309/23-2206 od 18. V 2023).

Implementacija:

Intenzivno se implementira usvojeni Program fitosanitarnih mjera za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23) sa Programom zdravstvene zaštite bilja, kroz 19 Posebnih nadzora i monitoringa nad štetnim organizmima.

Uz podršku GIZ-a nabavljene su i postavljene feromonske klopke i žute ljepljive ploče u cilju efikasnije implementacije Programa.

Ažuriranje Registra proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom (Fito registra):

Upisom 30 novih subjekata u izvještajnom periodu, poslednji dodjeljeni Fito broj je ME -1144.

Pripremljena je prva radna verzija Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja u kojoj su prenešene odredbe regulativa 32016R2031 i 32017R0625 (PPCG-om 2023-2024 utvrđivanje predviđeno za IV kvartal 2023).

Održavanje statusa da je Crna Gora slobodna od *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*:

Crna Gora intenzivno radi u skladu sa usvojenim preporukama, a u cilju održavanja statusa i u predviđenom roku je dostavljen izvještaj EK za proizvodnu 2021/2022.

EK je prihvatila deklaraciju NPPO Crne Gore za status *Xylella fastidiosa* 31. III 2023:

Sjeme i sadni materijal

- Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23);
- Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23);
- Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23);
- Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2023. („Sl. list CG“, broj 37/23).

Implementacija:

Intenzivno se implementira usvojeni Program fitosanitarnih mjera za 2023. („Sl. list CG“, broj 32/23) sa Programom kontrolnih ispitivanja proizvodnje sjemenskog i sadnog materijala. U toku je postupak sertifikacije, a do sada je sertifikovan:

Rasad povrća: Ukupna količina sertifikovanog rasada povrća: 3.429,235 kom; Izdato sertifikata: 184.

Sadni materijal ukrasnog bilja: Ukupna količina sertifikovanog rasada sadnog materijala ukrasnog bilja: 388 747 kom; Izdato sertifikata: 79.

Sadni materijal začinskog i ljekovitog bilja: Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala začinskog/ljekovitog bilja: 64.500 kom; Izdato sertifikata: 24.

Sredstva za zaštitu bilja

- Lista registrovanih sredstava za zaštitu bilja („Sl. list CG”, broj 53/23) (CELEX: član 57 02009R1107);
- Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23);
- Program monitoringa uređaja za upotrebu pesticida za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23) (CELEX: Prilog II 02009L0128);
- Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23);
- Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23);
- Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23).

Implementacija:

Intenzivno se implementira usvojeni Program fitosanitarnih mjera za 2023. („Sl. list CG”, broj 32/23) sa Programom praćenja sredstava za zaštitu bilja.

Crna Gora je nastavila sa sprovođenjem Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa Akcionim planom za period 2021-2026. na način da su sve aktivnosti realizovane u skladu sa Planom.

Nastavljena je medijska kampanja u cilju podizanja svesti o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja, a planirana je i obuka korisnika sredstava za zaštitu bilja za profesionalnu upotrebu.

U skladu sa nacionalnim Planom, sproveden je niz aktivnosti na uspostavljanju sistema za kontrolu uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Komisija za pesticide nastavila je sa radom na registraciji pesticida. Ukupno je zaprimljeno 120 zahtjeva, a registrovano 104 pesticida.

Službene kontrole: Kontinuirano se sprovodi Plan službenih kontrola u oblasti sredstava za zaštitu bilja.

Rezidue pesticida

Donijet je Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23).

Implementacija:

Intenzivno se sprovodi Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2023. („Sl. list CG”, broj 44/23). U ovaj program prenesena je Implementaciona Uredba Komisije (EU) br. 2021/601 od 13. IV 2021. o koordinisanom višegodišnjem programu kontrole Unije za 2022, 2023. i 2024. kako bi se obezbijedila usaglašenost sa maksimalnim nivoima rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla i procijenila izloženost potrošača reziduama pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog, kao i Godišnji plan službenih kontrola za ovu oblast za 2023.

12.3. Strukturni zahtjevi za objekte za proizvodnju hrane i kvalitet sirovog mlijeka

Završno sa 15. VI 2023. u Crnoj Gori ostalo je još 54 neusaglašenih objekata za proizvodnju hrane životinjskog porijekla.

Usaglašenost objekata za proizvode životinjskog porijekla na dan 15. VI 2023:

Djelatnost	Usaglašeni sa EU	Neusaglašeni sa EU	Ukupno
------------	------------------	--------------------	--------

	zahtjevima	zahtjevima	
klanice-papkari	5	13*	18
klanice-živina	3	0*	3
mesne preradevine	1	0	1
prerada mesa	12	15*	27
obrada crijeva	1	1	2
prerada mlijeka	11	12*	23
proizvodi ribarstva	4*	0	4
centri za školjke	2	0	2
pakovanje jaja	3	3	6
skladištenje hrane	30*	10	40
UKUPNO	72	54	126

*Napomena: Objekti prestali sa radom i obavijestili Upravu o prestanku obavljanja djelatnosti u skladu sa zakonom.

Sve ove aktivnosti su sprovedene na način koji je mjerljiv. Rezultat tih aktivnosti, kao i saradnja sa subjektima u poslovanju hranom koji su sa svoje strane pokazali veliku odgovornost i posvećenost, je 72 potpuno usaglašena objekta sa EU standardima što je vrijedno pažnje posebno sa aspekta očuvanja i povećanja proizvodnje hrane životinjskog porijekla u Crnoj Gori, za domaće i evropsko tržište. Subjekti u poslovanju hranom životinjskog porijekla su najzastupljeniji korisnici IPARD programa, Mjera 3 -Prerada, najčešće za investicije za rekonstrukciju i opremanje objekata po Planovima unaprjeđenja.

Što se tiče objekata za nus proizvode životinjskog porijekla, u izvještajnom periodu, nije bilo nikakvih izmjena u odnosu na dostavljeni NPUO, te su i dalje četiri usaglašena i dva neusaglašena objekta.

Kategorija proizvoda	Usaglašeni s EU zahtjevima	Neusaglašeni s EU zahtjevima	UKUPNO
Koža i vuna	4	2	6
UKUPNO	4	2	6

12.4. Kvalitet sirovog mlijeka

U skladu sa aktivnostima i mjerama koje su definisane Nacionalnim programom za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom, svih deset aktivnosti se realizuje kontinuirano planiranom dinamikom.

12.5. Sakupljanje i tretman leševa životinja i nus proizvoda životinjskog porijekla

Plan upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa Akcionim planom, a koji je usvojen 21. VI 2018, planirane aktivnosti se sprovode kontinuirano, ali sporo u otežanoj formi sa ograničenjima vezanih za lokaciju.

12.6. EU akreditacija poljoprivrednih proizvoda za izvoz

12.6.1. DG(SANTE) 2022-7481 - Revizija Crne Gore – Rezidue (nivo pripremljenosti u pretpristupnom kontekstu)

Revizija je sprovedena od 28. III do 7. IV 2022. Cilj revizije bio je da naša zemlja ostane na listi za pristup tržištu EU za dotične proizvode odnosno objekte koji se nalaze na listi. Administracija je poslala akcioni plan datim preporukama.

12.6.2. DG(SANTE) 2022-7362 Procjena regulatornih i kontrolnih sistema za proizvodnju živine i/ili proizvoda od živine iz trećih zemalja uvrštenih u liste za izvoz tih proizvoda u Evropsku uniju

Procjena je izvršena u februaru 2022. od strane Evropske komisije - Generalnog Direktorata za zaštitu zdravlja i bezbjednost hrane. Cilj revizije je bio održavanje naše zemlje na listi za pristup tržištu EU za predmetne proizvode, odnosno objekata koji se nalaze na listi. Po završetku procjene, poslat je izvještaj EK sa preporukama. Uprava je na date preporuke poslala akcioni plan u cilju uvažavanja preporuka. U toku je usaglašavanje finalnog Akcionog plana.

12.6.3 Zdravlje bilja - *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*

Crna Gora intenzivno radi u skladu sa usvojenim preporukama, a u cilju održavanja statusa poslat je izvještaj EK za proizvodnju 2021/2022.

12.7. Ažuriranje informacija o kontroli bolesti

12.7.1. Bolest kvrgave kože

Za 2023. potpisan je Grant sa Evropskom komisijom o kofinansiranju programa nadzora za bolesti kvrgava koža goveda, koji podrazumijeva dio troškova aktivnog i pasivnog nadzora kvrgave kože goveda. S obzirom na to da je kvrgava koža u Crnoj Gori bila prisutna 2016, a Crna Gora prekinula vakcinaciju od 1. I 2020. od velikog je značaja pomoć Evropske komisije kroz potpisani grant. U toku je sprovođenje aktivnog monitoringa u skladu sa Programom.

12.7.2. Bolest plavog jezika

Kako bi Crna Gora dobila status slobodne zemlje od plavog jezika sprovodi se program nadzora.

12.7.3. Afrička kuga svinja

Godišnji tehnički izvještaj će biti dostavljen EK.

12.7.4. Klasična kuga svinja

Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 - bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika uključen je prestanak vakcinacije protiv ove bolesti. Kao dio Strategije, sačinjen je i od strane EK odobren i Posebni akcioni plan za kontrolu i iskorjenjivanje klasične kuge svinja kod domaćih i divljih svinja u Crnoj Gori, nakon prestanka vakcinacije čija je implementacija za 2023. u toku.

Od 1. I 2020. ne sprovodi se vakcinacija svinja protiv klasične kuge svinja u Crnoj Gori.

12.7.5. Bjesnilo

SAMODEKLARACIJA O STATUSU ZEMLJE SLOBODNE OD BJESNILA

Kako su ispunjeni svi propisani zahtjevi, a imajući u vidu da je Crnoj Gori posljednji slučaj bjesnila zabilježen 2012, WOAAH je prihvatila samodeklaraciju Crne Gore.

Samodeklaraciju o statusu Crne Gore kao zemlje slobodne od bjesnila je objavljena na sajtu WOAAH.²¹

Oralna vakcinacija protiv bjesnila sprovedena je u aprilu 2023.

12.8. Administrativni/institucionalni kapaciteti

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. zaposleno je jedno lice u Odsjeku za inspekciju hrane Sektora za bezbjednost hrane, jedno lice u Odsjeku za promet i registraciju sredstva za zaštitu i ishranu bilja i dva lica u Odsjeku za fitosanitarnu inspekciju Fitosanitarnog sektora.

IPA

U maju 2023. raspisan je tender za nabavku usluga za projekat koji se finansira sredstvima Fonda za evropsku integraciju (EUIF). Tokom juna biće okončan evaluacioni proces, nakon čega predstoji potpisivanje ugovora za implementaciju projekta.

POGLAVLJE 13 - RIBARSTVO

13.1. Zakonodavni okvir

U cilju ispunjenja prvog završnog mjerila, Vlada je utvrdila Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi²², kao i Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi²³. Oba zakona se nalaze u skupštinskoj proceduri.

U toku je priprema Nacrta strategije ribarstva Crne Gore 2023-2028 sa Akcionim planom za prenošenje, implementaciju i sprovođenje pravne tekovine EU, u okviru koje je angažovan konsultat kroz MIDAS 2 projekat. Nakon sagledavanja zaključaka Komisije za izradu strategije je na sastanku održanom 7. IV 2023, dokument je dodatno unapređen i očekuje se da Nacrt strategije za ribarstvo 2023-2028 sa Akcionim planom za usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU bude dostavljen EK tokom III kvartala 2023²⁴. U toku je priprema Analize stanja tržišta proizvodima ribarstva, za koji je takođe kroz MIDAS 2 projekat, angažovana konsultantkinja za izradu Studije tržišta, a usvajanje Analize (po PPCG-u) je planirano dokraja III kvartala 2023.

Donijet je Pravilnik o tehničkim uslovima koje treba da ispunjavaju mjesta za prvu prodaju ulovljene ribe i drugih morskih organizama i uslovima i načinu prodaje „Sl. list CG”, broj 38/23).

Vlada je 13. IV 2023. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o očuvanju tuna, koji će omogućiti izvoz ulova tune i tunolikih vrsta na tržište zemalja članica Međunarodne komisije za očuvanje atlantskih tuna (ICCAT).

²¹ <https://www.woah.org/app/uploads/2022/11/2022-09-montenegro-rabies-selfd.pdf>

¹⁹ Utvrđen na sjednici Vlade 10. XI 2022.

²³ Utvrđen na sjednici Vlade 24. XI 2022.

²⁴ Usvajanje Strategije, u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023, planirano je za IV kvartal 2023.

13.2. Ostvareni rezultati

Implementacija Programa prikupljanja podataka (DCF-DCRF) nastavljena je u cjelosti, kako u pogledu komercijalnih, tako i bioloških podataka.

Nastavljeno je sa realizacijom projekta „Održivi i inovativni lanac vrijednosti poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u cilju unapređenja tržišta za MSP“ – „Food4Health“, koji pripada INTERREG IPA II prekograničnom programu saradnje za Albaniju, Italiju i Crnu Goru. otvorena Laboratorija za inovativna istraživanja iz oblasti marikulture i mrijestilišta kamenica (*Ostrea edulis*), otvorena je 29. V 2023.

MIDAS 2

U periodu 1. IV – 5. VI 2023. realizovane su sljedeće aktivnosti:

Prva grant podrška za investicije u ribolovne plovne objekte, uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje – nakon sprovedene administrativne i terenske konrole do 5. VI 2023. su pristigla tri zahtjeva za isplatu za nabavljena tri plovila, ukupne vrijednosti 239.548,78 eura, dok će bespovratna podrška od 80% iznositi 191.639,02 eura.

- Na osnovu Drugog javnog poziva za investicije u ribolovne plovne objekte, uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje (20. III 2023) do 20. V 2023 su dostavljeni zahtjevi za bespovratnu podršku, u iznosu od 70% ukupne investicije. Pristiglih aplikacija je devet, u ukupnom planiranom iznosu investicija od 1.870.343,44 eura. Podrška u okviru ove mjere ima za cilj pružanje bespovratne podrške investicijama u zamjeni starih novim ribolovnim plovnim objektima, kako bi se u sektoru ribarstva uvele i primijenile mjere održivog, isplativog i efikasnog ulova ribe i drugih morskih organizama, povećala tržišna konkurentnost i dostigli evropski standardi u bezbjednosti hrane koja potiče iz ulova.

Rekonstrukcija i opremanje ribarskih luka -konsultantska kompanija za izradu procjene uticaja na životnu sredinu i socijalnih uticaja za buduću ribarsku luku na lokaciji Rt Đeran je pripremila Nacrtnu elaboratu o uticaju na životnu sredinu i socijalni uticaj²⁵. Dana 10. V 2023. pristigli su komentari Agencije za zaštitu životne sredine dostavila je komentare u vezi s Elaboratom s rokom za izvršenje navedenih primjedbi. Rad konsultantske kompanije za izradu procjene uticaja na životnu sredinu je u toku.

- U toku je tenderski postupak za nabavku opreme za opremanje 10 mjesta iskrcaja sa uređajima za mjerenje i registraciju ulova, po osnovu tendera koji je raspisan u februaru 2023. Komisija za evaluaciju tendera za mjesta prvog iskrcaja završila je 5. VI 2023. uvid u pristigle ponude i donijela konačnu odluku koja je potpisana i predata TSU. U narednih nekoliko dana, ukoliko ne bude žalbi ili primjedaba pristupiće se zaključenju ugovora i realizaciji projektnog zadatka sa prvo rangiranim ponuđačem.

EUSAIR

Održan je redovni 17. sastanak Tematske nadzorne grupe za Plavi rast, 9. V 2023. na kojem je, između ostalog, nastavljena diskusija o reviziji Akcionog plana EUSAIR-a na tematskom nivou, kao i predstavljeno pet predloga projekata razvijenih u okviru Facility Point radnog paketa 2, spremnih za podnošenje na različite pozive za dostavljanje predloga projekata (CfP) koji će uslijediti (dominantno na IPA ADRION prvi poziv). Tematska nadzorna grupa za Plavi rast (TSG1) je uzela aktivno učešće na 8. godišnjem forumu EUSAIR-a, održanom u okviru

²⁵ Javna rasprava održana u januaru 2023.

predsjedavanja Bosne i Hercegovine u periodu 23 - 25. V 2023. na temu „Plavi rast u nastajanju/obećavajući sektori koji podstiču razvoj i održivost u Jadranskom i Jonskom regionu“.

IPA III

Finansijski sporazum između Evropske komisije i Vlade za nacionalnu IPA 2021 programsku godinu je potpisan 15. XII 2022. Ovim je počeo da teče novi rok za implementaciju projekta koji je u nadležnosti MPŠV „EU za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori“, ukupne vrijednosti devet miliona eura. Projekat obuhvata tri komponente: Komponenta I – Poljoprivreda i ruralni razvoj (uključujući šumarstvo) s četiri aktivnosti u iznosu od 3,6 miliona eura; Komponenta II – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi sa šest aktivnosti u iznosu od 3,4 miliona eura; Komponenta III – Ribarstvo s dvije aktivnosti u iznosu od 2 miliona eura. Sa ugovaračkim tijelima (DEU, CFCU i Uprava za kapitalne projekte) je napravljen plan nabavki i dostavljanje tenderske dokumentacije ugovaračkim tijelima se odvija u skladu s planom.

POGLAVLJE 22 – REGIONALNA POLITIKA I KOORDINACIJA STRUKTURNIH INSTRUMENTATA

Nije bilo realizovanih aktivnosti u izvještajnom periodu.

POGLAVLJE 33 - FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE

33.1. Realizacija aktivnosti

U maju mjesecu upravni odbor Projekta „Unaprjeđenje sistema sopstvenih sredstava EU u Crnoj Gori“ usvojio je finalni izvještaj, nakon čega je održana završna konferencija kojoj je uz prisustvo Delegacije EU u CG i relevantnih institucija prezentovan napredak na uspostavljanju sistema sopstvenih sredstava EU u Crnoj Gori.

Konstatovano je da je unaprjeđenje sistema sopstvenih sredstava, u okviru aktivnosti programa uspješno realizovano kroz: jačanje kapaciteta u svim institucijama nosiocima aktivnosti, uspostavljanje procedura i jačanje institucionalnog okvira, kao i usklađivanje zakonodavnog okvira.

Tokom izvještajnog perioda realizovane su sljedeće aktivnosti od značaja za uspostavljanje sistema sopstvenih sredstava:

- U skladu sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti pripremljen je Nacrt uredbe o bližem postupku i podjeli nadležnosti u procesu planiranja, uplate i izvještavanja o sopstvenim sredstvima EU u CG, koja će nakon procedure prikupljanja mišljenja od strane relevantnih institucija, biti u skorom roku upućena Vladi na razmatranje i usvajanje.
- Pripremljen je model za pripremu prosječne ponderisane stope PDV-a i simulacija izvještaja za obračun PDV –a.

33.2. Tradicionalna sopstvena sredstva

U maju mjesecu pripremljene su Smjernice za naknadnu kontrolu, za sredstva za koja ne postoji obezbjeđenje ili druga garancija za plaćanje carinskog duga i koju treba evidentirati na računu B, a u skladu sa Carinskim zakonikom EU. Cilj naknadne kontrole je osiguranje da su carinske deklaracije u skladu sa carinskim zakonodavstvom i drugim zahtjevima koji se odnose na uvoz ili izvoz i uključuje ispitivanje sistema privrednog subjekta, računovodstva i drugih poslovnih evidencija i prostorija.

U maju mjesecu pripremljena je Simulacija izvještaja sa opisom otkrivenih slučajeva prevara i nepravilnosti vezanih za tradicionalna sredstva u iznosu većem od 10.000 eura. Imajući u vidu da Uprava carina i prihoda CG nije imala slučajeve veće od 10.000 eura, informacije predstavljene u slučaju su zasnovane na sudskoj odluci koju je objavio bugarski upravni sud.

KLASTER 6: VANJSKI ODNOSI

POGLAVLJE 30 – VANJSKI ODNOSI

30.1. Svjetska trgovinska organizacija (STO)

U kontekstu STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama (TFA), Vlada je 18. V 2023. donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice („Sl. list CG”, broj 57/23). Naime, Savjet će preuzeti nadležnosti ranijeg Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice²⁶ i biće zadužen za planiranje i koordinaciju reformi iz oblasti trgovinskih olakšica, kao i praćenje primjene Sporazuma o trgovinskim olakšicama STO, CEFTA Dodatnog protokola 5 i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma iz ove oblasti. Odluka o obrazovanju novog tijela je donijeta u cilju jačanja njegove strukture, prilagođavanja promjenama u organizaciji državne uprave i čestim kadrovskim promjenama u prethodnom periodu²⁷. Pored navedenog, Odlukom je proširen opseg nadležnosti Savjeta u dijelu obaveza koje su proistekle iz Ugovora o zajmu sa Svjetskom bankom, kojim su obezbijeđena sredstva za implementaciju sistema jedinstvenog šaltera u prekograničnoj trgovini. Odlukom je predviđeno da Savjet za trgovinske olakšice bude upravno tijelo koje će nadzirati i usmjeravati implementaciju ovog sistema.

Crna Gora podržava ideju reforme STO-a kojom bi se vratila puna funkcionalnost mehanizma rješavanja sporova²⁸ i inicijative u vezi s olakšicama za investiranje, e-trgovinu, certifikaciju izmjene rasporeda u okviru domaće regulative u uslugama i drugu fazu pregovora o nedozvoljenim subvencijama u ribarstvu. U skladu sa pomenutima, a budući da pitanje transparentnosti i izvještavanja sve više dobija na značaju, Crna Gora se smatra jednom od aktivnijih STO članica imajući u vidu da kontinuirano i blagovremeno dostavlja notifikacije (sve distribuirane notifikacije su dostupne na sajtu STO).

30.2. Najnoviji podaci o trgovini (uvoz i izvoz)

U Aneksu broj 3 dati su konačni podaci o spoljnotrgovinskoj robnoj razmjeni za 2022. (napomena: I prilog Izvještaju, između ostalog, obuhvata preliminarne podatke za period januar–decembar 2022, u vidu Aneksa).

30.3. Režim spoljne trgovine kontrolisanom robom

30.3.1. Zakonodavni okvir

²⁶ U cilju implementacije STO/FTA, isti je formiran na osnovu Zakona o potvrđivanju protokola o izmjenama i dopunama Sporazuma iz Marakeša o osnivanju STO.

²⁷ U tom kontekstu, članovi ovog tijela su starješine organa uprave i rukovodni kadar u ključnim državnim organima nadležnim za spoljnotrgovinsko poslovanje, a povećan je i broj predstavnika privatnog sektora.

²⁸ U kontekstu rješavanja sporova u okviru STO, Crna Gora prepoznaje ulogu koju multilateralni trgovinski sistem STO, zasnovan na pravilima, treba da odigra u cilju obezbjeđenja sigurnosti i predvidljivosti multilateralnog trgovinskog sistema. Ovo posebno imajući u vidu da je Apelaciono tijelo prestalo sa radom zbog nedostatka kvoruma, čime je direktno narušena drugostепенost sistema rješavanja sporova. U skladu s pomenutim, kao i u dijelu daljeg usaglašavanja svojih trgovinskih politika s EU, Crna Gora se pridružila Privremenom sporazumu o arbitraži (MPIA). U ovom dijelu, značajno je napomenuti da protiv Crne Gore nije pokrenut nijedan spor.

Vlada je 20. IV 2023. donijela Odluku o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG”, broj 53/23), u koju je prenijeta Delegirane regulative 2023/996 o listi robe dvostruke namjene²⁹. Takođe, istog dana Vlada je donijela Odluku o izmjenama odluke o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG”, broj 55/23).

30.3.2. Multilateralni režimi kontrole izvoza (WA i AG)

Crnu Goru je 4. V 2023. posjetila delegacija predstavnika zemlje izvjestioca (Bugarska) i zemalja koizvjestilaca (Njemačka i Slovenija) za proces pristupanja Crne Gore Vasenarskom aranžmanu (WA), režimu kontrole koji je uspostavljen kako bi se doprinijelo regionalnoj i međunarodnoj bezbjednosti i stabilnosti, promovisanjem transparentnosti i veće odgovornosti u transferima konvencionalnog naoružanja i robe i tehnologija dvostruke namjene, te roba i tehnologija dvostruke namjene. Na pomenutom sastanku, predstavnici nadležnih institucija su izvjestili o napretku, u odnosu na prethodne posjete³⁰, nakon čega su uslijedila pitanja članova delegacije i razmjena relevantnih informacija. U cilju pripreme za pomenutu posjetu, Crna Gora je dostavila odgovore na dobijenu listu pitanja³¹, i ista su (na radnom sastanku u maju o.g.) dostavljena na uvid zemljama članicama WA. Predstavnici izvjestioca i koizvjestilaca su naveli da su zadovoljni napretkom Crne Gore u pravno-tehničkom smislu (zakonskim rješenjima i praktičnim procedurama), te u dijelu ispunjenosti kriterijuma koje propisuje Vasenarski aranžman, te istakli da prijem u WA zavisi od više faktora, koji nisu uslovljeni samo rezultatima aplikanta i ispunjenošću uslova, već, možda i dominantno, političkom klimom unutar ovog kontrolnog režima.

30.4. Izvozni krediti

Pripremljen je Nacrt uredbe o osiguranju izvoznih kredita od netržišnih rizika, čiji je tekst tokom februara 2023. finalno usaglašen s preporukama HBOR-a. Ministarstvo finansija je Nacrt uredbe objavilo na javnu raspravu, koja je sprovedena u periodu 27. III – 17. IV 2023.³² Predlog uredbe je upućen u dalju proceduru dobijanja mišljenja od nacionalnih insitucija (Sekretarijat za zakonodavstvo, Ministarstvo pravde, Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Agencija za nadzor osiguranja, Agencija za zaštitu konkurencije, Privredna komora Crne Gore, Centralna banka Crne Gore). Međutim, Sekretarijat za zakonodavstvo je dao negativno mišljenje u smislu da pitanja koja su definisana Nacrtom moraju biti uređena Zakonom o investiciono razvojnom fondu, a ne uredbom. Napominjemo da IRF do sada nije izdavao izvozne kredite.

30.5. Sporazumi o slobodnoj trgovini (FTA)

U odnosu na revizioni proces Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima porijekla, Crna Gora je na 14. sastanku Zajedničkog komiteta konvencije, (održan u Briselu 14. VI 2023). podržala usvajanje revidiranog teksta PEM Konvencije, a u cilju njegovog konačnog usvajanja na sastanku Zajedničkog komiteta (predviđeni datum održavanja 30. XI 2023).

U okviru pregovaračkog procesa za izmjenu FTA s Ukrajinom (vezivanjem FTA za PEM Konvenciju), nakon komentara dobijenih (28. IV 2023.) od ukrajinske strane (i nakon održanog sastanka pregovaračkog tima i više

²⁹ Commission Delegated Regulation (EU) 2023/996 of 23 February 2023 amending Regulation (EU) 2021/821 of the European Parliament and of the Council as regards the list of dual-use items.

³⁰ Izvještavano je od decembra 2019, kada održana njihova druga posjeta (prva bila u maju 2017).

³¹ Pitanja su dostavljena 22. II 2023. i na ista je odgovoreno 29. III 2023.

³² <https://www.gov.me/clanak/javna-rasprava-o-nacrtu-uredbe-o-osiguranju-izvoznih-kredita-od-netrzišnih-rizika>
<https://www.gov.me/clanak/izvjestaj-o-sprovedenoj-javnoj-raspravi-o-nacrtu-uredbe-o-osiguranju-izvoza-od-netrzišnih-rizika>

konsultacija sa nadležnim resorima), Crna Gora će tokom juna 2023. dostaviti ukrajinskoj strani komentare na pregovaračka dokumenta.

30.5.1. CEFTA 2006 Sporazum i Zajedničko regionalno tržište (CRM) – trgovinska komponenta

U izvještajnom periodu održani su sljedeći sastanci CEFTA tijela, i to: 20. CEFTA Podkomitet za poljoprivredu sanitarne i fitosanitarne mjere (4. V 2023, Priština, Kosovo), 25. CEFTA Podkomitet za carine i pravila porijekla (10. V 2023, Beograd, Srbija), 15. CEFTA Upravljački komitet CEFTA Sekretarijata (15. V 2023, Budva, Crna Gora), 38. CEFTA Komitet za kontakt tačke (16. V 2023, Budva, Crna Gora). CEFTA Podkomitet za usluge je održan u periodu 31. V – 1. VI 2023. (Herceg Novi, Crna Gora), u okviru kojeg su predočene moguće oblasti dalje liberalizacije CEFTA Dodatnog protokola 6.³³

25. sastanak CEFTA Podkomiteta za carine i pravila porijekla održan je 10. V 2023. u Beogradu na kome su razmatrani sljedeće teme: usvajanje Nacrta odluke za uspostavljanje elektronskog sistema za olakšanje analize rizika, primjena CEFTA Odluke br.1/2021 o pravilima porijekla, usvajanje CEFTA Akcionog plana za djelimično ili potpuno prenošenje EU PDV paketa za elektronsku trgovinu i dr. U odnosu na pravila porijekla, predstavljene su aktivnosti u vezi s primjenom CEFTA Odluke br.1/2021, sa posebnim osvrtom na organizovanje regionalne radionice za primjenu PEM tranzicionih pravila porijekla, u organizaciji USAID EDGE.

CEFTA Dodatni protokol 7 o rješavanju sporova (DP 7) - U periodu 17 – 18. V 2023. održana je 11. runda pregovora. Sledeća (12. runda) je zakazana za 20. i 21. VI 2023. u Tirani.

Implementacija Odluke br. 1/2019 na AEOs – U saradnji sa GIZ-om realizuje se projekat „Podrška regionalnoj ekonomskoj integraciji” čiji je cilj unapređenje Dodatnog protokola 5, odnosno uzajamno priznavanje AEO programa, uzajamno priznavanje graničnih procedura i dokumentacije i integrisano upravljanje rizikom. Kako Crna Gora planira da ove godine podnese zahtjev CEFTA Sekretarijatu za validaciju crnogorskog AEO programa, dogovorena je neophodna podrška sa GIZ-om za pripremu validacione misije. U saradnji sa GIZ-om, UPC je zainteresovanim privrednim subjektima predstavila izmjene koje su nastupile u crnogorskom zakonodavstvu, stupanjem na snagu novog Carinskog zakona i Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti. U okviru ovog projekta nastavljene su i aktivnosti na promociji AEO među privrednim subjektima u Crnoj Gori i obuka carinika uključenih u pripremu odobrenja i učinka prethodne i naknadne kontrole, budući da trenutno u Crnoj Gori četiri kompanije imaju AEO status.

Upravljanje rizicima - Na sastanku Potkomiteta za carine i pravila porijekla robe 10. V 2023. u Beogradu, određen je novi rok za usvajanje Odluke o uspostavljanju elektronskog sistema i implementaciju menadžmenta rizika u prometu roba između članica CEFTA-e. Uprava prihoda i carina je prihvatila tekst Nacrta odluke, a očekuje se izjašnjenje prema CEFTA od ostalih CEFTA strana radi konačnog usvajanja iste u narednom periodu. Na regionalnom sastanku CEFTA radne grupe za zajedničku strategiju upravljanja rizicima 11. V 2023. u Beogradu, odlučeno je da se sprovede zajednička akcija sa fitosanirarnom upravom, u cilju sprečavanja unosa drvnog materijala namijenjenog pakovanju koji je rizičan sa aspekta ugrožavanja biodiverziteta. Akcija je uspješno realizovana u periodu 3. V – 2. VI 2023.

Na regionalnom sastanku CEFTA radne grupe za zajedničku strategiju upravljanja rizicima 11. V 2023. u Beogradu predstavnici CEFTA Sekretarijata, kao i SEED tima, informisali su da je završen link SEED između Hrvatske (GP

³³ održavanje CEFTA Komiteta za trgovinske olakšice i CEFTA Podkomiteta za netarifne mjere planirano tokom juna 2023. (planirano za 26. VI 2023).

Karasovići) i Crne Gore (Debeli Brijeg), te da je razmjena podataka putem SEED Sistema konačno riješena omogućavanjem linka. Očekuje se početak razmjene podataka, a na osnovu Memoranduma o razumijevanju o razumijevanju o elektronskoj razmjeni podataka koji je zaključen u decembru 2022. (MoR). Takođe u finalnoj fazi je potpisivanje MoR i uspostavljanje direktnog linka između carinskih uprava R. Sjeverne Makedonije i Crne Gore.

E-trgovina – U nastavku aktivnosti u okviru CEFTA i GIZ Projekta u oblasti carinske e-trgovine, nakon Regionalne radionice (29. i 30. III 2023, Sarajevo, BiH) na temu razmjene najavljenih elektronskih podataka između carinskih organa i poštanskih operatera, CEFTA Podkomitet za carine i pravila porijekla je 10. V 2023. usvojio CEFTA Akcioni plan 2023 za parcijalnu ili potpunu transpoziciju EU PDV e-komerc paketa.

U toku je testiranje rada unaprijedene MADB baze podataka, za koju se očekuje da, nakon testiranja, bude operativna.

Prava intelektualne svojine – Pripremljen je tekst Odluke o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine koji je na CEFTA Komitetu za kontakt tačke, održanom 16. V 2023. u Budvi (Crna Gora), usvojen od strane svih CEFTA strana. U skladu sa pravilima funkcionisanja CEFTA-e, potrebno je da se tekst pomenute Odluke usvoji na narednom CEFTA Zajedničkom komitetu³⁴. Takođe, na istom sastanku usvojena je i Odluka o uspostavljanju generalnog sistema priznavanje profesionalnih kvalifikacija, koju je potrebno usvojiti na narednom CEFTA Zajedničkom komitetu.

30.6. Bilateralni investicioni sporazumi

U organizaciji Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), 25. IV 2023, u Beogradu, održan je sastanak Zajedničke radne grupe za investicije sa ciljem predavljanja projekta „Regionalna investiciona politika i promocija Zapadnog Balkana”, a uz podršku Svjetske banke, koji se odnosi na sprovođenje reformskih mjera predviđenih investicionom komponentom Akcionog plana za zajedničko regionalno tržište (CRM). Na sastanku su razmatrana pitanja koja se odnose na Razvijanje standardnih operativnih procedura namijenjena za sporove između države i investitora i mapiranje FDI skringing mehanizma na nivou regiona ZB6 u skladu sa EU regulativama. U kontekstu zaštite investicija, u periodu 3 – 5. V 2023, u Budimpešti, Mađarska, je održana druga runda pregovora za zaključivanje Sporazuma o uzajamnoj promociji i zaštiti investicija između Crne Gore i Republike Mađarske.

30.7. Razvojna politika i humanitarna pomoć

Normativni okvir

Vlada je 30. III 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2022, koji predstavlja prikaz stepena uspješnosti realizacije Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa, za 2022, od strane svih prepoznatih subjekata sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, na državnom i lokalnom nivou.

Vlada je 26. IV 2023. usvojila Izveštaj o stanju sistema zaštite i spašavanja u 2022, koji predstavlja prikaz najvažnijih aktivnosti i rezultata sprovedenih i ostvarenih, u 2022. u okviru sistema zaštite i spašavanja građana, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine u Crnoj Gori u oblasti planiranja, pripremanja i sprovođenja zaštite i spašavanja.

³⁴ Održavanje narednog CEFTA Zajedničkog komiteta, u skladu sa godišnjim programom rada presjedavanja Crne Gore CEFTA sporazumom za 2023, je planirano za decembar 2023.

Bilans ostvarenih rezultata

Operativno-komunikacioni centar 112 (OKC 112) Direktorata za zaštitu i spašavanje Ministarstva unutrašnjih poslova, u periodu 22. III - 31. V 2023. primio je 58.007 poziva i koordinirao sa 11 akcija spašavanja u planinama, u kojima je spašeno 20 osoba (dvoje crnogorskih i 18 stranih državljana).

U sklopu projekta *Jednaki i sigurni u vanrednim situacijama (SEE ME)*, koji se realizuje u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu, 19. i 20. IV 2023. u Regionalnom nastavnom centru Divulje u Splitu, realizovana je obuka za postupanje prema osobama s invaliditetom u hitnim situacijama, na kojoj su učestvovali predstavnici nadležnih institucija i organizacija iz sistema zaštite i spašavanja Hrvatske, Slovenije i Crne Gore te predstavnici udruženja osoba s invaliditetom i same osobe s invaliditetom kao predavači³⁵. U okviru Višekorisičkog IPA programa koji se odnosi na zaštitu od poplava i upravljanje rizikom od šumskih požara (IPA FF) održana je obuka na temu „Prekogranični protokoli i podrška zemlje domaćina“, 24. i 25. IV 2023. u Podgorici³⁶.

U sklopu projekta Kompleksno upravljanje zemljotresima u osjetljivim područjima Južnog Kavkaza kroz efikasno planiranje, reagovanje i zajedničke operacije (HOPE), koji se realizuje u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu dva predstavnika Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a (vođa tima za traganje i spašavanje iz ruševina – USAR i oficir za vezu) učestvovali su na međunarodnoj štabnoj vježbi na temu reagovanja u slučaju zemljotresa, koja se sprovedla 15. i 16. V 2023. u Jerevanu (Republika Jermenija). Na vježbi su se testirale uspostavljene procedure rukovođenja i koordiniranja u slučaju razornog zemljotresa na nacionalnom i međunarodnom novou, uvježbavale procedure za traženje i primanje međunarodne pomoći preko Mehanizma Unije za civilnu zaštitu i simulirao odgovor operativnih timova na razorni zemljotres.

U okviru Inicijative za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE) održana je regionalna konferencija na temu „Šumski požari“, 9. i 10. V 2023. u Podgorici. Konferencija, na kojoj je učestvovalo 36 predstavnika zemalja članica DPPI SEE i šire, omogućila je razmjenu informacija, znanja, najboljih praksi, iskustava i naučenih lekcija u vezi sa prevencijom i odgovorom u slučaju šumskih požara.

Pružanje humanitarne pomoći Ukrajini

Koordinaciono tijelo za vršenje nadzora nad sprovođenjem Odluke o odobravanju privremene zaštite licima iz Ukrajine nastavlja da prati i koordinira aktivnosti i mjere koje preduzimaju nadležni organi i institucije u cilju sprovođenja Odluke. U periodu 24. II 2022. - 29. V 2023. u Crnu Goru je ukupno ušlo 113.464 lica, a Crnu Goru je napustilo 106.571 lica iz Ukrajine. Od donošenja Odluke o odobravanju privremene zaštite lica iz Ukrajine (od 14. III 2022. do 29. V 2023), ukupno je podnijeto 8.851 zahtjeva za privremenu zaštitu, od čega je 5.705 žena i 3.146 muškaraca. Ukupno je odobreno 8.366 zahtjeva za privremenu zaštitu, dok je 485 zahtjeva u proceduri.

Program UN Agencije za pomoć palestinskim izbjeglicama

³⁵ Iz Crne Gore obuku je prošlo 17 predstavnika, i to iz: Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a, Uprave policije, opštinske organizacije Crvenog krsta Bijelo Polje, službi zaštite i spašavanja Bar, Berane, Danilovgrad i Pljevlja, zdravstvenog i obrazovnog sektora, kao i predstavnici udruženja osoba s invaliditetom.

³⁶ Obuka je organizovana za predstavnike Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a, Uprave policije, Ministarstva vanjskih poslova i opštinskih službi zaštite i spašavanja (Bar i Danilovgrad). Ista je kroz prezentacije, razmjenu iskustava, znanja i najboljih praksi, rad u izdvojenim sesijama omogućila povećanje razumijevanja o prekograničnim protokolima i konceptu podrške zemlje domaćina, sa posebnim akcentom na procedure slanja, tranzita i prijema međunarodne pomoći.

Povodom poziva generalnog sekretara UN za učešće i opredjeljivanje sredstava za realizaciju programa UN Agencije za pomoć palestinskim izbjeglicama (UNRWA) tokom donatorske konferencije za UNRWA u Njujorku 2. VI 2023. MVP je opredijelilo 10.000,00 USD za ovu namjenu.

POGLAVLJE 31 – VANJSKA, BEZBJEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA

31.1. Zajednička vanjska i bezbjednosna politika

Restriktivne mjere

Crna Gora se kontinuirano usaglašava sa zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU. U periodu 1. IV – 15. VI 2023, Vlada je donijela sljedeće odluke o uvođenju restriktivnih mjera:

- Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine (26. IV 2023);
- Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije zbog teških kršenja i povreda ljudskih prava (6. IV 2023);
- Odluku o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera, utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije, s obzirom na stanje u Republici Gvineji (26. V 2023) i
- Odluku o prestanku važenja Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije u odnosu na djelovanja koja podrivaju ili ugrožavaju teritorijalni integritet, suverenitet i nezavisnost Ukrajine (26. V 2023).

Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)

49. sastanak Multinacionalne savjetodavne grupe održan je 26. IV 2023. u Beogradu, na kojem je učestvovao generalni direktor Direktorata za politiku odbrane, na kojem je izvršena zvanična primopredaja dužnosti direktora RACVIAC-a³⁷.

Saradnja s međunarodnim organizacijama

Saradnja sa Ujedinjenim nacijama

U periodu 1. VI – 15. VI 2023. Crna Gora je ispunila sve obaveze iz domena svoje nadležnosti, a koje proizilaze iz članstva Crne Gore u Ujedinjenim nacijama³⁸. S tim u vezi, dostavljeni su izvještaji o implementaciji sljedećih konvencija iz domena razoružanja i kontrole naoružanja: Godišnji izvještaj o mjerama za izgradnju povjerenja (CBM) u okviru Konvencije o biološkom oružju (BWC), Godišnji izvještaj u skladu sa članom VII Konvencije o zabrani kasetne municije (CCM), Godišnji izvještaj u vezi sa informacijama o nacionalnim programima u zaštitne svrhe protiv

³⁷ Između gm Jeronima Baza i novog direktora, ambasadora Konstantin-Mihaila Grigorija (Rumunija).

³⁸ izvještavanja o sprovođenju međunarodno-pravnih instrumenata iz oblasti razoružanja i kontrole naoružanja, u skladu sa rokovima izvještavanja Ujedinjenih nacija i finansijske kontribucije prema određenim mirovnim misijama, organizacijama i konvencijama, na prethodno dostavljeni zahtjev Ministarstva vanjskih poslova.

hemijskog oružja, u skladu sa članom X Konvencije o hemijskom oružju (CWC) i Godišnji izvještaj po osnovu člana VII Konvencije o hemijskom oružju (CWC)³⁹.

Crna Gora, kao država članica UN-a, ostaje posvećena promovisanju uloge žena u miru i bezbjednosti, kao i implementaciji ciljeva Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija (SBUN) 1325 i njoj pratećih rezolucija. Vlada je 4. V 2023. usvojila završni izvještaj o sprovođenju drugog NAP-a.

Saradnja s OEBS-om

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. Crna Gora je ispunila sve obaveze iz svoje nadležnosti u skladu sa Kalendarom implementacije aktivnosti Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju – OEBS, u domenu kontrole naoružanja i razoružanja. S tim u vezi, dostavljeni su: odgovori na upitnik o Protivpješadijskim minama-APLM, odgovori na upitnik o SALW-u, razmjenu informacija o kategorijama, podkategorijama i kvalitetu o SALW-u, kontakt osobi za SALW/SCA u MO i odgovore na upitnik o transferu konvencionalnog naoružanja.

Ministarstvo odbrane kroz zadatak praćenja životnog ciklusa ubojnih sredstava (UbS) i njihovog sigurnog skladištenja, a u cilju postizanja veće bezbjednosti, nastavlja sa postupkom smanjenja viškova ubojnih sredstava kako u sopstvenoj organizaciji tako i u saradnji sa misijom OEBS-a u Crnoj Gori, što potvrđuje projekat „Ublažavanje bezbjednosnih rizika u vezi sa SALW/SCA u Crnoj Gori” i izrada Uputstva za sigurno skladištenje UbS- za bezbjednosne snage u Crnoj Gori (Vojsku i Policiju).

Kontrola naoružanja

Crna Gora je u periodu 1. IV – 15. VI 2023. nastavila da aktivno učestvuje u aktivnostima po pitanju kontrole naoružanja. U periodu 4 – 7. IV 2023, Crna Gora je, u skladu sa Bečkim dokumentom 2011 (Vienna Document 2011), uspješno realizovala jednu inspekciju specifičnog područja na Kipru. U sastavu inspekcijskog tima Crne Gore bio je angažovan i jedan gost inspektor predstavnik Verifikacionog centra iz Luksemburga.

U skladu sa Sporazumom o podregionalnoj kontroli naoružanja SPKN – DAYTON, uspješno je realizovan inspekcijski nadzor u Crnoj Gori od strane Bosne i Hercegovine (pasivna kvota) u periodu 16 – 18. V 2023.

U periodu 12 – 15. VI 2023, realizovan je inspekcijski nadzor Crne Gore u R. Srbiji, po Sporazumu o podregionalnoj kontroli naoružanja SPKN – DAYTON (aktivna kvota). U istom periodu realizovan je i inspekcijski nadzor po Bečkom dokumentu 2011 (Vienna Document 2011), od strane Luksemburga u Moladaviji, uz učešće jednog predstavnika Verifikacionog centra (Ministarstva odbrane) Crne Gore, u ulozi gosta inspektora.

Viškovi naoružanja i ubojnih sredstava

U periodu 1. I – 15. VI 2023. količine viškova ubojnih sredstava smanjene su za 25,253 tona. Viškovi ubojnih sredstava (UbS) u navedenom periodu rješavani su prodajom.

³⁹ Pored navedenog, dostavljene su i informacije u skladu sa određenim Rezolucijama UN-a: Informacije o primjeni Rezolucije GS UN 74/24 o objektivnom informisanju o vojnim pitanjima, uključujući transparentnost vojnih troškova, sa aspekta svoje nadležnosti, Informacije o primjeni Rezolucije GS UN 77/72 o mjerama za izgradnju povjerenja u oblasti konvencionalnog oružja i Informacije o primjeni Rezolucije GS UN 77/61 o kontroli konvencionalnog oružja na regionalnom i podregionalnom nivou.

31.2. Zajednička bezbjednosna i odbrambena politika - Kapaciteti za doprinos

Upravljanje krizama

Normativni okvir

- Vlada je 30. III 2023. usvojila Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2022. koji predstavlja prikaz stepena uspješnosti realizacije Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa, za 2022. od strane svih prepoznatih subjekata sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, na državnom i lokalnom nivou.
- Vlada je 26. IV 2023. usvojila Izveštaj o stanju sistema zaštite i spašavanja u 2022. koji predstavlja prikaz najvažnijih aktivnosti i rezultata sprovedenih i ostvarenih, u 2022. u okviru sistema zaštite i spašavanja građana, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine u Crnoj Gori u oblasti planiranja, pripremanja i sprovođenja zaštite i spašavanja.
- Vlada je 26. IV 2023. donijela Odluku o osnivanju Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetanjama, kako bi unaprijedila aktivnosti u toj oblasti na nacionalnom nivou i vršila monitoring i analizu hibridnih aktivnosti i pratila implementaciju preuzetih obaveza u skladu sa strateškim dokumentima usvojenim u toj oblasti.
- Regionalni centar za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta zvanično je započeo rad 8. V 2023. kada je organizovana i prva obuka na temu sajber higijene.

Bilans ostvarenih rezultata

Operativno-komunikacioni centar 112 (OKC 112) Direktorata za zaštitu i spašavanje Ministarstva unutrašnjih poslova, 22. III – 31. V 2023. primio je 58.007 poziva i koordinirao sa 11 akcija spašavanja u planinama, u kojima je spašeno 20 osoba (dvoje crnogorskih i 18 stranih državljana). U okviru EU projekata, učestvovalo se na međunarodnoj štabnoj vježbi na temu reagovanja u slučaju zemljotresa u Jerevanu i na dvije obuke, koje su se odnosile na postupanje prema osobama s invaliditetom u hitnim situacijama i prekogranične protokole i podršku zemlje domaćina⁴⁰.

Uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) – Službenici Odsjeka za NUS u okviru Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a, u periodu 1. I - 31. V 2023. izvršili su prikupljanje 2.000 kg NUS-a, u skladu sa procedurama. Obuka na temu *Sistem upravljanja kvalitetom u protivminskim akcijama*, u organizaciji Norveške narodne pomoći (NPA), sprovedena je u periodu 8-12. V 2023. Ovu obuku uspješno su završila četiri službenika Odsjeka za NUS.

NATO misije

KFOR – Trenutno su u ovoj misiji angažovani jedan oficir i jedan podoficir⁴¹.

NATO misija u Iraku – Trenutno se u Iraku nalazi jedan pripadnik VCG koji je upućen u junu 2023.⁴²

⁴⁰ Informacije o ovim aktivnostima nalaze se u izvještaju za Pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi.

⁴¹ Na osnovu odluke Skupštine iz jula 2018. o učešću pripadnika VCG u NATO misiji na Kosovu

⁴² Na osnovu odluke Skupštine iz decembra 2019. o upućivanju pripadnika Vojske Crne Gore u NATO misiju u Republici Irak (NMI), kojom je predviđeno angažovanje do dva pripadnika.

Ostale NATO aktivnosti

Doprinos Crne Gore aktivnostima Alijanse na njenim istočnim granicama ostvaruje se kroz angažovanje pripadnika VCG u okviru NATO ojačanog prisustva na Istoku (enhanced Forward Presence - eFP). U junu 2023. raspoređena je deseta rotacija u okviru eFP borbene grupe u Letoniji. Shodno odluci Alijanse da ojača svoje prisustvo na istočnom krilu uspostavljanjem četiri dodatne borbene grupe (enhanced Vigilance Activities-eVA), u januaru 2023. Crna Gora je u uputila prvi kontingent koji je angažovan u borbenoj grupi u Bugarskoj.

Aktivnosti u oblasti NATO standardizacije

U periodu 10-12. V 2023. održani su sastanci Komiteta za standardizaciju (CS – Committee for standardization) i Menadžment grupe za standardizaciju (SMG - Standardization management group), u sjedištu NATO-a u Briselu.

Aktivnosti u oblasti NATO kodifikacije

Nastavljeno je sa sprovođenjem obaveza proisteklih iz članstva Crne Gore u NATO kodifikacionom sistemu (NCS), u skladu sa NATO standardima i propisima NATO sistema kodifikacije. U periodu 1. IV - 15. VI 2023. Ministarstvo odbrane je dodijelilo ukupno 11 NCAGE kodova (NATO entitetski kod za pravne subjekte). U tom periodu kodifikovan je 1 novi proizvod i tom proizvodu je dodijeljen NSN broj (NATO skladišni broj). Svi podaci proistekli iz prethodno navedenih aktivnosti su uvršteni u odgovarajuće Nacionalne registre, kao i u NMCRL registar (NATO Master Catalogue of References for Logistics) NSPA agencije (NATO agencija za snabdijevanje i nabavku).

EU misije i operacije

Pripadnici VCG učestvuju u operaciji EU NAVFOR ATALANTA kroz ukrcavanje na savezničke brodove – brodove Komande snaga, kao i kroz angažovanje Samostalnog tima za zaštitu brodova – AVPD na trgovačkim brodovima koji su angažovani za potrebe WFP (World Food Programme) u području operacije. U području operacija trenutno je angažovan jedan oficir, na brodu Mornarice K. Španije (od 13. II 2023).

UN misije

Pripadnici VCG u misiji UN MINURSO u Zapadnoj Sahari angažovani su u sastavu timova vojnih posmatrača UN-a, koji realizuju patrole radi sagledavanja situacije, kontrole poštovanja mirovnog sporazuma i izvještavanja nadležnim tijelima UN-a. Trenutno se, na jednogodišnjem angažovanju od 13. I 2023, nalazi jedna oficirka VCG.

Vježbe i obuke

U periodu 1. IV – 15. VI 2023. obuka jedinica i pripadnika VCG bila je fokusirana na dostizanje, unaprjeđenje i održavanje njihovih sposobnosti, a u cilju kvalitetnog izvršavanja postavljenih zadataka. Aktivnosti su bile usmjerene na osposobljavanje deklariranih jedinica, realizaciju karijernih kurseva, stručno-specijalističko usavršavanje i izučavanje stranih jezika u zemlji i inostranstvu. Pripadnici Vojske su u navedenom periodu učestvovali na brojnim nacionalnim i međunarodnim vježbama, što je bilo od posebnog značaja za dostizanje interoperabilnosti sa savezničkim snagama, ali i unaprjeđenje bilateralne i multilateralne saradnje i razumijevanja.

PRILOZI

Prilog 1 – Spisak zakona koje je Skupština donijela u periodu 1. I - 5. VI 2023.⁴³

1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama;
2. Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o porezu na promet nepokretnosti;
3. Zakon o dopunama Zakona o sprječavanju nelegalnog poslovanja;
4. Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica;
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti;
6. Zakon o potvrđivanju izmjena Multilateralnog sporazuma između Evropske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, BiH, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Crne Gore, Kraljevine Norveške, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja (ECAA Sporazum)
7. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o izgradnji međudržavnog mosta preko rijeke Tare na spoju magistralnog puta M3 na lokaciji Šćepan Polje (Crna Gora) i magistralnog puta M-18 na lokaciji Hum (Bosna i Hercegovina) i priključnih graničnih dionica;
8. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Koreje o ekonomskoj saradnji;
9. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi⁴⁴
10. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodi kretanja na Zapadnom Balkanu sa ličnom kartom;
11. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za doktore medicine, doktore stomatologije i arhitekte u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini;
12. Zakon o potvrđivanju Sporazuma o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja na Zapadnom Balkanu;
13. Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Republike Makedonije o uređivanju međusobnih imovinsko-pravnih odnosa;
14. Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju;
15. Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o gimnaziji;
16. Zakon o izmjenama Zakona o Centralnoj banci Crne Gore;
17. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama;
18. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o privremenom izdržavanju djece;
19. Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o šumama;
20. Zakon o izmjenama Krivičnog zakonika Crne Gore;
21. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o igrama na sreću;
22. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija;
23. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o eksplozivnim materijama;
24. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o duvanu;
25. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o boračkoj i invalidskoj zaštiti;
26. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama.

Prilog 2 – Evidencija o podacima iz nadzora nad sprovođenjem Zakona o zaštiti potrošača i drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača

Prilog 3 – Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore

⁴³ Zakoni pod rednim brojem 6 – 26 dostavljeni su Predsjedniku Crne Gore radi proglašavanja. Predsjednik Crne Gore do završetka izrade ovog priloga nije proglasio navedene zakone.

⁴⁴ Skupština je ponovno izglasala Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi.

Aneks broj 2 — Sprovođenje nadzora
Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zdravlja

Prilog 1: Evidencija o podacima iz nadzora nad sprovođenjem Zakona o zaštiti potrošača i drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača

A. PREDMET NADZORA		BROJ KONTROLA	BROJ UTVRĐENIH NEPRAVILNOSTI	PREDUZETE MJERE				
ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA	DRUGI ZAKON			Broj ukazivanja	Broj rješenja	Broj prekršajnih naloga		Broj zahtjeva za pokretanje prekr. postupka
						Subj. ¹	Odg. lice	
1.	Isticanje cijena za ponuđene proizvode (robe i usluge, uključujući i javne usluge)							
2.	Izdavanje i sadržina računa za prodati proizvod (uključujući i javne usluge)							
3.	Prodajne pogodnosti							
4.	Saobraznost proizvoda i garancija za neprehrambenu robu	60	30	30		5	5	
5.	Saobraznost i garancija za hranu							
6.	Saobraznost i garancija za usluge (uključujući i javne usluge)							
7.	Obavještenja o robi/usluzi							
8.	Javne usluge							

¹ Iskazuje se posebno broj prekršajnih naloga za pravno lice, preduzetnika, i fizičko lice.

9.	Ugovori zaključeni na daljinu i izvan poslovnih prostorija								
10.	Ugovori o finansijskim uslugama zaključeni na daljinu								
11.	Ugovori o turističkim uslugama (<i>timeshare</i>)								
12.	Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima								
13.	Nepoštena poslovna praksa								
14.	Naknada štete prouzrokovane na proizvodu koji je dat na popravku (uključujući hemijsko čišćenje, pranje i sl.)								
UKUPNO:			60	30	30		5	5	

B. POSEBNI PREDMETI NADZORA IZ DRUGIH ZAKONA KOJI SADRŽE ODREDBE O ZAŠTITI POTROŠAČA (koji nisu navedeni u koloni A)		BROJ KONTROLA	BROJ UTVRĐENIH NEPRAVILNOSTI	PREUZETE MJERE				
				Broj ukazivanja	Broj rješenja	Broj prekršajnih naloga		Broj zahtjeva za pokretanje prekr. postupka
						Subj. ²	Odg. lice	
I.	ZAKON O POTROŠAČKIM KREDITIMA	4						
..... ³								
UKUPNO:		4						
II.	ZAKON O TURIZMU I UGOSTITELJSTVU							
.....*								
UKUPNO:								
III.	ZAKON O UNUTRAŠNJOJ TRGOVINI							
.....*								
UKUPNO:								
IV.	ZAKON O ELEKTRONSKOJ TRGOVINI							
.....*								
UKUPNO:								
V.	ZAKON O OBLIGACIONIM ODNOSIMA I OSNOVAMA SVOJINSKO-PRAVNIH ODNOSA U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU							
.....*								

² Iskazuje se posebno broj prekršajnih naloga za pravno lice, preduzetnika, i fizičko lice.

³ **Uputstvo:** unosi se predmet nadzora za prava potrošača koja se štite tim posebnim zakonom.

UKUPNO:								
VI.	ZAKON O PRAVIMA PUTNIKA U POMORSKOJ I UNUTRAŠNJOJ PLOVIDBI							
.....*								
UKUPNO:								
VII.	ZAKON O UGOVORIMA O PREVOZU U DRUMSKOM SAOBRAĆAJU							
.....*								
UKUPNO:								
VIII.	ZAKON O UGOVORNIM ODNOSIMA U ŽELJEZNIČKOM SAOBRAĆAJU							
.....*								
UKUPNO:								
IX.	ZAKON O POŠTANSKIM USLUGAMA							
.....*								
UKUPNO:								
X.	ZAKON O LJEKOVIMA							
.....*								
UKUPNO:								
XI.	ZAKON O ENERGETICI							
.....*								
UKUPNO:								

XII.	ZAKON O PRAVIMA PACIJENATA							
.....*								
UKUPNO:								
XIII.	ZAKON O OGRANIČAVANJU UPOTREBE DUVANSKIH PROIZVODA							
.....*								
UKUPNO:								
XIV.	ZAKON O SKIJALIŠTIMA							
.....*								
UKUPNO:								
XV.	ZAKON O RAFTINGU							
.....*								
UKUPNO:								
XVI.	ZAKON O FINANSIJSKOM LIZINGU, FAKTORINGU, OTKUPU POTRAŽIVANJA, MIKROKREDITIRANJU I KREDITNOGARANTNIM POSLOVIMA							
.....*								
UKUPNO:								
XVII.	ZAKON O PLATNOM PROMETU i ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA - KORISNIKA FINANSIJSKIH USLUGA							
.....*								
UKUPNO:								

XVIII.	ZAKON O OSIGURANJU ZAKON O OBAVEZONOM OSIGURANJU U SAOBRAČAJU ZAKON O JAHTAMA ZAKON O SIGURNOSTI POMORSKE PLOVIDBE							
.....*								
UKUPNO:								
XIX.	ZAKONI O NEDOZVOLJENOM OGLAŠAVANJU							
.....* ⁴ ZAKON O ELEKTRONSKIM MEDIJIMA		27	17		17			
UKUPNO:		27	17		17			
XX.								
.....*								
UKUPNO:								
TOTAL (A i B Prilog 1):		91	47	30	17	5	5	

⁴ **Uputstvo:** Pored predmeta nadzora za koje se vodi evidencija i dostavljaju podaci iz nadzora unosi se zakon koji sadrži odredbe o zabranjenom oglašavanju.

Prilog 2: Evidencija o primljenim žalbama potrošača i njihovom rješavanju⁵

A. PREDMET NADZORA		BROJ DRUGI ZAKON	BROJ PRIMLJENIH ŽALBI	BROJ KONT ROLA PO ŽALBAMA	RJEŠAVANJE PO ŽALBAMA				
ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA	OSNOVANA - PRIHVACENA				OSNOVANA - DJELOM IČNO PRIHVACENA	NEOSNOVANA - ODBIJENA I POTROŠAČ I POTROŠAČ UPUĆEN NA VANSUDSKU/ SUDSKU ZAŠTITU	NENADLEŽNA - PROSLIJ EBENA DRUGOM NADLEŽ NOM ORGANU	POTR OŠAČ ODUST AO	
1.	Isticanje cijena za ponuđene proizvode (robe i usluge, uključujući i javne usluge)								
2.	Izdavanje i sadržina računa za prodati proizvod (uključujući i javne usluge)								
3.	Prodajne pogodnosti								
4.	Saobraznost proizvoda i garancija za neprehrambenu robu		2	2			2		
5.	Saobraznost i garancija za hranu								
6.	Saobraznost i garancija za usluge (uključujući i javne usluge)								
7.	Obavještenja o robi								
8.	Javne usluge								
9.	Ugovori zaključeni na daljinu i izvan poslovnih prostorija								
10.	Ugovori o finansijskim uslugama zaključeni na daljinu								
11.	Ugovori o turističkim uslugama (<i>timeshare</i>)								
12.	Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima								
13.	Nepoštena poslovna praksa								

⁵ Podaci su uključeni u evidenciju iz Priloga 1.

14.	Naknada štete prouzrokovane na proizvodu koji je dat na popravku (uključujući hemijsko čišćenje, pranje i sl)								
UKUPNO:			2	2			2		

B. POSEBNI PREDMETI NADZORA IZ DRUGIH ZAKONA KOJI SADRŽE ODREDBE O ZAŠTITI POTROŠAČA (koji nisu navedeni u koloni A)		BROJ PRIMLJENIH ŽALBI	BROJ KONT ROLA PO ŽALBAMA	RJEŠAVANJE PO ŽALBAMA				
				OSNOVANA - PRIHVAĆENA	OSNOVANA - DJELIM IČNO PRIHVAĆENA	NEOSNOVANA - ODBIJENA I POTROŠAČ I POTROŠAČ UPUĆEN NA VANSUDSKU/ SUDSKU ZAŠTITU	NENADLEŽNA - PROSLJEĐENA DRUGOM	POTR OŠAČ ODUJST AO
	ZAKON O POTROŠAČKIM KREDITIMA							
..... ^{*6}								
UKUPNO:		24	6					
I	ZAKON O TURIZMU I UGOSTITELJSTVU							
.....*								
UKUPNO:								
II	ZAKON O UNUTRAŠNJOJ TRGOVINI							
.....*								
UKUPNO:								
IV	ZAKON O ELEKTRONSKOJ TRGOVINI							
.....*								
UKUPNO:								
V	ZAKON O OBLIGACIONIM ODNOSIMA I OSNOVAMA SVOJINSKO-PRAVNIH ODNOSA U VAZDUŠNOM SAOBRAĆAJU ZAKON O							
.....*								
UKUPNO:								
VI	ZAKON O PRAVIMA PUTNIKA U POMORSKOJ I UNUTRAŠNJOJ PLOVIDBI							

⁶ **Uputstvo:** unosi se predmet nadzora za prava potrošača koja se štite tim posebnim zakonom.

.....*								
UKUPNO:								
VII	ZAKON O UGOVORIMA O PREVOZU U DRUMSKOM SAOBRAĆAJU							
.....*								
UKUPNO:								
VII	ZAKON O UGOVORNIM ODNOSIMA U I ŽELJEZNIČKOM SAOBRAĆAJU							
.....*								
UKUPNO:								
IX	ZAKON O POŠTANSKIM USLUGAMA							
.....*								
UKUPNO:								
X	ZAKON O LJEKOVIMA							
.....*								
UKUPNO:								
X	ZAKON O ENERGETICI							
.....*								
UKUPNO:								
XI	ZAKON O PRAVIMA PACIJENATA							
.....*								
UKUPNO:								
XII	ZAKON O OGRANIČAVANJU UPOTREBE DUVANSKIH PROIZVODA							
.....*								
UKUPNO:								
XIV	ZAKON O SKIJALIŠTU							
.....*								

UKUPNO:								
XV	ZAKON O RAFTINGU							
.....*								
UKUPNO:								
XV	ZAKON O FINANSIJSKOM LIZINGU, FAKTORINGU, OTKUPU POTRAŽIVANJA, MIKROKREDITIRANJU I KREDITNOGARANTNIM POSLOVIMA	1	1			1		
.....*								
UKUPNO:		1	1			1		
XVI	ZAKON O PLATNOM PROMETU i ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA - KORISNIKA FINANSIJSKIH USLUGA	2	2			2		
.....*								
UKUPNO:		2	2			2		
XVII	ZAKON O OSIGURANJU ZAKON O OBAVEZNOJ OSIGURANJU U SAOBRAĆAJU ZAKON O JAHTAMA ZAKON O SIGURNOSTI POMORSKE PLOVIDBE							
.....*								
UKUPNO:								
XIX	ZAKONI O NEDOZVOLJENOM OGLAŠAVANJU							
*7 ZAKON O ELEKTRONSKIM MEDIJIMA		24	24	17		4		
UKUPNO:		24	24	17		4		
ZAKON O ELEKTRONSKIM KOMUNIKACIJAMA		25	35	11	6	18		
UKUPNO:		25	35	11	6	18		
XX	ZAKON O KREDITNIM INSTITUCIJAMA	4	4			4		
..... * Pridržavanje obaveza iz zaključenog ugovora								

⁷ Uputstvo: Pored predmeta nadzora za koje se vodi evidencija i dostavljaju podaci po žalbi unosi se zakon koji sadrži odredbe o zabranjenom oglašavanju.

UKUPNO:		4	4			4		
XXI	ZAKON O UPOREDIVOSTI NAKNADA POVEZANIH SA RAČUNOM ZA PLAĆANJE POTROŠAČA, PREBACIVANJU RAČUNA ZA PLAĆANJE POTROŠAČA I RAČUNU ZA PLAĆANJE SA OSNOVNIM USLUGAMA	12	12			1		
UKUPNO:		12	12			1		
TOTAL (A i B Prilog 2):		94	86	30	6	32		

Extraction:Vanjski odnosi, Poglavlje 30

PARTNER sve zemlje:
 Godina 2022:
 Sistem trgovine specijalni sistem:
 Vrijednost Eur

Period	CN \ Trgovinski tok	1:uvoz	2:izvoz
jan-decembar:	01:Žive životinje	41,782,588	190,870
	02:Meso i drugi klanicni proizvodi za jelo	115,102,370	21,845,671
	03:Ribe, ljuskari,mekušci i ostali vodeni	17,470,634	26,713
	04:Mlijeko i proizvodi od mlijeka, živalska i pticja jaja, prirodni r	68,718,611	172,192
	05:Proizvodi životinjskog porijekla, na drugom mjestu nepomer	739,929	39,132
	06:Živo drvece i druge biljke; lukovice, korijenje i slicno; sijecen	8,192,453	128,617
	07:Povrce, korijenje i krtole za jelo	27,684,936	6,398,024
	08:Voce za jelo, ukljucujuci jezgrasto voce; kore agruma ili dinja	35,481,614	3,843,683
	09:Kafa, caj, mate caj i zacini	17,171,944	200,382
	10:Žitarice	12,994,666	16,119
	11:Proizvodi mlinske industrije; slad; skrob; inulin; gluten od pš	31,044,942	51,337
	12:Uljano sjemenje i plodovi; razno zrnevlje, sjeme i plodovi; in	4,329,608	450,988
	13:Seljak;gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti	157,039	3,923
	14:Biljni materijali za pletarstvo; biljni proizvodi na drugom mje	54,077	0
	15:Masnoce i ulja životinjskog ili biljnog porijekla i proizvodi njih	32,195,092	640,215
	16:Preradevine od mesa, riba, ljuskara, mekušaca ili ostalih vod	34,261,379	5,009,951
	17:Šecer i proizvodi od šecera	15,080,602	506,110
	18:Kakao i proizvodi od kakaa	26,965,917	2,527,547
	19:Proizvodi na bazi žitarica, brašna, skroba ili mlijeka; poslastic	62,324,666	857,715
	20:Proizvodi od povrca, voca, ukljucujuci jezgrasto voce, i ostali	27,663,967	584,104
	21:Razni proizvodi za ishranu	64,893,791	520,014
	22:Pica, alkoholi i sirce	90,606,336	17,936,136
	23:Ostaci i otpaci prehrambene industrije; pripremljena hrana z	33,743,063	1,088,409
	24:Duvan i proizvodi zamjene duvana	29,961,337	169,322
	25:So;sumpor; zemlja i kamen;gips,krec i cement	42,806,976	2,241,497
	26:Rude, zgure i pepeo	24,123	24,456,675
	27:Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilaci	616,876,188	209,883,765
	28:Neorganski hemijski proizvodi; organska ili neorganska jedin	6,044,117	1,527,865
	29:Organski hemijski proizvodi	6,742,303	135,218
	30:Farmaceutski proizvodi	150,378,941	33,093,632
	31:Đubriva	5,037,302	24,640
	32:Ekstrati za štavljenje ili bojenje;tanini i njihovi derivati;boje,	33,574,454	122,930
	33:Etericna ulja i rezinoidi; parfimerijski, kozmeticki i toaletni pr	39,421,890	2,346,177
	34:Sapun, organska površinska aktivna sredstva,preparati za pra	27,703,504	149,663
	35:Bjelancevinaste materije;modifikovani skrobovi;lijepkovi;enz	2,829,887	88,945
	36:Eksplozivi; pirotehnicki proizvodi; šibice; piroforne legure; za	3,148,176	2,499,972
	37:Proizvodi z afotografske ili kinematografske svrhe	1,126,177	4,349
	38:Razni proizvodi hemijske industrije	27,922,124	328,086
	39:Plasticne mase i proizvodi od plasticnih masa	92,789,255	5,226,883

40:Kaucuk i proizvodi od kaučuka i gume	30,411,438	234,416
41:Sirova sitna i krupna koža, sa dlakom ili bez dlake(osim krzn	55,247	2,385,939
42:Proizvodi od kože, sedlarski i saracki proizvodi , predmeti za	12,532,511	964,632
43:Prirodno i vještacko krzno; proizvodi od krzna	150,672	110
44:Drvo i proizvodi od drveta;drveni ugalj	41,877,514	48,140,893
45:Pluta i proizvodi od plute	529,494	0
46:Proizvodi od slame, esparta ili ostalih materijala za pletariju;	272,275	401
47:Celuloza od drveta ili drugih vlaknastih celuloznih materijala	14,255	1,571,922
48:Hartija i karton; proizvodi od hartijine pulpe, hartije ili karton	45,216,592	3,802,142
49:Štampane knjige, novine, slike i ostali proizvodi graficke indu	10,780,659	1,630,042
50:Svila	26,635	0
51:Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od kor	40,850	0
52:Pamuk	685,095	26,869
53:Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od hartije i tkanine od	93,469	3,329
54:Vještacki ili sintetički filamenti	1,094,393	8,870
55:Vještacka ili sintetička vlakna, sjecena	772,808	7
56:Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad	3,164,524	191,055
57:Tepisi i ostali tekstilni podni pokrivači	4,862,296	1,498,182
58:Specijalne tkanine; taftovani tekstilni proizvodi; cipele; tapise	187,659	200
59:Tekstilne tkanine, impregnisane, premazane, prevucene, pre	1,083,566	35,460
60:Pleteni ili kukicani materijali	775,866	1,850
61:Odjeca i pribor za odjecu, pleteni ili kukicani	38,685,696	527,829
62:Odjeca i pribor za odjecu, osim pletenih ili kukicanih proizvo	61,480,919	2,437,506
63:Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi, iznošena, dotrajala	13,117,717	404,418
64:Obuća, kamašne i slični proizvodi; djelovi tih proizvoda	40,534,271	707,847
65:Šeširi, kape i ostale pokrivače za glavu i njihovi djelovi	2,056,159	73,568
66:Kišobrani, suncobrani, štapovi, štapovi-stolice, bicevi, korbac	1,949,963	14,400
67:Perje i paperje, preparirano i proizvodi izradjeni od perja i pa	774,722	130
68:Proizvodi od kamena, gipsa, cementa, betona, azbesta, lisku	22,816,488	1,970,182
69:Keramicki proizvodi	42,292,809	686,240
70:Staklo i proizvodi od stakla	27,495,135	1,431,846
71:Prirodni ili kultivisani biseri, drago ili poludrago kamenje, ple	9,582,060	3,708,393
72:Gvožđe i celik	68,849,388	8,852,254
73:Proizvodi od gvožđa i celika	89,511,362	6,700,509
74:Bakar i proizvodi od bakra	3,258,792	7,584,212
75:Nikl i proizvodi od nikla	25,534	0
76:Aluminijum i proizvodi od aluminijuma	156,991,824	180,287,219
78:Olovo i proizvodi od olova	42,197	108,893
79:Cink i proizvodi od cinka	354,553	17,124
80:Kalaj i proizvodi od kalaja	20,631	1,440
81:Ostali prosti metali; kremet; proizvodi od njih	1,911,113	48,926
82:Alati, nožarski proizvodi, kašike i viljuške, od prostih metala;	10,068,952	279,723
83:Razni proizvodi od prostih metala	16,388,011	219,233
84:Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanicki uređaji i njho	232,560,611	31,165,087
85:Elektricne mašine i oprema i njihovi djelovi; aparati za snima	213,966,772	9,614,400
86:Sinska vozila i njihovi djelovi; željeznicki i tramvajski kolosjed	1,216,642	563,675
87:Vozila, osim željeznickih ili tramvajskih šinskih vozila i njihovi	234,984,427	17,037,132

	88:Vazduhoplovi, kosmicke letjelice i njihovi djelovi	1,471,418	4,582,479
	89:Brodovi, camci i plovece konstrukcije	25,952,832	3,608,585
	90:Opticki, fotografski, kinematografski, mjerni, kontrolni, prec	40,721,539	3,904,921
	91:Casovnici i njihovi djelovi	9,617,935	211,630
	92:Muzicki instrumenti, djelovi i pribor ovih proizvoda	887,328	160,699
	93:Oružje i municija; njihovi djelovi i pribor	7,031,961	3,557,893
	94:Namještaj, posteljina, madraci, nosaci madraca, jastuci i slic	99,865,212	2,494,562
	95:Iracke, rekviziti za društvene igre i sport; njihovi djelovi i prib	22,522,795	1,138,618
	96:Razni proizvodi	24,842,095	36,029
	97:Predmeti umjetnosti, kolekcija i starina	313,394	280,357
	HS-2:	3,533,838,051	700,251,748

Izvor podataka: Monstat

Extraction:Foreign trade of goods, jan-dec

PARTNER All countries
 CPC special system
 Indicator Eur

	Year	2022:	
Period	CN \ FLOW	1:Import	2:Export
jan-dece	010121:	2,700	0
	010129:Other	4,500	0
	010221:Pure-bred breeding animals	696,740	111,625
	010229:Other	35,658,722	0
	010290:Other	762,818	0
	010391:Weighing less than 50 kg	41,751	0
	010392:Weighing 50 kg or more	211,165	0
	010410:Sheep	3,506,902	0
	010420:Goats	13,386	0
	010511:Fowls of the species Gallus domesticus	503,647	60,498
	010512:LIVE DOMESTIC TURKEYS, WEIGHING <= 185 G	23,037	0
	010594:LIVE FOWLS OF THE SPECIES GALLUS DOMESTICUS, WEI	348,720	13,798
	010599:Other	8,400	0
	010631:LIVE BIRDS OF PREY	100	0
	010690:LIVE ANIMALS (EXCL. MAMMALS, REPTILES, BIRDS, FISH,	0	4,950
	020110:CARCASSES OR HALF-CARCASSES OF BOVINE ANIMALS, FRE	4,052,280	0
	020120:Other cuts with bone in	9,945,139	385,122
	020130:FRESH OR CHILLED BOVINE MEAT, BONELESS	425,205	0
	020220:Other cuts with bone in	474,436	1,927
	020230:Boneless	10,403,681	2,260,249
	020311:Carcases and half-carcases	12,817,718	0
	020312:Hams, shoulders and cuts thereof, with bone in	11,698,823	1,081
	020319:Other	27,063,844	75,347
	020321:Carcases and half-carcases	662,980	0
	020322:Hams, shoulders and cuts thereof, with bone in	717,802	81,330
	020329:Other	7,245,218	1,378,912
	020410:FRESH OR CHILLED LAMB CARCASSES AND HALF-CARCASE	54,949	0
	020421:FRESH OR CHILLED SHEEP CARCASSES AND HALF-CARCASI	130,831	0
	020422:Other cuts with bone in	11,702	0
	020423:FRESH OR CHILLED BONELESS CUTS OF SHEEP	377	0
	020442:Other cuts with bone in	112,626	0
	020610:Of bovine animals, fresh or chilled	136,538	0
	020622:FROZEN EDIBLE BOVINE LIVERS	5,370	0
	020629:Other	117,162	0
	020630:FRESH OR CHILLED EDIBLE OFFAL OF SWINE	8,275	0
	020649:EDIBLE OFFAL OF SWINE, FROZEN (EXCL. LIVERS)	182,152	98,934
	020711:Not cut in pieces, fresh or chilled	3,984,073	0
	020712:Not cut in pieces, frozen	464,336	305
	020713:Cuts and offal, fresh or chilled	8,488,360	402

020714:Cuts and offal, frozen	12,054,522	1,550
020724:Not cut in pieces, fresh or chilled	293,918	0
020725:Not cut in pieces, frozen	1,244	289
020726:Cuts and offal, fresh or chilled	639,373	0
020727:Cuts and offal, frozen	239,145	0
020744:Other, fresh or chilled	3,254	0
020745:Other, frozen	29,758	0
020753:	349	0
020755:Other, frozen	21,149	0
020910:Of pigs	640,395	804,066
020990:	518	0
021011:Hams, shoulders and cuts thereof, with bone in	496,406	6,982,349
021012:Bellies (streaky) and cuts thereof	36,873	473,794
021019:Other	1,063,618	6,996,637
021020:Meat of bovine animals	355,662	2,146,395
021099:Other	22,308	156,982
030191:Trout (Salmo trutta, Oncorhynchus mykiss, Oncorhynchus)	338,445	0
030199:Other	134,820	0
030211:Trout (Salmo trutta, Oncorhynchus mykiss, Oncorhynchus)	163,233	0
030214:	397,588	0
030223:FRESH OR CHILLED SOLE 'SOLEA SPP.'	1,191	0
030224:	51,397	0
030232:Yellowfin tuna (Thunnus albacares)	17	0
030235:Atlantic and Pacific bluefin tuna (Thunnus thynnus, Thunnus)	1,139	0
030241:	7,391	0
030243:Sardines (Sardina pilchardus, Sardinops spp.), sardinella	1,082	0
030244:	9,068	0
030245:Jack and horse mackerel (Trachurus spp.)	191	0
030249:Other	409	0
030251:Cod (Gadus morhua, Gadus ogac, Gadus macrocephalus)	192	0
030254:Hake (Merluccius spp., Urophycis spp.)	780	288
030281:Dogfish and other sharks	160	128
030282:	27	115
030284:Sea bass (Dicentrarchus spp.)	1,342,265	0
030285:Sea bream (Sparidae)	914,943	0
030289:Other	80,308	833
030312:	58,277	0
030313:	29,213	299
030314:Trout (Salmo trutta, Oncorhynchus mykiss, Oncorhynchus)	17,219	0
030331:Halibut (Reinhardtius hippoglossoides, Hippoglossus hippoglossus)	774	0
030332:FROZEN PLAICE 'PLEURONECTES PLATESSA'	23	0
030333:FROZEN SOLE 'SOLEA SPP.'	1,050	0
030334:	136,460	0
030339:Other	2,647	0
030342:Yellowfin tuna (Thunnus albacares)	17,800	0
030351:FROZEN HERRINGS 'CLUPEA HARENGUS, CLUPEA PALLASII'	236	0
030353:Sardines (Sardina pilchardus, Sardinops spp.), sardinella	102,764	0

030354:Mackerel (<i>Scomber scombrus</i> , <i>Scomber australasicus</i> , <i>Sc</i>	117,448	0
030355:Jack and horse mackerel (<i>Trachurus</i> spp.)	9	0
030357:	9,539	0
030359:Other	43,995	0
030366:Hake (<i>Merluccius</i> spp., <i>Urophycis</i> spp.)	133,265	488
030381:Dogfish and other sharks	23,205	0
030382:	1,619	0
030383:	20,181	0
030384:Sea bass (<i>Dicentrarchus</i> spp.)	65,287	0
030389:Other	443,858	0
030391:Livers, roes and milt	4,094	0
030441:	58,830	0
030442:Trout (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchu</i>	2,492	0
030443:	12,185	0
030444:Fish of the families Bregmacerotidae, Euclichthyidae, Ga	15,554	0
030447:Dogfish and other sharks	11,026	0
030449:Other	210,646	0
030459:Other	4,568	0
030462:	129,663	0
030463:	21,212	0
030469:	2,199	0
030471:Cod (<i>Gadus morhua</i> , <i>Gadus ogac</i> , <i>Gadus macrocephalus</i>)	31,143	0
030473:	112,208	0
030474:Hake (<i>Merluccius</i> spp., <i>Urophycis</i> spp.)	956,742	1,078
030475:	624	0
030479:Other	5,712	0
030481:	801,239	447
030483:Flat fish (<i>Pleuronectidae</i> , <i>Bothidae</i> , <i>Cynoglossidae</i> , <i>Solei</i>	10,926	0
030484:	14,424	0
030487:	533,847	0
030488:Dogfish, other sharks, rays and skates (<i>Rajidae</i>)	9,825	0
030489:Other	784,177	0
030495:Fish of the families Bregmacerotidae, Euclichthyidae, Ga	23,820	0
030496:Dogfish and other sharks	950	0
030499:Other	104,214	0
030520:FISH LIVERS AND ROES, DRIED, SMOKED, SALTED OR IN E	10,566	0
030531:	40	0
030532:Fish of the families Bregmacerotidae, Euclichthyidae, Ga	6,978	0
030539:Other	6,901	0
030541:PACIFIC SALMON ' <i>ONCORHYNCHUS NERKA</i> , <i>ONCORHYN</i>	613,882	0
030542:HERRINGS ' <i>CLUPEA HARENGUS</i> , <i>CLUPEA PALLASII</i> ', SMOI	327	0
030544:Tilapias (<i>Oreochromis</i> spp.), catfish (<i>Pangasius</i> spp., <i>Silur</i>	8,294	0
030549:Other	15,844	0
030551:Cod (<i>Gadus morhua</i> , <i>Gadus ogac</i> , <i>Gadus macrocephalus</i>)	94,416	2,175
030554:Herrings (<i>Clupea harengus</i> , <i>Clupea pallasii</i>), anchovies (E	14,107	0
030559:Other	12,783	0
030561:HERRINGS ' <i>CLUPEA HARENGUS</i> , <i>CLUPEA PALLASII</i> ', SALTE	11,325	0

030563:ANCHOVIES 'ENGRAULIS SPP.', SALTED OR IN BRINE ONL	3,506	0
030569:Other	23,772	0
030579:	6	0
030611:Rock lobster and other sea crawfish (Palinurus spp., Pan	73,050	0
030612:Lobsters (Homarus spp.)	35,973	0
030614:Crabs	105,050	0
030615:Norway lobsters (Nephrops norvegicus)	119,986	0
030616:Cold-water shrimps and prawns (Pandalus spp., Crangon	91,229	754
030617:Other shrimps and prawns	2,115,206	0
030619:Other	51,840	0
030631:ROCK LOBSTER AND OTHER SEA CRAWFISH "PALINURUS	2,306	0
030632:Lobsters (Homarus spp.)	161,044	0
030634:NORWAY LOBSTERS "NEPHROPS NORVEGICUS", WHETH	300	0
030636:Other shrimps and prawns	228	0
030693:Crabs	760	0
030695:Shrimps and prawns	53	0
030699:Other	216	0
030711:Live, fresh or chilled	40,043	0
030712:OYSTERS, EVEN IN SHELL, FROZEN	2,496	0
030719:Other	5,106	0
030721:Live, fresh or chilled	14,254	0
030722:Frozen	51,967	0
030729:Other	5,324	0
030731:Live, fresh or chilled	8,058	0
030732:Frozen	101,371	0
030739:Other	7,139	0
030742:Live, fresh or chilled	3,983	0
030743:Frozen	3,097,118	108
030749:Other	64,577	0
030751:LIVE, FRESH OR CHILLED OCTOPUS 'OCTOPUS SPP.', WIT	339	0
030752:OCTOPUS "OCTOPUS SPP.", FROZEN	1,406,346	0
030759:Other	330,965	0
030771:	762	0
030772:Frozen	5,499	0
030791:LIVE, FRESH OR CHILLED MOLLUSCS, FIT FOR HUMAN CO	774	0
030792:MOLLUSCS, EVEN IN SHELL, FROZEN (EXCL. OYSTERS, SC	7,462	0
030799:Other	181,944	0
030812:FROZEN SEA CUCUMBERS "STICHOPUS JAPONICUS, HOL	18,000	20,000
030890:Other	5,287	0
040110:Of a fat content, by weight, not exceeding 1 %	99,884	0
040120:Of a fat content, by weight, exceeding 1 % but not excee	19,494,482	22,882
040140:Of a fat content, by weight, exceeding 6 % but not excee	4,023	0
040150:Of a fat content, by weight, exceeding 10 %	444,148	0
040210:In powder, granules or other solid forms, of a fat conten	91,421	35
040221:Not containing added sugar or other sweetening matter	52,358	0
040229:Other	20,791	0
040291:Not containing added sugar or other sweetening matter	199	0

040299:Other	5,441	0
040320:Yogurt	10,478,099	1,969
040390:Other	4,644,694	2,249
040410:Whey and modified whey, whether or not concentrated	127,899	3,181
040490:Other	92,238	0
040510:Butter	2,841,600	432
040520:Dairy spreads	1,965,878	0
040590:Other	840,988	0
040610:Fresh (unripened or uncured) cheese, including whey ch	1,767,401	94
040620:Grated or powdered cheese, of all kinds	441,389	0
040630:Processed cheese, not grated or powdered	1,298,969	20,035
040640:Blue-veined cheese and other cheese containing veins p	410,597	0
040690:Other cheese	20,645,225	4,376
040711:	190,344	0
040721:	1,264,447	105,168
040729:Other	509,876	0
040819:Other	12,096	0
040899:Other	1,873	0
040900:NATURAL HONEY	972,251	11,771
050400:GUTS, BLADDERS AND STOMACHS OF ANIMALS (OTHER	604,110	38,132
050690:BONES AND HORN-CORES AND THEIR POWDER AND WA	11	0
050790:TORTOISESHELL, WHALEBONE AND WHALEBONE HAIR, F	73	0
050800:Coral and similar materials, unworked or simply prepare	1,906	0
051110:BOVINE SEMEN	131,926	0
051191:Products of fish or crustaceans, molluscs or other aquati	1,256	0
051199:Other	647	1,000
060110:Bulbs, tubers, tuberous roots, corms, crowns and rhizom	54,367	0
060120:Bulbs, tubers, tuberous roots, corms, crowns and rhizom	174,652	0
060210:Unrooted cuttings and slips	93,199	0
060220:Trees, shrubs and bushes, grafted or not, of kinds which	1,072,393	48,519
060230:RHODODENDRONS AND AZALEAS, GRAFTED OR NOT	5,281	0
060240:ROSES, WHETHER OR NOT GRAFTED	94,079	0
060290:Other	4,238,841	16,244
060311:FRESH CUT ROSES AND BUDS, OF A KIND SUITABLE FOR	1,056,003	0
060312:FRESH CUT CARNATIONS AND BUDS, OF A KIND SUITABL	51,548	0
060313:FRESH CUT ORCHIDS AND BUDS, OF A KIND SUITABLE FC	27,168	0
060314:FRESH CUT CHRYSANTHEMUMS AND BUDS, OF A KIND S	483,305	0
060315:	142,166	0
060319:Other	511,493	6,344
060390:DRIED, DYED, BLEACHED, IMPREGNATED OR OTHERWISE	10,015	0
060420:Fresh	152,026	0
060490:Other	25,914	57,510
070110:SEED POTATOES	1,096,432	391
070190:Other	3,162,801	387,417
070200:TOMATOES, FRESH OR CHILLED	6,461,009	11,468
070310:Onions and shallots	1,797,683	663
070320:GARLIC, FRESH OR CHILLED	444,712	0

070390:LEEKs AND OTHER ALLIACEOUS VEGETABLES, FRESH OR	108,595	0
070410:Cauliflowers and broccoli	415,793	0
070420:BRUSSELS SPROUTS, FRESH OR CHILLED	11,451	0
070490:Other	518,057	20,505
070511:FRESH OR CHILLED CABBAGE LETTUCE	81,431	0
070519:FRESH OR CHILLED LETTUCE (EXCL. CABBAGE LETTUCE)	404,873	0
070521:FRESH OR CHILLED WITLOOF CHICORY	32,457	0
070529:FRESH OR CHILLED CHICORY (EXCL. WITLOOF CHICORY)	110	0
070610:FRESH OR CHILLED CARROTS AND TURNIPS	994,940	4
070690:Other	569,325	0
070700:Cucumbers and gherkins, fresh or chilled	1,426,142	1,835
070810:FRESH OR CHILLED PEAS 'PISUM SATIVUM', SHELLED OR	4,235	0
070820:FRESH OR CHILLED BEANS 'VIGNA SPP., PHASEOLUS SPP.	10,970	0
070890:FRESH OR CHILLED LEGUMINOUS VEGETABLES, SHELLED	48,861	268
070920:FRESH OR CHILLED ASPARAGUS	116,234	0
070930:FRESH OR CHILLED AUBERGINES 'EGGPLANTS'	269,182	0
070940:FRESH OR CHILLED CELERY (EXCL. CELERIAC)	114,042	0
070951:FRESH OR CHILLED MUSHROOMS OF THE GENUS 'AGARI	23,992	8
070952:(HS2002):FRESH OR CHILLED TRUFFLES	0	895,720
070953:	0	21,176
070954:	0	7,892
070956:	0	4,930
070959:Other	16,488	569,378
070960:Fruits of the genus Capsicum or of the genus Pimenta	2,901,638	16,811
070970:FRESH OR CHILLED SPINACH, NEW ZEALAND SPINACH AN	78,245	0
070991:	3,718	0
070992:Olives	2,316	0
070993:Pumpkins, squash and gourds (Cucurbita spp.)	664,510	40
070999:Other	213,044	0
071010:POTATOES, UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR B	381	172
071021:SHELLED OR UNSHELLED PEAS 'PISUM SATIVUM', UNCOO	780,091	32
071022:SHELLED OR UNSHELLED BEANS 'VIGNA SPP., PHASEOLU	401,030	0
071029:LEGUMINOUS VEGETABLES, SHELLED OR UNSHELLED, U	43,503	0
071030:SPINACH, NEW ZEALAND SPINACH AND ORACHE SPINAC	154,051	0
071040:SWEETCORN, UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR	236,314	0
071080:Other vegetables	485,378	1,301,599
071090:MIXTURES OF VEGETABLES, UNCOOKED OR COOKED BY	1,014,865	413
071120:Olives	75,943	0
071140:CUCUMBERS AND GHERKINS PROVISIONALLY PRESERVE	32,274	0
071159:MUSHROOMS AND TRUFFLES, PROVISIONALLY PRESERV	40,898	3,312
071190:Other vegetables; mixtures of vegetables	14,604	0
071220:DRIED ONIONS, WHOLE, CUT, SLICED, BROKEN OR IN PO	41,744	0
071232:DRIED WOOD EARS 'AURICULARIA SPP.', WHOLE, CUT, S	1,578	0
071234:	676	0
071239:DRIED MUSHROOMS AND TRUFFLES, WHOLE, CUT, SLICE	87,370	3,142,471
071290:Other vegetables; mixtures of vegetables	269,357	0
071310:Peas (Pisum sativum)	113,088	0

071320:DRIED, SHELLED CHICKPEAS 'GARBANZOS', WHETHER OF	38,277	0
071331:DRIED, SHELLED BEANS OF SPECIES 'VIGNA MUNGO [L.]	117	0
071332:DRIED, SHELLED SMALL RED 'ADZUKI' BEANS 'PHASEOLU	859	0
071333:Kidney beans, including white pea beans (Phaseolus vulg	1,640,600	9,260
071335:	58	0
071339:DRIED, SHELLED BEANS 'VIGNA AND PHASEOLUS', WHET	4,084	0
071340:DRIED, SHELLED LENTILS, WHETHER OR NOT SKINNED O	89,873	0
071350:DRIED, SHELLED BROAD BEANS 'VICIA FABA VAR. MAJOR	575	0
071390:DRIED, SHELLED LEGUMINOUS VEGETABLES, WHETHER O	12,021	2,261
071420:Sweet potatoes	86,535	0
071490:Other	25,503	0
080111:DESICCATED COCONUTS	121,671	2,214
080119:FRESH COCONUTS, WHETHER OR NOT SHELLED OR PEEL	12,507	0
080122:FRESH OR DRIED BRAZIL NUTS, SHELLED	51,943	0
080132:FRESH OR DRIED CASHEW NUTS, SHELLED	429,600	4,680
080211:In shell	53,661	0
080212:Shelled	1,045,277	15,071
080222:FRESH OR DRIED HAZELNUTS OR FILBERTS 'CORYLUS SPP	516,165	7,269
080231:FRESH OR DRIED WALNUTS IN SHELL	13,906	0
080232:FRESH OR DRIED WALNUTS, SHELLED AND PEELED	1,467,126	20,410
080241:	93,110	0
080242:	22,194	0
080251:	226,393	2,652
080252:	7,898	30
080280:	165	0
080291:	161	0
080292:	32,894	0
080299:Other	8,649	3,235
080310:Plantains	6,852,177	896
080390:Other	2,208,153	208
080410:FRESH OR DRIED DATES	398,336	1,714
080420:Figs	144,076	29,974
080430:FRESH OR DRIED PINEAPPLES	619,282	0
080440:FRESH OR DRIED AVOCADOS	551,982	0
080450:FRESH OR DRIED GUAVAS, MANGOES AND MANGOSTEE	67,028	0
080510:Oranges	3,470,097	8
080521:Mandarins (including tangerines and satsumas)	407,350	6,274
080522:FRESH OR DRIED CLEMENTINES INCL. MONREALES	246,472	2,240
080529:FRESH OR DRIED WILKINGS AND SIMILAR CITRUS HYBRID	652	0
080540:FRESH OR DRIED GRAPEFRUIT	357,477	0
080550:Lemons (Citrus limon, Citrus limonum) and limes (Citrus	2,940,198	7
080590:FRESH OR DRIED CITRUS FRUIT (EXCL. ORANGES, LEMON	13,297	0
080610:Fresh	1,574,707	203,458
080620:Dried	295,384	3,390
080711:FRESH WATERMELONS	512,526	399,169
080719:FRESH MELONS (EXCL. WATERMELONS)	175,105	0
080720:FRESH PAWPAWS 'PAPAYAS'	3,757	0

080810:Apples	3,354,071	2,018
080830:Pears	956,741	0
080840:	29,608	0
080910:FRESH APRICOTS	485,987	1,145
080921:	34,269	0
080929:	466,956	0
080930:Peaches, including nectarines	1,791,439	136,567
080940:Plums and sloes	451,974	0
081010:FRESH STRAWBERRIES	522,398	55,471
081020:Raspberries, blackberries, mulberries and loganberries	36,095	0
081030:Black-, white- or redcurrants and gooseberries	2,239	0
081040:Cranberries, bilberries and other fruit of the genus Vacci	88,049	123,620
081050:FRESH KIWIFRUIT	201,764	0
081070:	51,456	0
081090:Other	247,902	37,690
081110:Strawberries	77,854	44,326
081120:Raspberries, blackberries, mulberries, loganberries, bla	263,760	1,036,318
081190:Other	465,229	1,642,676
081210:CHERRIES, PROVISIONALLY PRESERVED, E.G. BY SULPHU	2,195	0
081290:Other	997	0
081310:DRIED APRICOTS	189,738	14,868
081320:DRIED PRUNES	391,551	30,285
081330:DRIED APPLES	3,296	0
081340:Other fruit	222,643	1,329
081350:Mixtures of nuts or dried fruits of this chapter	200,248	14,474
081400:PEEL OF CITRUS FRUIT OR MELONS, INCL. WATERMELON	1,782	0
090111:COFFEE (EXCL. ROASTED AND DECAFFEINATED)	8,026,591	250
090121:ROASTED COFFEE (EXCL. DECAFFEINATED)	6,944,899	17,060
090122:ROASTED, DECAFFEINATED COFFEE	62,071	1,080
090190:Other	37	8,460
090210:GREEN TEA IN IMMEDIATE PACKINGS OF <= 3 KG	117,791	133
090220:GREEN TEA IN IMMEDIATE PACKINGS OF > 3 KG	29,224	106,989
090230:BLACK FERMENTED TEA AND PARTLY FERMENTED TEA, V	150,799	0
090240:BLACK FERMENTED TEA AND PARTLY FERMENTED TEA, V	19,670	0
090300:MATE	205	0
090411:PEPPER OF THE GENUS PIPER, NEITHER CRUSHED NOR G	163,380	0
090412:PEPPER OF THE GENUS PIPER, CRUSHED OR GROUND	323,906	0
090421:Dried, neither crushed nor ground	18,419	15
090422:	639,013	0
090510:	12,410	0
090520:	4,020	0
090611:CINNAMON "CINNAMOMUM EYLANICUM BLUME" (EXC	4,567	0
090619:CINNAMON AND CINNAMON-TREE FLOWERS (EXCL. CIN	1,814	0
090620:CRUSHED OR GROUND CINNAMON AND CINNAMON-TR	80,895	0
090710:	13,038	0
090720:	1,852	0
090811:	459	0

090812:	8,383	0
090831:	2,393	0
090832:	1,124	0
090921:	1,269	0
090922:	745	0
090931:	1,068	0
090932:	3,197	0
090961:	80,799	61,395
090962:	2,794	5,001
091011:	153,042	0
091012:	33,536	0
091020:Saffron	37,347	0
091030:TURMERIC 'CURCUMA'	30,540	0
091091:Mixtures referred to in note 1(b) to this chapter	43,485	0
091099:Other	157,164	0
100111:	4,600	0
100119:	310,517	0
100191:Seed	70,148	0
100199:	3,185,915	0
100210:	6,597	0
100290:	31,030	0
100310:	31,328	0
100390:	360,547	0
100410:	11,124	0
100490:	136,603	0
100510:Seed	82,261	0
100590:MAIZE (EXCL. SEED)	6,429,359	7,466
100610:Rice in the husk (paddy or rough)	504,728	0
100620:Husked (brown) rice	94,668	39
100630:Semi-milled or wholly milled rice, whether or not polished	1,619,024	8,615
100640:BROKEN RICE	15,070	0
100790:	219	0
100810:BUCKWHEAT	11,940	0
100829:	13,021	0
100830:CANARY SEED	11,230	0
100850:	20,007	0
100860:	39,444	0
100890:CEREALS (EXCL. WHEAT AND MESLIN, RYE, BARLEY, OATS)	5,286	0
110100:Wheat or meslin flour	25,938,764	42,014
110220:Maize (corn) flour	302,826	3
110290:Other	338,979	0
110311:Of wheat	223,448	0
110313:Of maize (corn)	1,454,869	0
110319:Of other cereals	240,405	0
110320:Pellets	156,939	0
110412:Of oats	165,439	1,238
110419:Of other cereals	49,667	0

110422:Of oats	951	0
110423:Of maize (corn)	51,603	0
110429:Of other cereals	106,595	0
110430:Germ of cereals, whole, rolled, flaked or ground	1,459	0
110510:FLOUR, MEAL AND POWDER OF POTATOES	6,490	0
110520:FLAKES, GRANULES AND PELLETS OF POTATOES	202,749	5,760
110610:FLOUR, MEAL AND POWDER OF PEAS, BEANS, LENTILS A	1,447	0
110620:Of sago or of roots or tubers of heading 0714	6,596	0
110630:Of the products of Chapter 8	46,659	2,322
110710:Not roasted	1,519,255	0
110720:ROASTED MALT	70,364	0
110811:WHEAT STARCH	52	0
110812:MAIZE STARCH	72,791	0
110813:POTATO STARCH	82,418	0
110814:MANIOC STARCH	549	0
110819:Other starches	65	0
110820:INULIN	433	0
110900:WHEAT GLUTEN, WHETHER OR NOT DRIED	3,128	0
120190:	535,179	0
120241:	29,865	0
120242:	343,749	6,250
120300:COPRA	47	0
120400:Linseed, whether or not broken	88,646	1,331
120600:Sunflower seeds, whether or not broken	120,340	0
120740:Sesamum seeds	249,786	3,348
120750:Mustard seeds	349	0
120770:	16,770	0
120791:Poppy seeds	48,290	0
120799:Other	326,713	20
120810:SOYA BEAN FLOUR AND MEAL	123,744	0
120890:FLOURS AND MEAL OF OIL SEEDS OR OLEAGINOUS FRUIT	13,057	0
120921:ALFALFA SEED FOR SOWING	56,275	0
120922:Clover (Trifolium spp.) seeds	3,575	0
120923:Fescue seeds	7,769	0
120925:Ryegrass (Lolium multiflorum Lam., Lolium perenne L.) s	31,730	0
120929:Other	200,265	0
120930:SEEDS OF HERBACEOUS PLANTS CULTIVATED MAINLY FO	42,290	0
120991:Vegetable seeds	560,181	0
120999:Other	82,365	0
121020:Hop cones, ground, powdered or in the form of pellets; l	125,515	140
121120:GINSENG ROOTS, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT C	486	0
121190:Other	926,507	438,959
121221:	15,435	0
121229:	8,778	0
121291:Sugar beet	4,006	0
121292:	1,815	0
121299:Other	87,416	0

121300:CEREAL STRAW AND HUSKS, UNPREPARED, WHETHER O	12,854	0
121410:ALFALFA MEAL AND PELLETS	16,465	0
121490:Other	249,347	940
130120:NATURAL GUM ARABIC	5,093	0
130190:NATURAL GUMS, RESINS, GUM-RESINS, BALSAMS AND C	3,964	0
130213:EXTRACTS OF HOPS	1,968	0
130219:Other	18,152	0
130220:Pectic substances, pectinates and pectates	2,559	0
130231:AGAR-AGAR, WHETHER OR NOT MODIFIED	2,343	0
130232:Mucilages and thickeners, whether or not modified, deri	1,350	3,923
130239:MUCILAGES AND THICKENERS DERIVED FROM VEGETAB	121,610	0
140110:BAMBOOS	8,430	0
140120:RATTANS	3,274	0
140190:REEDS, RUSHES, OSIER, RAFFIA, CLEANED, BLEACHED OR	31,792	0
140490:VEGETABLE PRODUCTS N.E.S	10,581	0
150110:Lard	143,915	5,470
150120:Other pig fat	6,213	7,166
150210:Tallow	273,178	0
150290:Other	59,826	0
150410:Fish-liver oils and their fractions	2,513	0
150420:Fats and oils and their fractions, of fish, other than liver	2,850	0
150430:Fats and oils and their fractions, of marine mammals	327	0
150500:Wool grease and fatty substances derived therefrom (inc	4,366	0
150790:Other	353	0
150890:Other	199	0
150920:	1,417,859	17,789
150930:	3,562	22,350
150940:	628	8,870
150990:OLIVE OIL AND FRACTIONS OBTAINED FROM THE FRUIT	91,622	2,994
151010:	26,135	0
151090:	1,020,711	0
151110:Crude oil	53,908	38,304
151190:Other	1,214,091	0
151211:Crude oil	4,606,840	51,929
151219:Other	18,886,090	0
151229:Other	74,943	0
151311:Crude oil	45,699	0
151319:Other	33,481	0
151329:Other	103,307	0
151411:Crude oil	786	0
151419:Other	35,740	0
151491:Crude oil	176	0
151499:Other	185	0
151511:CRUDE LINSEED OIL	2,421	0
151519:Other	15,392	0
151529:Other	4,110	0
151530:Castor oil and its fractions	1,024	0

151550:Sesame oil and its fractions	17,906	0
151590:Other	176,041	201,863
151610:Animal fats and oils and their fractions	1,138	52,021
151620:Vegetable fats and oils and their fractions	47,448	0
151710:Margarine, excluding liquid margarine	2,496,614	0
151790:Other	1,302,017	0
151800:Animal, vegetable or microbial fats and oils and their fra	2,258	231,460
152000:GLYCEROL, CRUDE; GLYCEROL WATERS AND GLYCEROL L	1,384	0
152110:VEGETABLE WAXES, WHETHER OR NOT REFINED OR COL	15,615	0
152190:Other	2,223	0
160100:Sausages and similar products, of meat, meat offal, bloo	15,992,820	3,881,944
160210:HOMOGENISED PREPARED MEAT, OFFAL OR BLOOD, PU	3,730	0
160220:Of liver of any animal	1,191,614	3,069
160231:Of turkeys	828,820	0
160232:Of fowls of the species Gallus domesticus	964,644	14,665
160239:Other	2,511,560	0
160241:Hams and cuts thereof	852,411	516,690
160242:Shoulders and cuts thereof	71,987	55,949
160249:Other, including mixtures	2,475,454	330,040
160250:Of bovine animals	1,184,686	178,976
160290:Other, including preparations of blood of any animal	73,759	6,719
160300:Extracts and juices of meat, fish or crustaceans, molluscs	17,461	0
160411:PREPARED OR PRESERVED SALMON, WHOLE OR IN PIECE	11,392	0
160412:Herring	24,441	21,791
160413:Sardines, sardinella and brisling or sprats	1,207,236	0
160414:Tunas, skipjack tuna and bonito (Sarda spp.)	3,639,893	0
160415:Mackerel	283,725	0
160416:PREPARED OR PRESERVED ANCHOVIES, WHOLE OR IN PI	56,752	0
160417:	7,338	0
160419:Other	152,997	0
160420:Other prepared or preserved fish	1,915,271	0
160431:	39,935	0
160432:	102,178	0
160510:CRAB, PREPARED OR PRESERVED	6,280	0
160521:Not in airtight containers	42,016	0
160529:	3,431	108
160540:CRUSTACEANS, PREPARED OR PRESERVED (EXCL. CRABS,	18	0
160553:Mussels	20,153	0
160554:	182,080	0
160555:	302,141	0
160556:	6,341	0
160562:	265	0
160569:	88,550	0
170112:Beet sugar	42,530	0
170114:Other cane sugar	92,057	0
170191:REFINED CANE OR BEET SUGAR, CONTAINING ADDED FL	150,407	0
170199:Other	8,329,175	387,633

170211:LACTOSE IN SOLID FORM AND LACTOSE SYRUP, NOT CO	1,587	0
170219:LACTOSE IN SOLID FORM AND LACTOSE SYRUP, NOT CO	748	0
170220:Maple sugar and maple syrup	25,229	0
170230:Glucose and glucose syrup, not containing fructose or co	35,731	0
170240:Glucose and glucose syrup, containing in the dry state at	4,926	550
170250:CHEMICALLY PURE FRUCTOSE IN SOLID FORM	1,473	0
170260:Other fructose and fructose syrup, containing in the dry	12,653	0
170290:Other, including invert sugar and other sugar and sugar s	72,248	435
170310:CANE MOLASSES RESULTING FROM THE EXTRACTION OF	166	0
170390:BEET MOLASSES RESULTING FROM THE EXTRACTION OR	594	0
170410:Chewing gum, whether or not sugar-coated	195,410	11,192
170490:Other	6,115,668	106,300
180100:COCOA BEANS, WHOLE OR BROKEN, RAW OR ROASTED	2,624	0
180310:COCOA PASTE (EXCL. DEFATTED)	68,330	0
180320:COCOA PASTE, WHOLLY OR PARTLY DEFATTED	4,592	0
180400:COCOA BUTTER, FAT AND OIL	62,752	0
180500:COCOA POWDER, NOT CONTAINING ADDED SUGAR OR C	304,078	10,575
180610:Cocoa powder, containing added sugar or other sweeten	55,827	0
180620:Other preparations in blocks, slabs or bars weighing mor	721,191	0
180631:CHOCOLATE AND OTHER PREPARATIONS CONTAINING C	3,885,417	8,786
180632:Not filled	9,609,649	396,603
180690:Other	12,251,458	2,111,583
190110:FOOD PREPARATIONS FOR INFANT USE, PUT UP FOR RET	2,828,565	3,029
190120:MIXES AND DOUGHS OF FLOUR, GROATS, MEAL, STARCH	2,598,453	144
190190:Other	4,355,179	29,994
190211:UNCOOKED PASTA, NOT STUFFED OR OTHERWISE PREPA	225,104	0
190219:Other	3,099,714	681
190220:Stuffed pasta, whether or not cooked or otherwise prep	215,054	3,877
190230:Other pasta	997,113	0
190240:Couscous	15,368	0
190300:TAPIOCA AND SUBSTITUTES THEREFOR PREPARED FROM	2,807	0
190410:Prepared foods obtained by the swelling or roasting of c	4,713,306	58
190420:Prepared foods obtained from unroasted cereal flakes o	1,102,809	294
190430:BULGUR WHEAT IN THE FORM OF WORKED GRAINS, OB	13,794	0
190490:Other	292,000	0
190510:CRISPBREAD	32,959	0
190520:Gingerbread and the like	180,136	0
190531:Sweet biscuits	16,028,338	648
190532:Waffles and wafers	6,614,232	643,978
190540:Rusks, toasted bread and similar toasted products	3,285,270	17,065
190590:Other	15,724,465	157,947
200110:CUCUMBERS AND GHERKINS, PREPARED OR PRESERVED	1,773,009	21,220
200190:Other	1,932,808	150
200210:Tomatoes, whole or in pieces	1,038,183	119
200290:Other	993,552	4,097
200310:Mushrooms of the genus Agaricus	180,606	245,818
200390:Other	180,148	155,759

200410:Potatoes	3,464,159	4,551
200490:Other vegetables and mixtures of vegetables	180,631	30,947
200510:HOMOGENISED VEGETABLES PUT UP FOR RETAIL SALE A	42,663	1,917
200520:Potatoes	4,855,468	36,078
200540:PEAS 'PISUM SATIVUM', PREPARED OR PRESERVED OTH	177,095	0
200551:SHELLED BEANS 'VIGNA SPP., PHASEOLUS SPP.', PREPAR	176,934	4
200559:UNSHELLED BEANS 'VIGNA SPP., PHASEOLUS SPP.', PREP	44,908	1,830
200560:ASPARAGUS, PREPARED OR PRESERVED OTHERWISE THA	3,796	0
200570:OLIVES, PREPARED OR PRESERVED OTHERWISE THAN BY	1,168,627	3,168
200580:SWEET CORN 'ZEA MAYS VAR. SACCHARATA', PREPARED	182,583	0
200591:BAMBOO SHOOTS, PREPARED OR PRESERVED OTHERWI	2,737	0
200599:Other	2,234,988	6,254
200600:Vegetables, fruit, nuts, fruit-peel and other parts of plan	30,289	68
200710:Homogenised preparations	989,109	0
200791:Citrus fruit	151,924	97
200799:Other	1,231,183	1,395
200811:Groundnuts	1,350,511	0
200819:Other, including mixtures	983,154	56,008
200820:Pineapples	156,647	143
200830:Citrus fruit	165	0
200840:Pears	8,114	0
200850:Apricots	13,507	0
200860:Cherries	80,693	0
200870:Peaches, including nectarines	23,275	0
200880:Strawberries	2,253	0
200891:PALM HEARTS, PREPARED OR PRESERVED, WHETHER OR	112	0
200893:Cranberries (Vaccinium macrocarpon, Vaccinium oxycoc	69,406	0
200897:Mixtures	231,114	0
200899:Other	142,885	0
200911:Frozen	32,703	90
200912:ORANGE JUICE, UNFERMENTED, BRIX VALUE <= 20 AT 20	995,474	0
200919:Other	14,898	802
200921:GRAPEFRUIT JUICE, UNFERMENTED, BRIX VALUE <= 20 A	15,752	0
200931:Of a Brix value not exceeding 20	17,870	0
200939:Other	1,876	0
200941:Of a Brix value not exceeding 20	62,699	0
200949:Other	102,908	0
200950:Tomato juice	46,422	0
200961:Of a Brix value not exceeding 30	2,305	0
200969:Other	238	0
200971:Of a Brix value not exceeding 20	797,534	0
200979:Other	19,449	0
200981:Cranberry (Vaccinium macrocarpon, Vaccinium oxycocco	3,987	0
200989:Other	98,612	13,589
200990:Mixtures of juices	1,354,005	0
210111:EXTRACTS, ESSENCES AND CONCENTRATES, OF COFFEE	991,828	0
210112:Preparations with a basis of these extracts, essences or c	2,217,562	288

210120:Extracts, essences and concentrates, of tea or maté, and	106,243	0
210130:Roasted chicory and other roasted coffee substitutes, an	7,602	0
210210:Active yeasts	1,420,882	0
210220:Inactive yeasts; other single-cell micro-organisms, dead	181,578	0
210230:PREPARED BAKING POWDERS	238,972	0
210310:SOYA SAUCE	117,310	0
210320:TOMATO KETCHUP AND OTHER TOMATO SAUCES	2,253,204	8,134
210330:Mustard flour and meal and prepared mustard	279,779	0
210390:Other	6,689,583	2,103
210410:SOUPS AND BROTHS AND PREPARATIONS THEREFOR	1,978,028	1,248
210420:FOOD PREPARATIONS CONSISTING OF FINELY HOMOGENE	370,155	0
210500:Ice cream and other edible ice, whether or not containin	8,731,815	111,619
210610:Protein concentrates and textured protein substances	996,885	3
210690:Other	38,312,365	396,620
220110:Mineral waters and aerated waters	11,389,874	444,104
220190:ORDINARY NATURAL WATER, NOT CONTAINING ADDED	147,092	3,064
220210:WATERS, INCL. MINERAL AND AERATED, WITH ADDED ST	25,293,020	43,600
220291:NON-ALCOHOLIC BEER <= 0.5% VOL ALC	200,732	0
220299:Other	14,007,996	43,540
220300:Beer made from malt	15,070,062	3,504,115
220410:Sparkling wine	2,302,708	140,341
220421:In containers holding 2 litres or less	7,587,880	12,169,903
220422:In containers holding more than 2 litres but not more th	197,426	21,121
220429:Other	840,951	93,450
220430:Other grape must	0	20
220510:In containers holding 2 litres or less	106,025	5
220590:Other	266	0
220600:Other fermented beverages (for example, cider, perry, m	1,408,879	2,640
220710:UNDENATURED ETHYL ALCOHOL, OF ACTUAL ALCOHOLIC	147,120	0
220720:DENATURED ETHYL ALCOHOL AND OTHER SPIRITS OF AN	4,337	0
220820:Spirits obtained by distilling grape wine or grape marc	759,204	1,308,539
220830:Whiskies	2,978,653	2,757
220840:Rum and other spirits obtained by distilling fermented st	351,816	0
220850:Gin and Geneva	782,923	0
220860:Vodka	1,820,874	2,389
220870:Liqueurs and cordials	1,653,416	0
220890:Other	3,198,593	150,682
220900:Vinegar and substitutes for vinegar obtained from acetic	356,490	5,867
230110:FLOURS, MEALS AND PELLETS, OF MEAT OR OFFAL, UNF	73,224	204,365
230210:Of maize (corn)	1,315,103	0
230230:Of wheat	2,841,522	0
230240:Of other cereals	195,629	0
230310:Residues of starch manufacture and similar residues	8,380	0
230320:Beet-pulp, bagasse and other waste of sugar manufactur	330,767	0
230330:BREWING OR DISTILLING DREGS AND WASTE	1,865	0
230400:OILCAKE AND OTHER SOLID RESIDUES, WHETHER OR NO	695,532	0
230630:OILCAKE AND OTHER SOLID RESIDUES, WHETHER OR NO	549,649	0

230641:OILCAKE AND OTHER SOLID RESIDUES, WHETHER OR NO	1,024,126	0
230650:OILCAKE AND OTHER SOLID RESIDUES, WHETHER OR NO	1,205	0
230690:Other	2,465	0
230800:Vegetable materials and vegetable waste, vegetable resi	32	0
230910:Dog or cat food, put up for retail sale	6,276,857	0
230990:Other	20,426,707	884,044
240110:Tobacco, not stemmed/stripped	56,225	37,919
240210:CIGARS, CHERROOTS AND CIGARILLOS CONTAINING TOBA	1,006,375	0
240220:Cigarettes containing tobacco	20,583,085	131,395
240290:CIGARS, CHERROOTS, CIGARILLOS AND CIGARETTES CONS	0	9
240319:Other	126,180	0
240399:Other	21,154	0
240411:	7,005,617	0
240412:	566,770	0
240419:Other	192,182	0
240491:For oral application	403,750	0
250100:Salt (including table salt and denatured salt) and pure so	1,916,544	40,205
250200:UNROASTED IRON PYRITES	14	4,049
250300:Sulphur of all kinds, other than sublimed sulphur, precipi	11,002	0
250410:NATURAL GRAPHITE IN POWDER OR IN FLAKES	0	18,095
250490:NATURAL GRAPHITE (EXCL. IN POWDER OR IN FLAKES)	4,747	0
250510:SILICA SANDS AND QUARTZ SANDS, WHETHER OR NOT C	222,377	0
250590:NATURAL SANDS OF ALL KINDS, WHETHER OR NOT COLC	42,279	226,789
250610:QUARTZ (EXCL. QUARTZ SANDS)	14,329	0
250700:Kaolin and other kaolinic clays, whether or not calcined	789	14
250810:BENTONITE	87,557	7,829
250830:FIRECLAY (EXCL. KAOLIN AND OTHER KAOLINIC CLAYS AN	265	0
250840:CLAYS (EXCL. FIRECLAY, KAOLIN AND OTHER KAOLINIC C	44,142	16
250870:CHAMOTTE OR DINAS EARTHES	88	2
250900:CHALK	2,115	0
251110:NATURAL BARIUM SULPHATE 'BARYTES'	0	2,221
251200:SILICEOUS FOSSIL MEALS, E.G. KIESELGUHR, TRIPOLITE A	25,761	0
251310:PUMICE STONE	5,358	0
251320:EMERY; NATURAL CORUNDUM, NATURAL GARNET AND	13,809	0
251400:SLATE, WHETHER OR NOT ROUGHLY TRIMMED OR MERE	9,150	0
251511:MARBLE AND TRAVERTINE, CRUDE OR ROUGHLY TRIMM	49,774	656,697
251512:MARBLE AND TRAVERTINE, MERELY CUT, BY SAWING OF	172,311	2,974
251520:ECAUSSINE AND OTHER CALCAREOUS MONUMENTAL OI	5,383	341,204
251611:GRANITE, CRUDE OR ROUGHLY TRIMMED (EXCL. ALREAD	219,298	0
251612:GRANITE, MERELY CUT, BY SAWING OR OTHERWISE, INT	24,795	0
251620:SANDSTONE, WHETHER OR NOT ROUGHLY TRIMMED OF	90,808	0
251690:PORPHYRY, BASALT AND OTHER MONUMENTAL OR BUILL	67,745	53,820
251710:Pebbles, gravel, broken or crushed stone, of a kind compr	237,548	643,100
251720:MACADAM OF SLAG, DROSS OR SIMILAR INDUSTRIAL W	9,540	0
251730:TARRED MACADAM	5,700	0
251741:MARBLE GRANULES, CHIPPINGS AND POWDER, WHETHE	121,522	0
251749:GRANULES, CHIPPINGS AND POWDER, WHETHER OR NO	8,705	15,237

251820:CALCINED OR SINTERED DOLOMITE (EXCL. BROKEN OR C	55	173
251990:Other	42	0
252010:GYPSUM; ANHYDRITE	780	0
252020:PLASTERS CONSISTING OF CALCINED GYPSUM OR CALCII	161,078	0
252100:LIMESTONE FLUX; LIMESTONE AND OTHER CALCAREOUS	12,419	0
252210:QUICKLIME	80,266	0
252220:SLAKED LIME	780,103	9,475
252230:HYDRAULIC LIME (EXCL. PURE CALCIUM OXIDE AND CAL	89,989	0
252310:CEMENT CLINKERS	23,268	0
252321:WHITE PORTLAND CEMENT, WHETHER OR NOT ARTIFICI	1,706,639	130
252329:PORTLAND CEMENT (EXCL. WHITE, WHETHER OR NOT A	26,145,319	0
252390:CEMENT, WHETHER OR NOT COLOURED (EXCL. ALUMIN	10,358,561	0
252520:MICA POWDER	706	0
252610:NATURAL STEATITE, WHETHER OR NOT ROUGHLY TRIMM	23	0
252620:NATURAL STEATITE AND TALC, CRUSHED OR POWDERED	2,738	0
252800:	0	68,332
252910:FELDSPAR	0	1,047
253010:VERMICULITE, PERLITE AND CHLORITES, UNEXPANDED	4,323	0
253090:ARSENIC SULFIDES, ALUNITE, POZZUOLANA, EARTH COL	27,212	150,090
260111:NON-AGGLOMERATED IRON ORES AND CONCENTRATES	0	109,635
260600:ALUMINIUM ORES AND CONCENTRATES	0	7,947,402
260700:LEAD ORES AND CONCENTRATES	0	1,271,164
260800:ZINC ORES AND CONCENTRATES	0	15,090,179
261000:CHROMIUM ORES AND CONCENTRATES	23,903	0
262040:ASH AND RESIDUES CONTAINING MAINLY ALUMINIUM	0	38,295
262190:SLAG AND ASH, INCL. SEAWEED ASH 'KELP' (EXCL. SLAG,	220	0
270111:ANTHRACITE, WHETHER OR NOT PULVERISED, NON-AGG	0	64,626
270210:LIGNITE, WHETHER OR NOT PULVERISED, NON-AGGLOM	0	11,922,597
270300:PEAT, INCL. PEAT LITTER, WHETHER OR NOT AGGLOMER	868,204	0
270400:Coke and semi-coke of coal, of lignite or of peat, whethe	0	980
270600:TAR DISTILLED FROM COAL, FROM LIGNITE OR FROM PE	390	0
270810:PITCH OBTAINED FROM COAL TAR OR FROM OTHER MIN	230,789	160,074
271012:Light oils and preparations	38,688,833	79,911
271019:Other	338,922,411	27,420,050
271020:Petroleum oils and oils obtained from bituminous miner	187,876	0
271099:WASTE OILS CONTAINING MAINLY PETROLEUM OR BITU	845	34,598
271111:NATURAL GAS, LIQUEFIED	1,001,960	0
271112:Propane	2,410,742	442
271113:Butanes	8,396,347	722
271114:ETHYLENE, PROPYLENE, BUTYLENE AND BUTADIENE, LIQ	42	0
271119:GASEOUS HYDROCARBONS, LIQUEFIED, N.E.S. (EXCL. NA	618,470	0
271121:NATURAL GAS IN GASEOUS STATE	3,156,518	0
271129:HYDROCARBONS IN GASEOUS STATE, N.E.S. (EXCL. NATU	911,609	0
271210:Petroleum jelly	6,827	0
271220:Paraffin wax containing by weight less than 0,75 % of oil	11,049	0
271290:Other	12,616	0
271320:PETROLEUM BITUMEN	11,458,060	0

271390:Other residues of petroleum oils or of oils obtained from	389	33,546
271490:BITUMEN AND ASPHALT, NATURAL; ASPHALTITES AND A	60,932	0
271500:BITUMINOUS MASTICS, CUT-BACKS AND OTHER BITUMI	448,356	0
271600:ELECTRICAL ENERGY	209,482,922	170,166,220
280110:CHLORINE	146,764	0
280120:IODINE	947	0
280130:Fluorine; bromine	200	0
280200:SULPHUR, SUBLIMED OR PRECIPITATED; COLLOIDAL SUL	171	0
280300:CARBON "CARBON BLACKS AND OTHER FORMS OF CARB	127	33
280410:HYDROGEN	166	0
280421:ARGON	79,984	0
280429:Other	187,190	0
280430:NITROGEN	51,870	0
280440:OXYGEN	161,016	0
280461:SILICON CONTAINING >= 99,99% BY WEIGHT OF SILICON	274,938	0
280469:SILICON CONTAINING < 99,99% BY WEIGHT OF SILICON	89,077	0
280512:CALCIUM	33	0
280610:HYDROGEN CHLORIDE 'HYDROCHLORIC ACID'	154,951	0
280700:SULPHURIC ACID; OLEUM	60,185	0
280800:NITRIC ACID; SULPHONITRIC ACIDS	21,781	0
280910:DIPHOSPHORUS PENTAOXIDE	48	0
280920:PHOSPHORIC ACID; POLYPHOSPHORIC ACIDS, WHETHER	11,958	0
281000:Oxides of boron; boric acids	41,934	0
281119:Other	2,249	0
281121:CARBON DIOXIDE	62,474	0
281122:SILICON DIOXIDE	22,698	10,872
281129:Other	45,868	0
281290:HALIDES AND HALIDE OXIDES OF NON-METALS (EXCL. CH	794	0
281410:ANHYDROUS AMMONIA	5,998	0
281420:AMMONIA IN AQUEOUS SOLUTION	2,859	0
281511:SODIUM HYDROXIDE 'CAUSTIC SODA' SOLID	101,266	4,319
281512:SODIUM HYDROXIDE 'CAUSTIC SODA' IN AQUEOUS SOLU	177,916	0
281520:POTASSIUM HYDROXIDE "CAUSTIC POTASH"	971	0
281530:PEROXIDES OF SODIUM OR POTASSIUM	270	0
281610:HYDROXIDE AND PEROXIDE OF MAGNESIUM	202,784	0
281640:OXIDES, HYDROXIDES AND PEROXIDES, OF STRONTIUM O	55	0
281700:ZINC OXIDE; ZINC PEROXIDE	2,247	0
281810:Artificial corundum, whether or not chemically defined	2,801	0
281820:ALUMINIUM OXIDE (EXCL. ARTIFICIAL CORUNDUM)	2,162,066	0
281910:CHROMIUM TRIOXIDE	67	0
281990:Other	68	0
282010:MANGANESE DIOXIDE	716	0
282110:IRON OXIDES AND HYDROXIDES	92,091	0
282300:TITANIUM OXIDES	478	0
282410:LEAD MONOXIDE 'LITHARGE, MASSICOT'	75	0
282510:HYDRAZINE AND HYDROXYLAMINE AND THEIR INORGAN	125	0
282590:Other	3,905	0

282612:FLUORIDE OF ALUMINIUM	0	3,438
282619:Other	466	0
282630:SODIUM HEXAFLUOROALUMINATE 'SYNTHETIC CRYOLIT	18	0
282690:Other	205	0
282710:AMMONIUM CHLORIDE	2,690	0
282720:CALCIUM CHLORIDE	71,856	585
282731:MAGNESIUM CHLORIDE	3,119	22,780
282732:ALUMINIUM CHLORIDE	14,326	0
282735:NICKEL CHLORIDE	3	0
282739:Other	89,757	22,754
282749:Other	14,570	0
282759:BROMIDES AND BROMIDE OXIDES (EXCL. OF SODIUM AN	30	0
282760:IODIDES AND IODIDE OXIDES	2,992	0
282810:CALCIUM HYPOCHLORITES, INCL. COMMERCIAL CALCIUM	20,922	0
282890:HYPOCHLORITES, CHLORITES AND HYPOBROMITES (EXCL	259,232	0
282911:CHLORATE OF SODIUM	1,251	0
282919:CHLORATES (EXCL. SODIUM)	20	0
282990:Other	246,120	1,418,261
283010:SODIUM SULPHIDES	48	0
283090:Other	17	0
283210:SODIUM SULPHITES	188,068	0
283220:SULPHITES (EXCL. SODIUM)	41,264	6,368
283230:THIOSULPHATES	1,526	0
283311:DISODIUM SULPHATE	2,205	0
283319:SODIUM SULPHATES (EXCL. DISODIUM)	14,918	0
283321:SULPHATE OF MAGNESIUM	4,220	0
283322:SULPHATE OF ALUMINIUM	1,340	0
283324:SULPHATES OF NICKEL	10	0
283325:SULPHATES OF COPPER	148,407	0
283329:Other	71,099	0
283330:ALUMS	34	0
283340:PEROXOSULPHATES 'PERSULPHATES'	119	0
283410:NITRITES	4,452	0
283421:NITRATE OF POTASSIUM	91,950	0
283429:Other	946	8,760
283510:PHOSPHINATES 'HYPOPHOSPHITES' AND PHOSPHONATE	2,119	0
283522:MONO- OR DISODIUM PHOSPHATE	4,312	0
283524:PHOSPHATES OF POTASSIUM	14,988	0
283525:CALCIUM HYDROGENORTHOPHOSPHATE "DICALCIUM P	1,342	0
283526:PHOSPHATES OF CALCIUM (EXCL. CALCIUM HYDROGENO	160,109	0
283529:Other	4,762	0
283531:SODIUM TRIPHOSPHATE 'SODIUM TRIPOLYPHOSPHATE',	39	108
283539:POLYPHOSPHATES, WHETHER OR NOT CHEMICALLY DEF	13,269	0
283620:DISODIUM CARBONATE	4,037	1,388
283630:SODIUM HYDROGENCARBONATE 'SODIUM BICARBONAT	120,020	1,566
283640:POTASSIUM CARBONATES	287	0
283650:CALCIUM CARBONATE	3,307	0

283660:BARIUM CARBONATE	6,824	0
283699:Other	437	494
283720:COMPLEX CYANIDES	462	0
283911:METASILICATES OF SODIUM, INCL. COMMERCIAL METAS	407	0
283919:SILICATES OF SODIUM, INCL. COMMERCIAL SILICATES (E	11,155	0
283990:SILICATES, INCL. COMMERCIAL ALKALI METAL SILICATES	5,564	0
284011:ANHYDROUS DISODIUM TETRABORATE 'REFINED BORAX	23	0
284019:Other	244	0
284020:Other borates	107	0
284130:SODIUM DICHROMATE	0	529
284150:CHROMATES AND DICHROMATES; PEROXOCHROMATES	278	0
284161:POTASSIUM PERMANGANATE	7,328	0
284169:MANGANITES, MANGANATES AND PERMANGANATES (E	3,900	0
284170:MOLYBDATES	394	0
284180:TUNGSTATES 'WOLFRAMATES'	58	0
284190:Other	257	0
284210:DOUBLE OR COMPLEX SILICATES OF INORGANIC ACIDS C	205	0
284290:Other	1,775	0
284310:Colloidal precious metals	238	0
284321:SILVER NITRATE	2,319	0
284329:SILVER COMPOUNDS, INORGANIC OR ORGANIC, WHETH	1,863	0
284390:Other compounds; amalgams	272	0
284441:Tritium and its compounds; alloys, dispersions (including	0	400
284443:Other radioactive elements and isotopes and compound	31,985	20,200
284610:CERIUM COMPOUNDS	84	0
284700:HYDROGEN PEROXIDE, WHETHER OR NOT SOLIDIFIED W	93,329	5,010
284910:CARBIDES OF CALCIUM, WHETHER OR NOT CHEMICALLY	4,409	0
285000:Hydrides, nitrides, azides, silicides and borides, whether	671	0
285210:	1,411	0
285390:Other	67,146	0
290110:SATURATED ACYCLIC HYDROCARBONS	4,997	115
290122:PROPENE 'PROPYLENE'	7,342	0
290124:BUTA-1,3-DIENE AND ISOPRENE	20	0
290129:HYDROCARBONS, ACYCLIC, UNSATURATED (EXCL. ETHYLE	54,839	0
290211:CYCLOHEXANE	9	0
290219:CYCLANES, CYCLENES AND CYCLOTERPENES (EXCL. CYCLO	93	0
290220:BENZENE	467	0
290230:TOLUENE	235	0
290241:O-XYLENE	63	0
290242:M-XYLENE	14	0
290244:MIXED XYLENE ISOMERS	3,225	0
290250:STYRENE	1,125	0
290270:CUMENE	46	0
290290:CYCLIC HYDROCARBONS (EXCL. CYCLANES, CYCLENES, BE	344	0
290312:DICHLOROMETHANE 'METHYLENE CHLORIDE'	11,440	0
290313:CHLOROFORM 'TRICHLOROMETHANE'	883	0
290315:1,2-DICHLOROETHANE 'ETHYLENE DICHLORIDE'	148	0

290319:Other	1,605	0
290322:TRICHLOROETHYLENE	266	0
290323:TETRACHLOROETHYLENE 'PERCHLOROETHYLENE'	18,894	0
290345:DERIVATIVES OF ACYCLIC HYDROCARBONS, PERHALOGE	132,739	0
290369:Other	39	0
290371:	3,746	0
290399:Other	342	0
290410:DERIVATIVES OF HYDROCARBONS CONTAINING ONLY SU	535	0
290420:DERIVATIVES OF HYDROCARBONS CONTAINING ONLY NI	236,597	0
290511:METHANOL 'METHYL ALCOHOL'	62,038	0
290512:PROPAN-1-OL 'PROPYL ALCOHOL' AND PROPAN-2-OL 'IS	41,435	0
290513:BUTAN-1-OL 'N-BUTYL ALCOHOL'	381	0
290514:Other butanols	982	0
290517:DODECAN-1-OL 'LAURYL ALCOHOL', HEXADECAN-1-OL 'C	10	0
290519:SATURATED MONOHYDRIC ACYCLIC ALCOHOLS (EXCL. M	3,825	0
290522:ACYCLIC TERPENE ALCOHOLS	34	0
290529:Other	57	0
290531:ETHYLENE GLYCOL 'ETHANEDIOL'	2,053	0
290532:PROPYLENE GLYCOL 'PROPANE-1,2-DIOL'	6,591	0
290539:Other	190	0
290543:MANNITOL	198,719	1,940
290544:D-glucitol (sorbitol)	250	0
290545:GLYCEROL	7,548	0
290559:Other	2,485	0
290611:MENTHOL	8,452	0
290612:CYCLOHEXANOL, METHYLCYCLOHEXANOLS AND DIMETH	32	0
290613:Sterols and inositols	1,013	0
290629:AROMATIC CYCLIC ALCOHOLS AND THEIR HALOGENATE	1,809	0
290711:PHENOL 'HYDROXYBENZENE' AND ITS SALTS	2,170	0
290715:Naphthols and their salts	83	0
290721:RESORCINOL AND ITS SALTS	274	0
290723:4,4'-ISOPROPYLIDENEDIPHENOL 'BISPHENOL A, DIPHENY	31	0
290729:POLYPHENOLS AND PHENOL-ALCOHOLS (EXCL. RESORCII	520	0
290819:DERIVATIVES CONTAINING ONLY HALOGEN SUBSTITUEN	11	0
290899:HALOGENATED, SULPHONATED, NITRATED OR NITROSA	106	0
290911:DIETHYL ETHER	1,770	0
290919:Other	844	0
290930:Aromatic ethers and their halogenated, sulphonated, nit	33	0
290943:MONOBUTYL ETHERS OF ETHYLENE GLYCOL OR OF DIETH	182	0
290944:MONOALKYLEETHERS OF ETHYLENE GLYCOL OR OF DIETH	379	0
290949:Other	55,595	0
290960:Alcohol peroxides, ether peroxides, acetal and hemiacet	2,106	0
291030:1-CHLORO-2,3-EPOXYPROPANE 'EPICHLOROHYDRIN'	41	0
291090:EPOXIDES, EPOXYALCOHOLS, EPOXYPHENOLS AND EPOX	119,488	0
291100:ACETALS AND HEMIACETALS, WHETHER OR NOT WITH C	23	0
291211:METHANAL 'FORMALDEHYDE'	526	0
291212:ETHANAL 'ACETALDEHYDE'	73	0

291219:ACYCLIC ALDEHYDES, WITHOUT OTHER OXYGEN FUNCTI	308	10,150
291229:CYCLIC ALDEHYDES, WITHOUT OTHER OXYGEN FUNCTIO	37	3,897
291241:VANILLIN '4-HYDROXY-3-METHOXYBENZALDEHYDE'	76	0
291249:ALDEHYDE-ETHERS, ALDEHYDE-PHENOLS AND ALDEHYD	125	0
291411:ACETONE	9,455	0
291412:BUTANONE 'METHYL ETHYL KETONE'	9,557	0
291419:Other	216	0
291422:CYCLOHEXANONE AND METHYLCYCLOHEXANONES	27	0
291429:CYCLANIC, CYCLENIC OR CYCLOTERPENIC KETONES, WIT	250	0
291439:KETONES, AROMATIC, WITHOUT OTHER OXYGEN FUNCT	186	0
291440:Ketone-alcohols and ketone-aldehydes	59	0
291450:KETONE-PHENOLS AND KETONES WITH OTHER OXYGEN	33	0
291479:HALOGENATED, SULPHONATED, NITRATED OR NITROSA	66,417	0
291511:FORMIC ACID	3,004	0
291512:SALTS OF FORMIC ACID	1,127	0
291521:ACETIC ACID	89,844	13,344
291524:ACETIC ANHYDRIDE	479	0
291529:SALTS OF ACETIC ACID (EXCL. SODIUM AND COBALT)	957	0
291531:ETHYL ACETATE	1,111	0
291539:ESTERS OF ACETIC ACID (EXCL. ETHYL, VINYL, N-BUTYL, IS	1,666	0
291540:MONO- DI- OR TRICHLOROACETIC ACIDS, THEIR SALTS A	160	0
291550:PROPIONIC ACID, ITS SALTS AND ESTERS	5,068	0
291560:Butanoic acids, pentanoic acids, their salts and esters	18	0
291570:Palmitic acid, stearic acid, their salts and esters	2,190	0
291590:Other	3,128	0
291611:ACRYLIC ACID AND ITS SALTS	58	0
291613:METHACRYLIC ACID AND ITS SALTS	50	0
291614:ESTERS OF METHACRYLIC ACID	1,192	0
291615:OLEIC, LINOLEIC OR LINOLENIC ACIDS, THEIR SALTS AND	19	0
291619:Other	10,626	0
291620:CYCLANIC, CYCLENIC OR CYCLOTERPENIC MONOCARBOXY	1,329	0
291631:BENZOIC ACID, ITS SALTS AND ESTERS	7,003	0
291632:BENZOYL PEROXIDE AND BENZOYL CHLORIDE	26,447	19,870
291639:Other	761	0
291711:OXALIC ACID, ITS SALTS AND ESTERS	1,714	0
291714:MALEIC ANHYDRIDE	1,647	0
291719:Other	43,822	0
291720:CYCLANIC, CYCLENIC OR CYCLOTERPENIC POLYCARBOXY	56,866	0
291732:DIOCTYL ORTHOPHTHALATES	31	0
291733:DINONYL OR DIDECYL ORTHOPHTHALATES	316	0
291734:ESTERS OF ORTHOPHTHALIC ACID (EXCL. DIBUTYL, DIOC	29	0
291735:PHTHALIC ANHYDRIDE	14	0
291739:Other	286	0
291811:LACTIC ACID, ITS SALTS AND ESTERS	27,168	0
291812:TARTARIC ACID	116,726	0
291813:SALTS AND ESTERS OF TARTARIC ACID	4,964	0
291814:CITRIC ACID	73,645	3,924

291815:SALTS AND ESTERS OF CITRIC ACID	21,556	0
291818:CHLOROBENZILATE "ISO"	19	0
291819:Other	13,133	0
291821:SALICYLIC ACID AND ITS SALTS	717	0
291829:CARBOXYLIC ACIDS WITH PHENOL FUNCTION BUT WITH	1,517	305
291830:CARBOXYLIC ACIDS WITH ALDEHYDE OR KETONE FUNCT	44	0
291899:Other	864	700
291990:PHOSPHORIC ESTERS AND THEIR SALTS, INCL. LACTOPHO	4,137	0
292090:Other	1,281	0
292114:2-(N,N-DIISOPROPYLAMINO)ETHYLCHLORIDE HYDROCHL	0	1
292119:Other	376	0
292122:HEXAMETHYLENEDIAMINE AND ITS SALTS	0	32,336
292129:ACYCLIC POLYAMINES AND THEIR DERIVATIVES; SALTS T	5,245	0
292130:Cyclanic, cyclenic or cycloterpenic mono- or polyamines,	34	0
292141:ANILINE AND ITS SALTS	12	0
292142:ANILINE DERIVATIVES AND THEIR SALTS	344	0
292143:TOLUIDINES AND THEIR DERIVATIVES; SALTS THEREOF	30	0
292145:1-NAPHTHYLAMINE 'ALPHA-NAPHTHYLAMINE', 2-NAPHT	22	0
292146:AMFETAMINE 'INN', BENZFETAMINE 'INN', DEXAMFETAN	537	0
292149:AROMATIC MONOAMINES AND DERIVATIVES; SALTS THE	260	0
292151:o-, m-, p-Phenylenediamine, diaminotoluenes, and their	281	0
292159:Other	1,263	88
292211:MONOETHANOLAMINE AND ITS SALTS	0	19,525
292219:Other	1,585	0
292229:AMINO-NAPHTHOLS AND OTHER AMINO-PHENOLS, THE	3,822	0
292239:AMINO-ALDEHYDES, AMINO-KETONES AND AMINO-QUI	125	0
292241:LYSINE AND ITS ESTERS; SALTS THEREOF	16,111	2
292242:GLUTAMIC ACID AND ITS SALTS	6,812	0
292249:Other	116,989	2,174
292250:AMINO-ALCOHOL-PHENOLS, AMINO-ACID-PHENOLS ANI	20,891	0
292320:LECITHINS AND OTHER PHOSPHOAMINOLIPIDS, WHETHE	11,706	0
292390:QUATERNARY AMMONIUM SALTS AND HYDROXIDES (EX	22,159	0
292419:ACYCLIC AMIDES, INCL. ACYCLIC CARBAMATES, AND THE	8,631	0
292421:UREINES AND THEIR DERIVATIVES; SALTS THEREOF	119	0
292429:Other	3,904	0
292519:Other	28	0
292529:IMINES AND THEIR DERIVATIVES; SALTS THEREOF (EXCL.	106,876	0
292610:ACRYLONITRILE	33	0
292690:Other	6,973	0
292700:DIAZO-, AZO- OR AZOXY-COMPOUNDS	221	0
292800:Organic derivatives of hydrazine or of hydroxylamine	43,666	0
292910:ISOCYANATES	7,779	0
292990:COMPOUNDS WITH NITROGEN FUNCTION (EXCL. AMINE	1,649	0
293040:Methionine	26,183	0
293090:Other	116,600	0
293120:	174	0
293159:Other	91	0

293190:Other	31,860	716
293211:TETRAHYDROFURAN	73	0
293214:SUCRALOSE	81	0
293219:HETEROCYCLIC COMPOUNDS WITH OXYGEN HETERO-AT	45	0
293220:Lactones	2,568	0
293299:HETEROCYCLIC COMPOUNDS WITH OXYGEN HETERO-AT	1,715	0
293311:Phenazone (antipyrin) and its derivatives	97	0
293319:Other	403	0
293321:HYDANTOIN AND ITS DERIVATIVES	43	0
293329:Other	507,171	0
293331:PYRIDINE AND ITS SALTS	321	0
293339:Other	120	0
293349:Other	36,800	0
293352:MALONYLUREA 'BARBITURIC ACID' AND ITS SALTS	148	0
293354:DERIVATIVES OF MALONYLUREA 'BARBITURIC ACID' AND	31	0
293359:Other	10,411	0
293369:Other	170,793	0
293391:Alprazolam (INN), camazepam (INN), chlordiazepoxide (I	5,189	0
293399:Other	29,863	0
293430:Compounds containing in the structure a phenothiazine	32	0
293499:Other	53,743	0
293520:N-ETHYLPERFLUOROOCCTANE SULPHONAMIDE	110	0
293550:PERFLUOROOCCTANE SULPHONAMIDES (EXCL. N-METHYL	110	0
293590:Other	1,477	0
293621:VITAMINS A AND THEIR DERIVATIVES, USED PRIMARILY A	909	0
293622:VITAMIN B1 AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS	2,174	0
293623:VITAMIN B2 AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS	610	0
293624:D-PANTOTHENIC OR DL-PANTOTHENIC ACID 'VITAMIN B	73,601	0
293625:VITAMIN B6 AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS	253	0
293626:VITAMIN B12 AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS	1,802	0
293627:VITAMIN C AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS V	29,890	0
293628:VITAMIN E AND ITS DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS V	818	0
293629:VITAMINS AND THEIR DERIVATIVES, USED PRIMARILY AS	13,715	0
293690:MIXTURES OF VITAMINS AND PROVITAMINS, WHETHER	7,510	0
293721:CORTISONE, HYDROCORTISONE, PREDNISONE 'DEHYDR	700	0
293722:HALOGENATED DERIVATIVES OF CORTICOSTEROIDAL HO	79	0
293723:OESTROGENS AND PROGESTOGENS	697	0
293729:STEROIDAL HORMONES, THEIR DERIVATIVES AND STRUC	277	0
293790:HORMONES, NATURAL OR REPRODUCED BY SYNTHESIS;	538	0
293810:RUTOSIDE 'RUTIN' AND ITS DERIVATIVES	29	0
293890:Other	714	0
293911:CONCENTRATES OF POPPY STRAW; BUPRENORPHINE 'IN	948	0
293930:CAFFEINE AND ITS SALTS	187	0
293942:PSEUDOEPHEDRINE 'INN' AND ITS SALTS	71,610	0
293962:ERGOTAMINE 'INN' AND ITS SALTS	18,786	0
293979:Other	1,091	600
293980:NON-VEGETAL ALKALOIDS, NATURAL OR REPRODUCED E	532	0

294000:SUGARS, CHEMICALLY PURE (EXCL. SUCROSE, LACTOSE,	1,908	0
294110:PENICILLINS AND THEIR DERIVATIVES WITH A PENICILLA	3,438	0
294130:TETRACYCLINES AND THEIR DERIVATIVES; SALTS THEREC	117	0
294140:CHLORAMPHENICOL AND ITS DERIVATIVES; SALTS THERE	161	0
294190:ANTIBIOTICS (EXCL. PENICILLINS AND THEIR DERIVATIVE	3,497,630	25,532
294200:SEPARATE CHEMICALLY DEFINED ORGANIC COMPOUND	11,150	0
300190:Other	3,483	0
300212:ANTISERA AND OTHER BLOOD FRACTIONS	1,119,125	0
300213:IMMUNOLOGICAL PRODUCTS, UNMIXED, NOT PUT UP IN	5,991	0
300214:IMMUNOLOGICAL PRODUCTS, MIXED, NOT PUT UP IN M	1,362	0
300215:IMMUNOLOGICAL PRODUCTS, PUT UP IN MEASURED DO	32,312,961	0
300241:Vaccines for human medicine	2,610,853	170
300242:	266,813	22
300249:	150,761	0
300259:	53,220	0
300290:Other	261,359	448
300390:MEDICAMENTS CONSISTING OF TWO OR MORE CONSTI	431,317	0
300410:MEDICAMENTS CONTAINING PENICILLINS OR DERIVATIV	888,990	0
300420:MEDICAMENTS CONTAINING ANTIBIOTICS, PUT UP IN M	2,928,174	1,036,164
300431:MEDICAMENTS CONTAINING INSULIN BUT NOT ANTIBIO	2,521,261	20
300432:MEDICAMENTS CONTAINING CORTICOSTEROID HORMO	2,773,081	0
300439:MEDICAMENTS CONTAINING HORMONES OR STEROIDS	5,408,024	0
300442:MEDICAMENTS CONTAINING PSEUDOEPHEDRINE "INN"	1,954,326	0
300443:MEDICAMENTS CONTAINING NOREPHEDRINE OR ITS SAL	884	0
300449:MEDICAMENTS CONTAINING ALKALOIDS OR DERIVATIVE	1,512,122	12,666
300450:MEDICAMENTS CONTAINING PROVITAMINS, VITAMINS,	856,670	0
300490:MEDICAMENTS CONSISTING OF MIXED OR UNMIXED PR	89,677,041	32,043,696
300510:ADHESIVE DRESSINGS AND OTHER ARTICLES HAVING AN	407,769	0
300590:Other	1,011,658	0
300610:Sterile surgical catgut, similar sterile suture materials (in	944,205	0
300630:OPACIFYING PREPARATIONS FOR X-RAY EXAMINATIONS;	1,613,831	0
300640:DENTAL CEMENTS AND OTHER DENTAL FILLINGS; BONE	247,277	0
300650:FIRST-AID BOXES AND KITS	40,088	47
300660:CHEMICAL CONTRACEPTIVE PREPARATIONS BASED ON H	147,903	0
300670:GEL PREPARATIONS DESIGNED TO BE USED IN HUMAN C	19,131	0
300691:APPLIANCES IDENTIFIABLE FOR OSTOMY USE	209,260	0
300692:WASTE PHARMACEUTICALS	0	400
310100:ANIMAL OR VEGETABLE FERTILISERS, WHETHER OR NOT	313,395	24,640
310210:Urea, whether or not in aqueous solution	347,268	0
310221:AMMONIUM SULPHATE (EXCL. THAT IN PELLET OR SIMIL	252	0
310229:DOUBLE SALTS AND MIXTURES OF AMMONIUM SULPHA	4,551	0
310230:Ammonium nitrate, whether or not in aqueous solution	1,270,297	0
310240:Mixtures of ammonium nitrate with calcium carbonate c	268,486	0
310250:Sodium nitrate	2	0
310260:DOUBLE SALTS AND MIXTURES OF CALCIUM NITRATE AN	417	0
310280:MIXTURES OF UREA AND AMMONIUM NITRATE IN AQU	1,457	0
310290:MINERAL OR CHEMICAL NITROGEN FERTILISERS (EXCL. U	135,023	0

310311:SUPERPHOSPHATES CONTAINING BY WEIGHT => 35 % O	86	0
310390:MINERAL OR CHEMICAL PHOSPHATIC FERTILISERS (EXCL	850	0
310420:Potassium chloride	9,051	0
310430:POTASSIUM SULPHATE (EXCL. THAT IN PELLET OR SIMILA	8,879	0
310490:POTASSIUM MAGNESIUM SULPHATE AND MIXTURES OF	5,006	0
310510:MINERAL OR CHEMICAL FERTILISERS OF ANIMAL OR VEG	82,347	0
310520:Mineral or chemical fertilisers containing the three fertil	2,246,010	0
310530:DIAMMONIUM HYDROGENORTHOPHOSPHATE 'DIAMMO	71	0
310540:AMMONIUM DIHYDROGENORTHOPHOSPHATE 'MONOA	1,167	0
310559:MINERAL OR CHEMICAL FERTILISERS CONTAINING THE T	6,245	0
310560:MINERAL OR CHEMICAL FERTILISERS CONTAINING THE T	1,973	0
310590:Other	334,468	0
320110:QUEBRACHO EXTRACT	0	8,834
320190:Other	1,719	0
320290:INORGANIC TANNING SUBSTANCES; TANNING PREPARA	3,439	0
320300:Colouring matter of vegetable or animal origin (including	60,044	0
320411:SYNTHETIC ORGANIC DISPERSE DYES; PREPARATIONS BA	11,070	0
320412:SYNTHETIC ORGANIC ACID DYES, WHETHER OR NOT ME	6,702	0
320413:BASIC SYNTHETIC ORGANIC DYES; PREPARATIONS BASED	1,758	0
320414:DIRECT SYNTHETIC ORGANIC DYES; PREPARATIONS BASE	60	0
320417:SYNTHETIC ORGANIC PIGMENTS; PREPARATIONS BASED	23,349	1,099
320419:SYNTHETIC ORGANIC COLOURING MATTER (EXCL. DISPE	16,988	4,480
320490:SYNTHETIC ORGANIC PRODUCTS OF A KIND USED AS LUM	19,545	0
320500:COLOUR LAKES (OTHER THAN CHINESE OR JAPANESE LA	36,772	530
320611:PIGMENTS AND PREPARATIONS BASED ON TITANIUM DI	230	435
320619:PIGMENTS AND PREPARATIONS BASED ON TITANIUM DI	173,008	481
320620:PIGMENTS AND PREPARATIONS OF A KIND USED FOR CO	264	0
320641:ULTRAMARINE AND PREPARATIONS BASED THEREON OF	486	0
320649:Other	76,039	0
320710:PREPARED PIGMENTS, PREPARED OPACIFIERS, PREPARE	15,105	0
320720:Vitrifiable enamels and glazes, engobes (slips) and simila	4,814	0
320730:LIQUID LUSTRES AND SIMILAR PREPARATIONS OF THE KI	190	0
320740:Glass frit and other glass, in the form of powder, granule	4,669	0
320810:Based on polyesters	780,817	102
320820:Based on acrylic or vinyl polymers	1,436,392	12,014
320890:Other	3,164,732	17,545
320910:PAINTS AND VARNISHES, INCL. ENAMELS AND LACQUER	1,625,498	18,537
320990:PAINTS AND VARNISHES, INCL. ENAMELS AND LACQUER	819,469	10,560
321000:Other paints and varnishes (including enamels, lacquers	209,388	630
321100:PREPARED DRIERS	2,529	0
321210:STAMPING FOILS OF A KIND USED IN THE PRINTING OF B	63,510	2,550
321290:PIGMENTS, INCL. METALLIC POWDERS AND FLAKES, DISP	212,860	252
321310:SETS OF ARTIST'S, STUDENT'S OR SIGNBOARD PAINTER'S	103,175	135
321390:ARTIST'S, STUDENT'S OR SIGNBOARD PAINTER'S COLOUR	201,748	491
321410:Glaziers' putty, grafting putty, resin cements, caulking co	8,586,924	10,812
321490:NON-REFRACTORY SURFACING PREPARATIONS FOR FAC	14,024,265	16,473
321511:BLACK PRINTING INK, WHETHER OR NOT CONCENTRATE	133,354	0

	321519:PRINTING INK, WHETHER OR NOT CONCENTRATED OR S	640,398	7,989
	321590:Other	1,113,145	8,980
	330112:Of orange	4,561	0
	330113:Of lemon	986	0
	330119:Other	1,835	0
	330124:Of peppermint (Mentha piperita)	519	0
	330125:Of other mints	348	0
	330129:Other	93,419	1,545,452
	330130:RESINOIDS	1,321	0
	330190:Other	28,405	0
	330210:Of a kind used in the food or drink industries	80,192	12
	330290:Other	46,199	1,565
	330300:Perfumes and toilet waters	5,232,608	506,797
	330410:LIP MAKE-UP PREPARATIONS	920,776	59
	330420:EYE MAKE-UP PREPARATIONS	1,046,927	756
	330430:MANICURE OR PEDICURE PREPARATIONS	789,606	28,350
	330491:MAKE-UP OR SKIN CARE POWDERS, INCL. BABY POWDER	502,498	1,810
	330499:BEAUTY OR MAKE-UP PREPARATIONS AND PREPARATIO	13,147,306	104,996
	330510:SHAMPOOS	3,648,678	16,248
	330520:PREPARATIONS FOR PERMANENT WAVING OR STRAIGHT	16,818	0
	330530:HAIR LACQUERS	154,145	10,202
	330590:PREPARATIONS FOR USE ON THE HAIR (EXCL. SHAMPOO	3,806,668	19,342
	330610:DENTIFRICES, INCL. THOSE USED BY DENTAL PRACTITION	1,820,708	61,689
	330620:YARN USED TO CLEAN BETWEEN THE TEETH 'DENTAL FLO	76,979	158
	330690:PREPARATIONS FOR ORAL OR DENTAL HYGIENE, INCL. D	545,141	16,701
	330710:SHAVING PREPARATIONS, INCL. PRE-SHAVE AND AFTER-	597,490	1,354
	330720:PERSONAL DEODORANTS AND ANTIPERSPIRANTS	2,667,867	6,847
	330730:PERFUMED BATH SALTS AND OTHER BATH AND SHOWER	865,658	1,201
	330741:AGARBATTI' AND OTHER ODORIFEROUS PREPARATIONS	13,455	0
	330749:PREPARATIONS FOR PERFUMING OR DEODORISING ROC	999,660	4,285
	330790:DEPILATORIES AND OTHER PERFUMERY, TOILET OR COS	2,311,119	18,354
	340111:SOAP AND ORGANIC SURFACE-ACTIVE PRODUCTS AND P	2,177,093	28,437
	340119:SOAP AND ORGANIC SURFACE-ACTIVE PRODUCTS AND P	616,204	4,611
	340120:Soap in other forms	660,848	7,912
	340130:ORGANIC SURFACE-ACTIVE PRODUCTS AND PREPARATIO	2,114,210	23,203
	340231:	14,166	0
	340239:Other	119,542	0
	340241:	11,729	0
	340249:	128,120	0
	340250:Preparations put up for retail sale	14,741,062	11,900
	340290:Other	4,155,405	19,375
	340311:TEXTILE LUBRICANT PREPARATIONS AND PREPARATIONS	1,060	0
	340319:Other	906,978	532
	340391:TEXTILE LUBRICANT PREPARATIONS AND PREPARATIONS	736	32,674
	340399:LUBRICANT PREPARATIONS, INCL. CUTTING-OIL PREPAR	294,239	1,460
	340420:POLY'OXYETHYLENE' [POLYETHYLENE GLYCOL] WAXES	71	0
	340490:ARTIFICIAL WAXES AND PREPARED WAXES (EXCL. CHEM	42,588	0

340510:POLISHES, CREAMS AND SIMILAR PREPARATIONS, FOR F	82,762	1,033
340520:POLISHES, CREAMS AND SIMILAR PREPARATIONS, FOR T	82,406	12
340530:POLISHES AND SIMILAR PREPARATIONS FOR COACHWOP	312,723	7,222
340540:SCOURING PASTES AND POWDERS AND OTHER SCOURIN	322,081	1,884
340590:Other	137,272	160
340600:CANDLES AND THE LIKE	542,793	8,985
340700:MODELLING PASTES, INCL. THOSE PUT UP FOR CHILDREN	239,416	263
350190:Other	19,695	1,272
350211:Dried	6	0
350219:Other	4,345	0
350220:Milk albumin, including concentrates of two or more wh	15,391	0
350300:Gelatin (including gelatin in rectangular (including square	70,161	0
350400:Peptones and their derivatives; other protein substances	266,286	0
350510:Dextrins and other modified starches	34,006	0
350520:Glues	86,457	0
350610:PRODUCTS SUITABLE FOR USE AS GLUES OR ADHESIVES	694,723	15,925
350691:Adhesives based on polymers of headings 3901 to 3913	969,113	15,570
350699:GLUES, PREPARED, AND OTHER PREPARED ADHESIVES, N	483,656	4,846
350710:RENNET AND CONCENTRATES THEREOF	134,967	51,332
350790:Other	51,080	0
360100:PROPELLENT POWDERS	137,665	0
360200:PREPARED EXPLOSIVES (EXCL. PROPELLENT POWDERS)	1,894,908	1,214,013
360320:	90,391	0
360330:	5,206	2,915
360340:	181,997	245
360350:	66,259	341,000
360360:	173,781	18,010
360410:FIREWORKS	158,994	0
360490:SIGNALLING FLARES, RAIN ROCKETS, FOG SIGNALS AND C	8,711	923,717
360500:MATCHES (EXCL. PYROTECHNIC ARTICLES OF HEADING 3	11,291	0
360610:LIQUID OR LIQUEFIED-GAS FUELS IN CONTAINERS OF A K	22,538	72
360690:Other	396,435	0
370110:PHOTOGRAPHIC PLATES AND FILM IN THE FLAT, SENSITIS	26,283	0
370120:INSTANT PRINT FILM IN THE FLAT, SENSITISED, UNEXPOS	9,267	0
370130:PHOTOGRAPHIC PLATES AND FILM IN THE FLAT, SENSITIS	340,084	0
370199:PHOTOGRAPHIC PLATES AND FILM IN THE FLAT FOR MO	85,555	0
370210:PHOTOGRAPHIC FILM IN ROLLS, UNEXPOSED, FOR X-RAY	1,790	0
370231:For colour photography (polychrome)	34	0
370232:Other, with silver halide emulsion	346	0
370254:PHOTOGRAPHIC FILM, SENSITISED, IN ROLLS, UNEXPOSE	635	0
370296:Of a width not exceeding 35 mm and of a length not exc	540	0
370297:Of a width not exceeding 35 mm and of a length exceedi	435	0
370320:PHOTOGRAPHIC PAPER, PAPERBOARD AND TEXTILES, SE	72,678	0
370390:PHOTOGRAPHIC PAPER, PAPERBOARD AND TEXTILES, SE	10,096	0
370400:Photographic plates, film, paper, paperboard and textile	250	0
370710:SENSITISING EMULSIONS 'FOR PHOTOGRAPHIC USES'	1,657	0
370790:Other	576,528	4,349

380130:CARBONACEOUS PASTES FOR ELECTRODES AND SIMILAR	320	59,835
380190:PREPARATIONS BASED ON GRAPHITE OR OTHER CARBON	790	4,117
380210:ACTIVATED CARBON (EXCL. MEDICAMENTS OR DEODOR	15,145	11
380290:ACTIVATED KIESELGUHR AND OTHER ACTIVATED NATUR	57,844	0
380300:Tall oil, whether or not refined	71	0
380400:RESIDUAL LYES FROM THE MANUFACTURE OF WOOD PU	0	6,821
380510:Gum, wood or sulphate turpentine oils	1,038	0
380610:ROSIN AND RESIN ACIDS	370	0
380630:ESTER GUMS	282	0
380690:DERIVATIVES OF ROSIN, INCL. SALTS OF ROSIN ADDUCTS	9,839	60
380700:Wood tar; wood tar oils; wood creosote; wood naphtha;	310	0
380859:GOODS OF HEADING 3808 CONTAINING ONE OR MORE	8,971	0
380861:GOODS OF HEADING 3808, CONTAINING ALPHA-CYPERM	8,400	0
380862:GOODS OF HEADING 3808, CONTAINING ALPHA-CYPERM	11,442	0
380891:Insecticides	1,023,923	0
380892:Fungicides	1,735,525	172
380893:Herbicides, anti-sprouting products and plant-growth reg	304,268	0
380894:Disinfectants	1,153,227	0
380899:Other	84,049	135
380910:With a basis of amylaceous substances	1,575	0
380991:FINISHING AGENTS, DYE CARRIERS TO ACCELERATE THE	2,074,733	0
380992:FINISHING AGENTS, DYE CARRIERS TO ACCELERATE THE	3,356	0
380993:FINISHING AGENTS, DYE CARRIERS TO ACCELERATE THE	687	0
381010:PICKLING PREPARATIONS FOR METAL SURFACES; SOLDE	13,544	0
381090:Other	5,680	0
381119:ANTI-KNOCK PREPARATIONS FOR MOTOR FUELS (EXCL. T	10,519	0
381121:PREPARED ADDITIVES FOR OIL LUBRICANTS CONTAINING	9,999	0
381129:PREPARED ADDITIVES FOR OIL LUBRICANTS NOT CONTA	18,916	0
381190:OXIDATION INHIBITORS, GUM INHIBITORS, VISCOSITY IM	397,059	6,094
381210:PREPARED RUBBER ACCELERATORS	912	0
381220:Compound plasticisers for rubber or plastics	2,875	0
381239:Other	20,560	0
381300:PREPARATIONS AND CHARGES FOR FIRE-EXTINGUISHERS	33,337	0
381400:Organic composite solvents and thinners, not elsewhere	751,515	1,310
381512:SUPPORTED CATALYSTS WITH PRECIOUS METAL OR A PF	720	0
381519:Other	555,744	0
381590:Other	144,569	0
381600:Refractory cements, mortars, concretes and similar com	570,864	16,066
381700:Mixed alkylbenzenes and mixed alkyl-naphthalenes, othe	970	0
381800:Chemical elements doped for use in electronics, in the fo	50	0
381900:HYDRAULIC BRAKE FLUIDS AND OTHER PREPARED LIQUI	135,747	0
382000:ANTI-FREEZING PREPARATIONS AND PREPARED DE-ICING	1,005,210	5,061
382100:CULTURE MEDIA SPECIALLY PREPARED FOR THE DEVELO	621,035	3,227
382212:	8,982	0
382213:	15,931	0
382219:	6,618,768	27,955
382290:	1,426,055	4,121

382311:STEARIC ACID, INDUSTRIAL	906	1
382312:OLEIC ACID, INDUSTRIAL	65	0
382319:Other	561	62
382370:FATTY ALCOHOLS, INDUSTRIAL	1,096	0
382410:PREPARED BINDERS FOR FOUNDRY MOULDS OR CORES	38,902	0
382430:NON-AGGLOMERATED METAL CARBIDES MIXED TOGETH	137	0
382440:PREPARED ADDITIVES FOR CEMENTS, MORTARS OR CON	1,670,817	951
382450:Non-refractory mortars and concretes	5,891,154	0
382460:Sorbitol other than that of subheading 290544	2,028	0
382484:MIXTURES AND PREPARATIONS CONTAINING ALDRIN "IS	2,246	0
382489:	37	0
382491:MIXTURES AND PREPARATIONS CONSISTING MAINLY OF	40,276	0
382492:	901	0
382499:Other	1,221,410	179,632
382510:MUNICIPAL WASTE	0	200
382520:SEWAGE SLUDGE	1	0
382569:WASTES FROM CHEMICAL OR ALLIED INDUSTRIES (EXCL.	0	3,000
382590:Other	6,751	9,254
382600:Biodiesel and mixtures thereof, not containing or contain	1,283	0
382761:	148,205	0
382763:	24,051	0
382764:	5,571	0
390110:Polyethylene having a specific gravity of less than 0,94	1,232,356	0
390120:Polyethylene having a specific gravity of 0,94 or more	1,333,258	0
390130:ETHYLENE-VINYL ACETATE COPOLYMERS, IN PRIMARY FO	857	0
390190:Other	1,627	0
390210:POLYPROPYLENE, IN PRIMARY FORMS	15,882	0
390220:POLYISOBUTYLENE, IN PRIMARY FORMS	23,995	0
390230:PROPYLENE COPOLYMERS, IN PRIMARY FORMS	108,954	0
390290:Other	1,208	0
390311:EXPANSIBLE POLYSTYRENE, IN PRIMARY FORMS	150,506	35
390319:POLYSTYRENE, IN PRIMARY FORMS (EXCL. EXPANSIBLE)	93,174	0
390330:ACRYLONITRILE-BUTADIENE-STYRENE COPOLYMERS 'ABS	44,921	0
390390:Other	22,404	17,762
390410:POLY'VINYL CHLORIDE', IN PRIMARY FORMS, NOT MIXED	197	0
390421:NON-PLASTICISED POLY'VINYL CHLORIDE', IN PRIMARY F	3,383	0
390422:PLASTICISED POLY'VINYL CHLORIDE', IN PRIMARY FORMS	35,521	0
390461:POLYTETRAFLUOROETHYLENE, IN PRIMARY FORMS	1,000	0
390490:POLYMERS OF VINYL CHLORIDE OR OTHER HALOGENATE	988	0
390512:POLY'VINYL ACETATE', IN AQUEOUS DISPERSION	46,927	0
390519:POLY'VINYL ACETATE', IN PRIMARY FORMS (EXCL. IN AQ	30	0
390521:VINYL ACETATE COPOLYMERS, IN AQUEOUS DISPERSION	49,304	0
390529:VINYL ACETATE COPOLYMERS, IN PRIMARY FORMS (EXC	362,837	0
390530:POLY'VINYL ALCOHOL', IN PRIMARY FORMS, WHETHER C	15,161	0
390591:COPOLYMERS OF VINYL, IN PRIMARY FORMS (EXCL. VIN	0	4,405
390599:Other	2,880	0
390610:POLY'METHYL METHACRYLATE', IN PRIMARY FORMS	4,540	0

390690:Other	116,631	24,733
390710:POLYACETALS, IN PRIMARY FORMS	197,166	0
390721:	22	4
390729:Other	68,996	0
390730:EPOXIDE RESINS, IN PRIMARY FORMS	371,563	0
390750:ALKYD RESINS, IN PRIMARY FORMS	76,666	0
390761:POLY"ETHYLENE TEREPHTHALATE", IN PRIMARY FORMS,	58,206	0
390769:POLY"ETHYLENE TEREPHTHALATE", IN PRIMARY FORMS,	220	0
390791:Unsaturated	118,825	0
390799:Other	50,379	506
390810:POLYAMIDES-6, -11, -12, -6,6, -6,9, -6,10 OR -6,12, IN PR	4,429	0
390890:POLYAMIDES, IN PRIMARY FORMS (EXCL. POLYAMIDES-6	22,787	0
390910:UREA RESINS AND THIOUREA RESINS, IN PRIMARY FORM	318,400	0
390920:MELAMINE RESINS, IN PRIMARY FORMS	20,556	0
390931:POLY"METHYLENE PHENYL ISOCYANATE" "CRUDE MDI, F	98,047	0
390939:AMINO-RESINS, IN PRIMARY FORMS (EXCL. UREA, THIOU	25,290	0
390940:PHENOLIC RESINS, IN PRIMARY FORMS	255	0
390950:Polyurethanes	784,238	36
391000:SILICONES IN PRIMARY FORMS	76,508	249
391190:Other	80,757	0
391212:PLASTICISED CELLULOSE ACETATES, IN PRIMARY FORMS	444	0
391220:Cellulose nitrates (including collodions)	40	0
391231:CARBOXYMETHYLCELLULOSE AND ITS SALTS, IN PRIMAR	110,299	17,989
391239:Other	61,312	0
391290:Other	27,134	0
391310:ALGINIC ACID, ITS SALTS AND ESTERS, IN PRIMARY FORM	433	29,939
391390:NATURAL POLYMERS AND MODIFIED NATURAL POLYME	4,223	0
391400:ION-EXCHANGERS BASED ON POLYMERS OF HEADING 39	99,706	1,800
391510:WASTE, PARINGS AND SCRAP, OF POLYMERS OF ETHYLE	90,152	154,148
391520:WASTE, PARINGS AND SCRAP, OF POLYMERS OF STYREN	32,388	0
391590:Of other plastics	25,945	112,400
391610:MONOFILAMENT OF WHICH ANY CROSS-SECTIONAL DIM	40,450	0
391620:MONOFILAMENT OF WHICH ANY CROSS-SECTIONAL DIM	5,292,369	29,769
391690:Of other plastics	554,334	3,200
391710:Artificial guts (sausage casings) of hardened protein or o	248,821	0
391721:Of polymers of ethylene	3,061,246	123,303
391722:Of polymers of propylene	1,994,821	4,415
391723:Of polymers of vinyl chloride	1,195,885	0
391729:RIGID TUBES, PIPES AND HOSES, OF PLASTICS (EXCL. TUB	395,733	5,160
391731:FLEXIBLE TUBES, PIPES AND HOSES, AND FITTINGS THERE	241,586	525
391732:FLEXIBLE TUBES, PIPES AND HOSES OF PLASTICS, NOT RE	645,501	95,144
391733:FLEXIBLE TUBES, PIPES AND HOSES OF PLASTICS, NOT RE	547,918	1,865
391739:FLEXIBLE TUBES, PIPES AND HOSES, OF PLASTICS, REINFC	830,318	18,672
391740:FITTINGS, E.G. JOINTS, ELBOWS, FLANGES, OF PLASTICS,	2,850,242	222,734
391810:Of polymers of vinyl chloride	1,107,884	29
391890:FLOOR COVERINGS OF PLASTICS, WHETHER OR NOT SEL	574,512	0
391910:In rolls of a width not exceeding 20 cm	1,003,602	13,870

391990:Other	1,672,718	3,211
392010:Of polymers of ethylene	4,527,273	19,669
392020:Of polymers of propylene	642,535	0
392030:PLATES, SHEETS, FOIL, FILM AND STRIP, OF NON-CELLUL	1,402,350	3,998
392043:Containing by weight not less than 6 % of plasticisers	643,050	18,432
392049:Other	500,891	151
392051:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	434,221	3,548
392059:Other	26,857	0
392061:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	39,293	0
392062:Of poly(ethylene terephthalate)	424,022	0
392063:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	155	0
392069:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	69,052	0
392071:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	488	0
392073:Of cellulose acetate	282	0
392079:Of other cellulose derivatives	337,079	0
392091:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	527	0
392092:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	14,086	0
392094:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF NON-CELLUL	55	0
392099:Of other plastics	358,455	22,735
392111:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF CELLULAR PC	6,685,022	4,340
392112:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF CELLULAR PC	183,940	0
392113:Of polyurethanes	1,211,538	244,526
392114:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF REGENERATE	85,473	0
392119:PLATES, SHEETS, FILM, FOIL AND STRIP, OF CELLULAR PL	703,737	1,866
392190:Other	2,179,081	25,788
392210:BATHS, SHOWER-BATHS, SINKS AND WASH-BASINS, OF P	1,011,862	48,985
392220:LAVATORY SEATS AND COVERS, OF PLASTICS	540,494	15,339
392290:BISETS, LAVATORY PANS, FLUSHING CISTERNS AND SIMI	2,414,769	38,303
392310:Boxes, cases, crates and similar articles	2,314,689	58,166
392321:SACKS AND BAGS, INCL. CONES, OF POLYMERS OF ETHYL	2,849,598	1,538,584
392329:Of other plastics	2,943,668	13,057
392330:Carboys, bottles, flasks and similar articles	5,215,183	1,987
392340:Spools, cops, bobbins and similar supports	9,746	797
392350:Stoppers, lids, caps and other closures	889,396	3,153
392390:ARTICLES FOR THE CONVEYANCE OR PACKAGING OF GO	1,662,730	14,021
392410:TABLEWARE AND KITCHENWARE, OF PLASTICS	2,201,922	3,207
392490:HOUSEHOLD ARTICLES AND TOILET ARTICLES, OF PLASTI	3,592,972	32,223
392510:RESERVOIRS, TANKS, VATS AND SIMILAR CONTAINERS, C	1,176,900	8,592
392520:DOORS, WINDOWS AND THEIR FRAMES AND THRESHOL	1,904,176	1,318,151
392530:SHUTTERS, BLINDS, INCL. VENETIAN BLINDS, AND SIMILA	369,016	45,193
392590:Other	4,465,625	259,145
392610:OFFICE OR SCHOOL SUPPLIES, OF PLASTICS, N.E.S.	411,750	774
392620:ARTICLES OF APPAREL AND CLOTHING ACCESSORIES PRO	484,898	4,211
392630:FITTINGS FOR FURNITURE, COACHWORK AND THE LIKE,	206,519	450
392640:STATUETTES AND OTHER ORNAMENTAL ARTICLES, OF PI	372,680	24,575
392690:Other	8,529,330	567,015
400110:NATURAL RUBBER LATEX, WHETHER OR NOT PREVULCA	2,323	0

400129:NATURAL RUBBER IN PRIMARY FORMS OR IN PLATES, SH	1,586	0
400211:STYRENE-BUTADIENE RUBBER LATEX 'SBR'; CARBOXYLAT	58,487	2,137
400219:Other	9,976	0
400231:ISOBUTYLENE ISOPRENE RUBBER 'IIR', IN PRIMARY FORM	35,214	0
400239:HALO-ISOBUTENE-ISOPRENE RUBBER 'CIIR' OR 'BIIR', IN F	9,551	0
400241:CHLOROPRENE LATEX 'CHLOROBUTADIENE RUBBER, CR'	1,155	0
400251:LATEX OF ACRYLONITRILE-BUTADIENE RUBBER 'NBR'	141	0
400259:ACRYLONITRILE-BUTADIENE RUBBER 'NBR', IN PRIMARY	355	0
400260:ISOPRENE RUBBER 'IR', IN PRIMARY FORMS OR IN PLATE	255	0
400270:ETHYLENE-PROPYLENE DIENE RUBBER 'EPDM', NON-CON	8,575	1,366
400280:MIXTURES OF NATURAL RUBBER, BALATA, GUTTA-PERCH	274	0
400299:Other	40,864	0
400300:RECLAIMED RUBBER IN PRIMARY FORMS OR IN PLATES,	83,190	0
400400:WASTE, PARINGS AND SCRAP OF SOFT RUBBER AND POW	26,988	0
400510:RUBBER, UNVULCANISED, COMPOUNDED WITH CARBON	1,520	0
400520:COMPOUNDED RUBBER, UNVULCANISED, IN THE FORM	845	0
400591:COMPOUNDED RUBBER, UNVULCANISED, IN THE FORM	14,518	0
400599:COMPOUNDED, UNVULCANISED RUBBER IN PRIMARY FO	6,663	0
400610:CAMEL-BACK' STRIPS OF UNVULCANISED RUBBER, FOR F	44,767	0
400690:RODS, BARS, TUBES, PROFILES AND OTHER FORMS OF U	8,930	18
400700:VULCANISED RUBBER THREAD AND CORD (EXCL. UNGIM	4,893	0
400811:PLATES, SHEETS AND STRIP OF CELLULAR RUBBER	237,040	9,810
400819:STRIP, RODS AND PROFILE SHAPES, OF 'CELLULAR RUBBE	46,376	0
400821:Plates, sheets and strip	104,346	1,478
400829:RODS, TUBES AND PROFILE SHAPES, OF NON-CELLULAR	245,960	12
400911:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	195,255	5,832
400912:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	90,363	1,974
400921:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	159,975	120
400922:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	233,875	81,512
400931:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	113,427	1,575
400932:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	110,745	1,875
400941:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	59,602	0
400942:TUBES, PIPES AND HOSES, OF VULCANISED RUBBER (EXC	96,087	27,422
401011:CONVEYOR BELTS OR BELTING, OF VULCANISED RUBBER	621	690
401012:CONVEYOR BELTS OR BELTING, OF VULCANISED RUBBER	236,265	0
401019:CONVEYOR BELTS OR BELTING, OF VULCANISED RUBBER	76,620	2,975
401031:ENDLESS TRANSMISSION BELTS OF TRAPEZOIDAL CROSS	287,802	218
401032:ENDLESS TRANSMISSION BELTS OF TRAPEZOIDAL CROSS	103,332	0
401033:ENDLESS TRANSMISSION BELTS OF TRAPEZOIDAL CROSS	20,547	82
401034:ENDLESS TRANSMISSION BELTS OF TRAPEZOIDAL CROSS	2,535	0
401035:ENDLESS SYNCHRONOUS BELTS, OF VULCANISED RUBBE	30,395	0
401036:ENDLESS SYNCHRONOUS BELTS, OF VULCANISED RUBBE	1,402	0
401039:TRANSMISSION BELTS OR BELTING, OF VULCANISED RUE	324,065	421
401110:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED F	13,892,927	26,891
401120:Of a kind used on buses or lorries	5,268,377	16,312
401130:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED F	4,795	0
401140:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED F	170,953	0

401150:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED F	29,756	0
401170:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED C	301,499	380
401180:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND USED C	1,219,236	1,840
401190:NEW PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER (EXCL. OF A KIND U	257,841	0
401211:RETREADED PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND	178,678	0
401212:RETREADED PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER, OF A KIND	292,500	0
401219:RETREADED PNEUMATIC TYRES, OF RUBBER (EXCL. OF A	11,831	0
401220:USED PNEUMATIC TYRES OF RUBBER	34,534	0
401290:Other	464,929	0
401310:INNER TUBES, OF RUBBER, OF A KIND USED ON MOTOR	7,738	0
401320:INNER TUBES, OF RUBBER, OF A KIND USED FOR BICYCLE	18,917	0
401390:INNER TUBES, OF RUBBER (EXCL. THOSE OF A KIND USED	103,767	0
401410:SHEATH CONTRACEPTIVES, OF VULCANISED RUBBER (EX	267,875	0
401490:HYGIENIC OR PHARMACEUTICAL ARTICLES, INCL. TEATS,	87,284	0
401512:	752,982	0
401519:GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF VULCANISED RUBBER	745,196	916
401590:ARTICLES OF APPAREL AND CLOTHING ACCESSORIES, FO	113,125	0
401610:ARTICLES OF CELLULAR RUBBER, N.E.S.	80,927	250
401691:FLOOR COVERINGS AND MATS, OF VULCANISED RUBBER	392,573	2,717
401692:ERASERS, OF VULCANISED RUBBER (EXCL. HARD RUBBER	38,994	52
401693:GASKETS, WASHERS AND OTHER SEALS, OF VULCANISED	731,961	35,572
401694:BOAT OR DOCK FENDERS, WHETHER OR NOT INFLATABL	132,739	212
401695:INFLATABLE MATTRESSES AND CUSHIONS AND OTHER IN	113,756	170
401699:Other	1,516,401	9,456
401700:HARD RUBBER, E.G. EBONITE, IN ALL FORMS, INCL. WAS	41,638	133
410120:Whole hides and skins, unsplit, of a weight per skin not e	0	1,653,419
410150:Whole hides and skins, of a weight exceeding 16 kg	0	532,172
410210:With wool on	0	59,680
410419:Other	0	140,668
410449:Other	2,867	0
410711:Full grains, unsplit	2,425	0
410712:Grain splits	271	0
410799:Other	4,721	0
411200:LEATHER FURTHER PREPARED AFTER TANNING OR CRUS	892	0
411390:LEATHER FURTHER PREPARED AFTER TANNING OR CRUS	4,744	0
411410:Chamois (including combination chamois) leather	2,158	0
411510:COMPOSITION LEATHER BASED ON LEATHER OR LEATHE	37,115	0
411520:PARINGS AND OTHER WASTE OF LEATHER OR OF COMP	54	0
420100:SADDLERY AND HARNESS FOR ANY ANIMAL, INCL. TRAC	176,965	0
420211:With outer surface of leather or of composition leather	160,701	48
420212:With outer surface of plastics or of textile materials	1,323,139	9,334
420219:Other	99,517	112
420221:HANDBAGS, WHETHER OR NOT WITH SHOULDER STRAP	2,064,171	48,498
420222:With outer surface of sheeting of plastics or of textile ma	3,088,640	144,668
420229:HANDBAGS, WHETHER OR NOT WITH SHOULDER STRAP	392,738	18,906
420231:WALLETS, PURSES, KEY-POUCHES, CIGARETTE-CASES, TO	534,473	11,811
420232:With outer surface of sheeting of plastics or of textile ma	569,452	245,966

420239:WALLETS, PURSES, KEY-CASES, CIGARETTE-CASES, TOBAC	133,407	3,085
420291:With outer surface of leather or of composition leather	151,617	485
420292:With outer surface of sheeting of plastics or of textile ma	2,297,604	15,173
420299:TRAVELLING-BAGS, SHOPPING OR TOOL BAGS, JEWELLER	123,293	0
420310:ARTICLES OF APPAREL, OF LEATHER OR COMPOSITION L	622,860	443,746
420321:SPECIALLY DESIGNED GLOVES FOR USE IN SPORT, OF LEA	36,351	0
420329:Other	128,315	767
420330:BELTS AND BANDOLIERS, OF LEATHER OR COMPOSITION	545,558	21,096
420340:CLOTHING ACCESSORIES OF LEATHER OR COMPOSITION	8,221	598
420500:Other articles of leather or of composition leather	75,331	340
420600:ARTICLES OF GUT, GOLDBEATER'S SKIN, BLADDERS OR T	158	0
430219:Other	2,480	10
430310:Articles of apparel and clothing accessories	26,102	45
430390:ARTICLES OF FURSKIN (EXCL. ARTICLES OF APPAREL, CLO	83,728	55
430400:ARTIFICIAL FUR AND ARTICLES THEREOF (EXCL. GLOVES I	38,361	0
440112:FUEL WOOD, IN LOGS, BILLETS, TWIGS, FAGGOTS OR SIM	119	0
440121:CONIFEROUS WOOD IN CHIPS OR PARTICLES (EXCL. THO	4,226	0
440122:Non-coniferous	110,187	0
440131:	67,983	15,603,016
440132:	150	5,292
440139:Other	18,167	0
440141:	4,413	0
440149:	13,049	0
440290:WOOD CHARCOAL, INCL. SHELL OR NUT CHARCOAL, WH	205,786	4,712
440311:WOOD IN THE ROUGH, TREATED WITH PAINT, STAINS, C	771,403	64,253
440321:Of pine (Pinus spp.), of which the smallest cross-sectiona	32,795	0
440323:Of fir (Abies spp.) and spruce (Picea spp.), of which the s	0	13,752
440349:Other	1,593	0
440391:Of oak (Quercus spp.)	5,813	0
440399:Other	7,798	0
440410:HOOPWOOD; SPLIT POLES; PILES, PICKETS AND STAKES C	1,514	0
440420:HOOPWOOD; SPLIT POLES; PILES, PICKETS AND STAKES C	7,305	0
440691:RAILWAY OR TRAMWAY SLEEPERS "CROSS-TIES" OF WO	903	0
440692:RAILWAY OR TRAMWAY SLEEPERS "CROSS-TIES" OF WO	216,462	0
440711:Of pine (Pinus spp.)	33,940	155,442
440712:Of fir (Abies spp.) and spruce (Picea spp.)	842,122	21,418,377
440713:	34,786	54,466
440719:Other	301,266	375,285
440721:Mahogany (Swietenia spp.)	0	200
440722:Virola, imbuia and balsa	7,471	0
440723:Teak	20,882	0
440727:Sapelli	23,518	0
440728:Iroko	16,005	0
440729:Other	52,130	0
440791:Of oak (Quercus spp.)	87,540	59,655
440792:BEECH 'FAGUS SPP.', SAWN OR CHIPPED LENGTHWISE, S	43,231	5,320,631
440793:Of maple (Acer spp.)	0	5,573

440795:Of ash (Fraxinus spp.)	45,296	0
440796:Of birch (Betula spp.)	1,642	8,318
440797:Of poplar and aspen (Populus spp.)	66,159	2,628
440799:Other	8,863	911
440810:Coniferous	873	0
440839:Other	4,145	0
440890:Other	203,145	192,473
440910:Coniferous	1,069,506	11,380
440921:BAMBOO, INCL. STRIPS AND FRIEZES FOR PARQUET FLOORING	139,438	0
440922:	17,222	0
440929:Other	995,533	100,319
441011:Particle board	9,610,882	16,198
441012:Oriented strand board (OSB)	906,908	4,787
441090:PARTICLE BOARD AND SIMILAR BOARD OF BAGASSE, BARK OR OTHER WOOD WASTE	3,243	0
441112:Of a thickness not exceeding 5 mm	611,834	0
441113:Of a thickness exceeding 5 mm but not exceeding 9 mm	710,619	0
441114:Of a thickness exceeding 9 mm	3,141,149	6,803
441192:Of a density exceeding 0,8 g/cm3	1,603,500	0
441193:Of a density exceeding 0,5 g/cm3 but not exceeding 0,8 g/cm3	100,815	0
441194:Of a density not exceeding 0,5 g/cm3	19,199	0
441210:VENEERED PANELS AND SIMILAR LAMINATED WOOD, OF OTHER SPECIES	4,665	0
441231:With at least one outer ply of tropical wood	68,686	0
441233:Other, with at least one outer ply of non-coniferous wood	531,547	1,600
441234:PLYWOOD CONSISTING SOLELY OF SHEETS OF WOOD <= 6 mm	188	0
441239:PLYWOOD CONSISTING SOLELY OF SHEETS OF WOOD <= 12 mm	512,391	1,040,358
441241:With at least one outer ply of tropical wood	3,845	0
441249:	9,993	0
441251:With at least one outer ply of tropical wood	8,261	0
441252:	3,999	0
441259:	1,312,779	0
441291:With at least one outer ply of tropical wood	12,832	0
441292:Other, with at least one outer ply of non-coniferous wood	405,203	800
441299:Other, with both outer plies of coniferous wood	403,006	1,309
441300:METALLISED WOOD AND OTHER DENSIFIED WOOD IN BLOCKS	26,718	0
441410:Of tropical wood	20,108	0
441490:	81,848	106
441510:Cases, boxes, crates, drums and similar packings; cable-carriers	95,167	4,494
441520:Pallets, box pallets and other load boards; pallet collars	1,112,046	2,422,503
441600:CASKS, BARRELS, VATS, TUBS AND OTHER COOPERS' PRODUCTS	102,073	4,485
441700:TOOLS, TOOL BODIES, TOOL HANDLES, BROOM OR BRUSHES	112,890	22
441811:	3,853	3,155
441819:Other	728,876	224,752
441821:Of tropical wood	200,061	2,090
441829:Other	3,111,947	167,821
441830:(HS2002):PARQUET PANELS OF WOOD (EXCL. BLOCKS, STRIPS AND FRIEZES)	361,554	58,366
441840:WOODEN SHUTTERING FOR CONCRETE CONSTRUCTION	921,892	69,924
441850:SHINGLES AND SHAKES, OF WOOD	49,985	0

441873:Of bamboo or with at least the top layer (wear layer) of	1,155	0
441874:FLOORING PANELS FOR MOSAIC FLOORS, ASSEMBLED, C	91,010	0
441875:FLOORING PANELS, MULTILAYER, ASSEMBLED, OF WOO	4,786,617	64,600
441879:FLOORING PANELS, ASSEMBLED, OF WOOD (EXCL. MULT	213,338	0
441881:	150,193	0
441882:	2,254	0
441883:	11,064	0
441889:	78,678	44,494
441891:BUILDERS' JOINERY AND CARPENTRY, OF BAMBOO (EXCL	445	0
441892:	7,068	0
441899:BUILDERS' JOINERY AND CARPENTRY, OF WOOD, INCL. C	1,243,031	22,637
441911:BREAD BOARDS, CHOPPING BOARDS AND SIMILAR BOAR	84,873	0
441912:CHOPSTICKS OF BAMBOO	13,156	0
441919:TABLEWARE AND KITCHENWARE, OF BAMBOO (EXCL. CH	139,369	0
441920:Of tropical wood	30,145	0
441990:	247,936	28
442011:Of tropical wood	7,088	0
442019:	23,933	10
442090:Other	216,103	7,792
442110:CLOTHES HANGERS OF WOOD	354,253	1,106
442120:	121,856	0
442191:ARTICLES OF BAMBOO, N.E.S.	52,177	0
442199:Other	1,602,825	573,972
450110:NATURAL CORK, RAW OR SIMPLY PREPARED 'MERELY SU	230	0
450190:CORK WASTE; CRUSHED, POWDERED OR GROUND CORK	45	0
450310:Corks and stoppers	32,614	0
450390:ARTICLES OF NATURAL CORK (EXCL. CORK IN SQUARE OF	10,386	0
450410:Blocks, plates, sheets and strip; tiles of any shape; solid c	451,467	0
450490:Other	34,751	0
460121:Of bamboo	12,396	0
460122:Of rattan	889	0
460129:Other	8,855	0
460192:Of bamboo	4,968	0
460193:Of rattan	25	0
460194:Of other vegetable materials	2,189	0
460199:Other	1,884	0
460211:BASKETWORK, WICKERWORK AND OTHER ARTICLES, MA	18,042	264
460212:BASKETWORK, WICKERWORK AND OTHER ARTICLES, MA	17,899	0
460219:Other	117,530	0
460290:BASKETWORK, WICKERWORK AND OTHER ARTICLES, MA	87,598	137
470610:PULP OF COTTON LINTERS	900	0
470691:MECHANICAL PULP OF FIBROUS CELLULOSIC MATERIAL (301	0
470692:CHEMICAL PULP OF FIBROUS CELLULOSIC MATERIAL (EX	132	0
470710:RECOVERED 'WASTE AND SCRAP' PAPER OR PAPERBOAR	857	3,534
470730:Paper or paperboard made mainly of mechanical pulp (f	1	1,293,302
470790:Other, including unsorted waste and scrap	12,064	275,086
480100:NEWSPRINT, IN ROLLS OF A WIDTH > 36 CM OR IN SQUA	853,638	50,074

480210:HANDMADE PAPER AND PAPERBOARD OF ANY SIZE OR S	1,290	0
480220:PAPER AND PAPERBOARD OF A KIND USED AS A BASE FO	432	31
480240:Wallpaper base	6,905	0
480254:UNCOATED PAPER AND PAPERBOARD, OF A KIND USED	2,238	0
480255:Weighing 40 g/m2 or more but not more than 150 g/m2	260,585	0
480256:Weighing 40 g/m2 or more but not more than 150 g/m2	2,966,519	111
480257:UNCOATED PAPER AND PAPERBOARD, OF A KIND USED	951,649	750
480258:Weighing more than 150 g/m2	156,156	0
480261:In rolls	44,959	0
480262:UNCOATED PAPER AND PAPERBOARD, OF A KIND USED	840	89
480269:UNCOATED PAPER AND PAPERBOARD, OF A KIND USED	23,632	0
480300:Toilet or facial tissue stock, towel or napkin stock and sir	807,723	50
480411:Unbleached	450	0
480421:Unbleached	19,848	0
480429:Other	4,303	0
480431:Unbleached	44,795	0
480439:Other	57,204	0
480441:Unbleached	440	0
480459:Other	1,732	0
480511:SEMI-CHEMICAL FLUTING PAPER, UNCOATED, IN ROLLS	6	0
480519:Other	6,019	0
480525:TESTLINER 'RECYCLED LINER BOARD', UNCOATED, IN RO	4,203	0
480530:SULPHITE WRAPPING PAPER, UNCOATED, IN ROLLS OF A	541	0
480540:FILTER PAPER AND PAPERBOARD, IN ROLLS OF A WIDTH	8,272	0
480550:FELT PAPER AND PAPERBOARD, IN ROLLS OF A WIDTH >	4,814	0
480591:PAPER AND PAPERBOARD, UNCOATED, IN ROLLS OF A W	14,498	0
480592:PAPER AND PAPERBOARD, UNCOATED, IN ROLLS OF A W	1,442	0
480593:Weighing 225 g/m2 or more	58,564	27,566
480610:VEGETABLE PARCHMENT, IN ROLLS OF A WIDTH > 36 CM	17,111	0
480620:GREASEPROOF PAPERS, IN ROLLS OF A WIDTH > 36 CM O	200,620	102
480630:TRACING PAPERS, IN ROLLS OF A WIDTH > 36 CM OR IN	5,294	0
480640:Glassine and other glazed transparent or translucent pap	39,264	0
480700:Composite paper and paperboard (made by sticking flat	75,664	0
480810:CORRUGATED PAPER AND PAPERBOARD 'WITH OR WITH	1,009,480	0
480840:	8,019	0
480890:PAPER AND PAPERBOARD, CREPED, CRINKLED, EMBOSSI	117,452	452
480920:SELF-COPY PAPER, WHETHER OR NOT PRINTED, IN ROLL	303,741	0
480990:TRANSFER PAPERS, INCL. COATED OR IMPREGNATED PA	12,320	0
481013:PAPER AND PAPERBOARD USED FOR WRITING, PRINTING	161,569	0
481014:PAPER AND PAPERBOARD USED FOR WRITING, PRINTING	7,161	6
481019:PAPER AND PAPERBOARD USED FOR WRITING, PRINTING	569,762	0
481022:LIGHTWEIGHT COATED PAPER USED FOR WRITING, PRIN	112,935	0
481029:Other	927,137	316
481031:KRAFT PAPER AND PAPERBOARD, BLEACHED UNIFORMML	4,054	0
481032:Bleached uniformly throughout the mass and of which n	3,422	0
481039:KRAFT PAPER AND PAPERBOARD, COATED ON ONE OR B	596	0
481092:Multi-ply	725,055	0

481099:Other	25,764	176
481110:TARRED, BITUMINISED OR ASPHALTED PAPER AND PAPERBOARD	27,703	0
481141:Self-adhesive	1,747,276	695
481149:GUMMED OR ADHESIVE PAPER AND PAPERBOARD, SURFACE-COLOURED	109,651	1,519
481151:PAPER AND PAPERBOARD, SURFACE-COLOURED, SURFACE-COLOURED	11,027	0
481159:PAPER AND PAPERBOARD, SURFACE-COLOURED, SURFACE-COLOURED	151,473	0
481160:PAPER AND PAPERBOARD, COATED, IMPREGNATED OR COATED	7,249	0
481190:PAPER, PAPERBOARD, CELLULOSE WADDING AND WEBS	872,042	180,153
481200:FILTER BLOCKS, SLABS AND PLATES, OF PAPER PULP	16,333	0
481310:CIGARETTE PAPER IN THE FORM OF BOOKLETS OR TUBES	676,696	0
481320:CIGARETTE PAPER IN ROLLS OF A WIDTH OF <= 5 CM	10,743	0
481390:Other	125,988	234,234
481420:WALLPAPER AND SIMILAR WALL COVERINGS OF PAPER, PAPERBOARD	315,654	2,473
481490:Other	104,698	563
481620:SELF-COPY PAPER, IN ROLLS OF A WIDTH OF <= 36 CM OR MORE	88,096	0
481690: COPYING OR TRANSFER PAPERS, IN ROLLS OF A WIDTH OF > 36 CM	1,033	0
481710:ENVELOPES OF PAPER OR PAPERBOARD (EXCL. LETTER CARDS)	419,182	2,998
481720:LETTER CARDS, PLAIN POSTCARDS AND CORRESPONDENCE CARDS	9,489	0
481730:BOXES, POUCHES, WALLETS AND WRITING COMPENDIUMS	3,831	0
481810:Toilet paper	9,828,424	2,484
481820:Handkerchiefs, cleansing or facial tissues and towels	4,836,647	9,988
481830:TABLECLOTHS AND SERVIETTES OF PAPER PULP, PAPER, PAPERBOARD	1,698,072	25
481850:ARTICLES OF APPAREL AND CLOTHING ACCESSORIES, OF PAPER	3,696	0
481890:Other	208,722	0
481910:CARTONS, BOXES AND CASES, OF CORRUGATED PAPER OR PAPERBOARD	3,108,351	30,764
481920:FOLDING CARTONS, BOXES AND CASES, OF NON-CORRUGATED PAPER	1,089,819	212,200
481930:SACKS AND BAGS, OF PAPER, PAPERBOARD, CELLULOSE	289,719	127
481940:SACKS AND BAGS, INCL. CONES, OF PAPER, PAPERBOARD, CELLULOSE	1,608,162	1,805
481950:PACKING CONTAINERS, INCL. RECORD SLEEVES, OF PAPER OR PAPERBOARD	80,548	348
481960:BOX FILES, LETTER TRAYS, STORAGE BOXES AND SIMILAR ARTICLES	643,738	1,428
482010:Registers, account books, notebooks, order books, receipts	701,255	8,038
482020:EXERCISE BOOKS OF PAPER OR PAPERBOARD	960,383	764
482030:BINDERS (OTHER THAN BOOK COVERS), FOLDERS AND FILING DEVICES	157,385	0
482040:MANIFOLD BUSINESS FORMS AND INTERLEAVED CARBON PAPERS	21,836	0
482050:ALBUMS FOR SAMPLES OR COLLECTIONS, OF PAPER OR PAPERBOARD	39,784	1,560
482090:BLOTTING PADS AND SIMILAR ARTICLES OF STATIONERY	91,594	259
482110:Printed	867,857	2,512,706
482190:Other	411,765	13,846
482210:BOBBINS, SPOOLS, COPS AND SIMILAR SUPPORTS OF PAPER	372	0
482290:BOBBINS, SPOOLS, COPS AND SIMILAR SUPPORTS OF PAPERBOARD	56,220	0
482320:FILTER PAPER AND PAPERBOARD, IN STRIPS OR ROLLS OF A WIDTH OF > 5 CM	33,138	105
482340:ROLLS, SHEETS AND DIALS, PRINTED FOR SELF-RECORDING	909,443	0
482361:TRAYS, DISHES, PLATES, CUPS AND THE LIKE, OF BAMBOO	26	0
482369:Other	635,822	2,375
482370:Moulded or pressed articles of paper pulp	1,104,377	0
482390:Other	501,160	500,962
490110:PRINTED BOOKS, BROCHURES AND SIMILAR PRINTED MATTER	170,230	10,349

490191:DICTIONARIES AND ENCYCLOPAEDIAS, AND SERIAL INST	334,344	50
490199:PRINTED BOOKS, BROCHURES AND SIMILAR PRINTED M	3,354,845	253,458
490210:NEWSPAPERS, JOURNALS AND PERIODICALS, WHETHER	1,005,347	0
490290:NEWSPAPERS, JOURNALS AND PERIODICALS, WHETHER	2,040,822	795,916
490300:CHILDREN'S PICTURE, DRAWING OR COLOURING BOOKS	107,391	12,718
490400:MUSIC, PRINTED OR IN MANUSCRIPT, WHETHER OR NO	2,421	0
490520:	13,926	177
490590:	60,164	9
490600:PLANS AND DRAWINGS FOR ARCHITECTURAL, ENGINEER	16,050	255
490700:Unused postage, revenue or similar stamps of current or	618,919	507,471
490810:TRANSFERS 'DECALCOMANIAS', VITRIFIABLE	60	0
490890:TRANSFERS 'DECALCOMANIAS' (EXCL. VITRIFIABLE)	11,036	0
490900:PRINTED OR ILLUSTRATED POSTCARDS; PRINTED CARDS	73,739	728
491000:CALENDARS OF ANY KINDS, PRINTED, INCL. CALENDARS	113,311	330
491110:Trade advertising material, commercial catalogues and t	1,650,343	5,829
491191:PICTURES, PRINTS AND PHOTOGRAPHS, N.E.S.	213,685	2,758
491199:PRINTED MATTER, N.E.S.	994,026	39,994
500400:Silk yarn (other than yarn spun from silk waste) not put u	79	0
500720:Other fabrics, containing 85 % or more by weight of silk	20,142	0
500790:Other fabrics	6,414	0
510129:DEGREASED WOOL, NON-CARBONISED, NEITHER CARDE	75	0
510400:GARNETTED STOCK OF WOOL OR OF FINE OR COARSE AI	30	0
510510:WOOL, CARDED	2,539	0
510610:Containing 85 % or more by weight of wool	6,528	0
510620:Containing less than 85 % by weight of wool	2,515	0
510910:Containing 85 % or more by weight of wool or of fine an	1,681	0
510990:YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85% WOOL	8,261	0
511119:Other	480	0
511120:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	632	0
511130:Other, mixed mainly or solely with man-made staple fibr	1,654	0
511190:Other	777	0
511219:Other	8,475	0
511220:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	7,029	0
511230:Other, mixed mainly or solely with man-made staple fibr	176	0
520100:Cotton, not carded or combed	105	0
520210:COTTON YARN WASTE, INCL. THREAD WASTE	15	0
520291:GARNETTED STOCK OF COTTON	1,011	0
520299:COTTON WASTE (EXCL. YARN WASTE, THREAD WASTE A	825	0
520419:SEWING THREAD, CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	5,006	0
520420:COTTON SEWING THREAD, PUT UP FOR RETAIL SALE	8,640	0
520532:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED COTTON YARN, OF UNCO	418	0
520535:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED COTTON YARN, OF UNCO	603	0
520710:COTTON YARN CONTAINING >= 85% COTTON BY WEIGH	7,214	0
520790:COTTON YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85	4,339	0
520811:Plain weave, weighing not more than 100 g/m2	1,427	0
520812:Plain weave, weighing more than 100 g/m2	143,152	4,138
520819:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	3,745	0

520821:Plain weave, weighing not more than 100 g/m2	159	0
520822:Plain weave, weighing more than 100 g/m2	14,173	0
520823:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	5,067	0
520829:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	43,315	0
520831:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	806	0
520832:Plain weave, weighing more than 100 g/m2	51,306	0
520833:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	26,150	8,383
520839:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	94,697	0
520841:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	430	246
520842:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	7,676	873
520843:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	14,632	12,209
520849:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	4,135	165
520851:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	2,947	0
520852:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	19,286	0
520859:Other fabrics	1	0
520911:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	665	0
520912:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	20	0
520919:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	1,134	0
520921:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	2,166	0
520929:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	3,198	0
520931:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	2,066	0
520932:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	1,182	0
520939:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	7,931	0
520949:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	3,631	20
520951:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85	23,093	0
520959:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING >= 85% COT	2,943	0
521019:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	58	0
521029:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	13,870	0
521031:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	42,959	0
521039:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	1,775	0
521041:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	210	0
521049:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	28,873	0
521051:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	2,797	0
521059:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	822	0
521111:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	234	0
521119:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	8,895	0
521120:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	1,688	0
521131:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	3,088	0
521132:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	8,613	0
521139:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	39,306	0
521141:PLAIN WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PRED	1,157	0
521143:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	32	0
521149:Other fabrics	1,135	0
521159:WOVEN FABRICS OF COTTON, CONTAINING PREDOMINA	11,020	0
521211:Unbleached	271	0
521212:Bleached	137	0
521213:Dyed	3,401	0

521214:Of yarns of different colours	1,252	834
521215:Printed	608	0
521221:Unbleached	146	0
521223:Dyed	1,273	0
521225:Printed	2,167	0
530110:FLAX, RAW OR RETTED	2	0
530129:FLAX, HACKLED OR OTHERWISE PROCESSED, BUT NOT SPUN	3,400	0
530130:FLAX TOW AND WASTE, INCL. YARN WASTE AND GARMENTS	401	0
530210:TRUE HEMP 'CANNABIS SATIVA L.', RAW OR RETTED	1,930	2,507
530290:TRUE HEMP 'CANNABIS SATIVA L.', PROCESSED BUT NOT SPUN	870	0
530390:JUTE AND OTHER TEXTILE BAST FIBRES, PROCESSED BUT NOT SPUN	29,456	0
530500:COCONUT, ABACA "MANILA HEMP OR MUSA TEXTILIS N	131	0
530620:Multiple (folded) or cabled	1,617	0
530720:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED YARN OF JUTE OR OF OTHER TEXTILE BAST FIBRES	3,704	0
530820:True hemp yarn	1,984	0
530890:Other	886	0
530911:Unbleached or bleached	2,113	0
530919:WOVEN FABRICS OF FLAX, CONTAINING >= 85% FLAX BY WEIGHT	18,055	823
530921:WOVEN FABRICS OF FLAX, CONTAINING PREDOMINANTLY FLAX	352	0
530929:WOVEN FABRICS OF FLAX, CONTAINING PREDOMINANTLY FLAX	7,544	0
531010:Unbleached	2,134	0
531090:WOVEN FABRICS OF JUTE OR OF OTHER TEXTILE BAST FIBRES	211	0
531100:Woven fabrics of other vegetable textile fibres; woven fabrics	18,679	0
540110:Of synthetic filaments	12,495	0
540120:Of artificial filaments	2,491	0
540219:HIGH-TENACITY FILAMENT YARN OF NYLON OR OTHER POLYAMIDES	7,099	0
540220:HIGH TENACITY FILAMENT YARN OF POLYESTERS (EXCL. THAT OF NYLON)	866	0
540233:TEXTURED FILAMENT YARN OF POLYESTER (EXCL. THAT OF NYLON)	3,219	0
540234:TEXTURED SYNTHETIC FILAMENT YARN OF POLYPROPYLENE	6,980	0
540239:TEXTURED SYNTHETIC FILAMENT YARN (EXCL. SEWING THREAD)	577	0
540245:FILAMENT YARN OF NYLON OR OTHER POLYAMIDES, INCLUDING MONOFILAMENT	5,938	0
540247:FILAMENT YARN OF POLYESTER, INCL. MONOFILAMENT	24,289	0
540249:SYNTHETIC FILAMENT YARN, INCL. SYNTHETIC MONOFILAMENT	2,076	0
540251:FILAMENT YARN OF NYLON OR OTHER POLYAMIDES, INCLUDING MONOFILAMENT	72	0
540253:FILAMENT YARN OF POLYPROPYLENE, INCL. MONOFILAMENT	22	0
540261:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED FILAMENT YARN OF NYLON	854	792
540262:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED FILAMENT YARN OF POLYESTER	5,253	0
540263:MULTIPLE "FOLDED" OR CABLED FILAMENT YARN OF POLYPROPYLENE	96	0
540412:POLYPROPYLENE MONOFILAMENT OF >= 67 DECITEX AND WITH FINISHING	14,549	0
540419:SYNTHETIC MONOFILAMENT OF >= 67 DECITEX AND WITH FINISHING	83,645	0
540490:Other	33,129	0
540500:ARTIFICIAL MONOFILAMENT OF >= 67 DECITEX AND WITH FINISHING	8,271	0
540600:MAN-MADE FILAMENT YARN, PUT UP FOR RETAIL SALE (EXCL. OF NYLON)	73	0
540710:WOVEN FABRICS OF HIGH TENACITY YARN, NYLON, OTHER POLYAMIDES	106,860	0
540720:Woven fabrics obtained from strip or the like	93,107	0
540730:WOVEN FABRICS OF SYNTHETIC FILAMENT YARN, INCL. MONOFILAMENT	4,743	0
540741:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT OF SYNTHETIC	1,658	0

540742:WOVEN FABRICS OF FILAMENT YARN CONTAINING >= 85%	61	0
540743:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT	259	0
540751:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT	1,917	0
540752:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT	159,582	0
540753:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT	128,058	7,965
540754:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% BY WEIGHT	1,582	0
540761:Containing 85 % or more by weight of non-textured poly	139,515	0
540769:Other	26,286	5
540771:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% SYNTHETIC	6,567	0
540772:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% SYNTHETIC	16,217	0
540773:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% SYNTHETIC	43,327	0
540774:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% SYNTHETIC	48,928	0
540782:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	25,080	0
540783:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	18,380	0
540784:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	1,185	0
540792:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	19,384	0
540793:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	15,017	0
540794:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	3,335	0
540810:WOVEN FABRICS OF HIGH TENACITY VISCOSE YARN, INCLUDING	1,302	0
540821:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL	1,765	0
540822:Dyed	8,653	0
540823:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL	251	0
540824:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL	3,180	0
540831:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	0	108
540832:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	5,216	0
540833:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	617	0
540834:WOVEN FABRICS OF YARN CONTAINING PREDOMINANTLY	367	0
550130:FILAMENT TOW AS SPECIFIED IN NOTE 1 TO CHAPTER 55	1,743	0
550190:SYNTHETIC FILAMENT TOW AS SPECIFIED IN NOTE 1 TO CHAPTER	10,780	0
550320:STAPLE FIBRES OF POLYESTERS, NOT CARDED, COMBED OR	7,989	0
550330:ACRYLIC OR MODACRYLIC STAPLE FIBRES, NOT CARDED, COM	445	0
550340:STAPLE FIBRES OF POLYPROPYLENE, NOT CARDED, COMBED	53,906	0
550390:SYNTHETIC STAPLE FIBRES, NOT CARDED, COMBED OR COM	2,302	0
550410:STAPLE FIBRES OF VISCOSE RAYON, NOT CARDED, COMBED	344	0
550510:Of synthetic fibres	489	0
550610:STAPLE FIBRES OF NYLON OR OTHER POLYAMIDES, CARDED	352	0
550690:SYNTHETIC STAPLE FIBRES CARDED, COMBED OR OTHER	49	0
550810:Of synthetic staple fibres	6,250	0
550820:Of artificial staple fibres	3,590	0
550911:SINGLE YARN CONTAINING >= 85% NYLON OR OTHER POLY	3,643	0
550922:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED YARN CONTAINING >= 85%	600	0
550932:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED YARN CONTAINING >= 85%	609	0
550942:MULTIPLE 'FOLDED' OR CABLED YARN CONTAINING >= 85%	210	0
550959:YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85% POLYESTER	40	7
550992:YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85% SYNTHETIC	160	0
550999:YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85% SYNTHETIC	133	0
551110:YARN CONTAINING >= 85% SYNTHETIC STAPLE FIBRES BY	149	0

551120:YARN CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT < 85% SYNTH	104	0
551211:WOVEN FABRICS CONTAINING >= 85% POLYESTER STAPL	636	0
551219:Other	162,132	0
551221:WOVEN FABRICS CONTAINING >= 85% ACRYLIC OR MOD	4,103	0
551229:Other	173,805	0
551299:Other	25,234	0
551311:Of polyester staple fibres, plain weave	603	0
551313:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	1,227	0
551319:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	550	0
551321:PLAIN WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY,	832	0
551323:Other woven fabrics of polyester staple fibres	1,778	0
551329:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	238	0
551331:PLAIN WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY,	2,886	0
551339:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	135	0
551341:PLAIN WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY,	306	0
551349:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	420	0
551412:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	2,782	0
551419:Other woven fabrics	332	0
551421:PLAIN WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY,	198	0
551422:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	54,696	0
551423:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	84,275	0
551429:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	13,520	0
551430:Of yarns of different colours	980	0
551449:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	1,765	0
551511:Mixed mainly or solely with viscose rayon staple fibres	9,928	0
551512:Mixed mainly or solely with man-made filaments	16,999	0
551513:Mixed mainly or solely with wool or fine animal hair	34	0
551519:Other	4,662	0
551521:Mixed mainly or solely with man-made filaments	72,679	0
551529:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	11,675	0
551591:Mixed mainly or solely with man-made filaments	373	0
551599:Other	4,360	0
551612:WOVEN FABRICS CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL STAPL	6,143	0
551613:WOVEN FABRICS CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL STAPL	2,225	0
551614:WOVEN FABRICS CONTAINING >= 85% ARTIFICIAL STAPL	2,430	0
551623:Of yarns of different colours	222	0
551624:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	98	0
551633:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	210	0
551643:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	4,915	0
551644:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	641	0
551691:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	65	0
551692:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	2,930	0
551693:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	1,512	0
551694:WOVEN FABRICS CONTAINING PREDOMINANTLY, BUT <	3,388	0
560121:Of cotton	540,665	0
560122:Of man-made fibres	195,062	178,302
560129:WADDING OF TEXTILE MATERIALS AND ARTICLES THERE	65,166	0

560130:TEXTILE FLOCK AND DUST AND MILL NEPS	17,283	0
560210:Needleloom felt and stitch-bonded fibre fabrics	194,921	0
560221:FELT, NOT IMPREGNATED, COATED, COVERED OR LAMINATED	621	0
560229:FELT, NOT IMPREGNATED, COATED, COVERED OR LAMINATED	110,615	60
560290:FELT, IMPREGNATED, COATED, COVERED OR LAMINATED	87,011	1,491
560311:Weighing not more than 25 g/m ²	55,151	0
560312:Weighing more than 25 g/m ² but not more than 70 g/m ²	82,166	0
560313:Weighing more than 70 g/m ² but not more than 150 g/m ²	323,741	0
560314:Weighing more than 150 g/m ²	313,978	221
560391:Weighing not more than 25 g/m ²	408	0
560392:Weighing more than 25 g/m ² but not more than 70 g/m ²	5,009	0
560393:Weighing more than 70 g/m ² but not more than 150 g/m ²	35,181	177
560394:Weighing more than 150 g/m ²	228,884	796
560410:TEXTILE-COVERED RUBBER THREAD AND CORD	7,035	0
560490:Other	62,248	0
560500:METALLISED YARN, WHETHER OR NOT GIMPED, BEING T	507	0
560600:Gimped yarn, and strip and the like of heading 5404 or 5	2,473	0
560721:BINDER OR BALER TWINE, OF SISAL OR OTHER TEXTILE F	12,279	0
560729:TWINE, CORDAGE, ROPES AND CABLES, OF SISAL OR OT	30,194	0
560741:BINDER OR BALER TWINE, OF POLYETHYLENE OR POLYPR	240,412	0
560749:Other	99,020	0
560750:Of other synthetic fibres	114,252	8,520
560790:Other	61,620	0
560811:Made-up fishing nets	65,962	0
560819:Other	152,046	1,224
560890:KNOTTED NETTING OF TWINE, CORDAGE, ROPES OR CAB	12,304	0
560900:ARTICLES OF YARN, STRIP OR THE LIKE OF HEADING 5404	48,313	264
570110:Of wool or fine animal hair	641,957	1,337,296
570190:Of other textile materials	193,491	74,624
570210:KELEM, SCHUMACKS, KARAMANIE AND SIMILAR HANDW	88,142	3,335
570220:FLOOR COVERINGS OF COCONUT FIBRES 'COIR', WOVEN	17,319	0
570231:Of wool or fine animal hair	58,395	0
570232:Of man-made textile materials	4,415	0
570239:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF VEGETABL	33,049	0
570241:Of wool or fine animal hair	74,548	4,112
570242:Of man-made textile materials	1,441,617	21,055
570249:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF VEGETABL	137,280	0
570250:Other, not of pile construction, not made up	37,746	0
570291:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF WOOL OR	11,177	0
570292:Of man-made textile materials	153,150	0
570299:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF VEGETABL	88,229	0
570310:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF WOOL OR	85,014	0
570321:	79,400	0
570329:Other	362,060	0
570331:	89,755	90
570339:Other	332,992	2,972
570390:Of other textile materials	252,410	434

570420:FLOOR TILES, OF FELT, NOT TUFTED OR FLOCKED, WITH	6,612	0
570490:CARPETS AND OTHER FLOOR COVERINGS, OF FELT, NOT	215,737	1,085
570500:Other carpets and other textile floor coverings, whether	457,803	53,181
580122:CUT CORDUROY, OF COTTON (EXCL. TERRY TOWELLING	2,118	0
580126:CHENILLE FABRICS, OF COTTON (EXCL. TERRY TOWELLIN	58	0
580127:	1,169	0
580131:UNCUT WEFT PILE FABRICS, OF MAN-MADE FIBRES (EXC	3,644	0
580132:CUT CORDUROY, OF MAN-MADE FIBRES (EXCL. TERRY TQ	11	0
580133:CUT WEFT PILE FABRICS, OF MAN-MADE FIBRES (EXCL. T	3,078	0
580136:CHENILLE FABRICS, OF MAN-MADE FIBRES (EXCL. TERRY	15,655	0
580137:	23,586	0
580190:Of other textile materials	1,360	0
580210:	4,319	0
580220:TERRY TOWELLING AND SIMILAR WOVEN TERRY FABRIC	773	0
580230:TUFTED TEXTILE FABRICS (EXCL. CARPETS AND OTHER FL	31	0
580300:Gauze, other than narrow fabrics of heading 5806	7	0
580410:Tulles and other net fabrics	18,126	0
580421:Of man-made fibres	302	0
580429:Of other textile materials	1,113	0
580500:HAND-WOVEN TAPESTRIES OF THE TYPE GOBELIN, FLAN	210	0
580610:NARROW WOVEN PILE FABRICS, INCL. TERRY TOWELLING	6,098	0
580620:NARROW WOVEN FABRICS OF TEXTILE MATERIALS, CON	4,927	0
580631:NARROW WOVEN FABRICS OF COTTON, N.E.S.	1,737	200
580632:Of man-made fibres	30,925	0
580639:NARROW WOVEN FABRICS OF TEXTILE MATERIALS OTHE	4,001	0
580640:NARROW FABRICS CONSISTING OF WARP WITHOUT WEI	1,769	0
580710:Woven	3,563	0
580790:Other	768	0
580810:BRAIDS IN THE PIECE	3,207	0
580890:ORNAMENTAL TRIMMINGS OF TEXTILE MATERIALS, IN T	21,136	0
580900:WOVEN FABRICS OF METAL THREAD AND WOVEN FABRI	1,068	0
581010:Embroidery without visible ground	145	0
581091:Of cotton	73	0
581092:Of man-made fibres	2,285	0
581099:Of other textile materials	5,812	0
581100:QUILTED TEXTILE PRODUCTS IN THE PIECE, COMPOSED C	24,581	0
590110:TEXTILE FABRICS COATED WITH GUM OR AMYLACEOUS	15,930	0
590190:TRACING CLOTH; PREPARED PAINTING CANVAS; BUCKRA	86,184	547
590220:Of polyesters	232	0
590290:Other	9	0
590310:With poly(vinyl chloride)	280,580	11,207
590320:With polyurethane	10,385	0
590390:Other	131,662	0
590410:LINOLEUM, WHETHER OR NOT CUT TO SHAPE	5,620	0
590490:FLOOR COVERINGS CONSISTING OF A COATING OR COVE	921	0
590500:Textile wall coverings	5,530	0
590610:ADHESIVE TAPE OF RUBBERISED TEXTILE FABRICS, OF A	85,347	35

590691:KNITTED OR CROCHETED TEXTILE FABRICS, RUBBERISED,	4,543	0
590699:Other	43,216	0
590700:IMPREGNATED, COATED OR COVERED TEXTILE FABRICS;	39,159	21,256
590800:TEXTILE WICKS, WOVEN, PLAITED OR KNITTED, FOR LAM	1,543	0
590900:Textile hosepiping and similar textile tubing, with or with	109,926	1,850
591000:TRANSMISSION OR CONVEYOR BELTS OR BELTING, OF TE	12,808	0
591110:TEXTILE FABRICS, FELT AND FELT-LINED WOVEN FABRICS	7,912	0
591120:BOLTING CLOTH, WHETHER OR NOT MADE-UP	6,830	0
591131:Weighing less than 650 g/m2	3,950	0
591132:Weighing 650 g/m2 or more	442	500
591140:STRAINING CLOTH OF A KIND USED IN OIL PRESSES OR F	4,423	0
591190:Other	226,413	64
600110:LONG PILE' FABRICS, KNITTED OR CROCHETED	396	0
600121:LOOPED PILE FABRICS OF COTTON, KNITTED OR CROCHE	2,930	0
600122:LOOPED PILE FABRICS OF MAN-MADE FIBRES, KNITTED C	5,255	0
600192:PILE FABRICS OF MAN-MADE FIBRES, KNITTED OR CROCH	13,871	0
600199:PILE FABRICS, KNITTED OR CROCHETED (EXCL. COTTON C	81	0
600240:KNITTED OR CROCHETED FABRICS, OF A WIDTH OF <= 30	187	0
600290:KNITTED OR CROCHETED FABRICS, OF A WIDTH OF <= 30	21,510	0
600330:Of synthetic fibres	1,561	0
600390:KNITTED OR CROCHETED FABRICS OF A WIDTH OF <= 30	293	1,660
600410:KNITTED OR CROCHETED FABRICS, OF A WIDTH OF > 30	17,028	0
600490:KNITTED OR CROCHETED FABRICS, OF A WIDTH OF > 30	2,413	0
600521:UNBLEACHED OR BLEACHED COTTON WARP KNIT FABRI	1,332	0
600522:DYED COTTON WARP KNIT FABRICS 'INCL. THOSE MADE	16,675	0
600523:COTTON WARP KNIT FABRICS OF YARNS OF DIFFERENT C	546	0
600524:PRINTED COTTON WARP KNIT FABRICS 'INCL. THOSE MA	4,842	0
600535:WARP KNIT FABRICS OF SYNTHETIC FIBRES, ANTIMALARI	4,734	0
600536:UNBLEACHED OR BLEACHED WARP KNIT FABRICS OF SYN	33,986	0
600537:DYED WARP KNIT FABRICS OF SYNTHETIC FIBRES "INCL. "	10,251	0
600538:WARP KNIT FABRICS OF SYNTHETIC FIBRES, OF YARNS OF	20,530	0
600539:PRINTED WARP KNIT FABRICS OF SYNTHETIC FIBRES "INC	8,587	0
600541:UNBLEACHED OR BLEACHED WARP KNIT FABRICS OF AR	8,524	0
600542:DYED WARP KNIT FABRICS OF ARTIFICIAL FIBRES 'INCL. T	1,674	0
600543:WARP KNIT FABRICS OF ARTIFICIAL FIBRES, OF YARNS OF	711	0
600590:Other	5,502	0
600621:UNBLEACHED OR BLEACHED COTTON FABRICS, KNITTED	144,347	0
600622:DYED COTTON FABRICS, KNITTED OR CROCHETED, OF A	365,870	0
600623:COTTON FABRICS, KNITTED OR CROCHETED, OF YARNS C	749	0
600624:PRINTED COTTON FABRICS, KNITTED OR CROCHETED, OF	340	0
600631:Unbleached or bleached	15,577	0
600632:Dyed	20,607	190
600633:Of yarns of different colours	41,879	0
600634:Printed	67	0
600642:DYED FABRICS, KNITTED OR CROCHETED, OF ARTIFICIAL	2,511	0
600690:FABRICS, KNITTED OR CROCHETED, OF A WIDTH OF > 30	501	0
610120:Of cotton	283,264	543

610130:Of man-made fibres	397,626	2,289
610190:Of other textile materials	61,316	150
610210:Of wool or fine animal hair	45,126	0
610220:Of cotton	335,051	1,258
610230:Of man-made fibres	412,045	1,533
610290:Of other textile materials	48,977	1,712
610310:Suits	65,634	0
610322:MEN'S OR BOYS' ENSEMBLES OF COTTON, KNITTED OR C	94,207	0
610323:MEN'S OR BOYS' ENSEMBLES OF SYNTHETIC FIBRES, KNIT	116,700	0
610329:MEN'S OR BOYS' ENSEMBLES OF TEXTILE MATERIALS (EX	13,215	0
610331:MEN'S OR BOYS' JACKETS AND BLAZERS OF WOOL OR FIB	2,578	0
610332:MEN'S OR BOYS' JACKETS AND BLAZERS OF COTTON, KN	83,341	0
610333:MEN'S OR BOYS' JACKETS AND BLAZERS OF SYNTHETIC F	65,588	585
610339:MEN'S OR BOYS' JACKETS AND BLAZERS OF TEXTILE MAT	73,816	3,669
610341:MEN'S OR BOYS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERALLS,	2,648	652
610342:MEN'S OR BOYS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERALLS,	1,536,108	20,135
610343:MEN'S OR BOYS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERALLS,	622,122	6,426
610349:MEN'S OR BOYS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERALLS,	88,823	466
610413:WOMEN'S OR GIRLS' SUITS OF SYNTHETIC FIBRES, KNITT	517	619
610419:Of other textile materials	18,825	0
610422:WOMEN'S OR GIRLS' ENSEMBLES OF COTTON, KNITTED	266,400	0
610423:WOMEN'S OR GIRLS' ENSEMBLES OF SYNTHETIC FIBRES,	13,079	0
610429:Of other textile materials	22,065	0
610431:WOMEN'S OR GIRLS' JACKETS AND BLAZERS OF WOOL O	3,538	204
610432:WOMEN'S OR GIRLS' JACKETS AND BLAZERS OF COTTON	124,634	1,097
610433:WOMEN'S OR GIRLS' JACKETS AND BLAZERS OF SYNTHET	49,949	441
610439:WOMEN'S OR GIRLS' JACKETS AND BLAZERS OF TEXTILE	115,777	1,700
610441:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF WOOL OR FINE ANIMA	29,393	6,548
610442:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF COTTON, KNITTED OR	552,482	1,420
610443:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF SYNTHETIC FIBRES, KN	507,428	4,155
610444:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF ARTIFICIAL FIBRES, KNI	368,811	58,445
610449:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF TEXTILE MATERIALS, K	55,388	2,458
610451:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF WC	11,146	2,222
610452:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF CO	20,836	281
610453:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF SYN	72,427	8,516
610459:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF TEX	275,070	19,553
610461:WOMEN'S OR GIRLS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERA	23,027	4,531
610462:WOMEN'S OR GIRLS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERA	1,370,299	3,830
610463:WOMEN'S OR GIRLS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERA	900,920	2,559
610469:WOMEN'S OR GIRLS' TROUSERS, BIB AND BRACE OVERA	264,741	25,118
610510:MEN'S OR BOYS' SHIRTS OF COTTON, KNITTED OR CROC	800,793	4,494
610520:Of man-made fibres	61,141	0
610590:Of other textile materials	24,856	40
610610:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	247,028	17,773
610620:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	127,607	16,608
610690:Of other textile materials	18,768	181
610711:MEN'S OR BOYS' UNDERPANTS AND BRIEFS OF COTTON,	696,058	0

610712: MEN'S OR BOYS' UNDERPANTS AND BRIEFS OF MAN-MADE	28,793	0
610719: MEN'S OR BOYS' UNDERPANTS AND BRIEFS OF OTHER TEXTILE MATERIALS	1,398	0
610721: MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF COTTON	234,702	424
610722: MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF MAN-MADE	37,767	65
610729: MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF TEXTILE MATERIALS	3,033	0
610791: MEN'S OR BOYS' BATHROBES, DRESSING GOWNS AND SLEEPING JACKETS	64,156	22
610799: MEN'S OR BOYS' BATHROBES, DRESSING GOWNS AND SLEEPING JACKETS	6,213	0
610811: WOMEN'S OR GIRLS' SLIPS AND PETTICOATS OF MAN-MADE	22,785	0
610819: WOMEN'S OR GIRLS' SLIPS AND PETTICOATS OF TEXTILE MATERIALS	9,291	0
610821: WOMEN'S OR GIRLS' BRIEFS AND PANTIES OF COTTON	648,664	0
610822: WOMEN'S OR GIRLS' BRIEFS AND PANTIES OF MAN-MADE	271,832	0
610829: WOMEN'S OR GIRLS' BRIEFS AND PANTIES OF TEXTILE MATERIALS	6,959	0
610831: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF COTTON	395,562	365
610832: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF MAN-MADE	85,294	0
610839: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF TEXTILE MATERIALS	6,283	0
610891: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF OTHER TEXTILE MATERIALS	53,840	0
610892: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF OTHER TEXTILE MATERIALS	25,757	0
610899: WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF OTHER TEXTILE MATERIALS	27,204	0
610910: T-SHIRTS, SINGLETS AND OTHER VESTS OF COTTON, KNITTED OR CROCHETED	8,682,977	96,754
610990: Of other textile materials	1,008,386	13,956
611011: Of wool	467,842	33,558
611012: Of Kashmir (cashmere) goats	43,420	8,628
611019: Other	42,227	235
611020: Of cotton	3,863,013	59,847
611030: Of man-made fibres	2,875,304	12,365
611090: Of other textile materials	141,550	5,681
611120: Of cotton	2,006,504	39,017
611130: Of synthetic fibres	136,624	196
611190: Of other textile materials	19,322	0
611211: TRACK-SUITS OF COTTON, KNITTED OR CROCHETED	309,306	0
611212: TRACK-SUITS OF SYNTHETIC FIBRES, KNITTED OR CROCHETED	210,498	0
611219: TRACK-SUITS OF TEXTILE MATERIALS, KNITTED OR CROCHETED	37,138	170
611220: SKI-SUITS, KNITTED OR CROCHETED	12,391	0
611231: Of synthetic fibres	85,387	0
611239: Of other textile materials	6,291	52
611241: Of synthetic fibres	843,713	8,796
611249: Of other textile materials	30,516	0
611300: Garments, made up of knitted or crocheted fabrics of head-to-toe length	195,585	32
611420: SPECIAL GARMENTS FOR PROFESSIONAL, SPORTING OR OTHER USES	155,847	0
611430: SPECIAL GARMENTS FOR PROFESSIONAL, SPORTING OR OTHER USES	328,062	907
611490: SPECIAL GARMENTS FOR PROFESSIONAL, SPORTING OR OTHER USES	16,545	5,126
611510: Graduated compression hosiery (for example, stockings)	195,379	0
611521: PANTYHOSE AND TIGHTS OF SYNTHETIC FIBRES, KNITTED OR CROCHETED	492,665	0
611522: PANTYHOSE AND TIGHTS OF SYNTHETIC FIBRES, KNITTED OR CROCHETED	190,581	0
611529: PANTYHOSE AND TIGHTS OF TEXTILE MATERIALS, KNITTED OR CROCHETED	176,870	579
611530: Other women's full-length or knee-length hosiery, measured to the heel	63,550	0
611594: FULL-LENGTH OR KNEE-LENGTH STOCKINGS, SOCKS AND	1,943	0

611595:FULL-LENGTH OR KNEE-LENGTH STOCKINGS, SOCKS AND	1,355,212	2,849
611596:Of synthetic fibres	603,635	13,936
611599:FULL-LENGTH OR KNEE-LENGTH STOCKINGS, SOCKS AND	43,068	36
611610:Impregnated, coated, covered or laminated with plastics	463,410	818
611691:GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF WOOL OR FINE ANIM	2,439	0
611692:GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF COTTON, KNITTED OR	4,756	0
611693:GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF SYNTHETIC FIBRES, KN	75,387	0
611699:GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF TEXTILE MATERIALS, K	25,699	20
611710:SHAWLS, SCARVES, MUFLERS, MANTILLAS, VEILS AND T	73,472	541
611780:Other accessories	69,592	641
611790:PARTS OF GARMENTS OR CLOTHING ACCESSORIES, KNIT	8,862	0
620120:	111,778	489
620130:Of cotton	295,602	118
620140:Of man-made fibres	1,740,668	3,127
620190:	557,452	7,231
620220:	352,064	12,973
620230:Of cotton	310,630	7,979
620240:Of man-made fibres	1,601,242	20,032
620290:	321,645	22,750
620311:MEN'S OR BOYS' SUITS OF WOOL OR FINE ANIMAL HAIR	83,979	37,317
620312:MEN'S OR BOYS' SUITS OF SYNTHETIC FIBRES (EXCL. KNIT	36,577	4,266
620319:Of other textile materials	184,607	7,647
620322:Of cotton	282,621	0
620323:Of synthetic fibres	59,845	0
620329:Of other textile materials	45,210	55
620331:MEN'S OR BOYS' JACKETS AND BLAZERS OF WOOL OR FI	107,308	3,440
620332:Of cotton	360,625	4,624
620333:Of synthetic fibres	691,476	8,696
620339:Of other textile materials	231,919	3,838
620341:Of wool or fine animal hair	162,776	2,444
620342:Of cotton	4,626,560	26,568
620343:Of synthetic fibres	1,163,723	5,010
620349:Of other textile materials	266,097	2,871
620411:WOMEN'S OR GIRLS' SUITS OF WOOL OR FINE ANIMAL H	4,547	1,818
620412:WOMEN'S OR GIRLS' SUITS OF COTTON (EXCL. KNITTED C	13,454	0
620413:WOMEN'S OR GIRLS' SUITS OF SYNTHETIC FIBRES (EXCL.	56,395	150
620419:Of other textile materials	52,282	7,124
620421:WOMEN'S OR GIRLS' ENSEMBLES OF WOOL OR FINE ANI	2,759	0
620422:Of cotton	219,392	0
620423:Of synthetic fibres	89,454	1,413
620429:Of other textile materials	21,174	800
620431:WOMEN'S OR GIRLS' JACKETS AND BLAZERS OF WOOL O	77,886	27,676
620432:Of cotton	379,822	31,017
620433:Of synthetic fibres	611,543	31,343
620439:Of other textile materials	336,990	125,212
620441:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF WOOL OR FINE ANIMA	22,617	2,980
620442:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF COTTON (EXCL. KNITTE	1,561,995	69,743

620443:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF SYNTHETIC FIBRES (EXC	16,445,511	417,936
620444:WOMEN'S OR GIRLS' DRESSES OF ARTIFICIAL FIBRES (EXC	988,149	59,655
620449:Of other textile materials	617,324	55,314
620451:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF WO	14,767	5,955
620452:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF CO	251,867	20,745
620453:WOMEN'S OR GIRLS' SKIRTS AND DIVIDED SKIRTS OF SYN	195,280	8,971
620459:Of other textile materials	225,613	4,767
620461:Of wool or fine animal hair	52,900	9,870
620462:Of cotton	2,596,070	46,899
620463:Of synthetic fibres	1,179,045	7,023
620469:Of other textile materials	632,740	12,948
620520:MEN'S OR BOYS' SHIRTS OF COTTON (EXCL. KNITTED OR	2,396,679	176,699
620530:MEN'S OR BOYS' SHIRTS OF MAN-MADE FIBRES (EXCL. K	221,601	2,319
620590:Of other textile materials	140,567	1,431
620610:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	70,569	8,726
620620:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	17,185	0
620630:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	826,203	44,497
620640:WOMEN'S OR GIRLS' BLOUSES, SHIRTS AND SHIRT-BLOU	806,361	25,701
620690:Of other textile materials	133,263	54,345
620711:MEN'S OR BOYS' UNDERPANTS AND BRIEFS OF COTTON	348,347	70
620719:MEN'S OR BOYS' UNDERPANTS AND BRIEFS OF TEXTILE M	24,443	60
620721:MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF COTTO	305,822	0
620722:MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF MAN-M	274	0
620729:MEN'S OR BOYS' NIGHTSHIRTS AND PYJAMAS OF TEXTIL	43,490	0
620791:MEN'S OR BOYS' SINGLETs AND OTHER VESTS, BATHROE	2,357,512	7,757
620799:Of other textile materials	442,457	396
620811:WOMEN'S OR GIRLS' SLIPS AND PETTICOATS OF MAN-M	52,183	214
620819:WOMEN'S OR GIRLS' SLIPS AND PETTICOATS OF TEXTILE	8,249	0
620821:WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF C	1,013,119	0
620822:WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF N	27,540	0
620829:WOMEN'S OR GIRLS' NIGHTDRESSES AND PYJAMAS OF T	16,123	0
620891:WOMEN'S OR GIRLS' SINGLETs AND OTHER VESTS, BRIEF	1,836,360	7,403
620892:WOMEN'S OR GIRLS' SINGLETs AND OTHER VESTS, BRIEF	174,544	5,183
620899:WOMEN'S OR GIRLS' SINGLETs AND OTHER VESTS, BRIEF	121,430	10,299
620920:BABIES' GARMENTS AND CLOTHING ACCESSORIES OF CO	784,376	5,563
620930:BABIES' GARMENTS AND CLOTHING ACCESSORIES OF SY	209,128	42
620990:Of other textile materials	101,490	1,888
621010:Of fabrics of heading 5602 or 5603	1,053,308	859,291
621020:GARMENTS OF THE TYPE DESCRIBED IN SUBHEADING 62	334,536	0
621030:GARMENTS OF THE TYPE DESCRIBED IN SUBHEADING 62	260,272	595
621040:MEN'S OR BOYS' GARMENTS OF TEXTILE FABRICS, RUBBI	467,321	105
621050:WOMEN'S OR GIRLS' GARMENTS OF TEXTILE FABRICS, RI	346,502	2,463
621111:MEN'S OR BOYS' SWIMWEAR (EXCL. KNITTED OR CROCH	487,566	3,658
621112:WOMEN'S OR GIRLS' SWIMWEAR (EXCL. KNITTED OR CR	382,774	11,231
621120:SKI SUITS (EXCL. KNITTED OR CROCHETED)	346,439	1,094
621132:Of cotton	1,289,241	959
621133:Of man-made fibres	749,513	1,073

621139: MEN'S OR BOYS' TRACK SUITS AND OTHER GARMENTS, I	47,574	2,355
621142: Of cotton	630,952	18,996
621143: Of man-made fibres	355,509	36,128
621149: WOMEN'S OR GIRLS' TRACK SUITS AND OTHER GARMEN	49,180	1,977
621210: Brassières	1,147,147	1,241
621220: GIRDLES AND PANTY-GIRDLES OF ALL TYPES OF TEXTILE	23,513	0
621230: CORSELETTES OF ALL TYPES OF TEXTILE MATERIALS, WH	23,060	0
621290: CORSETS, BRACES, GARTERS, SUSPENDERS AND SIMILAR	88,108	0
621320: HANDKERCHIEFS OF COTTON, OF WHICH NO SIDE EXCEE	8,676	30
621390: HANDKERCHIEFS OF TEXTILE MATERIALS, OF WHICH NO	3,041	0
621410: SHAWLS, SCARVES, MUFFLERS, MANTILLAS, VEILS AND S	60,312	311
621420: SHAWLS, SCARVES, MUFFLERS, MANTILLAS, VEILS AND S	37,637	4,134
621430: SHAWLS, SCARVES, MUFFLERS, MANTILLAS, VEILS AND S	113,769	1,317
621440: SHAWLS, SCARVES, MUFFLERS, MANTILLAS, VEILS AND S	12,044	0
621490: SHAWLS, SCARVES, MUFFLERS, MANTILLAS, VEILS AND S	68,598	2,313
621510: TIES, BOW TIES AND CRAVATS OF SILK OR SILK WASTE (E	9,451	6
621520: TIES, BOW TIES AND CRAVATS OF MAN-MADE FIBRES (E)	24,711	939
621590: TIES, BOW TIES AND CRAVATS OF TEXTILE MATERIALS (E	15,826	5
621600: GLOVES, MITTENS AND MITTS, OF ALL TYPES OF TEXTILE	202,511	1,197
621710: MADE-UP CLOTHING ACCESSORIES, OF ALL TYPES OF TE	107,895	2,660
621790: PARTS OF GARMENTS OR CLOTHING ACCESSORIES, OF A	10,639	0
630110: ELECTRIC BLANKETS OF ALL TYPES OF TEXTILE MATERIAL	5,702	0
630120: Blankets (other than electric blankets) and travelling rug	15,390	0
630130: Blankets (other than electric blankets) and travelling rug	207,564	4,860
630140: Blankets (other than electric blankets) and travelling rug	428,743	8,778
630190: Other blankets and travelling rugs	187,871	424
630210: BED-LINEN, KNITTED OR CROCHETED	177,078	9,377
630221: PRINTED BED-LINEN OF COTTON (EXCL. KNITTED OR CRO	1,201,827	29,464
630222: Of man-made fibres	59,242	131
630229: Of other textile materials	21,373	0
630231: BED-LINEN OF COTTON (EXCL. PRINTED, KNITTED OR CRO	1,050,742	3,487
630232: Of man-made fibres	230,495	2,942
630239: Of other textile materials	121,990	400
630240: TABLE LINEN, KNITTED OR CROCHETED	27,740	229
630251: TABLE LINEN OF COTTON (EXCL. KNITTED OR CROCHETE	275,093	17,031
630253: Of man-made fibres	185,269	1,975
630259: Of other textile materials	58,765	4,575
630260: TOILET LINEN AND KITCHEN LINEN, OF TERRY TOWELLIN	1,985,664	10,944
630291: TOILET LINEN AND KITCHEN LINEN OF COTTON (EXCL. OF	292,768	2,648
630293: Of man-made fibres	36,971	0
630299: Of other textile materials	42,715	111
630312: CURTAINS, INCL. DRAPES, AND INTERIOR BLINDS, CURTA	25,467	94
630319: CURTAINS, INCL. DRAPES, AND INTERIOR BLINDS, CURTA	12,842	0
630391: CURTAINS, INCL. DRAPES, AND INTERIOR BLINDS, CURTA	51,422	0
630392: Of synthetic fibres	550,874	31,051
630399: Of other textile materials	180,717	590
630411: KNITTED OR CROCHETED BEDSPREADS (EXCL. BED-LINEN	33,944	0

630419:Other	308,907	307
630420:BED NETS, WARP KNIT, ANTIMALARIAL	5,094	300
630491:ARTICLES FOR INTERIOR FURNISHING, KNITTED OR CROCH	27,282	0
630492:ARTICLES FOR INTERIOR FURNISHING, OF COTTON (EXCL	126,203	0
630493:ARTICLES FOR INTERIOR FURNISHING, OF SYNTHETIC FIB	114,479	0
630499:ARTICLES FOR INTERIOR FURNISHING, OF TEXTILE MATE	112,881	0
630510:Of jute or of other textile bast fibres of heading 5303	11,967	0
630520:SACKS AND BAGS, FOR THE PACKING OF GOODS, OF COT	10,670	0
630532:Flexible intermediate bulk containers	53,431	0
630533:Other, of polyethylene or polypropylene strip or the like	124,172	0
630539:SACKS AND BAGS, FOR THE PACKING OF GOODS, OF SYN	15,405	0
630590:SACKS AND BAGS, FOR THE PACKING OF GOODS, OF TEX	20,609	0
630612:TARPAULINS, AWNINGS AND SUNBLINDS OF SYNTHETIC	317,556	4,537
630619:TARPAULINS, AWNINGS AND SUNBLINDS OF TEXTILE MA	345,549	0
630622:TENTS OF SYNTHETIC FIBRES (EXCL. FLY SHEETS)	84,673	0
630629:TENTS OF TEXTILE MATERIALS (EXCL. COTTON OR SYNTH	202,475	0
630630:SAILS FOR BOATS, SAILBOARDS OR LANDCRAFT, OF TEXT	6,073	0
630640:PNEUMATIC MATTRESSES OF TEXTILE MATERIALS	7,005	30
630690:	375,834	168,395
630710:Floorcloths, dishcloths, dusters and similar cleaning cloth	896,657	1,563
630720:LIFE-JACKETS AND LIFE-BELTS, OF ALL TYPES OF TEXTILE	88,870	1,209
630790:Other	1,543,402	51,773
630800:SETS CONSISTING OF WOVEN FABRIC AND YARN, WHETHER	13,288	0
630900:WORN CLOTHING AND CLOTHING ACCESSORIES, BLANKETS	758,838	47,160
631010:USED OR NEW RAGS, SCRAP TWINE, CORDAGE, ROPE AND	58,271	0
631090:USED OR NEW RAGS, SCRAP TWINE, CORDAGE, ROPE AND	19,856	33
640110:WATERPROOF FOOTWEAR INCORPORATING A PROTECTIVE	96,356	1,399
640192:Covering the ankle but not covering the knee	575,350	13,895
640199:WATERPROOF FOOTWEAR COVERING NEITHER THE ANKLE	219,763	4,112
640212:Ski-boots, cross-country ski footwear and snowboard boots	121,323	0
640219:SPORTS FOOTWEAR WITH OUTER SOLES AND UPPERS OF	231,325	50
640220:FOOTWEAR WITH OUTER SOLES AND UPPERS OF RUBBER	1,836,240	2,829
640291:Covering the ankle	1,928,884	9,279
640299:Other	7,772,338	28,699
640319:SPORTS FOOTWEAR, WITH OUTER SOLES OF RUBBER, PLASTIC	120,477	2,304
640320:FOOTWEAR WITH OUTER SOLES OF LEATHER, AND UPPERS	58,657	24,761
640340:FOOTWEAR, INCORPORATING A PROTECTIVE METAL TOE	357,959	2,451
640351:Covering the ankle	406,876	26,584
640359:Other	866,598	51,784
640391:Covering the ankle	3,715,957	54,441
640399:Other	9,594,125	335,222
640411:SPORTS FOOTWEAR, INCL. TENNIS SHOES, BASKETBALL SHOES	4,575,538	1,473
640419:Other	6,381,538	30,502
640420:Footwear with outer soles of leather or composition leather	236,653	99,195
640510:FOOTWEAR WITH UPPERS OF LEATHER OR COMPOSITION	600,861	4,698
640520:With uppers of textile materials	394,013	2,561
640590:Other	382,302	9,677

640620:Outer soles and heels, of rubber or plastics	2,869	1,933
640690:Other	58,268	0
650100:HAT-FORMS, HAT BODIES AND HOODS OF FELT, NEITHER	2,586	0
650200:HAT-SHAPES, PLAITED OR MADE BY ASSEMBLING STRIPS	50	0
650400:HATS AND OTHER HEADGEAR, PLAITED OR MADE BY ASS	146,202	23,460
650500:Hats and other headgear, knitted or crocheted, or made	1,223,171	28,230
650610:Safety headgear	580,566	18,615
650691:BATHING CAPS, HOODS AND OTHER HEADGEAR, WHETHER	34,833	2,016
650699:Of other materials	53,187	1,208
650700:HEAD-BANDS, LININGS, COVERS, HAT FOUNDATIONS, HA	15,564	40
660110:GARDEN OR SIMILAR UMBRELLAS (EXCL. BEACH TENTS)	1,276,465	12,525
660191:UMBRELLAS HAVING A TELESCOPIC SHAFT (EXCL. TOY U	111,009	1,225
660199:Other	491,724	650
660200:WALKING-STICKS, SEAT-STICKS, WHIPS, RIDING-CROPS A	14,869	0
660320:UMBRELLA FRAMES, INCL. FRAMES MOUNTED ON SHAF	307	0
660390:Other	55,589	0
670100:SKINS AND OTHER PARTS OF BIRDS WITH THEIR FEATHER	3,253	0
670210:ARTIFICIAL FLOWERS, FOLIAGE AND FRUIT AND PARTS T	478,978	0
670290:ARTIFICIAL FLOWERS, FOLIAGE AND FRUIT AND PARTS T	152,542	130
670300:HUMAN HAIR, DRESSED, THINNED, BLEACHED OR OTHER	7	0
670411:COMPLETE WIGS OF SYNTHETIC TEXTILE MATERIALS	22,152	0
670419:FALSE BEARDS, EYEBROWS AND EYELASHES, SWITCHES A	24,444	0
670420:WIGS, FALSE BEARDS, EYEBROWS AND EYELASHES, SWIT	53,041	0
670490:WIGS, FALSE BEARDS, EYEBROWS AND EYELASHES, SWIT	40,306	0
680100:SETTS, CURBSTONES AND FLAGSTONES, OF NATURAL ST	484,429	5,285
680210:TILES, CUBES AND OTHER PROCESSED ARTICLES OF NATI	225,810	0
680221:MARBLE, TRAVERTINE AND ALABASTER ARTICLES THERE	1,664,258	101,082
680223:GRANITE AND ARTICLES THEREOF, SIMPLY CUT OR SAWN	727,688	24,771
680229:MONUMENTAL OR BUILDING STONE AND ARTICLES THE	142,184	810,573
680291:MARBLE, TRAVERTINE AND ALABASTER, IN ANY FORM, P	1,386,376	286,253
680292:CALCAREOUS STONE, IN ANY FORM, POLISHED, DECORA	681,934	485,532
680293:Granite	1,506,878	6,153
680299:Other stone	54,415	186,294
680300:Worked slate and articles of slate or of agglomerated sla	25,596	0
680410:MILLSTONES AND GRINDSTONES, WITHOUT FRAMEWOF	507	0
680421:MILLSTONES, GRINDSTONES, GRINDING WHEELS AND TH	145,015	0
680422:Of other agglomerated abrasives or of ceramics	477,853	4,195
680423:MILLSTONES, GRINDSTONES, GRINDING WHEELS AND TH	4,711	0
680430:HAND SHARPENING OR POLISHING STONES	13,982	0
680510:NATURAL OR ARTIFICIAL ABRASIVE POWDER OR GRAIN,	117,549	0
680520:NATURAL OR ARTIFICIAL ABRASIVE POWDER OR GRAIN,	251,510	44
680530:NATURAL OR ARTIFICIAL ABRASIVE POWDER OR GRAIN,	236,553	419
680610:SLAG WOOL, ROCK WOOL AND SIMILAR MINERAL WOOL	682,077	9,401
680620:Exfoliated vermiculite, expanded clays, foamed slag and	38,010	0
680690:MIXTURES AND ARTICLES OF HEAT-INSULATING, SOUND	165,604	0
680710:ARTICLES OF ASPHALT OR OF SIMILAR MATERIALS, E.G. F	1,321,196	667
680790:ARTICLES OF ASPHALT OR OF SIMILAR MATERIALS, E.G. F	94,945	0

680800:PANELS, BOARDS, TILES, BLOCKS AND SIMILAR ARTICLES	25,578	0
680911:BOARDS, SHEETS, PANELS, TILES AND SIMILAR ARTICLES,	3,704,830	472
680919:BOARDS, SHEETS, PANELS, TILES AND SIMILAR ARTICLES,	72,420	500
680990:ARTICLES OF PLASTER OR OF COMPOSITIONS BASED ON	68,510	0
681011:Building blocks and bricks	1,433,466	15,800
681019:TILES, FLAGSTONES, BRICKS AND SIMILAR ARTICLES, OF C	987,598	147
681091:PREFABRICATED STRUCTURAL COMPONENTS FOR BUILD	2,971,102	0
681099:ARTICLES OF CEMENT, CONCRETE OR ARTIFICIAL STONE,	2,252,806	13,250
681182:SHEETS, PANELS, PAVING, TILES AND SIMILAR ARTICLES,	101,252	0
681189:ARTICLES OF ASBESTOS-CEMENT, CELLULOSE FIBRE-CEM	8,273	0
681280:Of crocidolite	73	0
681291:CLOTHING, CLOTHING ACCESSORIES, FOOTWEAR AND H	1	0
681299:Other	983	0
681320:FRICITION MATERIAL AND ARTICLES THEREOF, E.G. SHEET	187	0
681381:BRAKE LININGS AND PADS WITH A BASIS OF ASBESTOS, C	49,308	0
681389:FRICITION MATERIAL AND ARTICLES THEREOF, E.G. SHEET	1,043	0
681410:PLATES, SHEETS AND STRIPS OF AGGLOMERATED OR RE	326	0
681490:WORKED MICA AND ARTICLES OF MICA (EXCL. ELECTRIC	405	0
681511:	12,671	0
681513:	367	0
681519:	60,309	2,535
681520:ARTICLES OF PEAT (EXCL. TEXTILE PRODUCTS FROM PEA	5,248	0
681591:ARTICLES OF STONE OR OTHER MINERAL SUBSTANCES, N	3,556	0
681599:ARTICLES OF STONE OR OTHER MINERAL SUBSTANCES, N	607,097	16,810
690100:BRICKS, BLOCKS, TILES AND OTHER CERAMIC GOODS OF	28,105	0
690210:REFRACTORY BRICKS, BLOCKS, TILES AND SIMILAR REFRA	1,696	105,409
690220:Containing, by weight, more than 50 % of alumina (Al ₂ O	135,382	1,015
690290:REFRACTORY BRICKS, BLOCKS, TILES AND SIMILAR REFRA	15,711	0
690310:RETORTS, CRUCIBLES, MUFFLERS, NOZZLES, PLUGS, SUP	10,132	0
690320:Containing, by weight, more than 50 % of alumina (Al ₂ O	97,389	27,188
690390:Other	11,035	0
690410:BUILDING BRICKS (EXCL. THOSE OF SILICEOUS FOSSIL ME	7,827,654	0
690490:CERAMIC FLOORING BLOCKS, SUPPORT OR FILLER TILES	239,089	0
690510:ROOFING TILES	3,601,456	3,762
690590:CERAMIC CHIMNEY-POTS, COWLS, CHIMNEY LINERS, AR	197,562	1,376
690600:CERAMIC PIPES, CONDUITS, GUTTERING AND PIPE FITTIN	534	0
690721:CERAMIC FLAGS AND PAVING, HEARTH OR WALL TILES, C	16,041,003	165,952
690722:CERAMIC FLAGS AND PAVING, HEARTH OR WALL TILES, C	2,253,630	18
690723:CERAMIC FLAGS AND PAVING, HEARTH OR WALL TILES, C	2,155,676	2,326
690730:CERAMIC MOSAIC CUBES AND THE LIKE, WHETHER OR N	73,971	1,616
690740:FINISHING CERAMICS (EXCL. REFRACTORY)	1,766,919	13,326
690911:CERAMIC WARES FOR LABORATORY, CHEMICAL OR OTH	37,181	0
690912:CERAMIC ARTICLES HAVING A HARDNESS EQUIVALENT T	1,440	0
690919:CERAMIC WARES FOR CHEMICAL OR OTHER TECHNICAL	570	0
690990:CERAMIC TROUGHS, TUBS AND SIMILAR RECEPTACLES C	420	0
691010:CERAMIC SINKS, WASH BASINS, WASH BASIN PEDESTALS	1,597,909	102,113
691090:CERAMIC SINKS, WASH BASINS, WASH BASIN PEDESTALS	1,535,465	13,229

691110:TABLEWARE AND KITCHENWARE, OF PORCELAIN OR CHINA	2,710,818	56,040
691190:HOUSEHOLD AND TOILET ARTICLES, OF PORCELAIN OR CHINA	91,899	13,148
691200:Ceramic tableware, kitchenware, other household articles	1,298,088	7,465
691310:STATUETTES AND OTHER ORNAMENTAL ARTICLES OF PORCELAIN	33,274	31
691390:Other	420,633	172,226
691410:CERAMIC ARTICLES OF PORCELAIN OR CHINA, N.E.S.	2,548	0
691490:CERAMIC ARTICLES, N.E.S. (EXCL. OF PORCELAIN OR CHINA)	105,620	0
700100:Cullet and other waste and scrap of glass, excluding glass	40,438	661
700210:GLASS IN BALLS, UNWORKED (EXCL. GLASS MICROSPHERES)	28,860	0
700220:Rods	1,811	0
700232:TUBES OF GLASS HAVING A LINEAR COEFFICIENT OF EXPANSION	1	0
700312:Coloured throughout the mass (body tinted), opacified, flaked	13,192	0
700319:Other	77,902	0
700320:CAST GLASS AND ROLLED GLASS, IN WIRED SHEETS, WHETHER	4,196	0
700330:PROFILES OF GLASS, WHETHER OR NOT HAVING AN ABSORBENT	3,185	0
700420:Glass, coloured throughout the mass (body tinted), opacified	386	0
700490:Other glass	165	0
700510:Non-wired glass, having an absorbent, reflecting or non-reflecting	1,426,722	828,406
700521:Coloured throughout the mass (body tinted), opacified, flaked	325,828	0
700529:Other	2,676,711	74,167
700530:FLOAT GLASS AND SURFACE GROUND AND POLISHED GLASS	20,018	0
700600:Glass of heading 7003, 7004 or 7005, bent, edge-worked	86,472	0
700711:Of size and shape suitable for incorporation in vehicles, and	230,602	497
700719:Other	440,152	0
700721:Of size and shape suitable for incorporation in vehicles, and	705,270	14,275
700729:LAMINATED SAFETY GLASS (EXCL. GLASS OF SIZE AND SHAPE	1,749,312	4,538
700800:Multiple-walled insulating units of glass	1,156,620	325,997
700910:REAR-VIEW MIRRORS, WHETHER OR NOT FRAMED, FOR MOTOR	153,352	780
700991:GLASS MIRRORS, UNFRAMED (EXCL. REAR-VIEW MIRRORS)	553,626	418
700992:GLASS MIRRORS, FRAMED (EXCL. REAR-VIEW MIRRORS)	828,663	6,910
701010:GLASS AMPOULES	1,469	0
701020:STOPPERS, LIDS AND OTHER CLOSURES, OF GLASS	42,362	0
701090:Other	7,532,409	47,096
701110:GLASS ENVELOPES, INCL. BULBS AND TUBES, OPEN, AND	2,225	489
701190:GLASS ENVELOPES, INCL. BULBS AND TUBES, OPEN, AND	424	0
701310:GLASSWARE OF GLASS-CERAMICS, OF A KIND USED FOR	26,757	0
701322:Of lead crystal	26,097	0
701328:Other	886,905	9,805
701333:Of lead crystal	66,612	0
701337:Other	1,186,799	25,316
701341:Of lead crystal	63,598	60
701342:GLASSWARE FOR TABLE OR KITCHEN PURPOSES OF GLASS	173,896	0
701349:Other	1,183,575	44,556
701391:Of lead crystal	6,051	548
701399:GLASSWARE OF A KIND USED FOR TOILET, OFFICE, INDOOR	529,410	2,446
701400:SIGNALLING GLASSWARE AND OPTICAL ELEMENTS OF GLASS	6,704	0
701590:CLOCK OR WATCH GLASSES AND SIMILAR GLASSES, GLASS	1,814	0

701610:GLASS CUBES AND OTHER GLASS SMALLWARES, WHETH	437,792	0
701690:Other	302,015	7,411
701710:LABORATORY, HYGIENIC OR PHARMACEUTICAL GLASSW	11,782	0
701720:LABORATORY, HYGIENIC OR PHARMACEUTICAL GLASSW	19,470	0
701790:LABORATORY, HYGIENIC OR PHARMACEUTICAL GLASSW	329,621	175
701810:Glass beads, imitation pearls, imitation precious or semi	29,626	0
701820:GLASS MICROSPHERES <= 1 MM IN DIAMETER	64,620	4,602
701890:Other	53,440	20,002
701911:GLASS FIBRE THREADS 'CHOPPED STRANDS', CUT INTO L	6,026	2,246
701912:ROVINGS OF GLASS FIBRES	102,949	0
701913:	3,350	0
701914:	4,897	0
701915:	20,347	0
701919:Other	457,093	0
701961:	10,325	0
701962:	1,964	0
701963:	86,101	0
701964:	45,707	0
701965:	6,585	0
701966:	231,924	87
701969:Other	158,711	0
701971:	24,384	0
701973:	479	0
701980:Glass wool and articles of glass wool	704,367	3,138
701990:GLASS FIBRES, INCL. GLASS WOOL, AND ARTICLES THERE	742,990	14
702000:Other articles of glass	1,377,981	7,208
710110:PEARLS, NATURAL, WHETHER OR NOT WORKED OR GRA	2,523	0
710229:INDUSTRIAL DIAMONDS, WORKED, BUT NOT MOUNTED	2,732	0
710239:DIAMONDS, WORKED, BUT NOT MOUNTED OR SET (EXC	1,130	0
710310:PRECIOUS STONES AND SEMI-PRECIOUS STONES, UNWC	200	0
710391:RUBIES, SAPPHIRES AND EMERALDS, WORKED, WHETHE	119	0
710399:PRECIOUS AND SEMI-PRECIOUS STONES, WORKED, WHE	784	0
710421:	595	0
710499:	4	0
710590:DUST AND POWDER OF NATURAL OR SYNTHETIC PRECIO	0	1
710691:SILVER, INCL. SILVER PLATED WITH GOLD OR PLATINUM,	68	0
710692:SILVER, INCL. SILVER PLATED WITH GOLD OR PLATINUM,	1,341	0
710812:GOLD, INCL. GOLD PLATED WITH PLATINUM, UNWROUG	66,388	0
710813:Other semi-manufactured forms	835	0
711299:WASTE AND SCRAP OF SILVER, INCL. METAL CLAD WITH	0	86,606
711311:ARTICLES OF JEWELLERY AND PARTS THEREOF, OF SILVE	1,273,954	73,229
711319:ARTICLES OF JEWELLERY AND PARTS THEREOF, OF PRECI	6,566,348	3,496,006
711320:ARTICLES OF JEWELLERY AND PARTS THEREOF, OF BASE	9,106	11
711411:ARTICLES OF GOLDSMITHS' OR SILVERSMITHS' WARES O	181	69
711419:ARTICLES OF GOLDSMITHS' OR SILVERSMITHS' WARES O	39,870	0
711420:ARTICLES OF GOLDSMITHS' OR SILVERSMITHS' WARES A	114	500
711590:ARTICLES OF PRECIOUS METAL OR OF METAL CLAD WITH	5	0

711610:ARTICLES OF NATURAL OR CULTURED PEARLS, N.E.S.	3,785	0
711620:Of precious or semi-precious stones (natural, synthetic or cultured)	228,153	12,695
711711:CUFF-LINKS AND STUDS, OF BASE METAL, WHETHER OR NOT SET WITH DIAMONDS	7,949	0
711719:IMITATION JEWELLERY, OF BASE METAL, WHETHER OR NOT SET WITH DIAMONDS	620,979	1,984
711790:IMITATION JEWELLERY (EXCL. JEWELLERY, OF BASE METAL, WHETHER OR NOT SET WITH DIAMONDS)	754,896	37,291
720211:Containing by weight more than 2 % of carbon	2,460	0
720219:FERRO-MANGANESE, CONTAINING BY WEIGHT <= 2% CARBON	19,551	3,420
720221:FERRO-SILICON, CONTAINING BY WEIGHT > 55% OF SILICON	1,246	3,283
720229:Other	178,000	13,946
720230:FERRO-SILICO-MANGANESE	0	18,779
720241:Containing by weight more than 4 % of carbon	8,465	0
720249:Other	23,277	12,748
720260:FERRO-NICKEL	0	124
720270:FERRO-MOLYBDENUM	7,329	0
720291:FERRO-TITANIUM AND FERRO-SILICO-TITANIUM	0	15,877
720299:Other	90,087	2,220
720390:SPONGY FERROUS PRODUCTS, OBTAINED FROM MOLTED IRON	61	0
720421:Of stainless steel	0	244,126
720429:WASTE AND SCRAP OF ALLOY STEEL (EXCL. STAINLESS STEEL)	0	4,598
720449:Other	34,463	4,156,101
720510:GRANULES, OF PIG IRON, SPIEGELEISEN, IRON OR STEEL	37,588	0
720529:POWDERS, OF PIG IRON, SPIEGELEISEN, IRON OR NON-ALLOY STEEL	2,021	0
720720:Containing by weight 0,25 % or more of carbon	324	0
720826:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	14,602	0
720827:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	212	0
720836:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	8,055	0
720837:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	5,394	0
720838:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	4,694	0
720839:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	18,222	0
720840:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	87,195	0
720851:Of a thickness exceeding 10 mm	221,201	0
720852:Of a thickness of 4,75 mm or more but not exceeding 10 mm	869,006	5,600
720853:Of a thickness of 3 mm or more but less than 4,75 mm	483,500	5,863
720854:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	91,801	0
720890:Other	101,005	0
720915:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	249	0
720916:Of a thickness exceeding 1 mm but less than 3 mm	31,101	0
720917:Of a thickness of 0,5 mm or more but not exceeding 1 mm	16,729	4,083
720925:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	10,786	0
720926:Of a thickness exceeding 1 mm but less than 3 mm	103,808	0
720927:Of a thickness of 0,5 mm or more but not exceeding 1 mm	61,761	0
720928:Of a thickness of less than 0,5 mm	7,652	256
720990:Other	83,982	0
721012:Of a thickness of less than 0,5 mm	94,882	0
721030:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	2,547	0
721041:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	348	0
721049:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	1,713,916	87,124

721061:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	28,413	0
721069:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	994	0
721070:Painted, varnished or coated with plastics	4,934,810	2,832
721090:Other	132,569	0
721113:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	25,050	0
721114:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	35,309	0
721119:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	9,332	0
721123:Containing by weight less than 0,25 % of carbon	22,138	0
721129:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	11,138	0
721190:Other	9,085	0
721210:Plated or coated with tin	3,727	0
721220:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	28,707	0
721230:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL	677,326	0
721240:Painted, varnished or coated with plastics	171,709	0
721250:Otherwise plated or coated	2,295,642	51,345
721310:BARS AND RODS, HOT-ROLLED, IN IRREGULARLY WOUND	12,748,362	79,422
721320:BARS AND RODS, HOT-ROLLED, IN IRREGULARLY WOUND	223,902	0
721391:Of circular cross-section measuring less than 14 mm in d	9,231,176	15
721399:Other	2,624,575	0
721410:BARS AND RODS, OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, NOT F	1,431	573,186
721420:BARS AND RODS, OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, WITH I	17,380,088	0
721491:Of rectangular (other than square) cross-section	162,822	0
721499:Other	1,064,970	0
721510:BARS AND RODS, OF NON-ALLOY FREE-CUTTING STEEL, N	14,897	469
721550:Other, not further worked than cold-formed or cold-finis	28,325	0
721590:BARS OR RODS, OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, COLD-FC	36,799	0
721610:U, I OR H SECTIONS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, NOT	31,850	0
721621:L SECTIONS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, NOT FURTHE	374,776	49,601
721622:T SECTIONS OF IRON OR NON-ALLOY STEEL, NOT FURTHI	2,874	0
721631:U sections	94,957	111
721632:I sections	260,176	63,897
721633:H sections	125,670	23,958
721640:L or T sections, not further worked than hot-rolled, hot-c	51,325	0
721650:Other angles, shapes and sections, not further worked th	273,195	0
721661:Obtained from flat-rolled products	2,262,004	102,244
721669:ANGLES, SHAPES AND SECTIONS, OF IRON OR NON-ALLO	45,553	0
721691:Cold-formed or cold-finished from flat-rolled products	804,657	615
721699:ANGLES, SHAPES AND SECTIONS, OF IRON OR NON-ALLO	186,247	0
721710:Not plated or coated, whether or not polished	3,171,622	0
721720:Plated or coated with zinc	219,422	192
721730:Plated or coated with other base metals	17,493	21
721790:Other	120,801	0
721810:STEEL, STAINLESS, IN INGOTS AND OTHER PRIMARY FOR	1,486	0
721899:Other	119	0
721914:Of a thickness of less than 3 mm	12,097	0
721921:Of a thickness exceeding 10 mm	19,758	0
721922:Of a thickness of 4,75 mm or more but not exceeding 10	3,853	0

721923:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF STAINLESS STEEL, OF A WID	517	0
721924:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF STAINLESS STEEL, OF A WID	4,417	0
721931:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF STAINLESS STEEL, OF A WID	18,471	0
721932:Of a thickness of 3 mm or more but less than 4,75 mm	26,891	0
721933:Of a thickness exceeding 1 mm but less than 3 mm	55,900	0
721934:Of a thickness of 0,5 mm or more but not exceeding 1 m	97,699	0
721990:Other	17,348	3,000
722011:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF STAINLESS STEEL, OF A WID	11,388	0
722012:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF STAINLESS STEEL, OF A WID	6,213	0
722020:Not further worked than cold-rolled (cold-reduced)	8,191	0
722090:Other	17,920	0
722100:Bars and rods, hot-rolled, in irregularly wound coils, of st	3,536	0
722211:Of circular cross-section	4,382	0
722219:Other	836	0
722220:Bars and rods, not further worked than cold-formed or c	36,261	0
722230:Other bars and rods	5,166	0
722240:Angles, shapes and sections	80,242	0
722300:Wire of stainless steel	10,274	0
722410:Ingots and other primary forms	0	101,435
722540:Other, not further worked than hot-rolled, not in coils	2,630,156	0
722591:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF ALLOY STEEL OTHER THAN S	877	0
722599:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF ALLOY STEEL OTHER THAN S	1,536	0
722692:FLAT-ROLLED PRODUCTS OF ALLOY STEEL OTHER THAN S	4,827	0
722699:Other	7,501	0
722790:Other	14,964	0
722810:Bars and rods, of high-speed steel	565,082	0
722830:Other bars and rods, not further worked than hot-rolled	117,735	0
722840:Other bars and rods, not further worked than forged	0	3,186,579
722850:Other bars and rods, not further worked than cold-forme	17,966	29,249
722860:Other bars and rods	1,267	0
722870:Angles, shapes and sections	514,891	1,650
722880:HOLLOW DRILL BARS AND RODS, OF ALLOY OR NON-ALL	1,666	0
722920:WIRE OF SILICO-MANGANESE STEEL, IN COILS (EXCL. BAF	140,335	4,288
722990:Other	4,181	0
730110:SHEET PILING OF IRON OR STEEL, WHETHER OR NOT DRI	297,879	8,276
730120:ANGLES, SHAPES AND SECTIONS, OF IRON OR STEEL, WE	142,098	8,372
730210:Rails	2,136	0
730240:FISH-PLATES AND SOLE PLATES OF IRON OR STEEL, FOR F	20,295	16,772
730290:SLEEPERS 'CROSS-TIES', CHECK-RAILS, RACK RAILS, CHAIR	20,140	0
730300:Tubes, pipes and hollow profiles, of cast iron	587,069	12,590
730411:LINE PIPE OF A KIND USED FOR OIL OR GAS PIPELINES, SE	17,610	0
730419:Other	49,281	0
730423:DRILL PIPE, SEAMLESS, OF A KIND USED IN DRILLING FOR	25,750	0
730424:CASING AND TUBING, SEAMLESS, OF A KIND USED FOR D	61	0
730429:Other	3,202	0
730431:Cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced)	86,222	0
730439:Other	646,422	15,214

730441:TUBES, PIPES AND HOLLOW PROFILES, SEAMLESS, OF CIP	1,004	0
730449:Other	21,469	0
730451:Cold-drawn or cold-rolled (cold-reduced)	395	7,929
730459:Other	8,572	0
730490:TUBES, PIPES AND HOLLOW PROFILES, SEAMLESS, OF NC	256,573	17,729
730519:LINE PIPE OF A KIND USED FOR OIL OR GAS PIPELINES, H	90	181,380
730531:TUBES AND PIPES HAVING CIRCULAR CROSS-SECTIONS A	37,705	0
730539:TUBES AND PIPES HAVING CIRCULAR CROSS-SECTIONS A	576,912	0
730590:TUBES AND PIPES HAVING CIRCULAR CROSS-SECTIONS A	27,284	0
730611:Welded, of stainless steel	11,095	0
730619:Other	1,648	7,800
730629:CASING AND TUBING OF A KIND USED IN DRILLING FOR O	11,338	79,449
730630:Other, welded, of circular cross-section, of iron or non-a	1,026,207	473
730640:Other, welded, of circular cross-section, of stainless stee	247,950	54,521
730650:Other, welded, of circular cross-section, of other alloy st	12,827	0
730661:Of square or rectangular cross-section	5,978,744	39,785
730669:Of other non-circular cross-section	75,187	0
730690:TUBES, PIPES AND HOLLOW PROFILES 'E.G., OPEN SEAM	889,676	1,135,452
730711:Of non-malleable cast iron	261,160	8,950
730719:Other	389,956	2,949
730721:FLANGES OF STAINLESS STEEL (EXCL. CAST PRODUCTS)	42,832	10,723
730722:Threaded elbows, bends and sleeves	17,319	324
730723:Butt welding fittings	25,608	0
730729:Other	165,939	77,597
730791:FLANGES OF IRON OR STEEL (EXCL. CAST OR STAINLESS P	126,521	24,416
730792:Threaded elbows, bends and sleeves	24,376	56,527
730793:Butt welding fittings	66,128	4,919
730799:Other	537,190	88,960
730810:BRIDGES AND BRIDGE-SECTIONS, OF IRON OR STEEL	44,038	0
730820:TOWERS AND LATTICE MASTS, OF IRON OR STEEL	1,380,032	7,230
730830:DOORS, WINDOWS AND THEIR FRAMES AND THRESHOL	2,616,657	62,015
730840:EQUIPMENT FOR SCAFFOLDING, SHUTTERING, PROPPIN	2,592,416	369,749
730890:Other	21,912,616	1,291,214
730900:Reservoirs, tanks, vats and similar containers for any ma	1,036,088	13,793
731010:TANKS, CASKS, DRUMS, CANS, BOXES AND SIMILAR CON	356,056	50,384
731021:Cans which are to be closed by soldering or crimping	185,833	136,578
731029:Other	122,248	154,775
731100:Containers for compressed or liquefied gas, of iron or ste	680,200	410,908
731210:Stranded wire, ropes and cables	544,975	15,702
731290:PLAITED BANDS, SLINGS AND THE LIKE, OF IRON OR STEE	79,637	279
731300:BARBED WIRE OF IRON OR STEEL; TWISTED HOOP OR SII	108,825	2,833
731412:ENDLESS BANDS OF STAINLESS STEEL WIRE, FOR MACHIN	0	2,290
731414:WOVEN CLOTH, INCL. ENDLESS BANDS, OF STAINLESS ST	2,396	0
731419:WOVEN CLOTH, INCL. ENDLESS BANDS, OF IRON OR STEE	4,958	0
731420:Grill, netting and fencing, welded at the intersection, of	14,952,622	812,370
731431:GRILL, NETTING AND FENCING, OF IRON OR STEEL WIRE,	39,998	0
731439:GRILL, NETTING AND FENCING, OF IRON OR STEEL WIRE,	3,481,072	30,000

731441:GRILL, NETTING AND FENCING, OF IRON OR STEEL WIRE,	1,035,857	0
731442:GRILL, NETTING AND FENCING, OF IRON OR STEEL WIRE,	118,237	0
731449:GRILL, NETTING AND FENCING, OF IRON OR STEEL WIRE,	379,112	563
731450:EXPANDED METAL, OF IRON OR STEEL	36,110	0
731511:Roller chain	130,394	0
731512:ARTICULATED LINK CHAIN OF IRON OR STEEL (EXCL. ROL	103,247	366
731519:PARTS OF ARTICULATED LINK CHAIN, OF IRON OR STEEL	6,054	0
731520:SKID CHAIN FOR MOTOR VEHICLES, OF IRON OR STEEL	100,418	400
731581:STUD-LINK OF IRON OR STEEL	4,720	0
731582:WELDED LINK CHAIN OF IRON OR STEEL (EXCL. ARTICULA	88,667	0
731589:CHAIN OF IRON OR STEEL (EXCL. ARTICULATED LINK CHA	163,504	7
731590:PARTS OF SKID CHAIN, STUD-LINK CHAIN AND OTHER CH	3,291	3,000
731600:ANCHORS, GRAPNELS AND PARTS THEREOF, OF IRON OR	145,893	4,116
731700:Nails, tacks, drawing pins, corrugated nails, staples (othe	874,730	10,311
731811:COACH SCREWS OF IRON OR STEEL	40,962	1,187
731812:Other wood screws	646,468	1,346
731813:SCREW HOOKS AND SCREW RINGS, OF IRON OR STEEL	46,717	1,330
731814:Self-tapping screws	748,659	12,195
731815:Other screws and bolts, whether or not with their nuts o	1,154,962	91,199
731816:Nuts	160,312	2,829
731819:THREADED ARTICLES, OF IRON OR STEEL, N.E.S.	584,608	1,520
731821:SPRING WASHERS AND OTHER LOCK WASHERS, OF IRON	16,706	1,042
731822:WASHERS OF IRON OR STEEL (EXCL. SPRING WASHERS A	203,931	1,093
731823:RIVETS OF IRON OR STEEL (EXCL. TUBULAR AND BIFURCA	6,259	0
731824:COTTERS AND COTTER-PINS, OF IRON OR STEEL	32,945	0
731829:NON-THREADED ARTICLES, OF IRON OR STEEL	267,868	1,739
731940:	1,774	0
731990:Other	2,705	0
732010:Leaf-springs and leaves therefor	74,463	1,024
732020:Helical springs	86,682	0
732090:Other	67,645	1,581
732111:For gas fuel or for both gas and other fuels	307,536	0
732112:APPLIANCES FOR BAKING, FRYING, GRILLING AND COOKI	7,073	0
732119:APPLIANCES FOR BAKING, FRYING, GRILLING AND COOKI	356,374	50
732181:STOVES, HEATERS, GRATES, FIRES, WASH BOILERS, BRAZ	153,308	0
732182:STOVES, HEATERS, GRATES, FIRES, WASH BOILERS, BRAZ	18,776	0
732189:STOVES, HEATERS, GRATES, FIRES, WASH BOILERS, BRAZ	3,004,278	10,432
732190:PARTS OF DOMESTIC APPLIANCES NON-ELECTRICALLY H	112,568	18
732211:RADIATORS FOR CENTRAL HEATING, NON-ELECTRICALLY	84,270	0
732219:RADIATORS FOR CENTRAL HEATING, NON-ELECTRICALLY	425,175	0
732290:AIR HEATERS AND HOT AIR DISTRIBUTORS, INCL. DISTRIB	125,027	60
732310:IRON OR STEEL WOOL; POT SCOURERS AND SCOURING C	155,001	60
732391:TABLE, KITCHEN OR OTHER HOUSEHOLD ARTICLES, AND	15,608	0
732392:TABLE, KITCHEN OR OTHER HOUSEHOLD ARTICLES, AND	64,902	0
732393:TABLE, KITCHEN OR OTHER HOUSEHOLD ARTICLES, AND	1,517,555	22,279
732394:TABLE, KITCHEN OR OTHER HOUSEHOLD ARTICLES, AND	1,036,954	10,379
732399:TABLE, KITCHEN OR OTHER HOUSEHOLD ARTICLES, AND	1,282,840	2,903

732410:SINKS AND WASH BASINS, OF STAINLESS STEEL	753,855	7,746
732421:BATHS OF CAST IRON, WHETHER OR NOT ENAMELLED	3,025	0
732429:BATHS OF STEEL SHEET	16,090	0
732490:SANITARY WARE, INCL. PARTS THEREOF (EXCL. CANS, BO	766,012	13,575
732510:Of non-malleable cast iron	488,446	46,738
732591:GRINDING BALLS AND SIMILAR ARTICLES FOR MILLS, CAS	2,320	249,696
732599:Other	388,910	48,301
732611:GRINDING BALLS AND SIMILAR ARTICLES FOR MILLS, OF	307,127	0
732619:Other	378,732	695
732620:ARTICLES OF IRON OR STEEL WIRE, N.E.S.	525,957	28
732690:Other	6,999,203	929,475
740311:COPPER, REFINED, IN THE FORM OF CATHODES AND SEC	3,112	0
740319:COPPER, REFINED, UNWROUGHT (EXCL. COPPER IN THE	59	14
740321:COPPER-ZINC BASE ALLOYS 'BRASS' UNWROUGHT	204	0
740322:COPPER-TIN BASE ALLOYS 'BRONZE' UNWROUGHT	81	1,007
740329:COPPER ALLOYS UNWROUGHT (EXCL. COPPER-ZINC BAS	52	0
740400:Copper waste and scrap	0	7,556,964
740610:COPPER POWDERS, OF NON-LAMELLAR STRUCTURE (EXC	27	0
740620:COPPER POWDERS, OF LAMELLAR STRUCTURE, AND FLA	156	0
740710:BARs, RODS AND PROFILES, OF REFINED COPPER, N.E.S.	79,885	0
740721:Of copper-zinc base alloys (brass)	101,418	0
740729:BARs, RODS AND PROFILES OF COPPER ALLOYS, N.E.S. (E	17,069	0
740811:WIRE OF REFINED COPPER, WITH A MAXIMUM CROSS-S	4,128	0
740819:Other	40,813	0
740821:WIRE OF COPPER-ZINC BASE ALLOYS 'BRASS'	347	0
740822:WIRE OF COPPER-NICKEL ALLOYS 'CUPRO-NICKEL' OR CO	321	0
740829:WIRE OF COPPER ALLOYS (OTHER THAN COPPER-ZINC AL	43,649	0
740911:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF REFINED COPPER, IN COI	17,427	0
740919:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF REFINED COPPER, NOT IN	7,501	0
740929:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF COPPER-ZINC BASE ALLO	7,763	0
740939:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF COPPER-ZINC BASE ALLO	96	1,200
740990:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF COPPER ALLOYS, OF A TH	1,059	0
741011:REFINED COPPER FOIL, NOT BACKED, OF A THICKNESS O	279	0
741012:COPPER ALLOY FOIL, NOT BACKED, OF A THICKNESS OF <	813	0
741021:REFINED COPPER FOIL, BACKED, OF A THICKNESS 'EXCL.	8	0
741022:COPPER ALLOY FOIL, BACKED, OF A THICKNESS 'EXCL. AN	55	0
741110:Of refined copper	1,594,738	0
741121:Of copper-zinc base alloys (brass)	49,880	0
741122:TUBES AND PIPES OF COPPER-NICKEL BASE ALLOYS 'CUP	801	0
741129:TUBES AND PIPES OF COPPER ALLOYS (EXCL. COPPER-ZIN	6,412	3,425
741210:REFINED COPPER TUBE OR PIPE FITTINGS 'E.G., COUPLIN	178,681	0
741220:COPPER ALLOY TUBE OR PIPE FITTINGS 'E.G., COUPLINGS	702,411	2,689
741300:STRANDED WIRE, CABLES, PLAIED BANDS AND THE LIKE	76,825	0
741510:NAILS, TACKS, DRAWING PINS, STAPLES AND SIMILAR AF	2,063	0
741521:WASHERS, 'INCL. SPRING WASHERS AND SPRING LOCK W	9,682	0
741529:RIVETS, COTTERS, COTTER-PINS AND THE LIKE, NOT THR	10,286	0
741533:SCREWS, BOLTS, NUTS AND SIMILAR ARTICLES, THREADE	7,534	0

741539:SCREW HOOKS, SCREW RINGS AND THE LIKE, THREADED	4,604	0
741810:Table, kitchen or other household articles and parts ther	6,093	0
741820:SANITARY WARE AND PARTS THEREOF, OF COPPER (EXC	209,076	3,299
741920:	24,242	0
741980:Other	49,147	15,614
750512:BARs, RODS, PROFILES AND WIRE, OF NICKEL ALLOYS, N.	811	0
750522:WIRE OF NICKEL ALLOYS (EXCL. ELECTRICALLY INSULATE	1,237	0
750620:PLATES, SHEETS, STRIP AND FOIL, OF NICKEL ALLOYS (EX	235	0
750720:TUBE OR PIPE FITTINGS, OF NICKEL	21,070	0
750890:ARTICLES OF NICKEL, N.E.S.	2,182	0
760110:ALUMINIUM, NOT ALLOYED, UNWROUGHT	112,425,404	97,352,733
760120:Aluminium alloys	1,513,527	73,403,314
760200:Aluminium waste and scrap	775,258	5,112,839
760320:POWDERS OF ALUMINIUM, OF LAMELLAR STRUCTURE, A	1,605	52
760410:Of aluminium, not alloyed	5,045,475	28,280
760421:HOLLOW PROFILES OF ALUMINIUM ALLOYS, N.E.S.	3,138,244	19,797
760429:Other	12,596,754	280,177
760511:WIRE OF NON-ALLOY ALUMINIUM, WITH A MAXIMUM C	20,742	0
760519:WIRE OF NON-ALLOY ALUMINIUM, WITH A MAXIMUM C	0	4,841
760521:WIRE OF ALUMINIUM ALLOYS, WITH A MAXIMUM CROS	183,923	0
760529:WIRE, OF ALUMINIUM ALLOYS, HAVING A MAXIMUM CF	233,991	231
760611:Of aluminium, not alloyed	282,944	129
760612:Of aluminium alloys	227,934	2,244
760691:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF NON-ALLOY ALUMINIUM	39,784	5,359
760692:PLATES, SHEETS AND STRIP, OF ALUMINIUM ALLOYS, OF	66,701	1,127
760711:Rolled but not further worked	521,490	331
760719:Other	237,247	7
760720:Backed	99,231	148,004
760810:TUBES AND PIPES OF NON-ALLOY ALUMINIUM (EXCL. HC	55,630	2,930
760820:Of aluminium alloys	132,807	6,958
760900:ALUMINIUM TUBE OR PIPE FITTINGS 'E.G., COUPLINGS, F	102,167	338
761010:DOORS, WINDOWS AND THEIR FRAMES AND THRESHOL	3,106,500	3,170,949
761090:Other	8,190,880	397,231
761100:RESERVOIRS, TANKS, VATS AND SIMILAR CONTAINERS, C	38,770	8,300
761210:COLLAPSIBLE TUBULAR CONTAINERS, OF ALUMINIUM	18	6,440
761290:Other	1,632,919	4,520
761300:ALUMINIUM CONTAINERS FOR COMPRESSED OR LIQUEF	6,120	0
761410:STRANDED WIRE, CABLES, PLAIED BANDS AND THE LIKE	580,928	14,063
761490:STRANDED WIRES, CABLES, ROPES AND SIMILAR ARTICL	272	0
761510:Table, kitchen or other household articles and parts ther	1,601,830	15,055
761520:SANITARY WARE AND PARTS THEREOF, OF ALUMINIUM	25,201	91
761610:NAIls, TACKS, STAPLES, SCREWS, BOLTS, NUTS, SCREW H	284,299	4,351
761691:CLOTH, GRILL, NETTING AND FENCING, OF ALUMINIUM	81,080	5,207
761699:Other	3,742,149	291,322
780200:LEAD WASTE AND SCRAP (EXCL. ASHES AND RESIDUES F	0	108,893
780411:LEAD SHEETS, STRIP AND FOIL, OF A THICKNESS 'EXCL. A	1,292	0
780600:Other articles of lead	40,905	0

790112:Containing by weight less than 99,99 % of zinc	96	0
790120:UNWROUGHT ZINC ALLOYS	2,741	206
790200:ZINC WASTE AND SCRAP (EXCL. ASH AND RESIDUES FROM	0	16,918
790390:ZINC POWDERS AND FLAKES (EXCL. GRAINS OF ZINC, AN	39	0
790400:ZINC BARS, RODS, PROFILES AND WIRE, N.E.S.	1,583	0
790500:ZINC PLATES, SHEETS, STRIP AND FOIL	46,252	0
790700:ARTICLES OF ZINC, N.E.S.	303,841	0
800110:UNWROUGHT TIN, NOT ALLOYED	10	0
800120:UNWROUGHT TIN ALLOYS	1,540	0
800200:TIN WASTE AND SCRAP (EXCL. ASH AND RESIDUES FROM	0	1,440
800300:TIN BARS, RODS, PROFILES AND WIRE, N.E.S.	18,417	0
800700:Other articles of tin	664	0
810196:TUNGSTEN WIRE	85	0
810199:Other	1,049	0
810411:UNWROUGHT MAGNESIUM, CONTAINING >= 99,8% BY W	1,671,498	44,936
810419:UNWROUGHT MAGNESIUM, CONTAINING < 99,8% BY W	142,100	0
810430:MAGNESIUM RASPIINGS, TURNINGS AND GRANULES, GR	36,894	0
810490:ARTICLES OF MAGNESIUM, N.E.S.	1,835	0
810590:ARTICLES OF COBALT, N.E.S.	11,157	3,990
810890:Other	7,873	0
810999:	108	0
811100:Manganese and articles thereof, including waste and scr	28,907	0
811229:ARTICLES OF CHROMIUM, N.E.S.	9,608	0
820110:SPADES AND SHOVELS, WITH WORKING PARTS OF BASE	132,175	0
820130:MATTOCKS, PICKS, HOES AND RAKES, WITH WORKING P	119,408	14
820140:AXES, BILL HOOKS AND SIMILAR HEWING TOOLS, WITH W	79,371	0
820150:SECATEURS AND SIMILAR ONE-HANDED PRUNERS AND S	108,311	0
820160:HEDGE SHEARS, TWO-HANDED PRUNING SHEARS AND S	70,665	11
820190:SCYTHES, SICKLES, HAY KNIVES, TIMBER WEDGES AND O	101,112	0
820210:HAND SAWS, WITH WORKING PARTS OF BASE METAL (E	124,062	1
820220:BAND SAW BLADES OF BASE METAL	46,289	0
820231:CIRCULAR SAW BLADES, INCL. SLITTING OR SLOTTING SA	51,127	63
820239:CIRCULAR SAW BLADES, INCL. SLITTING OR SLOTTING SA	74,625	0
820240:CHAIN SAW BLADES OF BASE METAL	251,345	0
820291:STRAIGHT SAW BLADES, OF BASE METAL, FOR WORKING	7,991	0
820299:Other	91,795	12
820310:FILES, RASPS AND SIMILAR HAND TOOLS OF BASE METAL	61,167	77
820320:PLIERS, INCL. CUTTING PLIERS, PINCERS AND TWEEZERS	333,360	7,029
820330:METAL CUTTING SHEARS AND SIMILAR HAND TOOLS, OF	61,869	332
820340:PIPE-CUTTERS, BOLT CROPPERS, PERFORATING PUNCHE	40,774	4,710
820411:HAND-OPERATED SPANNERS AND WRENCHES, INCL. TOP	204,719	3,245
820412:HAND-OPERATED SPANNERS AND WRENCHES, INCL. TOP	39,000	1,537
820420:INTERCHANGEABLE SPANNER SOCKETS, WITH OR WITHO	220,673	376
820510:HAND-OPERATED DRILLING, THREADING OR TAPPING HA	20,819	4,615
820520:HAMMERS AND SLEDGE HAMMERS WITH WORKING PAF	92,190	511
820530:PLANES, CHISELS, GOUGES AND SIMILAR CUTTING TOOL	14,886	1
820540:HAND-OPERATED SCREWDRIVERS	180,893	2,131

820551:HOUSEHOLD HAND TOOLS, NON-MECHANICAL, WITH W	292,799	5
820559:Other	852,801	9,267
820560:BLOW LAMPS AND THE LIKE (EXCL. GAS-POWERED BLOW	13,978	234
820570:VICES, CLAMPS AND THE LIKE (EXCL. ACCESSORIES FOR A	60,428	79
820590:Other, including sets of articles of two or more subheadi	286,032	0
820600:SETS OF TWO OR MORE TOOLS OF HEADING 8202 TO 82	145,854	7,904
820713:ROCK-DRILLING OR EARTH-BORING TOOLS, INTERCHANG	32,811	0
820719:Other, including parts	176,557	150,965
820720:Dies for drawing or extruding metal	75,029	0
820730:Tools for pressing, stamping or punching	124,155	2,977
820740:Tools for tapping or threading	23,720	7
820750:Tools for drilling, other than for rock-drilling	594,662	712
820760:Tools for boring or broaching	7,511	28
820770:Tools for milling	92,974	2,569
820780:Tools for turning	11,337	0
820790:Other interchangeable tools	314,913	37,105
820810:KNIVES AND CUTTING BLADES, OF BASE METAL, FOR MA	142,890	0
820820:KNIVES AND CUTTING BLADES, OF BASE METAL, FOR MA	28,077	0
820830:KNIVES AND CUTTING BLADES, OF BASE METAL, FOR KIT	18,433	0
820840:KNIVES AND CUTTING BLADES, OF BASE METAL, FOR AG	67,133	236
820890:KNIVES AND CUTTING BLADES, OF BASE METAL, FOR MA	48,145	648
820900:Plates, sticks, tips and the like for tools, unmounted, of c	37,964	0
821000:HAND-OPERATED MECHANICAL DEVICES, OF BASE META	249,665	15
821110:SETS OF ASSORTED ARTICLES OF KNIVES OF HEADING 82	81,149	7,346
821191:TABLE KNIVES HAVING FIXED BLADES OF BASE METAL, IN	276,529	0
821192:KNIVES WITH FIXED BLADES OF BASE METAL (EXCL. STRA	297,446	1,172
821193:KNIVES HAVING OTHER THAN FIXED BLADES, INCL. PRUN	99,399	149
821194:BLADES OF BASE METAL FOR TABLE KNIVES, POCKET KNI	29,592	318
821195:HANGLES OF BASE METAL FOR TABLE KNIVES, POCKET K	651	0
821210:Razors	1,174,680	0
821220:SAFETY RAZOR BLADES OF BASE METAL, INCL. RAZOR BL	257,153	0
821290:PARTS OF NON-ELECTRIC RAZORS OF BASE METAL (EXCL	103,603	0
821300:SCISSORS, TAILORS' SHEARS AND SIMILAR SHEARS, AND	113,134	266
821410:PAPER KNIVES, LETTER OPENERS, ERASING KNIVES, PENC	48,529	191
821420:MANICURE OR PEDICURE SETS AND INSTRUMENTS, INCL	246,784	10
821490:HAIR CLIPPERS, BUTCHERS' OR KITCHEN CLEAVERS AND	33,588	5
821510:Sets of assorted articles containing at least one article pl	65,396	1,342
821520:Other sets of assorted articles	497,861	30,854
821591:SPOONS, FORKS, LADLES, SKIMMERS, CAKE-SERVERS, FIS	16,717	0
821599:Other	500,247	649
830110:PADLOCKS OF BASE METAL	101,900	601
830120:LOCKS USED FOR MOTOR VEHICLES, OF BASE METAL	94,992	148
830130:LOCKS USED FOR FURNITURE, OF BASE METAL	19,881	0
830140:Other locks	731,020	36,890
830150:CLASPS AND FRAMES WITH CLASPS, INCORPORATING LC	61,479	0
830160:PARTS OF PADLOCKS, LOCKS, CLASPS AND FRAMES WITH	509,665	3,035
830170:KEYS PRESENTED SEPARATELY FOR PADLOCKS, LOCKS, C	59,044	117

830210:HINGES OF ALL KINDS, OF BASE METAL	848,544	3,422
830220:CASTORS WITH MOUNTINGS OF BASE METAL	61,219	0
830230:BASE METAL MOUNTINGS, FITTINGS AND SIMILAR ARTI	2,664,858	237
830241:Suitable for buildings	4,709,933	68,918
830242:BASE METAL MOUNTINGS, FITTINGS AND SIMILAR ARTI	1,786,279	7,054
830249:BASE METAL MOUNTINGS, FITTINGS AND SIMILAR ARTI	588,604	8,223
830250:HAT-RACKS, HAT-PEGS, BRACKETS AND SIMILAR FIXTURE	300,237	268
830260:AUTOMATIC DOOR CLOSERS OF BASE METAL	50,164	43
830300:Armoured or reinforced safes, strongboxes and doors an	385,831	11,337
830400:FILING CABINETS, CARD-INDEX CABINETS, PAPER TRAYS,	21,809	0
830510:FITTINGS FOR LOOSE-LEAF BINDERS OR FILES, OF BASE M	6,208	0
830520:STAPLES IN STRIPS, OF BASE METAL	91,060	1,512
830590:OFFICE ARTICLES SUCH AS LETTER CLIPS, LETTER CORNER	36,079	0
830610:BELLS, GONGS AND THE LIKE, NON-ELECTRIC, OF BASE M	21,287	678
830621:STATUETTES AND OTHER ORNAMENTS, OF BASE METAL,	19,723	3,349
830629:STATUETTES AND OTHER ORNAMENTS, OF BASE METAL,	330,828	55,292
830630:PHOTOGRAPH, PICTURE OR SIMILAR FRAMES, OF BASE M	26,749	86
830710:FLEXIBLE TUBING OF IRON OR STEEL, WITH OR WITHOUT	50,291	0
830790:FLEXIBLE TUBING OF BASE METAL OTHER THAN IRON OF	25,900	134
830810:HOOKS, EYES AND EYELETS, OF BASE METAL, OF A KIND	22,222	0
830820:TUBULAR OR BIFURCATED RIVETS, OF BASE METAL	39,686	3,350
830890:CLASPS, FRAMES WITH CLASPS WITHOUT LOCKS, BUCKL	16,436	0
830910:CROWN CORKS OF BASE METAL	214,827	0
830990:Other	1,456,033	62
831000:SIGN-PLATES, NAME-PLATES, ADDRESS-PLATES AND SIM	597,494	1,012
831110:COATED ELECTRODES OF BASE METAL, FOR ELECTRIC AR	343,068	13,161
831120:CORED WIRE OF BASE METAL, FOR ELECTRIC ARC-WELDI	21,101	230
831130:COATED RODS AND CORED WIRE, OF BASE METAL, FOR	25,164	75
831190:WIRE, RODS, TUBES, PLATES, ELECTRODES AND THE LIKE	48,395	0
840219:Other vapour generating boilers, including hybrid boilers	40,988	0
840220:SUPER-HEATED WATER BOILERS	21,382	0
840290:PARTS OF VAPOUR GENERATING BOILERS AND SUPER-H	37,528	0
840310:Boilers	1,544,767	5,642
840390:Parts	246,346	0
840410:AUXILIARY PLANT FOR USE WITH BOILERS OF HEADING 8	6,606	0
840420:CONDENSERS FOR STEAM OR OTHER VAPOUR POWER U	40,305	1
840490:PARTS OF AUXILIARY PLANT OF HEADING 8402 OR 8403	39,384	0
840510:PRODUCER GAS OR WATER GAS GENERATORS, WITH OR	2,399	0
840590:PARTS OF PRODUCER GAS OR WATER GAS GENERATORS	3,746	0
840682:STEAM AND OTHER VAPOUR TURBINES, OF AN OUTPUT	1,647	0
840690:Parts	4,282	11
840721:Outboard motors	1,566,536	27,530
840729:SPARK-IGNITION RECIPROCATING OR ROTARY INTERNAL	3,951	0
840732:Of a cylinder capacity exceeding 50 cm ³ but not exceedi	4,029	0
840733:Of a cylinder capacity exceeding 250 cm ³ but not exceed	1,275	0
840734:Of a cylinder capacity exceeding 1000 cm ³	49,505	100
840790:Other engines	6,688	0

840810:Marine propulsion engines	324,394	0
840820:Engines of a kind used for the propulsion of vehicles of C	167,563	27,981
840890:Other engines	274,818	385,983
840910:PARTS SUITABLE FOR USE SOLELY OR PRINCIPALLY WITH	38	0
840991:PARTS SUITABLE FOR USE SOLELY OR PRINCIPALLY WITH	600,801	9,896
840999:PARTS SUITABLE FOR USE SOLELY OR PRINCIPALLY WITH	1,365,398	66,325
841011:HYDRAULIC TURBINES AND WATER WHEELS, OF A POWE	448	0
841012:HYDRAULIC TURBINES AND WATER WHEELS, OF A POWE	535	0
841013:HYDRAULIC TURBINES AND WATER WHEELS, OF A POWE	0	320
841090:PARTS OF HYDRAULIC TURBINES AND WATER WHEELS, N	295,633	0
841111:TURBO-JETS OF A THRUST <= 25 KN	33,299	0
841181:GAS TURBINES OF A POWER <= 5.000 KW (EXCL. TURBO-	2,422	0
841191:PARTS OF TURBO-JETS OR TURBO-PROPELLERS, N.E.S.	39,634	0
841199:PARTS OF GAS TURBINES, N.E.S.	49,119	0
841210:REACTION ENGINES OTHER THAN TURBO-JETS	12,861	0
841221:Linear acting (cylinders)	340,983	4,529
841229:Other	129,468	12,456
841231:PNEUMATIC POWER ENGINES AND MOTORS, LINEAR-AC	25,346	0
841239:PNEUMATIC POWER ENGINES AND MOTORS (EXCL. LINE	79,913	0
841280:Other	9,578	0
841290:Parts	77,276	3
841311:PUMPS FITTED OR DESIGNED TO BE FITTED WITH A MEA	205,816	0
841319:PUMPS FOR LIQUIDS, FITTED OR DESIGNED TO BE FITTEI	99,256	25
841320:HAND PUMPS (EXCL. THOSE OF SUBHEADING 8413.11 A	69,969	1,876
841330:Fuel, lubricating or cooling medium pumps for internal c	784,738	1,019
841340:CONCRETE PUMPS	53,253	267,835
841350:Other reciprocating positive displacement pumps	619,798	143,946
841360:Other rotary positive displacement pumps	224,660	3,013
841370:Other centrifugal pumps	2,028,991	2,907
841381:PUMPS FOR LIQUIDS, POWER-DRIVEN (EXCL. THOSE OF S	796,138	30,585
841382:LIQUID ELEVATORS (EXCL. PUMPS)	127,209	3,246
841391:PARTS OF PUMPS FOR LIQUIDS, N.E.S.	823,175	93,790
841392:PARTS OF LIQUID ELEVATORS, N.E.S.	21,079	0
841410:Vacuum pumps	216,878	0
841420:Hand- or foot-operated air pumps	58,218	776
841430:Compressors of a kind used in refrigerating equipment	766,403	19,399
841440:Air compressors mounted on a wheeled chassis for towi	113,256	2,380
841451:TABLE, FLOOR, WALL, WINDOW, CEILING OR ROOF FANS	595,486	4,932
841459:Other	1,301,353	13,279
841460:HOODS INCORPORATING A FAN, WHETHER OR NOT FITT	1,042,125	44,004
841470:	8,979	0
841480:Other	622,011	268,390
841490:PARTS OF : AIR OR VACUUM PUMPS, AIR OR OTHER GAS	214,612	31,982
841510:Of a kind designed to be fixed to a window, wall, ceiling	18,404,261	61,217
841520:AIR CONDITIONING MACHINES OF A KIND USED FOR PER	11,064	0
841581:AIR CONDITIONING MACHINES INCORPORATING A REFR	1,443,471	0
841582:AIR CONDITIONING MACHINES INCORPORATING A REFR	259,678	769

841583:AIR CONDITIONING MACHINES COMPRISING A MOTOR-I	1,419,295	19,586
841590:PARTS OF AIR CONDITIONING MACHINES, COMPRISING	1,157,397	27,716
841610:Furnace burners for liquid fuel	6,908	0
841620:Other furnace burners, including combination burners	46,086	0
841630:MECHANICAL STOKERS, INCL. THEIR MECHANICAL GRAT	9,555	0
841690:PARTS OF FURNACE BURNERS SUCH AS MECHANICAL ST	30,734	0
841710:INDUSTRIAL OR LABORATORY FURNACES AND OVENS, N	2,166	0
841720:Bakery ovens, including biscuit ovens	115,023	5,000
841780:Other	103,384	0
841790:PARTS OF INDUSTRIAL OR LABORATORY FURNACES, NON	30,377	3,132
841810:Combined refrigerator-freezers, fitted with separate ext	5,583,807	79,542
841821:Compression-type	1,771,523	385,145
841829:HOUSEHOLD REFRIGERATORS, NON-ELECTRICAL, ABSOR	172,286	2,543
841830:Freezers of the chest type, not exceeding 800 litres capa	1,069,134	539,853
841840:Freezers of the upright type, not exceeding 900 litres cap	608,755	619
841850:Other furniture (chests, cabinets, display counters, show	6,518,261	53,195
841861:COMPRESSION TYPE UNITS WHOSE CONDENSERS ARE H	1,031,242	6,659
841869:REFRIGERATING OR FREEZING EQUIPMENT AND ABSORF	1,475,981	16,145
841891:FURNITURE DESIGNED TO RECEIVE REFRIGERATING OR F	21,848	0
841899:Other	1,131,364	7,326
841911:INSTANTANEOUS GAS WATER HEATERS (EXCL. BOILERS O	0	200
841912:	67,455	0
841919:INSTANTANEOUS OR STORAGE WATER HEATERS, NON-E	526,990	2,774
841920:MEDICAL, SURGICAL OR LABORATORY STERILIZERS	245,275	0
841933:	15,377	0
841934:	53,255	0
841935:	358,261	0
841939:DRYERS (EXCL. DRYERS FOR AGRICULTURAL PRODUCTS,	114,406	72
841940:DISTILLING OR RECTIFYING PLANT	294,382	998
841950:Heat-exchange units	445,498	72
841960:MACHINERY FOR LIQUEFYING AIR OR OTHER GASES	74,018	0
841981:For making hot drinks or for cooking or heating food	2,107,349	32,130
841989:Other	914,746	7,200
841990:Parts	935,949	8,123
842010:Calendering or other rolling machines	12,414	0
842099:PARTS FOR CALENDERING OR ROLLING MACHINES, N.E.S	101	0
842111:CENTRIFUGAL CREAM SEPARATORS	1,388	0
842112:CENTRIFUGAL CLOTHES-DRYERS	37,114	0
842119:Other	168,586	9,503
842121:MACHINERY AND APPARATUS FOR FILTERING OR PURIFY	2,163,305	17,174
842122:MACHINERY AND APPARATUS FOR FILTERING OR PURIFY	25,067	0
842123:OIL OR PETROL-FILTERS FOR INTERNAL COMBUSTION EN	2,480,473	32,952
842129:Other	846,498	119
842131:INTAKE AIR FILTERS FOR INTERNAL COMBUSTION ENGIN	1,365,656	44,469
842132:	13,489	0
842139:Other	1,204,453	19,574
842191:PARTS OF CENTRIFUGES, INCL. CENTRIFUGAL DRYERS, N	42,098	948

842199:Other	696,270	6,241
842211:DISH-WASHING MACHINES OF THE HOUSEHOLD TYPE	4,118,449	5,271
842219:DISH-WASHING MACHINES (EXCL. THOSE OF THE HOUSE	835,264	8,388
842220:MACHINERY FOR CLEANING OR DRYING BOTTLES OR OT	85,832	0
842230:MACHINERY FOR FILLING, CLOSING, SEALING OR LABELL	839,189	10,500
842240:PACKING OR WRAPPING MACHINERY, INCL. HEAT-SHRIN	880,712	3,330,907
842290:Parts	382,047	226,561
842310:Personal weighing machines, including baby scales; hous	221,025	189
842320:SCALES FOR CONTINUOUS WEIGHING OF GOODS ON CO	3,315	0
842330:Constant weight scales and scales for discharging a pred	1,289	0
842381:Having a maximum weighing capacity not exceeding 30 k	440,577	3,723
842382:Having a maximum weighing capacity exceeding 30 kg b	52,157	500
842389:Other	145,376	7,250
842390:Weighing machine weights of all kinds; parts of weighing	99,865	651
842410:FIRE EXTINGUISHERS, WHETHER OR NOT CHARGED (EXC	314,090	12,288
842420:SPRAY GUNS AND SIMILAR APPLIANCES (OTHER THAN EI	218,022	7,507
842430:Steam or sandblasting machines and similar jet projectin	1,603,190	15,116
842441:AGRICULTURAL OR HORTICULTURAL SPRAYERS, PORTAB	140,299	411
842449:Other	133,929	0
842482:Agricultural or horticultural	241,996	0
842489:Other	1,359,375	12,685
842490:Parts	457,336	3,206
842511:PULLEY TACKLE AND HOISTS, POWERED BY ELECTRIC MO	30,475	2,370
842519:PULLEY TACKLE AND HOISTS, NON-POWERED BY ELECTR	30,590	562
842531:WINCHES AND CAPSTANS POWERED BY ELECTRIC MOTO	79,124	1,656
842539:WINCHES AND CAPSTANS NON-POWERED BY ELECTRIC M	49,537	1,250
842541:BUILT-IN JACKING SYSTEMS OF A TYPE USED IN GARAGE	96,551	0
842542:JACKS AND HOISTS, HYDRAULIC (EXCL. BUILT-IN JACKING	195,843	44
842549:JACKS AND HOISTS OF A KIND USED FOR RAISING VEHICL	156,663	3,750
842611:OVERHEAD TRAVELLING CRANES ON FIXED SUPPORT	1,870	20,927
842612:MOBILE LIFTING FRAMES ON TYRES AND STRADDLE CAR	15,425	0
842619:OVERHEAD TRAVELLING CRANES, TRANSPORTER CRANE	178,072	0
842620:TOWER CRANES	154,237	351,662
842630:PORTAL OR PEDESTAL JIB CRANES	21,350	0
842641:MOBILE CRANES AND WORKS TRUCKS FITTED WITH A CF	3,331,458	930,500
842649:MOBILE CRANES AND WORKS TRUCKS FITTED WITH A CF	33,300	0
842691:Designed for mounting on road vehicles	239,477	11,270
842699:SHIPS' DERRICKS; CRANES, INCL. CABLE CRANES (EXCL. O	56,681	143,950
842710:Self-propelled trucks powered by an electric motor	851,380	14,040
842720:Other self-propelled trucks	1,095,411	134,674
842790:WORKS TRUCKS FITTED WITH LIFTING OR HANDLING EQ	266,742	23,103
842810:Lifts and skip hoists	5,557,143	19,620
842820:Pneumatic elevators and conveyors	97,224	0
842832:CONTINUOUS-ACTION ELEVATORS AND CONVEYORS FO	20,349	0
842833:CONTINUOUS-ACTION ELEVATORS AND CONVEYORS FO	192,443	0
842839:Other	598,385	0
842840:ESCALATORS AND MOVING WALKWAYS	200,016	0

842860:TELEFERICS, CHAIR-LIFTS, SKI-DRAGLINES; TRACTION ME	2,936,060	0
842870:	50	0
842890:Other machinery	820,378	1,248,080
842911:SELF-PROPELLED BULLDOZERS AND ANGLEDZERS, TRAC	1,497,583	193,632
842919:SELF-PROPELLED BULLDOZERS AND ANGLEDZERS, ON V	46,000	4,000
842920:SELF-PROPELLED GRADERS AND LEVELLERS	528,317	8,961
842940:Tamping machines and roadrollers	837,191	199,127
842951:Front-end shovel loaders	4,171,788	1,520,608
842952:Machinery with a 360° revolving superstructure	10,489,067	491,000
842959:SELF-PROPELLED MECHANICAL SHOVELS, EXCAVATORS A	910,493	77,500
843010:PILE-DRIVERS AND PILE-EXTRACTORS (EXCL. THOSE MOU	447,680	0
843020:SNOW-PLOUGHS AND SNOW-BLOWERS (EXCL. THOSE M	313,171	0
843031:SELF-PROPELLED COAL OR ROCK CUTTERS AND TUNNELI	466,666	126,500
843039:COAL OR ROCK CUTTERS AND TUNNELLING MACHINERY	98,554	0
843041:SELF-PROPELLED BORING OR SINKING MACHINERY FOR	328,800	247,900
843049:BORING OR SINKING MACHINERY FOR BORING EARTH O	8,781	0
843050:SELF-PROPELLED EARTH-MOVING MACHINERY, N.E.S.	118,961	40,000
843061:TAMPING OR COMPACTING MACHINERY, NOT SELF-PRO	17,947	500
843069:EARTH MOVING MACHINERY, NOT SELF-PROPELLED, N.E	249,153	55,000
843110:PARTS OF PULLEY TACKLES AND HOISTS (OTHER THAN SI	69,557	10,166
843120:PARTS OF ORK-LIFT TRUCKS AND OTHER WORKS TRUCKS	67,005	1,165
843131:PARTS OF LIFTS, SKIP HOISTS OR ESCALATORS, N.E.S.	1,012,391	1,211
843139:PARTS OF MACHINERY OF HEADING 8428, N.E.S.	873,519	864,651
843141:BUCKETS, SHOVELS, GRABS AND GRIPS FOR MACHINERY	375,389	6,280
843143:PARTS FOR BORING OR SINKING MACHINERY OF SUBHEA	365,684	136,076
843149:Other	2,215,777	163,073
843210:PLOUGHS FOR USE IN AGRICULTURE, HORTICULTURE OR	120,038	0
843221:DISC HARROWS FOR USE IN AGRICULTURE, HORTICULTU	12,957	0
843229:Other	533,539	1,769
843231:NO-TILL DIRECT SEEDERS, PLANTERS AND TRANSPLANTE	10,276	0
843239:Other	121,078	0
843241:MANURE SPREADERS (EXCL. SPRAYERS)	46,626	0
843242:FERTILISER DISTRIBUTORS (EXCL. SPRAYERS AND MANUF	12,859	0
843280:AGRICULTURAL, HORTICULTURAL OR FORESTRY MACHIN	193,983	0
843290:PARTS OF AGRICULTURAL, HORTICULTURAL OR FORESTR	82,856	3,625
843311:Powered, with the cutting device rotating in a horizonta	690,794	783
843319:Other	98,313	425
843320:Other mowers, including cutter bars for tractor mountin	233,880	0
843330:HAYMAKING MACHINERY (EXCL. MOWERS)	217,078	0
843340:STRAW OR FODDER BALERS, INCL. PICK-UP BALERS	329,384	0
843351:COMBINE HARVESTER-THRESHERS	11,375	800
843352:THRESHING MACHINERY (EXCL. COMBINE HARVESTER-T	23,167	0
843353:Root or tuber harvesting machines	78,878	0
843359:Other	148,533	0
843360:MACHINES FOR CLEANING, SORTING OR GRADING EGGS	341,984	0
843390:PARTS OF HARVESTING MACHINERY, THRESHING MACHI	880,896	6,300
843410:MILKING MACHINES	239,475	0

843420:DAIRY MACHINERY (EXCL. REFRIGERATING OR HEAT TRE	89,229	0
843490:PARTS OF MILKING MACHINES AND DAIRY MACHINERY,	38,965	0
843510:PRESSES, CRUSHERS AND SIMILAR MACHINERY USED IN	569,907	9,171
843590:PARTS OF PRESSES, CRUSHERS AND SIMILAR MACHINER	12,408	1,539
843610:MACHINERY FOR PREPARING ANIMAL FEEDINGSTUFFS IF	101,804	0
843621:POULTRY INCUBATORS AND BROODERS	1,840	0
843629:POULTRY-KEEPING MACHINERY (EXCL. MACHINES FOR S	7,986	2,500
843680:Other machinery	288,521	0
843691:PARTS OF POULTRY-KEEPING MACHINERY OR POULTRY I	21,573	0
843699:PARTS OF AGRICULTURAL, HORTICULTURAL, FORESTRY C	19,936	0
843710:MACHINES FOR CLEANING, SORTING OR GRADING SEED,	9,116	0
843780:MACHINERY USED IN THE MILLING INDUSTRY OR FOR TH	27,273	0
843790:PARTS OF MACHINERY USED IN THE MILLING INDUSTRY	4,059	0
843810:Bakery machinery and machinery for the manufacture o	966,970	24,534
843820:MACHINERY FOR THE INDUSTRIAL PREPARATION OR MA	66,292	11,377
843840:BREWERY MACHINERY (EXCL. CENTRIFUGES AND FILTER	9,685	0
843850:MACHINERY FOR THE INDUSTRIAL PREPARATION OF ME	1,775,243	18,970
843860:MACHINERY FOR THE INDUSTRIAL PREPARATION OF FRU	237,561	1,554
843880:Other machinery	1,244,075	101,161
843890:PARTS OF MACHINERY FOR THE INDUSTRIAL PREPARATI	405,854	5,418
843930:MACHINERY FOR FINISHING PAPER OR PAPERBOARD (EX	3,579	0
843999:PARTS OF MACHINERY FOR MAKING OR FINISHING PAPE	9,215	0
844010:Machinery	108,228	3,336
844090:PARTS OF BOOK-BINDING MACHINERY, N.E.S.	26,373	60
844110:Cutting machines	145,990	9,550
844120:MACHINES FOR MAKING BAGS, SACKS OR ENVELOPES O	301,411	2,000
844130:MACHINES FOR MAKING CARTONS, BOXES, CASES, TUBE	11,000	0
844140:MACHINES FOR MOULDING ARTICLES IN PAPER PULP, PA	10,150	0
844180:MACHINERY FOR MAKING UP PAPER PULP, PAPER OR PA	45,094	1,100
844190:Parts	33,675	6,669
844230:Machinery, apparatus and equipment	14,000	0
844240:PARTS OF MACHINERY, APPARATUS AND EQUIPMENT FC	2,002	0
844250:Plates, cylinders and other printing components; plates,	173,875	23,356
844311:OFFSET PRINTING MACHINERY, REEL FED	55,762	4,500
844312:OFFSET PRINTING MACHINERY, SHEET FED, OFFICE TYPE	14	0
844313:Other offset printing machinery	82,743	34,029
844316:FLEXOGRAPHIC PRINTING MACHINERY	1,500	1,000
844319:Other	71,869	0
844331:Machines which perform two or more of the functions o	1,144,265	10,774
844332:Other, capable of connecting to an automatic data-proce	1,254,976	127,118
844339:Other	87,865	28,826
844391:Parts and accessories of printing machinery used for prin	201,391	0
844399:Other	1,680,039	6,946
844400:Machines for extruding, drawing, texturing or cutting ma	87	0
844511:CARDING MACHINES FOR PREPARING TEXTILE FIBRES	1,526	0
844520:TEXTILE SPINNING MACHINES (EXCL. EXTRUDING AND D	103	0
844629:HAND LOOMS FOR WEAVING FABRICS OF A WIDTH > 30	1,306	0

844630:WEAVING MACHINES FOR WEAVING FABRICS OF A WIDTH	2,518	0
844720:Flat knitting machines; stitch-bonding machines	1,220	0
844790:MACHINES FOR MAKING GIMPED YARN, TULLE, LACE, ETC.	35	0
844820:PARTS AND ACCESSORIES OF MACHINES FOR EXTRUDING	180	4,000
844833:SPINDLES, SPINDLE FLYERS, SPINNING RINGS AND RING	1,730	7,500
844839:PARTS AND ACCESSORIES OF MACHINES OF HEADING 84	168	0
844849:PARTS AND ACCESSORIES OF WEAVING MACHINES 'LOO	502	0
844859:PARTS AND ACCESSORIES OF MACHINES OF HEADING 84	1,267	0
844900:MACHINERY FOR THE MANUFACTURE OR FINISHING OF	0	180,000
845011:Fully-automatic machines	6,916,706	46,190
845012:HOUSEHOLD OR LAUNDRY-TYPE WASHING MACHINES, V	25,870	0
845019:HOUSEHOLD OR LAUNDRY-TYPE WASHING MACHINES, C	123,839	516
845020:LAUNDRY-TYPE WASHING MACHINES, OF A DRY LINEN C	603,944	0
845090:PARTS OF HOUSEHOLD OR LAUNDRY-TYPE WASHING MA	242,352	0
845110:DRY-CLEANING MACHINES FOR MADE-UP TEXTILE ARTIC	8,022	0
845121:DRYING MACHINES, OF A DRY LINEN CAPACITY <= 10 KG	1,638,101	577
845129:DRYING MACHINES FOR TEXTILE YARNS, FABRICS OR MA	195,608	1,598
845130:IRONING MACHINES AND PRESSES, INCL. FUSING PRESSE	396,369	5,500
845140:MACHINES FOR WASHING, BLEACHING OR DYEING TEXT	41,723	0
845150:MACHINES FOR REELING, UNREELING, FOLDING, CUTTIN	9,175	0
845180:Other machinery	210,998	5,317
845190:PARTS OF MACHINES FOR WASHING, CLEANING, WRING	46,847	0
845210:Sewing machines of the household type	100,263	3,199
845221:AUTOMATIC SEWING MACHINES, INDUSTRIAL TYPE	18,700	3,300
845229:SEWING MACHINES, INDUSTRIAL TYPE (EXCL. AUTOMAT	34,219	6,854
845230:SEWING MACHINE NEEDLES	1,218	0
845290:PARTS OF SEWING MACHINES, N.E.S.	12,863	1,280
845320:MACHINERY FOR MAKING OR REPAIRING FOOTWEAR OF	634	6,900
845380:MACHINERY FOR MAKING OR REPAIRING ARTICLES OF H	14,899	0
845390:PARTS OF MACHINERY FOR PREPARING, TANNING OR W	879	0
845410:CONVERTERS OF A KIND USED IN METALLURGY OR IN M	2,758	0
845420:INGOT MOULDS AND LADLES, OF A KIND USED IN META	1,335	0
845430:Casting machines	1,965	0
845530:Rolls for rolling mills	3,581	0
845611:Operated by laser	513,991	0
845620:MACHINE-TOOLS FOR WORKING ANY MATERIAL BY REM	5,402	0
845640:MACHINE TOOLS FOR WORKING ANY MATERIAL BY REM	35,315	0
845650:WATER-JET CUTTING MACHINES	206,949	0
845710:Machining centres	139,487	0
845720:UNIT CONSTRUCTION MACHINES 'SINGLE STATION', FOR	170	0
845811:Numerically controlled	86,904	0
845819:HORIZONTAL LATHES, INCL. TURNING CENTRES, FOR REN	2,389	19,000
845899:LATHES, INCL. TURNING CENTRES, FOR REMOVING META	191,392	0
845910:WAY-TYPE UNIT HEAD MACHINES FOR DRILLING, BORING	139	0
845929:DRILLING MACHINES FOR WORKING METAL, NOT NUME	21,609	38,800
845931:BORING-MILLING MACHINES FOR METALS, NUMERICALL	43,068	0
845939:BORING-MILLING MACHINES FOR METALS, NOT NUMER	18,021	0

845951:MILLING MACHINES FOR METALS, KNEE-TYPE, NUMERIC	52,342	0
845961:Numerically controlled	3,070	0
845969:Other	29,554	10,000
845970:THREADING OR TAPPING MACHINES FOR METALS (EXCL	6,423	0
846012:FLAT-SURFACE GRINDING MACHINES FOR FINISHING ME	1,390	0
846019:FLAT-SURFACE GRINDING MACHINES, FOR WORKING ME	1,984	0
846023:CYLINDRICAL GRINDING MACHINES FOR FINISHING MET	5,500	0
846029:Other	26,550	0
846031:SHARPENING 'TOOL OR CUTTER GRINDING' MACHINES, I	8,081	0
846039:SHARPENING 'TOOL OR CUTTER GRINDING' MACHINES, I	47,217	0
846040:Honing or lapping machines	187	0
846090:Other	12,431	0
846130:Broaching machines	781	0
846140:Gear-cutting, gear-grinding or gear-finishing machines	6,549	0
846150:Sawing or cutting-off machines	307,177	4,267
846190:PLANING MACHINES AND OTHER MACHINE-TOOLS FOR	18,564	0
846211:Closed die forging machines	29,903	0
846219:Other	18,873	0
846222:Profile forming machines	140,585	4,700
846223:	87,143	0
846229:Other	272,371	38,954
846232:Slitting lines and cut-to-length lines	1,100	0
846239:Other	74,253	6,600
846242:	407	0
846249:Other	36,615	1,620
846259:	29,658	2,210
846261:Hydraulic presses	57,812	12,000
846262:Mechanical presses	13,500	2,500
846269:Other	17,300	0
846290:Other	149,634	1,700
846310:Drawbenches for bars, tubes, profiles, wire or the like	25,899	0
846320:THREAD ROLLING MACHINES, FOR WORKING METAL	0	5,000
846330:MACHINE TOOLS FOR WORKING METAL WIRE, WITHOUT	0	67,000
846390:MACHINE-TOOLS FOR WORKING METAL, SINTERED MET	49,750	1
846410:SAWING MACHINES FOR WORKING STONE, CERAMICS, C	438,039	1,000
846420:Grinding or polishing machines	185,316	12,964
846490:MACHINE TOOLS FOR WORKING STONE, CERAMICS, CON	200,957	51,484
846510:Machines which can carry out different types of machini	272,761	0
846520:MACHINING CENTRES FOR WORKING WOOD, CORK, BO	119,080	0
846591:Sawing machines	698,342	3,210
846592:PLANING, MILLING OR MOULDING -BY CUTTING- MACHI	226,102	35,725
846593:GRINDING, SANDING OR POLISHING MACHINES FOR WO	221,801	5,427
846594:BENDING OR ASSEMBLING MACHINES FOR WORKING W	160,549	0
846595:DRILLING OR MORTICING MACHINES FOR WORKING WO	133,592	0
846596:SPLITTING, SLICING OR PARING MACHINES, FOR WORKIN	76,444	290
846599:MACHINE TOOLS FOR WORKING WOOD, CORK, BONE, H	576,141	59,455
846610:Tool holders and self-opening dieheads	228,696	0

846620:Work holders	22,319	79
846630:DIVIDING HEADS AND OTHER SPECIAL ATTACHMENTS FOR	838	0
846691:For machines of heading 8464	72,692	8,800
846692:For machines of heading 8465	176,384	4,940
846693:For machines of headings 8456 to 8461	175,058	5,682
846694:PARTS AND ACCESSORIES FOR MACHINE TOOLS FOR WORKING	197,694	1,940
846711:Rotary type (including combined rotary-percussion)	82,519	1,842
846719:PNEUMATIC TOOLS FOR WORKING IN THE HAND, NON-PNEUMATIC	109,894	28,243
846721:Drills of all kinds	984,893	8,292
846722:Saws	365,433	1,167
846729:Other	1,820,853	8,741
846781:CHAIN SAWS FOR WORKING IN THE HAND, WITH SELF-CUTTING	791,692	3,550
846789:TOOLS FOR WORKING IN THE HAND, HYDRAULIC OR WITH PNEUMATIC	852,368	7,483
846791:PARTS OF CHAIN SAWS, FOR WORKING IN THE HAND, WITH SELF-CUTTING	78,711	12,829
846792:PARTS OF PNEUMATIC TOOLS FOR WORKING IN THE HAND, NON-PNEUMATIC	16,307	0
846799:PARTS OF PNEUMATIC TOOLS FOR WORKING IN THE HAND, NON-PNEUMATIC	198,817	3,229
846810:HAND-HELD BLOW PIPES, GAS-OPERATED, FOR SOLDERING	18,981	579
846820:GAS-OPERATED MACHINERY AND APPARATUS FOR SOLDERING	21,070	885
846880:MACHINERY AND APPARATUS FOR WELDING, NOT GAS-OPERATED	41,157	66
846890:PARTS OF MACHINERY AND APPARATUS FOR SOLDERING	28,084	6,494
847010:ELECTRONIC CALCULATORS CAPABLE OF OPERATION WITH OR WITHOUT	43,435	2,479
847021:ELECTRONIC CALCULATING MACHINES INCORPORATING ELECTRONIC	160,291	4,520
847029:ELECTRONIC CALCULATING MACHINES NOT INCORPORATING ELECTRONIC	4,890	0
847030:CALCULATING MACHINES, NON-ELECTRONIC	1,221	0
847050:CASH REGISTERS INCORPORATING A CALCULATING DEVICE	567,388	592
847090:POSTAGE-FRANKING MACHINES, TICKET-ISSUING MACHINES	358,965	847
847130:DATA-PROCESSING MACHINES, AUTOMATIC, DIGITAL, PROGRAMMABLE	12,923,466	182,450
847141:DATA-PROCESSING MACHINES, AUTOMATIC, DIGITAL, CONTROLLED	434,143	946
847149:DATA-PROCESSING MACHINES, AUTOMATIC, DIGITAL, PROGRAMMABLE	2,789,977	96,125
847150:PROCESSING UNITS FOR AUTOMATIC DATA PROCESSING MACHINES	3,435,600	66,803
847160:Input or output units, whether or not containing storage	1,337,149	18,515
847170:Storage units	3,715,207	13,129
847180:UNITS FOR DIGITAL AUTOMATIC DATA PROCESSING MACHINES	1,728,637	43,354
847190:MAGNETIC OR OPTICAL READERS, MACHINES FOR TRANSMITTING	490,495	8,560
847230:MACHINES FOR SORTING OR FOLDING MAIL OR FOR INSPECTING	11,355	0
847290:Other	1,772,000	5,334
847321:Of the electronic calculating machines of subheading 847021	3,962	0
847329:Other	34,779	0
847330:Parts and accessories of the machines of heading 8471	1,580,473	93,776
847340:Parts and accessories of the machines of heading 8472	109,889	635
847350:Parts and accessories equally suitable for use with machines	16,778	30,583
847410:SORTING, SCREENING, SEPARATING OR WASHING MACHINES	27,111	33,329
847420:CRUSHING OR GRINDING MACHINES FOR SOLID MINERAL SUBSTANCES	1,913,674	100,000
847431:CONCRETE OR MORTAR MIXERS (EXCL. THOSE MOUNTED ON TRUCKS)	205,948	180,521
847432:MACHINES FOR MIXING MINERAL SUBSTANCES WITH BINDING	2,360,579	0
847439:MACHINERY FOR MIXING OR KNEADING SOLID MINERAL SUBSTANCES	91,210	497,529
847480:Other machinery	81,314	42,257

847490:Parts	692,170	3,823,480
847529:MACHINES FOR MANUFACTURING OR HOT WORKING GI	39,302	0
847590:Parts	320	0
847621:AUTOMATIC BEVERAGE-VENDING MACHINES INCORPOR	196,728	0
847689:Other	133,239	0
847690:Parts	67,432	4,164
847710:INJECTION-MOULDING MACHINES FOR WORKING RUBBER	9,897	10,192
847720:EXTRUDERS FOR WORKING RUBBER OR PLASTICS	946	0
847730:BLOW-MOULDING MACHINES FOR WORKING RUBBER OR	619,100	0
847740:VACUUM-MOULDING MACHINES AND OTHER THERMOF	8,189	0
847759:Other	1,647	0
847780:Other machinery	79,813	0
847790:Parts	33,282	1,450
847810:MACHINERY FOR PREPARING OR MAKING UP TOBACCO	21,592	2,313,930
847890:PARTS OF MACHINERY FOR PREPARING OR MAKING UP	4,542	108,565
847910:MACHINERY FOR PUBLIC WORKS, BUILDING OR THE LIKE	1,028,082	1,850
847920:MACHINERY FOR THE EXTRACTION OR PREPARATION OF	1,022,099	0
847930:Presses for the manufacture of particle board or fibre bu	706,654	3,570
847940:ROPE OR CABLE-MAKING MACHINES (EXCL. TWISTING M	66	0
847950:INDUSTRIAL ROBOTS, N.E.S.	66,505	0
847960:EVAPORATIVE AIR COOLERS, N.E.S.	56,758	1,528
847979:	4,078	0
847981:MACHINERY FOR TREATING METAL, INCL. ELECTRIC WIR	11,929	3,000
847982:MIXING, KNEADING, CRUSHING, GRINDING, SCREENING,	421,323	30,765
847983:	445	0
847989:Other	3,030,594	894,876
847990:Parts	1,113,454	117,843
848010:MOULDING BOXES FOR METAL FOUNDRY	10,638	2,200
848020:MOULD BASES (OTHER THAN OF GRAPHITE OR OTHER C	14	0
848030:Moulding patterns	7,028	0
848049:MOULDS FOR METAL OR METAL CARBIDES (EXCL. MOUL	144	0
848050:MOULDS FOR GLASS (EXCL. MOULDS OF GRAPHITE OR C	425	0
848060:MOULDS FOR MINERAL MATERIALS (EXCL. MOULDS OF C	196,475	32,940
848071:INJECTION OR COMPRESSION-TYPE MOULDS FOR RUBBER	32,784	0
848079:MOULDS FOR RUBBER OR PLASTICS (OTHER THAN INJEC	22,694	0
848110:Pressure-reducing valves	142,884	835
848120:Valves for oleohydraulic or pneumatic transmissions	288,927	78,889
848130:Check (non-return) valves	213,587	10,593
848140:Safety or relief valves	236,084	43,261
848180:Other appliances	8,793,655	349,289
848190:PARTS OF VALVES AND SIMILAR ARTICLES FOR PIPES, BO	905,733	113,183
848210:Ball bearings	881,951	142
848220:TAPERED ROLLER BEARINGS, INCL. CONE AND TAPERED	320,828	522
848230:SPHERICAL ROLLER BEARINGS	123,492	0
848240:NEEDLE ROLLER BEARINGS	38,104	23
848250:CYLINDRICAL ROLLER BEARINGS (EXCL. NEEDLE ROLLER B	90,403	0
848280:ROLLER BEARINGS, INCL. COMBINED BALL/ROLLER BEAR	78,430	11,774

848291:Balls, needles and rollers	47,796	0
848299:PARTS OF BALL OR ROLLER BEARINGS (EXCL. BALLS, NEE	21,639	0
848310:Transmission shafts (including cam shafts and crank shaf	223,753	0
848320:BEARING HOUSINGS, INCORPORATING BALL OR ROLLER	14,651	400
848330:Bearing housings, not incorporating ball or roller bearing	792,411	6,874,456
848340:Gears and gearing, other than toothed wheels, chain spr	509,408	81,802
848350:Flywheels and pulleys, including pulley blocks	1,650,634	1,840
848360:Clutches and shaft couplings (including universal joints)	85,510	275
848390:Toothed wheels, chain sprockets and other transmission	275,297	12,124
848410:GASKETS AND SIMILAR JOINTS OF METAL SHEETING COM	244,497	7,325
848420:MECHANICAL SEALS	172,157	8,568
848490:SETS OR ASSORTMENTS OF GASKETS AND SIMILAR JOINT	257,894	1,649
848520:	18,658	0
848590:Parts	8,896	0
848690:Parts and accessories	780	0
848710:Ships' or boats' propellers and blades therefor	49,754	16,083
848790:Other	119,856	3,631
850110:Motors of an output not exceeding 37,5 W	275,936	2,300
850120:UNIVERSAL AC/DC MOTORS OF AN OUTPUT > 37,5 W	125,864	0
850131:DC MOTORS OF AN OUTPUT > 37,5 W BUT <= 750 W AN	263,769	6,767
850132:DC MOTORS AND DC GENERATORS OF AN OUTPUT > 750	82,058	0
850133:DC MOTORS AND DC GENERATORS OF AN OUTPUT > 750	1,442	104,500
850140:Other AC motors, single-phase	338,878	27,355
850151:AC MOTORS, MULTI-PHASE, OF AN OUTPUT > 37,5 W BU	212,564	500
850152:Of an output exceeding 750 W but not exceeding 75 kW	285,069	926
850153:Of an output exceeding 75 kW	162,488	630
850161:Of an output not exceeding 75 kVA	4,193	0
850162:AC GENERATORS 'ALTERNATORS', OF AN OUTPUT > 75 K	3,231	0
850164:AC GENERATORS 'ALTERNATORS', OF AN OUTPUT > 750	71,430	158,960
850171:	274	0
850211:Of an output not exceeding 75 kVA	1,208,642	88,648
850212:GENERATING SETS WITH COMPRESSION-IGNITION INTER	1,204,229	634,689
850213:Of an output exceeding 375 kVA	688,157	80,455
850220:Generating sets with spark-ignition internal combustion	340,412	70,203
850231:GENERATING SETS, WIND-POWERED	1,660	0
850239:Other	64,265	4,226
850240:ELECTRIC ROTARY CONVERTERS	17,042	0
850300:Parts suitable for use solely or principally with the machi	462,732	2,197
850410:Ballasts for discharge lamps or tubes	69,729	0
850421:LIQUID DIELECTRIC TRANSFORMERS, HAVING A POWER	389,865	10,182
850422:Having a power handling capacity exceeding 650 kVA bu	859,929	0
850423:LIQUID DIELECTRIC TRANSFORMERS, HAVING A POWER	826,164	0
850431:Having a power handling capacity not exceeding 1 kVA	387,415	646
850432:TRANSFORMERS, HAVING A POWER HANDLING CAPACIT	47,722	1,500
850433:TRANSFORMERS HAVING A POWER HANDLING CAPACIT	126,997	0
850434:TRANSFORMERS HAVING A POWER HANDLING CAPACIT	414,425	0
850440:Static converters	6,805,857	61,031

850450:Other inductors	17,726	44
850490:Parts	224,152	2,758
850511:PERMANENT MAGNETS OF METAL AND ARTICLES INTEN	48,540	244
850519:Other	89,009	25
850520:ELECTRO-MAGNETIC COUPLINGS, CLUTCHES AND BRAKE	30,175	0
850590:Other, including parts	36,210	83
850610:Manganese dioxide	653,683	279
850630:MERCURIC OXIDE CELLS AND BATTERIES (EXCL. SPENT)	2,450	0
850640:SILVER OXIDE CELLS AND BATTERIES (EXCL. SPENT)	6,682	0
850650:Lithium	151,914	1,106
850660:AIR-ZINC CELLS AND BATTERIES (EXCL. SPENT)	11,944	0
850680:Other primary cells and primary batteries	183,034	1,008
850690:PARTS OF PRIMARY CELLS AND PRIMARY BATTERIES, N.E	521	0
850710:Lead-acid, of a kind used for starting piston engines	4,736,443	59,560
850720:Other lead-acid accumulators	563,437	1,333
850730:Nickel-cadmium	59,474	0
850750:	33,953	0
850760:	697,540	5,180
850780:ELECTRIC ACCUMULATORS (EXCL. SPENT AND LEAD-ACID	207,627	2,140
850790:Parts	14,789	314
850811:VACUUM CLEANERS, INCL. DRY CLEANERS AND WET VAC	2,372,748	14,631
850819:VACUUM CLEANERS, INCL. DRY CLEANERS AND WET VAC	1,196,368	2,442
850860:VACUUM CLEANERS, INCL. DRY CLEANERS AND WET VAC	230,534	1,267
850870:PARTS OF VACUUM CLEANERS, DRY CLEANERS AND WET	98,906	135
850940:DOMESTIC FOOD GRINDERS AND MIXERS AND FRUIT OR	1,806,604	6,600
850980:ELECTRO-MECHANICAL HOUSEHOLD APPLIANCES, WITH	611,391	519
850990:PARTS OF ELECTROMECHANICAL DOMESTIC APPLIANCES	85,008	6,923
851010:SHAVERS, ELECTRIC	104,571	88
851020:HAIR CLIPPERS WITH SELF-CONTAINED ELECTRIC MOTOF	435,906	2,786
851030:HAIR-REMOVING APPLIANCES WITH SELF-CONTAINED EI	165,095	93
851090:PARTS OF ELECTRIC SHAVERS, HAIR CLIPPERS AND HAIR-	8,114	0
851110:SPARKING PLUGS OF A KIND USED FOR SPARK-IGNITION	201,131	17,790
851120:IGNITION MAGNETOS, MAGNETO-DYNAMOS AND MAGI	7,404	5
851130:DISTRIBUTORS AND IGNITION COILS OF A KIND USED FO	32,488	0
851140:STARTER MOTORS AND DUAL PURPOSE STARTER-GENER	230,764	1,130
851150:GENERATORS OF A KIND USED FOR INTERNAL COMBUST	80,836	22,582
851180:ELECTRICAL IGNITION OR STARTING EQUIPMENT, INCL. C	191,574	20,558
851190:PARTS OF ELECTRICAL IGNITION OR STARTING EQUIPME	221,561	0
851210:ELECTRIC LIGHTING OR VISUAL SIGNALLING EQUIPMENT	9,491	288
851220:ELECTRICAL LIGHTING OR VISUAL SIGNALLING EQUIPME	1,115,434	4,281
851230:Sound signalling equipment	41,300	0
851240:ELECTRICAL WINDSCREEN WIPERS, DEFROSTERS AND DE	97,566	1,856
851290:Parts	408,060	1,776
851310:PORTABLE ELECTRICAL LAMPS DESIGNED TO FUNCTION	192,505	237
851390:PARTS OF PORTABLE ELECTRICAL LAMPS DESIGNED TO F	3,673	0
851411:	14,662	0
851419:Other	815,148	11,462

851420:Furnaces and ovens functioning by induction or dielectri	8,662	0
851431:Electron beam furnaces	2,508	0
851439:Other	7,123	0
851440:EQUIPMENT FOR THE HEAT TREATMENT OF MATERIALS	6,333	118,117
851490:Parts	80,649	3,504
851511:SOLDERING IRONS AND GUNS, ELECTRIC	22,461	162
851519:Other	2,685	158
851521:FULLY OR PARTLY AUTOMATIC MACHINES FOR RESISTAN	3,028	0
851529:MACHINES FOR RESISTANCE WELDING OF METALS, NEIT	57,482	7,442
851531:FULLY OR PARTLY AUTOMATIC MACHINES FOR ARC WEL	76,935	1,800
851539:Other	333,257	36,441
851580:Other machines and apparatus	119,924	1,167
851590:Parts	162,250	8,432
851610:Electric instantaneous or storage water heaters and imm	3,250,512	24,496
851621:ELECTRIC STORAGE HEATING RADIATORS, FOR SPACE HE	65,513	0
851629:Other	1,974,428	45,447
851631:ELECTRIC HAIRDRYERS	865,949	19,499
851632:ELECTRO-THERMIC HAIR DRESSING APPARATUS (EXCL. H	390,635	195
851633:ELECTRIC HAND-DRYING APPARATUS	26,434	79
851640:ELECTRIC SMOOTHING IRONS	748,601	1,094
851650:MICROWAVE OVENS	703,789	77,996
851660:Other ovens; cookers, cooking plates, boiling rings; grille	7,442,403	138,188
851671:ELECTRO-THERMIC COFFEE OR TEA MAKERS, FOR DOME	1,050,608	3,046
851672:ELECTRIC TOASTERS, FOR DOMESTIC USE	229,173	5
851679:Other	1,468,662	1,881
851680:Electric heating resistors	312,475	195
851690:PARTS OF ELECTRIC WATER HEATERS, IMMERSION HEAT	192,550	5,501
851711:LINE TELEPHONE SETS WITH CORDLESS HANDSETS	261,111	1,084
851713:	36,631,135	930,910
851714:	268,438	9,038
851718:TELEPHONE SETS (EXCL. LINE TELEPHONE SETS WITH CO	751,275	42,500
851761:BASE STATIONS FOR THE TRANSMISSION OR RECEPTION	55,405	0
851762:MACHINES FOR THE RECEPTION, CONVERSION AND TRA	15,746,052	2,150,378
851769:Other	3,922,049	13,253
851771:	1,079,027	836
851779:	2,194,926	889,174
851810:Microphones and stands therefor	254,779	4,721
851821:SINGLE LOUDSPEAKERS, MOUNTED IN THEIR ENCLOSUR	285,191	3,369
851822:MULTIPLE LOUDSPEAKERS, MOUNTED IN THE SAME ENC	917,797	34,381
851829:Other	181,657	11,748
851830:Headphones and earphones, whether or not combined v	1,329,668	19,229
851840:Audio-frequency electric amplifiers	257,757	1,942
851850:ELECTRIC SOUND AMPLIFIER SETS	133,414	3,392
851890:PARTS OF MICROPHONES, LOUDSPEAKERS, HEADPHONE	35,956	409
851920:Apparatus operated by coins, banknotes, bank cards, tol	8,151	150
851930:TURNTABLES "RECORD-DECKS"	28,271	284
851981:Using magnetic, optical or semiconductor media	117,363	0

851989:Other	94,205	524
852110:Magnetic tape-type	5,346	5
852190:VIDEO RECORDING OR REPRODUCING APPARATUS, WHETHER OR NOT CAPABLE OF OPERATING AUTOMATICALLY	413,630	866
852210:PICK-UP CARTRIDGES	4,409	0
852290:Other	29,435	0
852321:CARDS INCORPORATING A MAGNETIC STRIPE FOR THE RECORDING OF DATA	116,805	10
852329:Other	89,412	140,292
852341:Unrecorded	53,350	0
852349:Other	795,272	195,207
852351:Solid-state non-volatile storage devices	712,682	290
852352:'Smart cards'	1,244,355	13,957
852359:Other	107,440	0
852380:Other	116,809	581
852411:	288	0
852419:	1,898	0
852491:(HS2002):RECORDING MEDIA (EXCL. THOSE FOR SOUND RECORDING)	44,634	612
852492:	4,760	0
852499:(HS2002):RECORDED MEDIA FOR SOUND OR IMAGE REPRODUCTION	4,930	900
852550:TRANSMISSION APPARATUS FOR RADIO-BROADCASTING	53,493	123
852560:TRANSMISSION APPARATUS FOR RADIO-BROADCASTING	3,235,422	27,376
852581:	37,535	0
852582:	710	0
852583:	14,884	820
852589:	2,205,928	33,001
852610:RADAR APPARATUS	113,451	0
852691:Radio navigational aid apparatus	234,270	249
852692:RADIO REMOTE CONTROL APPARATUS	167,308	3,380
852712:Pocket-size radio cassette players	544	0
852713:Other apparatus combined with sound recording or reproducing apparatus	96,784	0
852719:RADIO-BROADCAST RECEIVERS CAPABLE OF OPERATING AUTOMATICALLY	49,091	136
852721:Combined with sound recording or reproducing apparatus	59,249	5,235
852729:RADIO-BROADCAST RECEIVERS NOT CAPABLE OF OPERATING AUTOMATICALLY	6,303	367
852791:Combined with sound recording or reproducing apparatus	102,746	765
852792:Not combined with sound recording or reproducing apparatus	8,432	70
852799:RADIO-BROADCAST RECEIVERS, FOR MAINS OPERATION	11,667	725
852842:CATHODE-RAY TUBE MONITORS "CRT" CAPABLE OF DIRECTLY CONNECTING TO AND DESIGNED FOR USE WITH VIDEO RECORDING OR REPRODUCING APPARATUS	5,153	0
852849:Other	22,513	0
852852:Capable of directly connecting to and designed for use with video recording or reproducing apparatus	2,727,736	4,513
852859:Other	119,655	9,498
852862:PROJECTORS CAPABLE OF DIRECTLY CONNECTING TO AND DESIGNED FOR USE WITH VIDEO RECORDING OR REPRODUCING APPARATUS	234,755	2,168
852869:Other	21,390	3,787
852871:Not designed to incorporate a video display or screen	1,788,389	24,587
852872:Other, colour	13,134,490	71,922
852873:RECEPTION APPARATUS FOR TELEVISION, BLACK AND WHITE	4,310	40
852910:Aerials and aerial reflectors of all kinds; parts suitable for use therewith	337,215	5,857
852990:Other	1,583,540	9,615
853010:ELECTRICAL SIGNALLING, SAFETY OR TRAFFIC CONTROL	40,074	75,000

853080:ELECTRICAL SIGNALLING, SAFETY OR TRAFFIC CONTROL	324,005	0
853090:PARTS OF ELECTRICAL SIGNALLING, SAFETY OR TRAFFIC	154,928	0
853110:Burglar or fire alarms and similar apparatus	780,182	15,843
853120:Indicator panels incorporating liquid crystal devices (LCD	156,028	22,667
853180:Other apparatus	89,720	4,393
853190:Parts	578,115	21,710
853210:FIXED CAPACITORS DESIGNED FOR USE IN 50/60 HZ CIRC	23,914	0
853222:FIXED ELECTRICAL CAPACITORS, ALUMINIUM ELECTROLY	24,640	0
853223:FIXED ELECTRICAL CAPACITORS, CERAMIC DIELECTRIC, S	2	0
853224:FIXED ELECTRICAL CAPACITORS, CERAMIC DIELECTRIC, M	205,595	0
853225:FIXED ELECTRICAL CAPACITORS, DIELECTRIC OF PAPER O	16,490	0
853229:FIXED ELECTRICAL CAPACITORS (EXCL. TANTALUM, ALUM	14,777	0
853230:VARIABLE OR ADJUSTABLE 'PRE-SET' ELECTRICAL CAPACI	388	0
853310:FIXED CARBON RESISTORS, COMPOSITION OR FILM TYPE	30	0
853321:FIXED ELECTRICAL RESISTORS FOR A POWER HANDLING	16,840	0
853329:FIXED ELECTRICAL RESISTORS FOR A POWER HANDLING	37,485	0
853331:WIREWOUND VARIABLE ELECTRICAL RESISTORS, INCL. R	504	0
853339:WIREWOUND VARIABLE ELECTRICAL RESISTORS, INCL. R	4,178	0
853340:Other variable resistors, including rheostats and potent	44,341	0
853390:PARTS OF ELECTRICAL RESISTORS, INCL. RHEOSTATS AND	378	0
853400:Printed circuits	260,080	646
853510:FUSES FOR A VOLTAGE > 1.000 V	34,800	0
853521:AUTOMATIC CIRCUIT BREAKERS FOR A VOLTAGE > 1.000	256,092	0
853529:AUTOMATIC CIRCUIT BREAKERS FOR A VOLTAGE >= 72,5	57,892	0
853530:Isolating switches and make-and-break switches	1,131,038	0
853540:LIGHTNING ARRESTERS, VOLTAGE LIMITERS AND SURG	165,818	0
853590:ELECTRICAL APPARATUS FOR SWITCHING OR PROTECTIN	466,643	30,843
853610:Fuses	175,312	225
853620:Automatic circuit breakers	1,749,555	25,167
853630:Other apparatus for protecting electrical circuits	814,314	663
853641:For a voltage not exceeding 60 V	65,587	20
853649:RELAYS FOR A VOLTAGE > 60 V BUT <= 1.000 V	409,788	2,905
853650:Other switches	1,679,812	3,284
853661:Lamp holders	54,225	260
853669:Other	2,332,202	17,076
853670:CONNECTORS FOR OPTICAL FIBRES, OPTICAL FIBRE BUND	202,379	748
853690:Other apparatus	2,061,738	166,027
853710:For a voltage not exceeding 1000 V	3,084,563	207,613
853720:For a voltage exceeding 1000 V	1,672,934	0
853810:BOARDS, PANELS, CONSOLES, DESKS, CABINETS AND OT	2,121,249	1,237
853890:Other	1,473,128	208,112
853910:SEALED BEAM LAMP UNITS	52,805	0
853921:Tungsten halogen	238,783	0
853922:Other, of a power not exceeding 200 W and for a voltage	30,461	0
853929:Other	190,725	1,275
853931:Fluorescent, hot cathode	74,352	0
853932:Mercury or sodium vapour lamps; metal halide lamps	54,769	0

853939:Other	112,077	0
853941:ARC-LAMPS	50,538	0
853949:ULTRAVIOLET OR INFRA-RED LAMPS	66,395	2,388
853951:	231,279	0
853952:	1,446,595	227,585
853990:Parts	44,062	130
854071:MAGNETRONS	2,308	0
854081:RECEIVER OR AMPLIFIER VALVES AND TUBES (EXCL. MIC	400	0
854089:ELECTRONIC VALVES AND TUBES (EXCL. RECEIVER OR AN	5,786	0
854099:PARTS OF THERMIONIC, COLD CATHODE OR PHOTOCATI	4	0
854110:DIODES (EXCL. PHOTOSENSITIVE OR LIGHT EMITTING DIC	4,474	0
854121:TRANSISTORS WITH A DISSIPATION RATE < 1 W (EXCL. PI	195	0
854129:TRANSISTORS WITH A DISSIPATION RATE >= 1 W (EXCL. P	148,210	0
854130:THYRISTORS, DIACS AND TRIACS (EXCL. PHOTOSENSITIVE	89,390	0
854141:	17,408	0
854142:	316	0
854143:	10,455,417	0
854149:	181,890	13,911
854151:	7,545	0
854159:	2,287	0
854160:MOUNTED PIEZO-ELECTRIC CRYSTALS	146	0
854190:PARTS OF DIODES, TRANSISTORS AND SIMILAR SEMICON	327,148	0
854231:Processors and controllers, whether or not combined wi	991,225	4,785
854232:Memories	118,480	3,684
854233:Amplifiers	19,542	0
854239:Other	46,315	0
854290:PARTS OF ELECTRONIC INTEGRATED CIRCUITS AND MICR	1,396	163
854310:ELECTRICAL PARTICLE ACCELERATORS FOR ELECTRONS, P	1,734	0
854320:SIGNAL GENERATORS, ELECTRICAL	19,883	0
854330:MACHINES AND APPARATUS FOR ELECTROPLATING, ELE	97,870	7,477
854340:(HS2002):ELECTRIC FENCE ENERGISERS	1,401,228	0
854370:Other machines and apparatus	2,488,567	58,265
854390:PARTS OF ELECTRICAL MACHINES AND APPARATUS, HAV	101,752	42
854411:Of copper	356,499	0
854419:WINDING WIRE FOR ELECTRICAL PURPOSES, OF MATERI	88,575	0
854420:COAXIAL CABLE AND OTHER COAXIAL ELECTRIC CONDUCT	867,996	4,309
854430:IGNITION WIRING SETS AND OTHER WIRING SETS FOR V	99,308	938
854442:Fitted with connectors	1,517,080	56,038
854449:Other	17,035,525	55,989
854460:Other electric conductors, for a voltage exceeding 1000	1,133,606	68,830
854470:OPTICAL FIBRE CABLES MADE-UP OF INDIVIDUALLY SHEA	1,264,449	47,085
854511:ELECTRODES OF GRAPHITE OR OTHER CARBON, FOR ELE	0	81,054
854519:ELECTRODES OF GRAPHITE OR OTHER CARBON, FOR ELE	126,959	18
854520:CARBON BRUSHES FOR ELECTRICAL PURPOSES	61,938	3,340
854590:Other	4,555	0
854610:ELECTRICAL INSULATORS OF GLASS (EXCL. INSULATING F	153,217	0
854620:ELECTRICAL INSULATORS OF CERAMICS (EXCL. INSULATI	36,035	0

854690:Other	558,260	5,040
854710:INSULATING FITTINGS FOR ELECTRICAL PURPOSES, OF CE	100	0
854720:INSULATING FITTINGS FOR ELECTRICAL PURPOSES, OF PL	16,695	784
854790:INSULATING FITTINGS FOR ELECTRICAL PURPOSES, OF M	144,926	0
854800:Electrical parts of machinery or apparatus, not specified	23,537	1,550,476
854931:	331	0
860120:RAIL LOCOMOTIVES POWERED BY ELECTRIC ACCUMULA	650	0
860210:DIESEL-ELECTRIC LOCOMOTIVES	440	0
860290:RAIL LOCOMOTIVES (EXCL. THOSE POWERED FROM AN E	0	46,574
860390:SELF-PROPELLED RAILWAY OR TRAMWAY COACHES, VAN	0	22,848
860500:RAILWAY OR TRAMWAY PASSENGER COACHES, LUGGAG	0	77,426
860610:RAILWAY OR TRAMWAY TANK WAGONS AND THE LIKE (I	1,837	0
860699:RAILWAY OR TRAMWAY GOODS VANS AND WAGONS (E	73,374	0
860719:Other, including parts	244,297	0
860721:Air brakes and parts thereof	287,191	0
860729:BRAKES (OTHER THAN AIR BRAKES), AND PARTS THEREO	97,948	13,338
860730:HOOKS AND OTHER COUPLING DEVICES, BUFFERS, AND	2,191	0
860791:Of locomotives	25,052	38,400
860799:Other	98,757	83,625
860800:RAILWAY OR TRAMWAY TRACK FIXTURES AND FITTINGS	62,954	0
860900:Containers (including containers for the transport of fluid	321,952	281,464
870110:PEDESTRIAN-CONTROLLED AGRICULTURAL TRACTORS AN	549,684	767,800
870121:With only compression-ignition internal combustion pist	8,454,228	507,810
870122:With both compression-ignition internal combustion pist	624,682	34,500
870123:With both spark-ignition internal combustion piston eng	0	10,000
870129:	0	8,000
870130:TRACK-LAYING TRACTORS (EXCL. PEDESTRIAN-CONTROL	1,679,855	0
870191:Not exceeding 18 kW	119,209	0
870192:Exceeding 18 kW but not exceeding 37 kW	1,560,501	12,523
870193:Exceeding 37 kW but not exceeding 75 kW	1,426,516	13,110
870194:Exceeding 75 kW but not exceeding 130 kW	232,503	13,565
870195:Exceeding 130 kW	435,600	31,000
870210:With only compression-ignition internal combustion pist	3,005,487	77,000
870220:With both compression-ignition internal combustion pist	250,000	44,000
870230:With both spark-ignition internal combustion piston eng	5,200	0
870310:Vehicles specially designed for travelling on snow; golf ca	772,946	27,890
870321:Of a cylinder capacity not exceeding 1000 cm ³	9,313,926	1,813,061
870322:Of a cylinder capacity exceeding 1000 cm ³ but not excee	15,922,424	2,202,526
870323:Of a cylinder capacity exceeding 1500 cm ³ but not excee	11,512,064	204,202
870324:Of a cylinder capacity exceeding 3000 cm ³	4,270,278	964,240
870331:Of a cylinder capacity not exceeding 1500 cm ³	10,282,859	6,000
870332:Of a cylinder capacity exceeding 1500 cm ³ but not excee	65,004,481	944,579
870333:Of a cylinder capacity exceeding 2500 cm ³	16,418,905	326,950
870340:Other vehicles, with both spark-ignition internal combus	940,991	0
870350:MOTOR CARS AND OTHER MOTOR VEHICLES PRINCIPALI	1,520,289	0
870360:Other vehicles, with both spark-ignition internal combus	907,229	0
870370:MOTOR CARS AND OTHER MOTOR VEHICLES PRINCIPALI	30,300	0

870380:Other vehicles, with only electric motor for propulsion	1,610,525	300,587
870390:Other	54,786	8,225
870410:Dumpers designed for off-highway use	8,446,756	539,751
870421:Of a gross vehicle weight not exceeding 5 tonnes	11,511,798	655,721
870422:Of a gross vehicle weight exceeding 5 tonnes but not exc	3,426,292	861,893
870423:Of a gross vehicle weight exceeding 20 tonnes	7,676,494	788,076
870431:Of a gross vehicle weight not exceeding 5 tonnes	571,068	0
870432:Of a gross vehicle weight exceeding 5 tonnes	38,900	0
870441:Of a gross vehicle weight not exceeding 5 tonnes	60,874	0
870442:Of a gross vehicle weight exceeding 5 tonnes but not exc	16,200	5,100
870451:Of a gross vehicle weight not exceeding 5 tonnes	34,083	0
870452:Of a gross vehicle weight exceeding 5 tonnes	5,150	0
870460:	137,833	0
870490:MOTOR VEHICLES FOR THE TRANSPORT OF GOODS, WIT	10,833	19,160
870510:CRANE LORRIES (EXCL. BREAKDOWN LORRIES)	499,604	553,080
870530:FIRE FIGHTING VEHICLES (EXCL. VEHICLES FOR TRANSPO	1,866,551	0
870540:CONCRETE-MIXER LORRIES	2,154,136	179,902
870590:Other	7,632,055	441,401
870600:Chassis fitted with engines, for the motor vehicles of hea	362,208	0
870710:For the vehicles of heading 8703	73,647	3,000
870790:Other	114,282	4,060,900
870810:Bumpers and parts thereof	680,345	3,205
870821:Safety seat belts	45,640	0
870822:Front windscreens (windshields), rear windows and othe	44,221	0
870829:Other	1,289,657	3,609
870830:Brakes and servo-brakes; parts thereof	4,039,178	31,785
870840:Gear boxes and parts thereof	374,882	4,468
870850:Drive-axles with differential, whether or not provided wi	530,700	10,081
870870:Road wheels and parts and accessories thereof	713,111	6,736
870880:Suspension systems and parts thereof (including shock-a	1,864,387	24,996
870891:Radiators and parts thereof	584,167	2,252
870892:Silencers (mufflers) and exhaust pipes; parts thereof	170,745	266
870893:Clutches and parts thereof	2,475,767	2,449
870894:Steering wheels, steering columns and steering boxes; p	430,103	4,896
870895:Safety airbags with inflator system; parts thereof	90,211	0
870899:Other	2,805,651	102,483
870911:Electrical	12,318	5,400
870919:Other	22,336	291
870990:PARTS OF SELF-PROPELLED WORKS TRUCKS, NOT FITTED	4,918	0
871000:TANKS AND OTHER ARMoured FIGHTING VEHICLES, MO	14	0
871110:MOTOR-CYCLES, INCL. MOPEDS, AND CYCLES FITTED WI	326,913	0
871120:With internal combustion piston engine of a cylinder cap	687,113	0
871130:With internal combustion piston engine of a cylinder cap	1,730,412	8,300
871140:MOTOR-CYCLES, INCL. MOPEDS, WITH RECIPROCATING	673,992	8,000
871150:MOTOR-CYCLES, INCL. MOPEDS, WITH RECIPROCATING	825,523	18,550
871160:With electric motor for propulsion	1,488,677	10,483
871200:Bicycles and other cycles (including delivery tricycles), no	1,020,811	38,450

871310:CARRIAGES FOR DISABLED PERSONS, NOT MECHANICAL	57,000	0
871390:CARRIAGES FOR DISABLED PERSONS, MOTORISED OR OT	147,458	0
871410:Of motorcycles (including mopeds)	303,742	1,032
871420:PARTS AND ACCESSORIES FOR CARRIAGES FOR DISABLED	5,482	0
871491:Frames and forks, and parts thereof	1,752	0
871492:Wheel rims and spokes	5,112	0
871493:HUBS (OTHER THAN COASTER BRAKING HUBS) AND HUB	1,511	0
871494:Brakes, including coaster braking hubs and hub brakes, a	10,296	0
871495:SADDLES FOR BICYCLES	11,509	811
871496:Pedals and crank-gear, and parts thereof	4,585	0
871499:Other	92,259	2,293
871500:Baby carriages and parts thereof	713,310	100,755
871610:Trailers and semi-trailers of the caravan type, for housin	0	500
871620:SELF-LOADING OR SELF-UNLOADING TRAILERS AND SEM	131,141	0
871631:TANKER TRAILERS AND TANKER SEMI-TRAILERS, NOT DE	267,324	22,430
871639:Other	4,330,394	163,432
871640:TRAILERS AND SEMI-TRAILERS, NOT DESIGNED FOR RUN	3,085,370	19,999
871680:VEHICLES PUSHED OR DRAWN BY HAND AND OTHER VEI	792,182	13,627
871690:Parts	547,978	0
880100:Balloons and dirigibles; gliders, hang gliders and other no	1,057	0
880211:HELICOPTERS OF AN UNLADEN WEIGHT <= 2.000 KG	0	100,000
880400:PARACHUTES, INCL. DIRIGIBLE PARACHUTES AND PARAG	4,245	1,000
880510:Aircraft launching gear and parts thereof; deck-arrestor	16,230	0
880621:With maximum take-off weight not more than 250 g	199,069	1,600
880622:With maximum take-off weight more than 250 g but not	203,409	920
880691:	260	0
880692:	10,756	0
880710:	7,511	0
880720:	14,230	6,500
880730:	825,316	424,765
880790:Other	189,336	4,047,694
890110:Cruise ships, excursion boats and similar vessels principa	64,546	105,000
890190:Other vessels for the transport of goods and other vesse	2,050	0
890311:	60,239	31,969
890312:	53,808	0
890319:	433,302	0
890321:	68,170	0
890322:Of a length exceeding 7,5 m but not exceeding 24 m	20,800	156,500
890323:Of a length exceeding 24 m	17,720	0
890331:	389,452	0
890332:Of a length exceeding 7,5 m but not exceeding 24 m	742,524	145,000
890333:Of a length exceeding 24 m	197,245	0
890393:Of a length not exceeding 7,5 m	1,404,756	54,200
890399:Other	2,199,375	1,549,197
890400:Tugs and pusher craft	158,248	1,556,859
890590:Other	19,825,389	0
890690:Other	49,176	5,000

890710:INFLATABLE RAFTS	28,943	60
890790:RAFTS, TANKS, COFFER-DAMS, LANDING-STAGES, BUOYS	234,003	4,800
890800:VESSELS AND OTHER FLOATING STRUCTURES FOR BREAK	3,088	0
900110:Optical fibres, optical fibre bundles and cables	18,973	0
900130:CONTACT LENSES	128,671	0
900140:Spectacle lenses of glass	600	0
900150:Spectacle lenses of other materials	214,900	0
900190:LENSES, PRISMS, MIRRORS AND OTHER OPTICAL ELEMEN	4,774	1
900211:OBJECTIVE LENSES FOR CAMERAS, PROJECTORS OR PHO	118,375	1,450
900219:OBJECTIVE LENSES (EXCL. FOR CAMERAS, PROJECTORS O	15,336	5,700
900220:FILTERS, OPTICAL, BEING PARTS OF OR FITTINGS FOR INS	6,297	0
900290:LENSES, PRISMS, MIRRORS AND OTHER OPTICAL ELEMEN	21,165	0
900311:FRAMES AND MOUNTINGS FOR SPECTACLES, GOGGLES O	398,263	19,815
900319:FRAMES AND MOUNTINGS FOR SPECTACLES, GOGGLES O	125,878	1,845
900390:PARTS OF FRAMES AND MOUNTINGS FOR SPECTACLES, O	2,164	37
900410:Sunglasses	1,949,277	39,790
900490:Other	429,060	933
900510:BINOCULARS	44,796	284
900580:MONOCULARS, ASTRONOMICAL AND OTHER OPTICAL TE	20,882	30
900590:PARTS AND ACCESSORIES, INCL. MOUNTINGS, FOR BINO	55,308	0
900630:CAMERAS SPECIALLY DESIGNED FOR UNDERWATER USE,	943	0
900640:INSTANT PRINT CAMERAS (EXCL. SPECIAL CAMERAS OF S	67,015	0
900653:For roll film of a width of 35 mm	1,904	0
900659:CAMERAS FOR ROLL FILM OF A WIDTH OF > 35 MM OR F	14,469	0
900661:ELECTRONIC DISCHARGE LAMP FLASHLIGHT APPARATUS	2,400	0
900669:PHOTOGRAPHIC FLASHLIGHTS AND FLASHLIGHT APPARA	1,773	0
900691:PARTS AND ACCESSORIES FOR PHOTOGRAPHIC CAMERA	20,272	400
900699:PARTS AND ACCESSORIES FOR PHOTOGRAPHIC FLASHLIG	2,702	0
900710:	50,033	0
900720:CINEMATOGRAPHIC PROJECTORS	5,622	0
900791:PARTS AND ACCESSORIES FOR CINEMATOGRAPHIC CAM	30,796	0
900792:PARTS AND ACCESSORIES FOR CINEMATOGRAPHIC PROJ	1,090	790
900850:	15,148	500
900890:PARTS AND ACCESSORIES FOR IMAGE PROJECTORS, PHO	8,621	0
901010:APPARATUS AND EQUIPMENT FOR AUTOMATICALLY DE	2,241	0
901050:APPARATUS AND EQUIPMENT FOR PHOTOGRAPHIC OR C	5,589	0
901060:PROJECTION SCREENS	34,289	0
901090:Parts and accessories	1,497	0
901110:Stereoscopic microscopes	13,235	119
901180:OPTICAL MICROSCOPES (EXCL. FOR PHOTOMICROGRAPH	88,163	1,415
901190:Parts and accessories	5,252	53
901210:Microscopes other than optical microscopes; diffraction	735	0
901290:Parts and accessories	6,030	0
901310:Telescopic sights for fitting to arms; periscopes; telescop	15,325	0
901320:LASERS (EXCL. LASER DIODES)	30,777	12,948
901380:Other devices, appliances and instruments	156,640	984
901390:Parts and accessories	5,414	8,245

901410:DIRECTION FINDING COMPASSES	8,105	0
901420:Instruments and appliances for aeronautical or space navigation	24,197	0
901480:NAVIGATIONAL INSTRUMENTS AND APPARATUS (EXCL. F	138,019	1,608
901490:PARTS AND ACCESSORIES FOR COMPASSES AND OTHER	40,525	235
901510:Rangefinders	36,694	378
901530:Levels	129,754	1,016
901540:Photogrammetrical, surveying instruments and appliances	27	0
901580:Other instruments and appliances	327,720	3,684
901590:PARTS AND ACCESSORIES FOR INSTRUMENTS AND APPL	41,666	3,415
901600:Balances of a sensitivity of 5 cg or better, with or without	20,099	1,743
901710:Drafting tables and machines, whether or not automatic	15,475	54
901720:Other drawing, marking-out or mathematical calculating	89,861	84
901730:MICROMETERS, CALLIPERS AND GAUGES (EXCL. GAUGES	70,082	180
901780:Other instruments	182,495	138
901790:PARTS AND ACCESSORIES FOR DRAWING, MARKING-OUT	1,247	0
901811:ELECTRO-CARDIOGRAPHS	280,334	0
901812:ULTRASONIC SCANNING APPARATUS	1,311,578	41,312
901813:MAGNETIC RESONANCE IMAGING APPARATUS	806,282	310
901819:Other	375,526	57,100
901820:ULTRA-VIOLET OR INFRA-RED RAY APPARATUS USED IN I	38,946	0
901831:Syringes, with or without needles	442,443	8,886
901832:Tubular metal needles and needles for sutures	377,468	0
901839:NEEDLES, CATHETERS, CANNULAE AND THE LIKE, USED IN	2,758,360	32,216
901841:DENTAL DRILL ENGINES, WHETHER OR NOT COMBINED C	166,357	0
901849:Other	411,708	465
901850:Other ophthalmic instruments and appliances	407,505	90
901890:Other instruments and appliances	3,921,484	131,771
901910:Mechano-therapy appliances; massage apparatus; psych	1,161,338	7,860
901920:OZONE THERAPY, OXYGEN THERAPY, AEROSOL THERAPY	1,976,317	15
902000:Other breathing appliances and gas masks, excluding pro	145,395	40,588
902110:Orthopaedic or fracture appliances	430,862	0
902121:Artificial teeth	26,101	0
902129:DENTAL FITTINGS (EXCL. ARTIFICIAL TEETH)	455,195	22,266
902131:ARTIFICIAL JOINTS FOR ORTHOPAEDIC PURPOSES	427,232	0
902139:Other	1,202,318	0
902140:HEARING AIDS (EXCL. PARTS AND ACCESSORIES)	231,472	0
902150:PACEMAKERS FOR STIMULATING HEART MUSCLES (EXCL	539,115	0
902190:Other	593,745	17,780
902212:COMPUTER TOMOGRAPHY APPARATUS	1,117,172	0
902213:APPARATUS BASED ON THE USE OF X-RAYS FOR DENTAL	206,211	0
902214:APPARATUS BASED ON THE USE OF X-RAYS, FOR MEDICA	609,569	0
902229:APPARATUS BASED ON THE USE OF ALPHA, BETA OR GA	17,951	0
902230:X-RAY TUBES	364,860	4,840
902290:Other, including parts and accessories	358,089	110,990
902300:Instruments, apparatus and models, designed for demon	239,064	2,500
902410:Machines and appliances for testing metals	2,200	0
902480:Other machines and appliances	55,354	19,844

902490:PARTS AND ACCESSORIES FOR MACHINES AND APPLIANC	19,908	0
902511:Liquid-filled, for direct reading	142,584	225
902519:Other	118,911	41
902580:Other instruments	83,397	7,976
902590:PARTS AND ACCESSORIES FOR HYDROMETERS, AREOME	60,805	0
902610:For measuring or checking the flow or level of liquids	476,850	1,168
902620:For measuring or checking pressure	332,446	19,322
902680:Other instruments or apparatus	384,936	33,487
902690:PARTS AND ACCESSORIES FOR INSTRUMENTS AND APPA	226,941	4,535
902710:Gas or smoke analysis apparatus	344,429	52,172
902720:CHROMATOGRAPHS AND ELECTROPHORESIS INSTRUME	100,633	1,931
902730:SPECTROMETERS, SPECTROPHOTOMETERS AND SPECTR	164,309	1,834,560
902750:INSTRUMENTS AND APPARATUS FOR PHYSICAL OR CHEM	1,421,229	28,706
902781:	225,293	31,237
902789:Other	1,033,581	15,328
902790:Microtomes; parts and accessories	1,110,956	129,637
902810:GAS METERS, INCL. CALIBRATING METERS THEREFOR	23,624	0
902820:LIQUID METERS, INCL. CALIBRATING METERS THEREFOR	410,398	0
902830:Electricity meters	1,997,050	2,414
902890:Parts and accessories	135,192	15,500
902910:REVOLUTION COUNTERS, PRODUCTION COUNTERS, TAX	56,540	90
902920:Speed indicators and tachometers; stroboscopes	30,233	40
902990:PARTS AND ACCESSORIES FOR REVOLUTION COUNTERS,	14,981	92
903010:INSTRUMENTS AND APPARATUS FOR MEASURING OR DE	26,547	0
903020:Oscilloscopes and oscillographs	1,499	0
903031:MULTIMETERS FOR VOLTAGE, CURRENT, RESISTANCE OF	48,991	2,202
903032:MULTIMETERS WITH RECORDING DEVICE	100,602	540
903033:Other, without a recording device	152,958	10,272
903039:INSTRUMENTS AND APPARATUS FOR MEASURING OR CH	490,393	31
903040:INSTRUMENTS AND APPARATUS FOR MEASURING OR CH	127,412	3,000
903084:INSTRUMENTS AND APPLIANCES FOR MEASURING OR CH	13,628	3,000
903089:Other	80,591	395
903090:Parts and accessories	300,705	0
903110:MACHINES FOR BALANCING MECHANICAL PARTS	381,081	0
903120:TEST BENCHES FOR MOTORS, GENERATORS, PUMPS, ETC	2,639	0
903149:Other	131,996	0
903180:Other instruments, appliances and machines	865,876	144,861
903190:Parts and accessories	444,717	131,695
903210:Thermostats	670,844	8,473
903220:MANOSTATS (EXCL. TAPS, COCKS AND VALVES OF HEADI	42,673	0
903281:HYDRAULIC OR PNEUMATIC REGULATING OR CONTROLL	27,912	179,199
903289:REGULATING OR CONTROLLING INSTRUMENTS AND APP	829,356	618,114
903290:PARTS AND ACCESSORIES FOR REGULATING OR CONTRO	159,625	14,400
903300:Parts and accessories (not specified or included elsewhe	180,053	3,574
910111:WRIST-WATCHES OF PRECIOUS METAL OR OF METAL CL	37,075	0
910119:WRIST-WATCHES OF PRECIOUS METAL OR OF METAL CL	8,010	300
910121:WRIST-WATCHES OF PRECIOUS METAL OR OF METAL CL	35,726	0

910129:WRIST-WATCHES OF PRECIOUS METAL OR OF METAL CL	3,127	8,100
910191:POCKET-WATCHES AND THE LIKE, INCL. STOP-WATCHES,	1,712	0
910199:POCKET-WATCHES AND THE LIKE, INCL. STOP-WATCHES,	4,125	0
910211:WRIST-WATCHES, WHETHER OR NOT INCORPORATING A	2,198,743	6,899
910212:WRIST-WATCHES, WHETHER OR NOT INCORPORATING A	45,618	0
910219:WRIST-WATCHES, WHETHER OR NOT INCORPORATING A	706,174	0
910221:WRIST-WATCHES, WHETHER OR NOT INCORPORATING A	5,912,566	183,559
910229:WRIST-WATCHES, WHETHER OR NOT INCORPORATING A	136,541	417
910291:POCKET-WATCHES AND THE LIKE, INCL. STOP-WATCHES,	5,642	0
910299:POCKET-WATCHES AND THE LIKE, INCL. STOP-WATCHES,	25,608	0
910310:CLOCKS WITH WATCH MOVEMENTS, ELECTRICALLY OPE	1,067	0
910390:CLOCKS WITH WATCH MOVEMENTS (EXCL. ELECTRICALL	9,822	30
910400:INSTRUMENT PANEL CLOCKS AND CLOCKS OF A SIMILAR	1,263	0
910511:ALARM CLOCKS, ELECTRICALLY OPERATED	18,674	31
910519:ALARM CLOCKS (EXCL. ELECTRICALLY OPERATED)	6,286	0
910521:WALL CLOCKS, ELECTRICALLY OPERATED	112,206	44
910529:WALL CLOCKS (EXCL. ELECTRICALLY OPERATED)	38,949	2
910591:CLOCKS, ELECTRICALLY OPERATED (EXCL. WRIST-WATCH	14,332	0
910599:CLOCKS (EXCL. ELECTRICALLY OPERATED, WRIST-WATCH	11,653	231
910610:TIME REGISTERS AND TIME RECORDERS	1,931	0
910690:TIME OF DAY RECORDING APPARATUS AND APPARATUS	10,579	11,560
910700:TIME SWITCHES WITH CLOCK OR WATCH MOVEMENT O	54,482	0
910811:WATCH MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED, ELE	750	0
910812:WATCH MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED, ELE	56	0
910819:WATCH MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED, ELE	82	0
910820:WATCH MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED, WIT	1,031	0
910890:WATCH MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED, WIT	485	0
910910:	636	0
910990:CLOCK MOVEMENTS, COMPLETE AND ASSEMBLED (EXCL	321	0
911090:COMPLETE, UNASSEMBLED OR PARTLY ASSEMBLED CLO	883	0
911180:CASES FOR WRIST-WATCHES, POCKET-WATCHES AND OT	89	0
911190:PARTS OF CASES FOR WRIST-WATCHES, POCKET-WATCH	77	0
911310:Of precious metal or of metal clad with precious metal	985	0
911320:WATCH STRAPS, WATCH BANDS AND WATCH BRACELET	4,137	350
911390:WATCH STRAPS, WATCH BANDS AND WATCH BRACELET	57,364	40
911430:DIALS FOR CLOCKS OR WATCHES	29	0
911440:PLATES AND BRIDGES FOR CLOCKS OR WATCHES	48,281	67
911490:Other	100,819	0
920110:Upright pianos	268,859	0
920120:GRAND PIANOS	23,610	0
920210:Played with a bow	16,511	859
920290:Other	105,684	5,162
920510:BRASS-WIND INSTRUMENTS	20,887	387
920590:Other	17,215	8,194
920600:PERCUSSION MUSICAL INSTRUMENTS, E.G. DRUMS, XYL	31,435	1,354
920710:Keyboard instruments, other than accordions	210,666	43,498
920790:Other	82,038	2,962

920810:MUSICAL BOXES	2,508	0
920890:FAIRGROUND ORGANS, MECHANICAL STREET ORGANS, I	9,816	119
920930:MUSICAL INSTRUMENT STRINGS	38,631	2,253
920991:PARTS AND ACCESSORIES FOR PIANOS, N.E.S.	322	0
920992:PARTS AND ACCESSORIES FOR STRING MUSICAL INSTRUM	15,427	33,227
920994:PARTS AND ACCESSORIES FOR MUSICAL INSTRUMENTS,	21,278	12,787
920999:Other	22,439	49,898
930120:ROCKET LAUNCHERS; FLAME-THROWERS; GRENADE LAU	539,020	0
930190:MILITARY WEAPONS, INCL. SUB-MACHINE GUNS (EXCL. A	42,374	1,956,509
930200:REVOLVERS AND PISTOLS (EXCL. THOSE OF HEADING 930	363,393	82,850
930310:MUZZLE-LOADING FIREARMS, NEITHER DESIGNED NOR S	15,093	0
930320:Other sporting, hunting or target-shooting shotguns, inc	170,324	0
930330:SPORTING, HUNTING AND TARGET-SHOOTING SHOTGUN	407,324	0
930390:FIREARMS AND SIMILAR DEVICES WHICH OPERATE BY TH	85,939	0
930400:SPRING, AIR OR GAS GUNS AND PISTOLS, TRUNCHEONS	124,537	0
930510:PARTS AND ACCESSORIES FOR REVOLVERS OR PISTOLS, N	110,538	3,700
930520:	9,828	0
930591:PARTS AND ACCESSORIES OF MILITARY WEAPONS OF HE	4,322,157	0
930599:PARTS AND ACCESSORIES FOR WEAPONS AND THE LIKE (15,672	0
930621:CARTRIDGES FOR SMOOTH-BARRELLED SHOTGUNS	93,267	0
930629:PARTS OF CARTRIDGES FOR SMOOTH-BARRELLED SHOTG	9,620	0
930630:Other cartridges and parts thereof	412,476	655,795
930690:Other	309,731	859,040
930700:SWORDS, CUTLASSES, BAYONETS, LANCES AND SIMILAR	670	0
940120:SEATS FOR MOTOR VEHICLES	68,354	10,129
940131:	91,379	130
940139:	1,164,945	2,800
940141:	467,003	0
940149:	651,692	2,611
940152:SEATS OF BAMBOO	40,884	0
940153:SEATS OF RATTAN	25,114	0
940159:SEATS OF CANE, OSIER OR SIMILAR MATERIALS (EXCL. O	87,833	1,660
940161:UPHOLSTERED SEATS, WITH WOODEN FRAMES (EXCL. C	15,939,847	97,920
940169:SEATS, WITH WOODEN FRAMES (EXCL. UPHOLSTERED)	1,395,188	108,950
940171:UPHOLSTERED SEATS, WITH METAL FRAMES (EXCL. SEAT	2,422,087	953
940179:SEATS, WITH METAL FRAMES (EXCL. UPHOLSTERED, SWI	2,584,261	13,626
940180:SEATS, N.E.S.	2,049,130	14,632
940191:Of wood	83,190	2,704
940199:Other	756,428	0
940210:DENTISTS', BARBERS' OR SIMILAR CHAIRS HAVING ROTA	134,346	0
940290:OPERATING TABLES, EXAMINATION TABLES, AND OTHER	721,439	2,938
940310:Metal furniture of a kind used in offices	640,630	9,778
940320:Other metal furniture	6,915,239	58,385
940330:Wooden furniture of a kind used in offices	668,162	38,310
940340:Wooden furniture of a kind used in the kitchen	3,671,087	121,133
940350:WOODEN FURNITURE FOR BEDROOMS (EXCL. SEATS)	8,990,359	271,371
940360:Other wooden furniture	19,096,477	852,463

940370:FURNITURE OF PLASTIC (EXCL. MEDICAL, DENTAL, SURG	1,126,414	53,301
940382:FURNITURE OF BAMBOO (EXCL. SEATS AND MEDICAL, SU	12,334	0
940383:FURNITURE OF RATTAN (EXCL. SEATS AND MEDICAL, SUP	29,108	74
940389:FURNITURE OF CANE, OSIER OR SIMILAR MATERIALS (EX	864,196	4,292
940391:	1,194,267	13,689
940399:Other	1,944,636	25,548
940410:MATTRESS SUPPORTS FOR BED FRAMES (EXCL. SPRING I	540,059	25
940421:Of cellular rubber or plastics, whether or not covered	947,359	56
940429:Of other materials	3,122,646	226,116
940430:SLEEPING BAGS, WHETHER OR NON-ELECTRICALLY HEAT	23,346	0
940440:Quilts, bedspreads, eiderdowns and duvets (comforters)	290,655	531
940490:Other	3,335,621	409,903
940511:Designed for use solely with light-emitting diode (LED) li	3,743,287	52,418
940519:Other	2,423,806	20,819
940521:Designed for use solely with light-emitting diode (LED) li	410,589	1,096
940529:Other	977,733	35,024
940531:	93,783	0
940539:	52,748	0
940541:Photovoltaic, designed for use solely with light-emitting	679,104	8,091
940542:Other, designed for use solely with light-emitting diode (2,265,732	4,419
940549:Other	2,081,016	5,416
940561:Designed for use solely with light-emitting diode (LED) li	467,257	7,390
940569:Other	148,540	340
940591:Of glass	92,132	0
940592:PARTS OF LAMPS AND LIGHTING FITTINGS, ILLUMINATEI	52,768	774
940599:PARTS OF LAMPS AND LIGHTING FITTINGS, ILLUMINATEI	637,587	1,787
940610:PREFABRICATED BUILDINGS OF WOOD, WHETHER OR NO	828,321	0
940620:	8,050	0
940690:Other	2,807,044	12,962
950300:Tricycles, scooters, pedal cars and similar wheeled toys;	9,427,181	440,029
950420:BILLIARDS AND ACCESSORIES	28,896	0
950430:Other games, operated by coins, banknotes, bank cards,	3,808,117	457,769
950440:PLAYING CARDS	94,365	3,444
950450:	689,479	879
950490:Other	381,649	3,295
950510:Articles for Christmas festivities	897,501	16,130
950590:FESTIVAL, CARNIVAL OR OTHER ENTERTAINMENT ARTICL	235,798	276
950611:Skis	148,473	72
950612:SKI BINDINGS	15,997	0
950619:SKI EQUIPMENT FOR WINTER SPORTS (OTHER THAN SKIS	45,515	0
950621:SAILBOARDS	21,541	100
950629:WATER-SKIS, SURFBOARDS AND OTHER WATER-SPORT E	1,448,866	34,285
950632:GOLF BALLS	65,771	0
950639:Other	43,281	0
950640:ARTICLES AND EQUIPMENT FOR TABLE-TENNIS	88,044	0
950651:TENNIS RACKETS, WHETHER OR NOT STRUNG (EXCL. TAE	32,347	20
950659:BADMINTON AND SIMILAR RACKETS, WHETHER OR NOT	41,133	9,610

950661:TENNIS BALLS (EXCL. TABLE TENNIS BALLS)	57,333	0
950662:INFLATABLE BALLS	507,843	1,184
950669:Other	130,959	816
950670:Ice skates and roller skates, including skating boots with	115,644	0
950691:Articles and equipment for general physical exercise, gymnastics	1,312,290	27,423
950699:Other	2,015,675	143,285
950710:FISHING RODS	174,397	0
950720:Fish-hooks, whether or not snelled	70,726	0
950730:FISHING REELS	156,999	0
950790:LINE FISHING TACKLE N.E.S; FISH LANDING NETS, BUTTERFLY	331,577	0
950810:TRAVELLING CIRCUSES AND TRAVELLING MENAGERIES	7,298	0
950822:	3,972	0
950826:	21,989	0
950829:	81,049	0
950830:	21,090	0
960190:WORKED BONE, TORTOISESHELL, HORN, ANTLERS, CORALS	11,952	0
960200:WORKED VEGETABLE OR MINERAL CARVING MATERIAL	95,924	0
960310:BROOMS AND BRUSHES, CONSISTING OF TWIGS OR OTHER	60,094	33
960321:TOOTH BRUSHES, INCL. DENTAL-PLATE BRUSHES	986,115	10,482
960329:Other	273,550	5,186
960330:Artists' brushes, writing brushes and similar brushes for	147,836	290
960340:Paint, distemper, varnish or similar brushes (other than	399,738	3,422
960350:BRUSHES CONSTITUTING PARTS OF MACHINES, APPLIANCES	103,539	0
960390:Other	1,017,015	3,903
960400:HAND SIEVES AND HAND RIDDLES (EXCL. COLANDERS)	25,166	206
960500:TRAVEL SETS FOR PERSONAL TOILET, SEWING OR SHOE CARE	36,155	5
960610:PRESS-FASTENERS, SNAP-FASTENERS AND PRESS-STUDS	3,913	0
960621:BUTTONS OF PLASTICS, NOT COVERED WITH TEXTILE MATERIAL	4,380	30
960622:BUTTONS OF BASE METAL, NOT COVERED WITH TEXTILE MATERIAL	3,251	0
960629:BUTTONS (EXCL. OF PLASTICS OR BASE METAL, NOT COVERED	6,207	0
960630:BUTTON MOULDS AND OTHER PARTS OF BUTTONS; BUTTON	12	0
960711:SLIDE FASTENERS FITTED WITH CHAIN SCOOPS OF BASE	2,864	0
960719:SLIDE FASTENERS (EXCL. FITTED WITH CHAIN SCOOPS OF	22,047	0
960720:Parts	5,362	0
960810:Ballpoint pens	566,101	7,025
960820:FELT-TIPPED AND OTHER POROUS-TIPPED PENS AND MARKERS	339,159	869
960830:	37,002	9
960840:PROPELLING OR SLIDING PENCILS	23,630	1,029
960850:SETS OF ARTICLES FROM TWO OR MORE OF THE FOLLOWING	90,719	2,169
960860:REFILLS FOR BALL-POINT PENS, COMPRISING THE BALL-F	7,322	0
960891:PEN NIBS AND NIB POINTS	1,369	0
960899:PARTS OF BALL-POINT PENS, FELT-TIPPED AND OTHER PENS	12,338	22
960910:Pencils and crayons, with leads encased in a sheath	268,014	596
960920:PENCIL LEADS, BLACK OR COLOURED	9,143	27
960990:Other	49,973	32
961000:SLATES AND BOARDS, WITH WRITING OR DRAWING SURFACES	107,992	0
961100:HAND-OPERATED DATE, SEALING OR NUMBERING STAMPS	46,888	0

961210:Ribbons	45,340	0
961220:INK-PADS, WHETHER OR NOT INKED, WITH OR WITHOUT	2,892	0
961310:POCKET LIGHTERS, GAS FUELLED, NON-REFILLABLE	370,452	0
961320:POCKET LIGHTERS, GAS FUELLED, REFILLABLE	132,704	25
961380:LIGHTERS (EXCL. GAS FUELLED POCKET LIGHTERS, AND F	128,406	145
961390:PARTS OF LIGHTERS, N.E.S.	2,310	0
961400:Smoking pipes (including pipe bowls) and cigar or cigaret	131,524	0
961511:COMBS, HAIR-SLIDES AND THE LIKE OF HARD RUBBER OR	93,977	0
961519:COMBS, HAIR-SLIDES AND THE LIKE (EXCL. OF HARD RUB	93,233	179
961590:HAIRPINS, CURLING PINS, CURLING GRIPS, HAIR-CURLER	135,317	5
961610:Scent sprays and similar toilet sprays, and mounts and h	10,014,679	109
961620:POWDER PUFFS AND PADS FOR THE APPLICATION OF CO	71,953	0
961700:VACUUM FLASKS AND OTHER VACUUM VESSELS, AND P	199,813	30
961800:TAILORS' DUMMIES AND OTHER LAY FIGURES, AUTOMA	102,685	72
961900:Sanitary towels (pads) and tampons, napkins (diapers), n	8,446,695	0
962000:MONOPODS, BIPODS, TRIPODS AND SIMILAR ARTICLES	105,346	128
970121:	2,100	7,635
970122:	133	0
970129:	32,010	32,000
970191:	155,549	7,772
970199:	19,999	43,950
970290:	7,818	0
970390:	90,850	0
970510:	0	189,000
970690:	4,936	0
Ukupno	3,533,838,051	700,251,748